

Latin American

International Conference on
Social Sciences and Humanities-III
Villahermosa, Tabasco, Mexico

Powered by
Arizona State University

Universidad Autónoma de Guadalajara
October 4-6, 2022

PROCEEDING BOOK

EDITORS
Dr. Laura Fischer
Dr. Beatriz Lamas Arechiga

UNIVERSIDAD JUÁREZ
AUTÓNOMA DE TABASCO

“ESTUDIO EN LA DUDA. ACCIÓN EN LA FE”

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES-III

PROCEEDING BOOK

October 4-6, 2022
Villahermosa, Tabasco, Mexico

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law.

Institution of Economic Development and Social Research
Publications® (The Licence Number of Publicator:
2014/31220) TURKEY TR: +90 342 606 06 75
USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com; www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules IKSAD Publications – 2022©
Issued: 30.10.2022

EDITORS

Dr. Laura Fischer

Dr. Beatriz Lamas Arechiga

ISBN: 978-625-8246-25-4

CONFERENCE ID

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES -III

PLACE

October 4-6, 2022 Villahermosa, Tabasco, Mexico

İKSAD- www.iksad.org.tr PARTICIPANT ORGANIZATIONS

Universidad Autonoma de Guadalajara UAG, Universidad
Abierta y a Distancia UNAD, Colombia Universidad Juárez
Autónoma de Tabasco, México

Institute Of Economic Development And Social Research Violence and
Abuse Studies Platform

LANGUAGES

English, Spanish, Turkish, Russian

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

TOTAL NUMBER OF PAPER: 77

The number of paper from Turkey: 20

Other Countries:57

PARTICIPANT COUNTRIES:

Türkiye, Mexico, Azerbaijan, Romania, USA, Moldova,
Malaysia, Chile, Brazil, India, Germany, Indonesia,
Croatia, Albania

ORGANIZING AND SCIENTIFIC COMMITTEES

Dra. Felipa Sánchez Pérez

Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, México
Chairman of the conference

Dra. Francisca Silva Hernández

Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, México

Dr. Germán Martínez Prats

Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, México

Dr. Jose Alberto Del Rivero Del Rivero

Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, México

Dr. Rafael Ricardo Renteria Ramos

Universidad Abierta y a Distancia UNAD, Colombia

Dr. Ragif Huseynov

Managing Director of Khazar Educational Center, Azerbaijan

Dr. Raiba Jafarova

Associate Professor of Azerbaijan State Agricultural University, Azerbaijan

Dr. Resmiye Abdullayeva

Associate Professor of Institute of Economics, Azerbaijan

Dr. Maral Jamalova

Assistant Professor of Azerbaijan State University of Economics, Azerbaijan

Bunyamin Seyidov

PhD student of Institute of Philosophy and Sociology, Azerbaijan

SOCIAL SCIENCES, HUMANITIES AND ARTS BOARD MEMBERS LIST

Prof. Ms. Guilherme Alves Grubertt

Doutorando em Educação Física - UEL (Universidade Estadual de Londrina)

Assoc. Prof. Hatice BURÇİN ŞOLT

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversity

Dr. Güray ALPAR

General, Institute of Strategic Thinking, Ankara

Dr. Charu DUREJA

Rayat College of Law, Panjab University

PhD. P.José G. Vargas-Hernández

University of Guadalajara

Assoc. Prof. Ivaylo Staykov

New Bulgarian University, Sofia

Assoc. Prof. Dr. Cynthia Correa

University of São Paulo

Dr. Anju Lis KURIAN

Mahatma Gandhi University

Prof. Selden Harris

Norfolk State University

Monika Thakur

Amity University Noida, U.P. India

Mr. Desmond Bala Bisandu

Artificial Intelligence, Cranfield University, UK)

Seda Y. HADZIBULIC

Northeastern Illinois University

Assoc. Prof. Dr. F. Gül KOÇSOY

Fırat University, Turkey

PHOTO

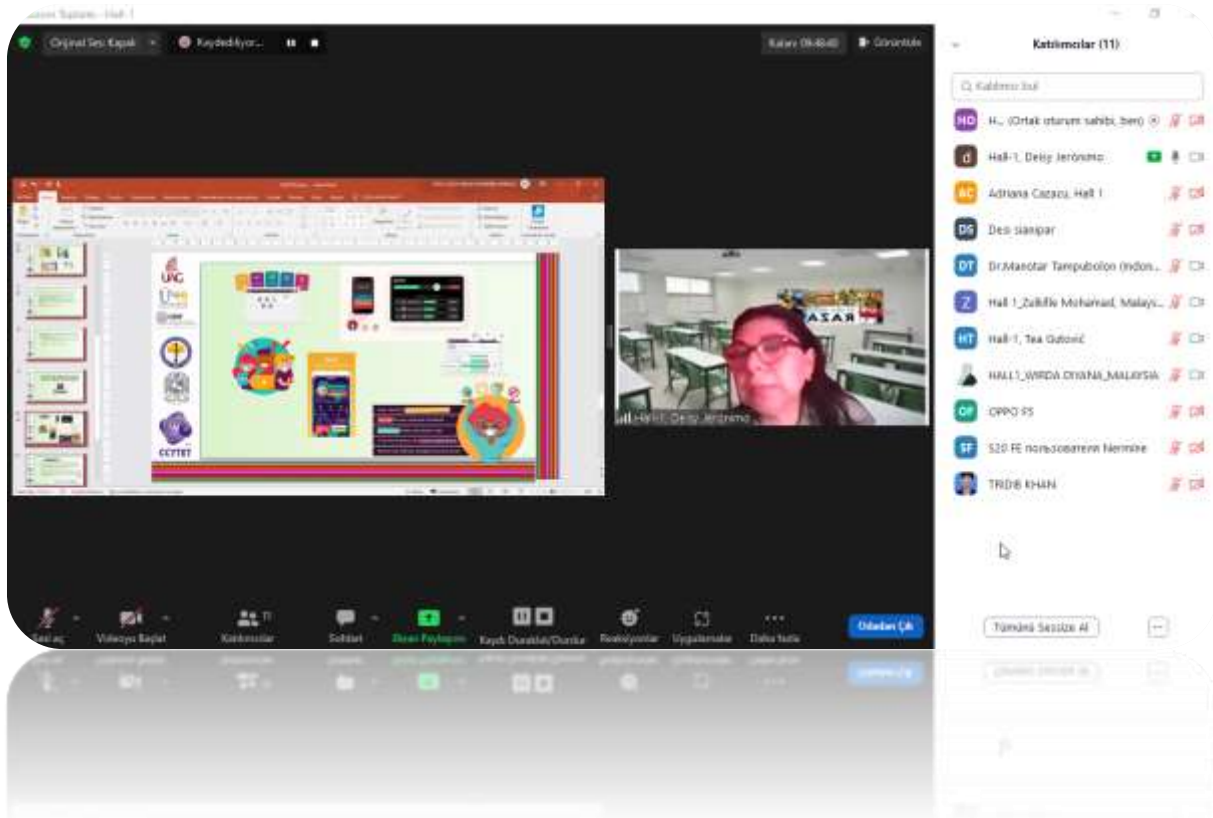

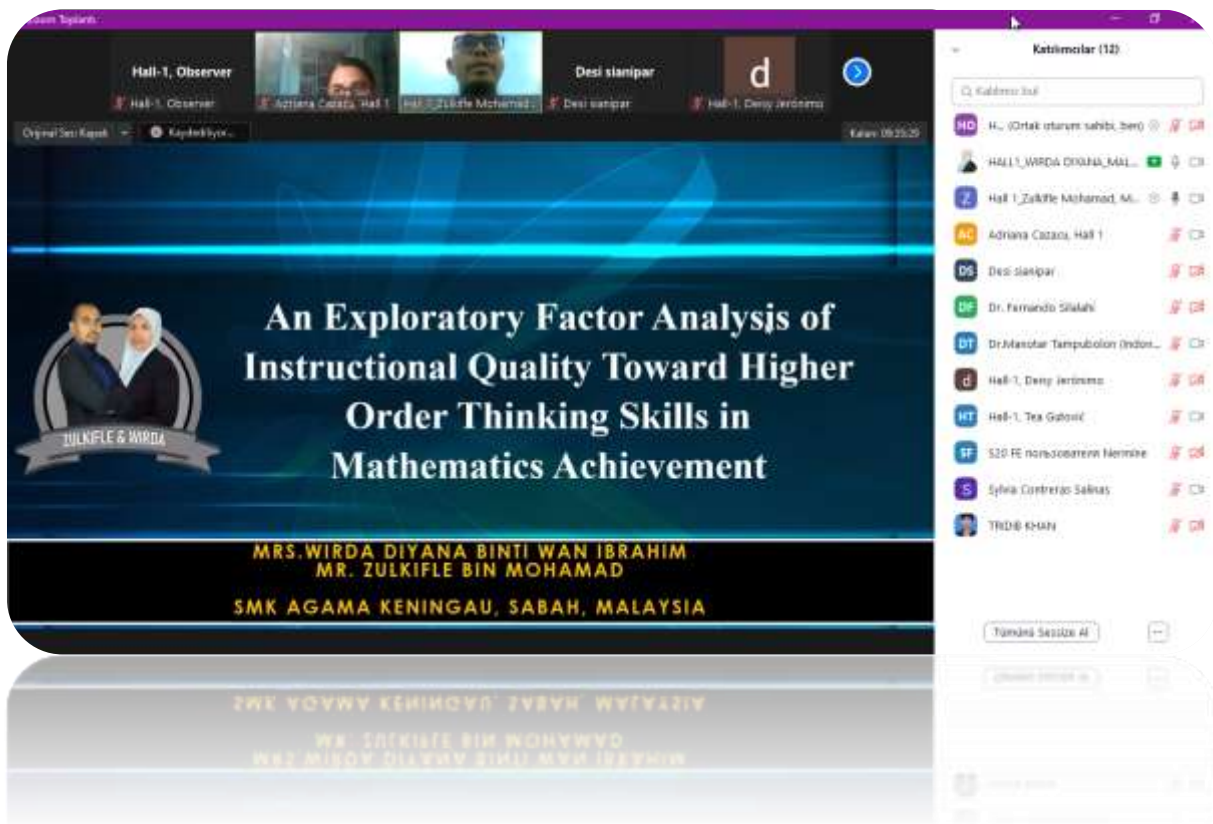
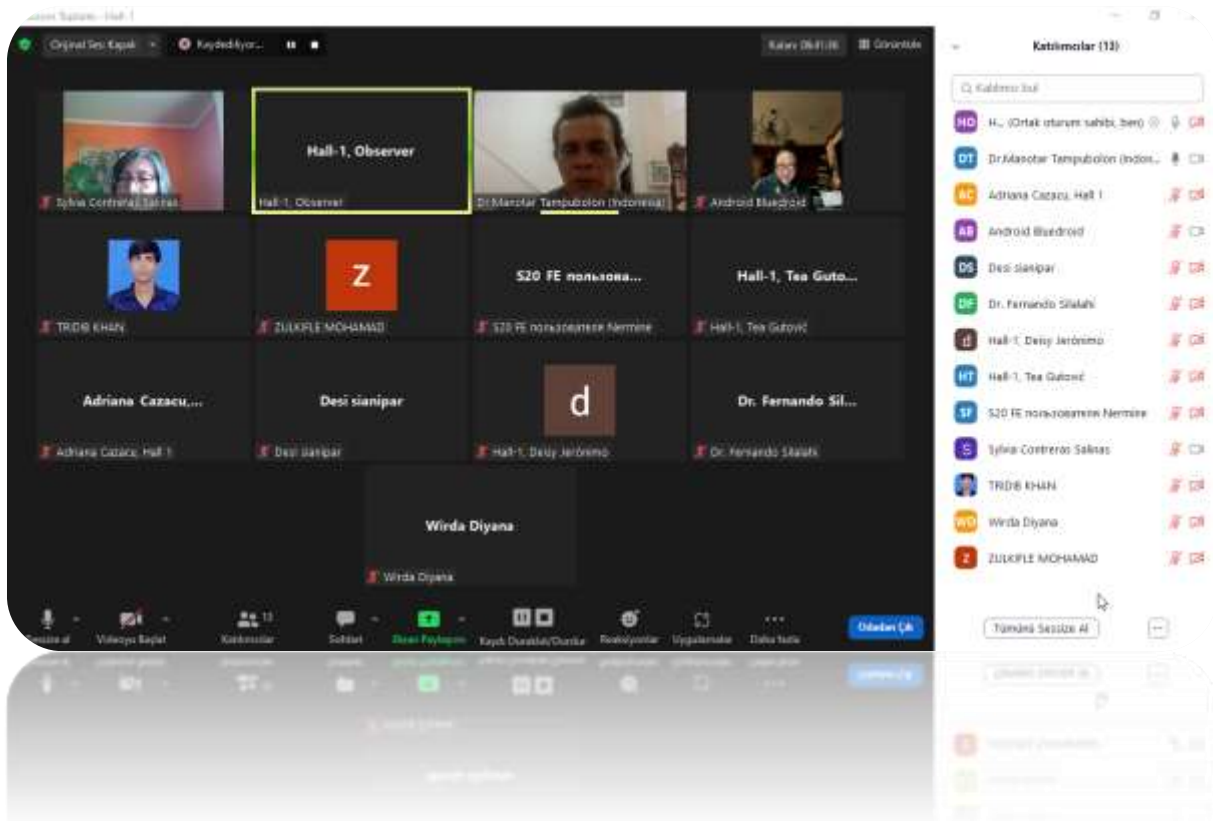

Kaydetiliyor...

Apple Yazar Halli 2. Akademi gencilerde... Sepetlerim Getirile

Kalac: 09:26:37

Microsoft PowerPoint - PowerPoint

Mexican Nationalism

Mexicanist or Mexican nationalism was seen as the antidote of the internal conflict and diversity in the country during the revolution.

In this direction, when the violent phase of the revolution came to an end, revolutionary leaders who seized the power, attempted to institutionalize strong nationalist ideas to ensure national unity and integrity.

This nationalist approach can be defined as the resurrection of indigenism.

Apple Yazar Halli 2

Windows Başlat | Katilimci | SoNet | **Öğrenme** | Kayıt | Duraklat | Durul | Ara | Gözet | Anlat | Uygulama | **Düzenle** | Çık

Kaydetiliyor...

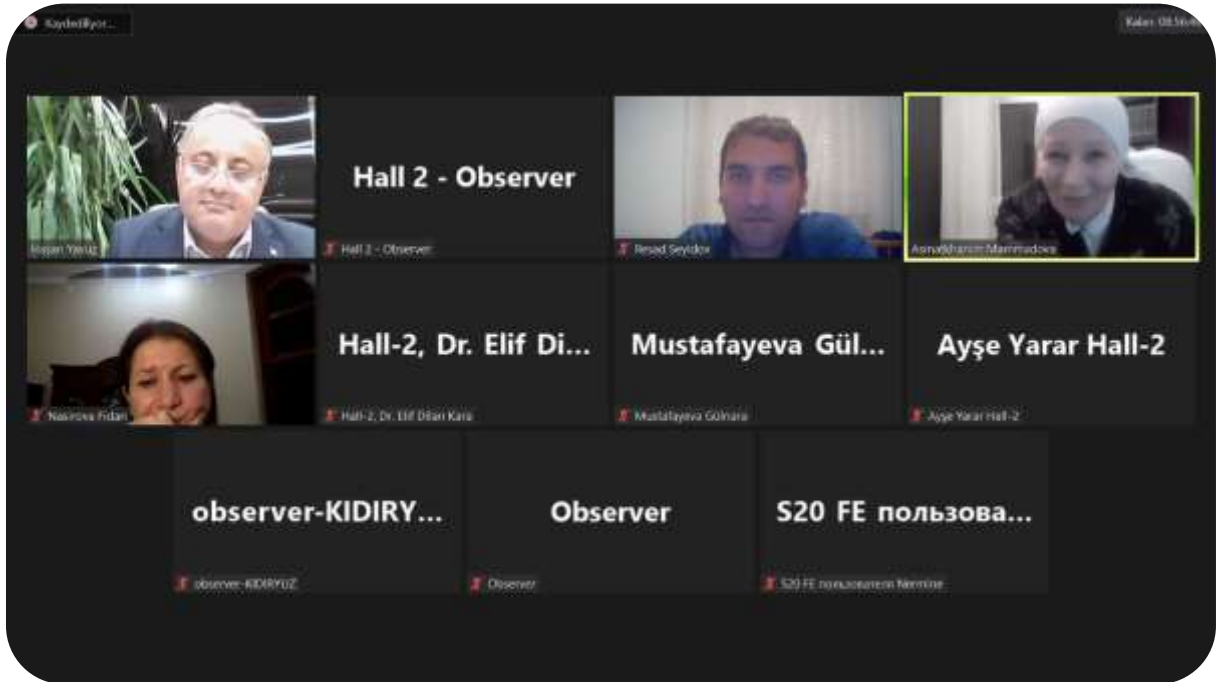
Kalac: 09:26:37

Microsoft PowerPoint - Microsoft PowerPoint

OUR INSEPARABLE LOVER-OUR LANGUAGE, COUNTRY AND MOTHERLAND

Nazime Fidan

Kayıtlı... Kalar: 00:32

Türkiye'de Sağlık Sigortaları (Health Insurances in Turkey)

Sağlık sigortası, sigorta teminatı veren kurum açısından temelde iki ana gruba ayrılır:
Health insurance is basically divided into two main groups in terms of the institution providing insurance coverage.

I. Kamu (Devlet), "kamu sağlık sigortası / sosyal sigortalar"

Vergiler ve kişiden alınan primler ile finanse edilir
Financed by taxes and personal premiums

Sigortalı ve sigortalının bakımına yetkimli olduğu kişiler için de teminat sağlar
It also provides coverage for the insured and dependents of the insured

YENER ŞENTÜRK Salon 3

Kayıtlı... Hal 3 - İnceleme görüşülüyor... Söylenimler Görüntüle

Kalar: 07:08:30

TÜRKİYE'DE ÇEVİRİMİÇİ SPOR EKİPMANLARI TÜKETİM MANZARASI

EŞİTSİZLİĞİN YANSIMASI OLARAK SPOR

DR. ÖGR. ÖYESİ İSA DEMİR
DR. ÖGR. ÖYESİ TÖRKAN AKYOL GÜNER
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ

Salım Yılmaz - H...
Salım Yılmaz - Hal 3
Doc. Dr. Aykut Erişir
YENER ŞENTÜRK...
YENER ŞENTÜRK Sal...

Yeni Aç Viteyi Başlat Etkileşimler Sohbet Çabın Paylaşımı Kayıt Duraklat/Durdur Ara Odaklan Reklamı Kapat Uygulamaları

TÜRKİYEDE SEÇİM SİSTEMLERİ

- Cumhuriyet Öncesi Dönem (1876 - 1920)
- TBMM ve Tek Parti Dönemi (1920 - 1940)
- Çok Partili Dönem - Çoğulculuk Sistemi Dönemi (1946 - 1960)
- Nüfus Temelli Sistem Dönemi (1961 - 1980)
- Nüfus Temelli Sistem'in Çoğulculuk Sistemi'ne yaklaşıldığı Dönem (1983 - 1999)
- %10 Ulusal Barajlı Dönemli Nüfus Temelli Seçim Sistemi Dönemi (2002-2018)
- Nisan 2023'de yürürlüğe girecek olan %7 Ulusal Barajlı Dönemli Nüfus Temelli Seçim Sistemi Dönemi

Zoom participants: Halil 3 - Observer, Halil 3 - Observer, Dr. Ayhan BİRAK, İsa Demir Halil 3, İsa Demir Halil 3, HALİL DÜZKÖK, İTİMİR İHTİŞARK Sakin 3.

UCM'İNİN YAPISINA YANSİYAN ESKİ MAHKEMELERDEN ALINAN DERSLER

- Genel olarak, Yugoslavya ve Ruanda Ceza Mahkemeleri'nde yaşanan tecrübelerden ders alındığı ve bazı hususların gözden geçirildiği; bu hususların da Mahkeme'nin yapısına yansımış olduğu görülmektedir.
- Bu çerçevede örneğin tanık ve mağdurlara çok daha fazla yer verilmiştir.
- Roma Statüsü m. 43/6 gereğince, Savcılık Makamına bağlı olarak bir «Mağdurlar ve Tanıklar Ünitesi» kurulmuştur. Bu birim ile, UCM'nin önüne çıkmaları sebebiyle kişisel güvenlikleri tehlikeye girebilecek olanlara yönelik koruyucu tedbirler, güvenlik düzenlemeleri ve profesyonel danışma hizmeti sağlanacaktır. Birim dahilinde, suç mağdurlarının psikiyatrik ve fiziksel sorunlarıyla uğraşabilecek, uzman tıbbi personel de görev yapacaktır.

Av. Dr. Selin Başar

Zoom participants: Halil 3 - Sakin, Halil 3 - Observer, Halil 3 - Observer, YENER ŞENTÜRK..., YENER ŞENTÜRK Sak..., Dr. Ayhan BİRAK, İsa Demir Halil 3, İsa Demir Halil 3, HALİL DÜZKÖK.

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES-III

October 4-6, 2022

Villahermosa, Tabasco, Mexico
Universidad Autónoma de Guadalajara

CONFERENCE PROGRAM

Face to face and Online (with ZOOM Conference)

Zoom Meeting ID: 868 6154 8075

Zoom Passcode: 040506

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES-III
October 4-6, 2022 Villahermosa, Tabasco, Mexico

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID instead of "Meeting ID
- or Personal Link Name" and solidify the session.
- The presentation will have **15 minutes** (including questions and answers).
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on at least %70 of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,
exp. Hall-1, Shahla Tahirgizi

ÖNEMLİ, DİKKATLE OKUYUNUZ LÜTFEN

- Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- Sunumlar için **15 dakika** (soru ve cevaplar dahil) süre ayrılmıştır.
- Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak "Meeting ID or Personal Link Name" yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- Uygulama tablet, telefon ve PC'lerde çalışıyor.
- Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden **10 dk öncesinde** oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

TEKNİK BİLGİLER

- Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

Zoom'a giriş yaparken önce lütfen adınızı, soyadınızı ve SALON numaranızı yazınız

Örnek: Salon-1, Shahla Tahirgizi

-Opening Ceremony-

04.10.2022

México Local Time: 09³⁰-10⁰⁰

Ankara Local Time: 17³⁰-18⁰⁰

Dr. Mustafa Latif EMEK

President of IKSAD Institute

Mtro Felip Claramonte Candela

*Director General de la Universidad Autónoma de Guadalajara Campus
Tabasco, México*

Dra. Felipa Sánchez Pérez

*Directora de la División Académica de Ciencias Sociales y Humanidades de
la Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, México*

M. en C. Petrona Gomez Rivera

Secretaria académica de la Universidad Popular de la Chontalpa, México

Dr. Gerardo Arévalo Reyes

Director of CCYTET-Consejo de Ciencia y Tecnología del Estado de Tabasco

04.10.2022

Face to face

Session-1

Hall-1

México Time: 10⁰⁰-12³⁰

Ankara Time: 14³⁰-17⁰⁰

HEAD OF SESSION: German Martinez Prats, Carlos Mauricio Tosca Vidal and
Francisca Silva Hernandez

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
INTERVENCIÓN SISTÉMICA EN LA FAMILIA	Adriana del Carmen Sánchez Trinidad, Cecilia Sánchez Trinidad	Universidad Popular de la Chontalpa. Universidad Juárez Autónoma de Tabasco
ALIOSHA KARAMAZOV: EL PARRICIDA OCULTO ANÁLISIS PSICOANALÍTICO DE LOS HERMANOS KARAMÁZOV	Raquel Olivia de los Santos de Dios, David de los Santos de Dios, María Lysette Mazo Quevedo	Universidad Popular de la Chontalpa, Tabasco, México, Universidad Autónoma de Tabasco. México
DIAGNÓSTICO DE LAS MANIFESTACIONES DE CIBERACOSO EN LOS ESTUDIANTES DE LA UNIVERSIDAD POPULAR DE LA CHONTALPA	Samantha Sánchez Cruz, Antonio Aguirre Andrade, Wilber De Dios Domínguez	Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.
GESTIÓN SANITARIA POST COVID-19 EN HOTELES DE CÁRDENAS, TABASCO	María Lysette Mazó Quevedo, Fabiola Torres Méndez, Erika de Jesús Ortiz Cruz	Universidad Popular de la Chontalpa (UPCH).
FACTORES ERGONÓMICOS QUE INCIDEN EN LA SALUD PSICOSOCIAL DEL ESTUDIANTE DURANTE SUS CLASES VIRTUALES	Raymundo Márquez Amaro	Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.
EL APEGO EN MUJERES DE 40 A 50 AÑOS DE EDAD EN EL ESTADO DE TABASCO	Belgica Iduarte García, Dr. Luciano Osorio Arias, Dr. Felix Jimenez Jiménez	Universidad Popular de Chontalpa, Cárdenas Tabasco, México
PRODUCTOS ARTESANALES Y SU PROCESO DE COMERCIALIZACION DIGITAL	Germán Martínez Prats, Francisca Silva Hernández, Candelaria Guzman Fernandez, Tomas Francisco Morales Cardenas	Universidad Juárez Autónoma De Tabasco
DERECHO A UN MEDIO AMBIENTE SANO Y SU RELACION CON LA JUSTICIA SOCIAL	Germán Martínez Prats, Francisca Silva Hernández, Candelaria Guzman Fernandez, Tomas Francisco Morales Cardenas	Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

04.10.2022

Face to face

Session-1

Hall-2

México Time: 10⁰⁰-12³⁰

Ankara Time: 14³⁰-17⁰⁰

HEAD OF SESSION: German Martinez Prats, Carlos Mauricio Tosca Vidal and
Liliana Guadalupe Raymundo López

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
CACAO Y CHOCOLATE, EN COMALCALCO, TABASCO, MÉXICO	Aurora Ramírez Meneses, Vinicio Calderón Bolaina, Rosa del Carmen Sanchez Trinidad	Universidad Popular de la Chontalpa. (UPCH)
IMPORTANCIA DEL USO DE LA PLATAFORMA GOOGLE CLASSROOM COMO HERRAMIENTA BASADA EN TECNOLOGÍAS DE LA INFORMACIÓN Y LA COMUNICACIÓN (TIC)	Rocio del Carmen Castillo Méndez, Wilber de Dios Domínguez, Samantha Sánchez Cruz	Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.
ELECCIÓN DE UN INSTRUMENTO QUE FAVOREZCA LA RECOLECCIÓN DE DATOS EN LA INVESTIGACIÓN SOCIAL	Levit Emmanuel de los Santos Colorado	Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.
ANÁLISIS DE ELEMENTOS METODOLÓGICOS EN TESIS DEL ÁREA DE LAS CIENCIAS ECONÓMICO-ADMINISTRATIVA DE LA UNIVERSIDAD POPULAR DE LA CHONTALPA	Rocío Guadalupe Sosa Peña, María Lysette Mazó Quevedo, María Guadalupe Hernández Morales,	Universidad Popular de la Chontalpa. Cárdenas, Tabasco. México.
LA ETIQUETA EN PRODUCTOS ALIMENTICIOS PRE-ENVASADOS QUE SE COMERCIALIZAN EN MÉXICO	Rodolfo Soto	Universidad Popular de la Chontalpa
PLAN ESTRATÉGICO DE IMAGEN CORPORATIVA EN CÁRDENAS, TABASCO	Rosa del Carmen Sanchez Trinidad, Rocío del Carmen Castillo Méndez, Antonio Aguirre Andrade	Universidad Popular de la Chontalpa(UPCH)
GESTIÓN SANITARIA POST COVID-19 EN HOTELES DE CÁRDENAS, TABASCO	María Lysette Mazó Quevedo, Fabiola Torres Méndez, Erika de Jesús Ortiz Cruz	Universidad Popular de la Chontalpa (UPCH).
COVID-19 AND ITS EFFECT ON CONSUMER BEHAVIOR IN VILLAHERMOSA, TABASCO, MEXICO	José Martin Antemate Pérez, Ramon Pérez Isidro, Fernando Marcos Vázquez Salazar, Arleth Vidales Herrera, Dr. José Guadalupe Chan-Quijano	Universidad Autónoma de Guadalajara, Campus Tabasco, Mexico
INCIDENCE OF EMOTION, ENVIRONMENT, AND MOTIVATION FACTORS IN STRATEGIC PLANNING IN MSMES	Juan Casiano González Guzmán, José Guadalupe Chan Quijano;	Universidad Autónoma de Guadalajara, Campus Tabasco, Mexico

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES-III
October 4-6, 2022 Villahermosa, Tabasco, Mexico

05.10.2022

Face to Face

Session-1

Hall-1

México Time: 10⁰⁰-12⁰⁰

Ankara Time: 18⁰⁰-20⁰⁰

HEAD OF SESSION: Dr. Carlos Mauricio Tosca Vidal, Dr. Germán Martínez Prats,
Mtra. Liliana Guadalupe Raymundo López

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
APP PARA EVALUACIÓN EN LÍNEA DEL APRENDIZAJE	Deisy María Jerónimo Jiménez, William Baldemar López Rodríguez, María del Carmen Ancona Alcocer	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco
IUSPOSITIVISMO VS IUSNATURALISMO: ¿HEMOS SUPERADO ESTA ANTINOMIA?	Geraldine Vargas Castro, Héctor Jesús Cantón, Lissette López	Universidad Autónoma de Guadalajara Campus Tabasco, Mexico
LA VULNERACIÓN DE LOS DERECHOS HUMANOS DE LA MUJER: EL FEMINICIDIO EN MÉXICO	Alejandra Rubí Castillo de la O, Jani Escobar Martínez, Yazmín Isolda Álvarez García	Universidad Autónoma de Guadalajara, Mexico
IMPLICACIONES ÉTICAS Y MORALES DE LA IMPLEMENTACIÓN DE LA INTELIGENCIA ARTIFICIAL EN EL ÁREA JURÍDICA	Diego Villatoro De la fuente, Alexander de Jesús Hernández Menchaca, Yazmín Isolda Alvarez García	Universidad Autónoma de Guadalajara, Mexico
EL USO NO AUTORIZADO DE LAS EXPRESIONES CULTURALES TRADICIONALES EN LA MODA EN MÉXICO: CASO DE LOS BORDADOS TRADICIONALES DE TENANGO DE DORIA, HIDALGO, MÉXICO	América Andrea Olivar Flores, Christian Gabriel Hernández Mayo, Paloma Mayo Priego, Yazmín Isolda Alvarez García	Universidad Autónoma de Guadalajara, Mexico
LAS OFRENDAS COMO UNA CONSTANTE EN TODAS LAS RELIGIONES	Eric Rodrigo Ascencio Landero, Gerardo Ordorica Gutiérrez y Oscar Eduardo Pérez Arellano	Universidad Autónoma de Guadalajara Campus Tabasco
¿CÓMO SE DISCRIMINA A LAS PERSONAS CON DISCAPACIDAD AUDITIVA Y DEL HABLA EN VILLAHERMOSA, TABASCO?	Arleth Coronel Cruz, Hannya de la Cruz Martínez, Marcela Guadalupe Bautista Aquino	Universidad Autónoma de Guadalajara Campus Tabasco

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES-III
 October 4-6, 2022 Villahermosa, Tabasco, Mexico

05.10.2022	Face to Face
Session-1	Hall-2

México Time: 10⁰⁰-12⁰⁰

Ankara Time: 18⁰⁰-20⁰⁰

HEAD OF SESSION: Yazmín Isolda Alvarez García

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
ORGANISMOS CONSTITUCIONALES AUTÓNOMOS EN MÉXICO EL CUARTO PODER FRAGMENTADO	Lucio Domínguez Nárez,	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, Mexico
PRISIÓN PREVENTIVA OFICIOSA EN MÉXICO Y LA VIOLACIÓN DE LA PRESUNCIÓN DE INOCENCIA COMO DERECHO HUMANO	Jaqueline Montalvo López, Yazmín Isolda Alvarez García	Universidad Autónoma de Guadalajara
EL NEOCONSTITUCIONALISMO EN EL DERECHO CONSTITUCIONAL MEXICANO ¿HACIA DONDE NOS CONDUCE EL NEOCONSTITUCIONALISMO?	Hector Vera Garcia,	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, Mexico
"ANÁLISIS DE LA REFORMA CONSTITUCIONAL EN MATERIA LABORAL 2017: CONCILIACIÓN PREJUDICIAL"	Manuel Miss Ramírez	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, Mexico
LAS FALTAS ADMINISTRATIVAS GRAVES, EN EL PROCESO ADMINISTRATIVO DISCIPLINARIO, EN MÉXICO	Erick Moscoso Paz	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, Mexico
DIAGNOSTICO GENETICO PREIMPLANTACIONAL CON FINES TERAPEUTICOS A TERCEROS Y EL PRINCIPIO DE LIBERTAD REPRODUCTIVA	Carlos Romeo Rodriguez Mazariego , Luis abraham Paz Medina, Marisol Gonzalez Hernandez, Yazmin Isolda álvarez Garcia	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, Mexico
LA REFORMA CONSTITUCIONAL DE LOS PRECEDENTES OBLIGATORIOS Y LAS CONSECUENCIAS DE SU NO ACATAMIENTO POR LOS JUECES FEDERALES	Beatriz Morales Payan	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, Mexico
PANORAMA DE LOS PROCEDIMIENTOS DE RECLAMACIÓN POR AFECTACIÓN DE LOS DERECHOS PATRIMONIALES A PARTIR DE LA REFORMA ENERGÉTICA EN MÉXICO	Martha Ruth Cruz Salaya	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, Mexico
VIOLATIONS OF THE CONSTITUTIONAL PRINCIPLES OF THE 2013 ENERGY REFORM	Jesús S. Morales-Brito	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco
LA RELACIÓN LABORAL ENTRE EL ESTADO Y SUS ASALARIADOS	Vazquez Lopez Asuncion	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco
EL INTERÉS SUPERIOR DEL MENOR FRENTE AL INTERÉS SUPERIOR DEL ESTADO EN MATERIA DE DERECHOS PATRIMONIALES	María Fernanda Gómez Sastré	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco
DIVULGACIÓN Y DIFUSIÓN DE LOS MASC EN MATERIA DE PROPIEDAD INTELECTUAL	Cinthia Odet López Hernández, Rodrigo González Torres, Karely Guadalupe Ramírez Pérez	Universidad Juárez Autónoma de Tabasco

04.10.2022

Online / Hall-2

México Time: 10⁰⁰-12⁰⁰

Ankara Time: 18⁰⁰-20⁰⁰

HEAD OF SESSION: Dr. Hasan Yavuz

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
CHANGING PARADIGMS IN TURKISH FOREIGN POLICY, LATIN AMERICA AND AFRICA IN TURKEY'S MULTI VECTOR RELATIONS	Dr. Hasan Yavuz	Ministry of Foreign Affairs of Turkiye, Ambassador
REVOLUTION AND IDENTITY: MEXICANNESS IN THE PAINTINGS OF FRIDA KAHLO	Ayşe YARAR	Suleyman Demirel University
THE CONCEPT OF THE OTHER IN HEGEL AND POSTMODERNISM	Elif Dilan KARA	Maltepe University, Maltepe, Istanbul
OUR INSEPARABLE LOVER-OUR LANGUAGE, COUNTRY AND MOTHERLAND	Fidan NAŞİROVA	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Şərqsünaslıq İnstitutu Bakı, Azerbaijan
CLERICAL ERRORS, CALLIGRAPHY DISTORTIONS: DEFLECTURE FROM THE ORIGINAL	Asmetkhanim MAMMADOVA	Baku State University, Azerbaijan
WHAT AFFECTS TRUST IN POLITICAL INSTITUTIONS MOST IN EASTERN EUROPE, TURKEY AND AZERBAIJAN?	Mikayil Yusif	The Academy of Public Administration under the President of the Republic of Azerbaijan
"NATAVAN"'S SIGNATURE IN AZERBAIJANI LITERATURE	Gulnara Mustafayeva Namiq	Azerbaijan State Pedagogical University, Azerbaijan
CONTEMPORARY ARABIC LITERATURE AND NOVEL	Seyidov Rashad Razık	Atatürk University, Türkiye
PSYCHO-ANTHROPOLOGICAL ASPECTS IN LEADERSHIP AND MANAGEMENT	Argentina FİNİŞAN, Andrei KOZMA	Aurel Vlaicu University Arad, Academy of Medical Sciences and of Romanian Academy of Scientists

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES-III
October 4-6, 2022 Villahermosa, Tabasco, Mexico

04.10.2022

Online / Hall-3

México Time: 10⁰⁰-12⁰⁰

Ankara Time: 18⁰⁰-20⁰⁰

HEAD OF SESSION: Aykut EKİYOR and Selin BAŞER

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
PHYSICIAN'S PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE: EVALUATION ON POLICIES FOR THE PERIOD 2015-2020	Aykut EKİYOR, Yener ŞENTÜRK	Ankara Hacı Bayram Veli University
COMPARATIVE EVALUATION OF PRIVATE HEALTH INSURANCE AND COMPLEMENTARY HEALTH INSURANCE	Aykut EKİYOR, Yener ŞENTÜRK	Ankara Hacı Bayram Veli University
HISTORICAL DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL CRIMINAL LAW AND OVERVIEW OF ROMAN CRIMINAL LAW	Selin BAŞER	Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye
THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT AND EVALUATION OF ITS EFFECTIVENESS WITH REGARDS TO ITS ACTIVITIES	Selin BAŞER	Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye
POLITICAL PARTIES: AN ANALYSIS OF THE CURRENT SITUATION IN TURKEY	Ahmet Tunç, Burak Balık, Cem Engin,	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnönü Üniversitesi,
ELECTION SYSTEMS APPLIED IN TURKEY AND ANALYSIS	Ahmet Tunç, Burak Balık, Cem Engin,	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnönü Üniversitesi,
EVALUATION OF ORGANIZATIONAL CYNICISM IN HEALTH PROFESSIONALS ACCORDING TO THEIR DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS	Selma Söyük, Salim Yılmaz	Istanbul University-Cerrahpaşa
EXPOSURE TO AGGRESSION AND PEER VIOLENCE IN PRESCHOOL CHILDREN AGED 5-6 YEARS OLD	Belgin LİMAN, Aylin MENTİŞ KÖKSOY	Niğde Omer Halisdemir University, Zübeyde Hanım School of Health, Nigde; Ege University, Education Faculty, İzmir, Türkiye
THE LANDSCAPE OF ONLINE SPORTS EQUIPMENT CONSUMPTION BY EDUCATION LEVEL AND INCOME SEGMENTS IN TURKEY	İsa DEMİR, Türkan AKYOL GÜNER,	Zonguldak Bülent Ecevit University, Türkiye
ASSIA DJEBAR: WRITING IN THE LANGUAGE OF THE OTHER	Monica GAROIU	University of Tennessee-Chattanooga, USA

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES-III
October 4-6, 2022 Villahermosa, Tabasco, Mexico

05.10.2022

Online / Hall-1

México Time: 10⁰⁰-12⁰⁰

Ankara Time: 18⁰⁰-20⁰⁰

HEAD OF SESSION: Carlos Mauricio Tosca Vidal

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
LEGAL INSTRUMENTS TO FIGHT AGAINST CORRUPTION AT THE NATIONAL, REGIONAL AND GLOBAL LEVEL	Adriana CAZACU	Free International University of Moldova, Chisinau, Republic of Moldova
AN EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF INSTRUCTIONAL QUALITY TOWARD HIGHER ORDER THINKING SKILLS IN MATHEMATICS ACHIEVEMENT	Wirda Diyana binti Wan Ibrahim, Zulkifle bin Mohamad,	Smk Agama Keningau, Sabah
TRAYECTORIAS DE DOCENTES QUE TRABAJAN EN PROGRAMAS DE REINSECCIÓN Y REINGRESO ESCOLAR: ELEMENTOS CLAVES PARA UN MODELO DE DESARROLLO PROFESIONAL	Sylvia Contreras Salinas	Universidad de Santiago de Chile, Chile.
APLICACIÓN DEL PROTOCOLO PARA SCREENING DE HABILIDADES MUSICALES EN EL CENTRO EDUCATIVO DE ALTAS CAPACIDADES (CEPAC)	Fabiana Oliveira Koga Rosemeire de Araújo Rangni, Julián Betancourt	Universidad Federal de São Carlos UFSCar/Brasil
LAS RELACIONES LINGÜÍSTICAS TURCO-ESPAÑOLAS EN TÉRMINOS DE HISTORIA Y CULTURA	Narmina Mammadova	Baku State University, Azerbaijan
ESPACIO PÚBLICO VS INTERÉS PÚBLICO: IMPLICACIONES POLÍTICAS DE LAS DEMANDAS EN LA REIVINDICACIÓN DEL CERRO KASTELI	Marios Panierakis	Benemérita Universidad Autónoma de Puebla
VAISHNAVISM AND FOOD CULTURE: A CASE STUDY	Tridib Khan	Vidyasagar University, West Bengal, India
CHRISTIANOPHOBIA: THE THREAT OF MULTICULTURALISM AND RELIGIOUS FREEDOM IN INDONESIA	Manotar Tampubolon, Fernando Silalahi, Wiwik Sri Widiarty, Desi Sianipar, Hadje C. Sadje	Universitas Kristen Indonesia, Jakarta Indonesia, University of Hamburg, Germany
LASTOVO IN THE STARS FESTIVAL AS A FORM OF MODERN TOURIST EXPERIENCE	Renata Relja, Ante Kljenak, Tea Gutović	University of Split, Split, Croatia,

05.10.2022

Online / Hall-2

México Time: 10⁰⁰-12⁰⁰

Ankara Time: 18⁰⁰-20⁰⁰

HEAD OF SESSION: Baiju Thomas

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
REVISITING THE EFFECT OF CONSTRUCTIVIST APPROACH ON ACADEMIC ACHIEVEMENT IN MATHEMATICS: A MIXED-META RESEARCH STUDY	Yunus Doğan Veli Batdı Nalan Mert Yüksel	Fırat University, Türkiye, Gaziantep University, Türkiye.
A THEORETICAL REVIEW OF BRAIN-BASED EDUCATION	Yunus Doğan Veli Batdı Tuğba Akalan	Fırat University, Türkiye, Gaziantep University, Türkiye.
REFLECTION ON PROFILE OF INCLUSIVE TEACHER IN ALBANIA	Enida Kume	"Aleksander Moisiu" University, Durrës, Albania
OPINIONS OF TEACHER CANDIDATES ON THE USE OF VALUES IN EDUCATION	Bünyamin HAN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye
PROMOTING EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AND TEACHER EDUCATION AIDS IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS IN THE MODERN DIGITAL ERA	Baiju Thomas	Vidyalaya Cam pus, SRKV Post, Coimbatore
FACTORS OF TEACHER TEACHING, INTEREST, ANXIETY AND STUDENT BEHAVIOR IN THE CLASSROOM IN RELATION TO MATHEMATICS ACHIEVEMENT AMONG VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS IN THE STATE OF SABAH, MALAYSIA	Ernawaty Hudong	Keningau Vocational College
THE ROLE OF MATHEMATICS IN DEVELOPING PERSONALITY IN SECONDARY SCHOOLS	Malahat Abdullayeva	Azerbaijan State Pedagogical University, Baku, Azerbaijan

LATIN AMERICAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES-III
October 4-6, 2022 Villahermosa, Tabasco, Mexico

05.10.2022

Online / Hall-3

México Time: 10⁰⁰-12⁰⁰

Ankara Time: 18⁰⁰-20⁰⁰

HEAD OF SESSION: Alaa Elqatary-Reelitz

TOPIC TITLE	AUTHORS	AFFILIATION
INVESTIGATION OF CELL PHONE ADDICTION LEVELS OF STUDENTS STUDYING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PROVIDING SPORTS EDUCATION	Seda SABAH, Soner ÇANKAYA	Amasya University, Ondokuz Mayıs University, Türkiye
SPORTS AND SOCIALIZATION: A RESEARCH ON UNIVERSITY STUDENTS	Meliha UZUN, Sekvan YİMEZ	Şırnak Üniversitesi, Türkiye
EVALUATION OF THE QUALITY OF LIFE OF CHILDREN WHO PLAYED SPORTS	Sekvan YİMEZ, Meliha UZUN	Şırnak Üniversitesi, Türkiye
VOLLEYBALL: BEYOND THE PROFESSIONALISM	Aylin Özge PEKEL Nagihan KIRIKOĞLU Emre Can İĞDIR	Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye
WHEN FEMINISM GIVES LIVES TO WOMEN ARAB AMERICAN WOMEN BETWEEN THE MILLSTONE OF FEMINISM AND THE PATRIARCHY	Alaa Elqatary-Reelitz	Human and Family Studies Iowa State University The United States
PHILOSOPHICAL REPRESENTATIONS OF THE CONCEPT OF «FREEDOM»	Volodymyr BİLOKOPYTOV, Karim EL GUESSAB	Zaporizhzhya National University, Ukraine
THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL SILENCE AND JOB SATISFACTION: WHITE COLLAR WORKERS	Büşra Furuncu, Pınar Tınaz	Beykoz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi

CONTENT

CONGRESS ID	I
SCIENTIFIC COMMITTEE	II
PHOTO GALLERY	III
PROGRAM	IV
CONTENT	V

TITLE	AUTORS	NO
INTERVENCIÓN SISTÉMICA EN LA FAMILIA	Adriana del Carmen Sánchez Trinidad, Cecilia Sánchez Trinidad	1
ALIOSHA KARAMAZOV: EL PARRICIDA OCULTO ANÁLISIS PSICOANALÍTICO DE LOS HERMANOS KARAMÁZOV	Raquel Olivia de los Santos de Dios, David de los Santos de Dios, María Lyssette Mazo Quevedo	2
DIAGNÓSTICO DE LAS MANIFESTACIONES DE CIBERACOSO EN LOS ESTUDIANTES DE LA UNIVERSIDAD POPULAR DE LA CHONTALPA	Samantha Sánchez Cruz, Antonio Aguirre Andrade, Wilber De Dios Domínguez	3-4
GESTIÓN SANITARIA POST COVID-19 EN HOTELES DE CÁRDENAS, TABASCO	María Lyssette Mazó Quevedo, Fabiola Torres Méndez, Erika de Jesús Ortiz Cruz	5
FACTORES ERGONÓMICOS QUE INCIDEN EN LA SALUD PSICOSOCIAL DEL ESTUDIANTE DURANTE SUS CLASES VIRTUALES	Raymundo Márquez Amaro	6
EL APEGO EN MUJERES DE 40 A 50 AÑOS DE EDAD EN EL ESTADO DE TABASCO	Belgica Iduarte García, Dr. Luciano Osorio Arias, Dr. Felix Jimenez Jimenez	7
PRODUCTOS ARTESANALES Y SU PROCESO DE COMERCIALIZACION DIGITAL	Germán Martínez Prats, Francisca Silva Hernández, Candelaria Guzman Fernandez, Tomas Francisco Morales Cardenas	8
DERECHO A UN MEDIO AMBIENTE SANO Y SU RELACION CON LA JUSTICIA SOCIAL	Germán Martínez Prats, Francisca Silva Hernández, Candelaria Guzman Fernandez, Tomas Francisco Morales Cardenas	9
CACAO Y CHOCOLATE, EN COMALCALCO, TABASCO, MÉXICO	Aurora Ramírez Meneses, Vinicio Calderón Bolaina, Rosa del Carmen Sanchez Trinidad	10
IMPORTANCIA DEL USO DE LA PLATAFORMA GOOGLE CLASSROOM COMO HERRAMIENTA BASADA EN TECNOLOGÍAS DE LA INFORMACIÓN Y LA COMUNICACIÓN (TIC)	Rocio del Carmen Castillo Méndez, Wilber de Dios Domínguez, Samantha Sánchez Cruz	11
ELECCIÓN DE UN INSTRUMENTO QUE FAVOREZCA LA RECOLECCIÓN DE DATOS EN LA INVESTIGACIÓN SOCIAL	Levit Emmanuel de los Santos Colorado	12
ANÁLISIS DE ELEMENTOS METODOLÓGICOS EN TESIS DEL ÁREA DE LAS CIENCIAS ECONÓMICO-ADMINISTRATIVA DE LA UNIVERSIDAD POPULAR DE LA CHONTALPA	Rocío Guadalupe Sosa Peña, María Lyssette Mazó Quevedo, María Guadalupe Hernández Morales,	13
LA ETIQUETA EN PRODUCTOS ALIMENTICIOS PRE-ENVASADOS QUE SE COMERCIALIZAN EN MÉXICO	Rodolfo Soto	14-19
PLAN ESTRATÉGICO DE IMAGEN CORPORATIVA EN CÁRDENAS, TABASCO	Rosa del Carmen Sanchez Trinidad, Rocío del Carmen Castillo Méndez, Antonio Aguirre Andrade	20-31
COVID-19 AND ITS EFFECT ON CONSUMER BEHAVIOR IN VILLAHERMOSA, TABASCO, MEXICO	José Martin Antemate Pérez, Ramon Pérez Isidro, Fernando Marcos Vázquez Salazar, Arleth Vidales Herrera, Dr. José Guadalupe Chan-Quijano	32

INCIDENCE OF EMOTION, ENVIRONMENT, AND MOTIVATION FACTORS IN STRATEGIC PLANNING IN MSMES	Juan Casiano González Guzmán, José Guadalupe Chan Quijano;	33
APP PARA EVALUACIÓN EN LÍNEA DEL APRENDIZAJE	Deisy María Jerónimo Jiménez, William Baldemar López Rodríguez, María del Carmen Ancona Alcocer	34
IUSPOSITIVISMO VS IUSNATURALISMO: ¿HEMOS SUPERADO ESTA ANTINOMIA?	Geraldine Vargas Castro, Héctor Jesús Cantón, Lissette López	35-41
LA VULNERACIÓN DE LOS DERECHOS HUMANOS DE LA MUJER: EL FEMINICIDIO EN MÉXICO	Alejandra Rubí Castillo de la O, Jani Escobar Martínez, Yazmín Isolda Álvarez García	42-47
IMPLICACIONES ÉTICAS Y MORALES DE LA IMPLEMENTACIÓN DE LA INTELIGENCIA ARTIFICIAL EN EL ÁREA JURÍDICA	Diego Villatoro De la fuente, Alexander de Jesús Hernández Menchaca, Yazmín Isolda Alvarez García	48
EL USO NO AUTORIZADO DE LAS EXPRESIONES CULTURALES TRADICIONALES EN LA MODA EN MÉXICO: CASO DE LOS BORDADOS TRADICIONALES DE TENANGO DE DORIA, HIDALGO, MÉXICO	América Andrea Olivar Flores, Christian Gabriel Hernández Mayo, Paloma Mayo Priego, Yazmín Isolda Alvarez García	49-55
LAS OFRENDAS COMO UNA CONSTANTE EN TODAS LAS RELIGIONES	Eric Rodrigo Ascencio Landero, Gerardo Ordorica Gutiérrez y Oscar Eduardo Pérez Arellano	56-59
¿CÓMO SE DISCRIMINA A LAS PERSONAS CON DISCAPACIDAD AUDITIVA Y DEL HABLA EN VILLAHERMOSA, TABASCO?	Arleth Coronel Cruz, Hannya de la Cruz Martínez, Marcela Guadalupe Bautista Aquino	60-66
ORGANISMOS CONSTITUCIONALES AUTÓNOMOS EN MÉXICO EL CUARTO PODER FRAGMENTADO	Lucio Domínguez Nárez	67
PRISIÓN PREVENTIVA OFICIOSA EN MÉXICO Y LA VIOLACIÓN DE LA PRESUNCIÓN DE INOCENCIA COMO DERECHO HUMANO	Jaqueline Montalvo López, Yazmín Isolda Alvarez García	68-71
EL NEOCONSTITUCIONALISMO EN EL DERECHO CONSTITUCIONAL MEXICANO ¿HACIA DONDE NOS CONDUCE EL NEOCONSTITUCIONALISMO?	Hector Vera Garcia,	72-73
“ANÁLISIS DE LA REFORMA CONSTITUCIONAL EN MATERIA LABORAL 2017: CONCILIACIÓN PREJUDICIAL”	Manuel Miss Ramírez	74
LAS FALTAS ADMINISTRATIVAS GRAVES, EN EL PROCESO ADMINISTRATIVO DISCIPLINARIO, EN MÉXICO	Erick Moscoso Paz	75
DIAGNOSTICO GENETICO PREIMPLANTACIONAL CON FINES TERAPEUTICOS A TERCEROS Y EL PRINCIPIO DE LIBERTAD REPRODUCTIVA	Carlos Romeo Rodriguez Mazariego , Luis abraham Paz Medina, Marisol Gonzalez Hernandez, Yazmin Isolda Álvarez García	76
LA REFORMA CONSTITUCIONAL DE LOS PRECEDENTES OBLIGATORIOS Y LAS CONSECUENCIAS DE SU NO ACATAMIENTO POR LOS JUECES FEDERALES	Beatriz Morales Payan	77
PANORAMA DE LOS PROCEDIMIENTOS DE RECLAMACIÓN POR AFECTACIÓN DE LOS DERECHOS PATRIMONIALES A PARTIR DE LA REFORMA ENÉRGICA EN MÉXICO	Martha Ruth Cruz Salaya	78-79
VIOLATIONS OF THE CONSTITUTIONAL PRINCIPLES OF THE 2013 ENERGY REFORM	Jesús S. Morales-Brito	80-81
LA RELACIÓN LABORAL ENTRE EL ESTADO Y SUS ASALARIADOS	Vazquez Lopez Asuncion	82
EL INTERÉS SUPERIOR DEL MENOR FRENTE AL INTERÉS SUPERIOR DEL ESTADO EN MATERIA DE DERECHOS PATRIMONIALES	María Fernanda Gómez Sastré	83-84
DIVULGACIÓN Y DIFUSIÓN DE LOS MASC EN MATERIA DE PROPIEDAD INTELECTUAL	Cinthia Odet López Hernández, Rodrigo González Torres, Karely Guadalupe Ramírez Pérez	85
CHANGING PARADIGMS IN TURKISH	Dr. Hasan Yavuz	86

FOREIGN POLICY, LATIN AMERICA AND AFRICA IN TURKEY'S MULTI VECTOR RELATIONS		
REVOLUTION AND IDENTITY: MEXICANNESS IN THE PAINTINGS OF FRIDA KAHLO	Ayşe YARAR	87
THE CONCEPT OF THE OTHER IN HEGEL AND POSTMODERNISM	Elif Dilan KARA	88-91
OUR INSEPARABLE LOVER-OUR LANGUAGE, COUNTRY AND MOTHERLAND	Fidan NASİROVA	92-93
CLERICAL ERRORS, CALLIGRAPHY DISTORTIONS: DEFLECTURE FROM THE ORIGINAL	Asmetkhanim MAMMADOVA	94-100
WHAT AFFECTS TRUST IN POLITICAL INSTITUTIONS MOST IN EASTERN EUROPE, TURKEY AND AZERBAIJAN?	Mikayil Yusif	101-106
"NATAVAN'S SIGNATURE IN AZERBAIJANI LITERATURE	Gulnara Mustafayeva Namiq	107-113
CONTEMPORARY ARABIC LITERATURE AND NOVEL	Seyidov Rashad Razik	114-115
PSYCHO-ANTHROPOLOGICAL ASPECTS IN LEADERSHIP AND MANAGEMENT	Argentina FİNİŞAN, Andrei KOZMA	116-120
PHYSICIAN'S PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE: EVALUATION ON POLICIES FOR THE PERIOD 2015-2020	Aykut EKİYOR, Yener ŞENTÜRK	121-136
COMPARATIVE EVALUATION OF PRIVATE HEALTH INSURANCE AND COMPLEMENTARY HEALTH INSURANCE	Aykut EKİYOR, Yener ŞENTÜRK	137-148
HISTORICAL DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL CRIMINAL LAW AND OVERVIEW OF ROMAN CRIMINAL LAW	Selin BAŞER	149-150
THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT AND EVALUATION OF ITS EFFECTIVENESS WITH REGARDS TO ITS ACTIVITIES	Selin BAŞER	151-152
POLITICAL PARTIES: AN ANALYSIS OF THE CURRENT SITUATION IN TURKEY	Ahmet Tunç, Burak Balık, Cem Engin,	153-154
ELECTION SYSTEMS APPLIED IN TURKEY AND ANALYSIS	Ahmet Tunç, Burak Balık, Cem Engin,	155-162
EVALUATION OF ORGANIZATIONAL CYNICISM IN HEALTH PROFESSIONALS ACCORDING TO THEIR DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS	Selma Söyük, Salim Yılmaz	163-168
EXPOSURE TO AGGRESSION AND PEER VIOLENCE IN PRESCHOOL CHILDREN AGED 5-6 YEARS OLD	Belgin LİMAN, Aylin MENTİŞ KÖKSOY	169-178
THE LANDSCAPE OF ONLINE SPORTS EQUIPMENT CONSUMPTION BY EDUCATION LEVEL AND INCOME SEGMENTS IN TURKEY	İsa DEMİR, Türkan AKYOL GÜNER,	179-180
ASSIA DJEBAR: WRITING IN THE LANGUAGE OF THE OTHER	Monica GAROIU	181
LEGAL INSTRUMENTS TO FIGHT AGAINST CORRUPTION AT THE NATIONAL, REGIONAL AND GLOBAL LEVEL	Adriana CAZACU	182-192
AN EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF INSTRUCTIONAL QUALITY TOWARD HIGHER ORDER THINKING SKILLS IN MATHEMATICS ACHIEVEMENT	Wirda Diyana binti Wan Ibrahim, Zulkifle bin Mohamad,	193-200
TRAYECTORIAS DE DOCENTES QUE TRABAJAN EN PROGRAMAS DE REINSERCIÓN Y REINGRESO ESCOLAR:	Sylvia Contreras Salinas	201

ELEMENTOS CLAVES PARA UN MODELO DE DESARROLLO PROFESIONAL		
APLICACIÓN DEL PROTOCOLO PARA SCREENING DE HABILIDADES MUSICALES EN EL CENTRO EDUCATIVO DE ALTAS CAPACIDADES (CEPAC)	Fabiana Oliveira Koga Rosemeire de Araújo Rangni, Julián Betancourt	202-208
LAS RELACIONES LINGÜÍSTICAS TURCO-ESPAÑOLAS EN TÉRMINOS DE HISTORIA Y CULTURA	Narmina Mammadova	209-210
ESPACIO PÚBLICO VS INTERÉS PÚBLICO: IMPLICACIONES POLÍTICAS DE LAS DEMANDAS EN LA REIVINDICACIÓN DEL CERRO KASTELI	Marios Panierakis	211
VAISHNAVISM AND FOOD CULTURE: A CASE STUDY	Tridib Khan	212
CHRISTIANOPHOBIA: THE THREAT OF MULTICULTURALISM AND RELIGIOUS FREEDOM IN INDONESIA	Manotar Tampubolon, Fernando Silalahi, Wiwik Sri Widiarty, Desi Sianipar, Hadje C. Sadje	213
LASTOVO IN THE STARS FESTIVAL AS A FORM OF MODERN TOURIST EXPERIENCE	Renata Relja, Ante Kljenak, Tea Gutović	214-225
REVISITING THE EFFECT OF CONSTRUCTIVIST APPROACH ON ACADEMIC ACHIEVEMENT IN MATHEMATICS: A MIXED-META RESEARCH STUDY	Yunus Doğan Veli Batdı Nalan Mert Yüksel	226-237
A THEORETICAL REVIEW OF BRAIN-BASED EDUCATION	Yunus Doğan Veli Batdı Tuğba Akalan	238-244
REFLECTION ON PROFILE OF INCLUSIVE TEACHER IN ALBANIA	Enida Kume	245
OPINIONS OF TEACHER CANDIDATES ON THE USE OF VALUES IN EDUCATION	Bünyamin HAN	246-260
PROMOTING EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AND TEACHER EDUCATION AIDS IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS IN THE MODERN DIGITAL ERA	Baiju Thomas	261-270
FACTORS OF TEACHER TEACHING, INTEREST, ANXIETY AND STUDENT BEHAVIOR IN THE CLASSROOM IN RELATION TO MATHEMATICS ACHIEVEMENT AMONG VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS IN THE STATE OF SABAH, MALAYSIA	Ernawaty Hudong	271
THE ROLE OF MATHEMATICS IN DEVELOPING PERSONALITY IN SECONDARY SCHOOLS	Malahat Abdullayeva	272-278
INVESTIGATION OF CELL PHONE ADDICTION LEVELS OF STUDENTS STUDYING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PROVIDING SPORTS EDUCATION	Seda SABAH, Soner ÇANKAYA	279-287
SPORTS AND SOCIALIZATION: A RESEARCH ON UNIVERSITY STUDENTS	Meliha UZUN, Sekvan YİMEZ	288-294
EVALUATION OF THE QUALITY OF LIFE OF CHILDREN WHO PLAYED SPORTS	Sekvan YİMEZ, Meliha UZUN	295-302
VOLLEYBALL: BEYOND THE PROFESSIONALISM	Aylin Özge PEKEL Nagihan KIRIKOĞLU Emre Can İGDIR	303-304
WHEN FEMINISM GIVES LIVES TO WOMEN ARAB AMERICAN WOMEN BETWEEN THE MILLSTONE OF FEMINISM AND THE PATRIARCHY	Alaa Elqatary-Reelitz	305-310
PHILOSOPHICAL REPRESENTATIONS OF THE CONCEPT OF «FREEDOM»	Volodymyr BILOKOPYTOV, Karim EL GUESSAB	311-313

INTERVENCIÓN SISTÉMICA EN LA FAMILIA

Adriana Del Carmen Sánchez Trinidad

Universidad Popular de la Chontalpa. (UPCH)

Orcid: 0000-0003-0547-7783

Cecilia Sánchez Trinidad

Universidad Juárez Autónoma de Tabasco

<https://orcid.org/0000-0001-6481-7456>

RESUMEN

La intervención sistémica con familias ha desarrollado diversos modelos de acuerdo con las necesidades de los individuos, como las prácticas sistémicas contemporáneas, que enfatizan en la dimensión relacional de la experiencia humana en los contextos familiar, laboral y social, educativo, entre otros, proveyendo una mirada ecosistémica en busca del empoderamiento y del liderazgo de las familias en su propio proceso de cambio, y el establecimiento de redes de apoyo. Esto implica la transformación de terapeutas familiares que guíen. La Terapia Familiar promueve el autocontrol y fortalece la resiliencia familiar con la exposición a experiencias positivas complementarias. El terapeuta facilita el proceso de clarificar y redefinir las metas de cada uno de los integrantes de la familia.

Con la rigurosidad del método científico de por medio, se va dando estructura a la terapia familiar, De una manera muy natural y casi imperceptible, al comienzo, el interés clínico en la familia fue introduciéndose (Zevallos, 1993), empieza de este modo un ciclo de crecimiento de este nuevo y revolucionario enfoque (por lo menos para esa época); con nombres como Ackerman, Bowen, Boszormenyi-Nagi, Framo, Watzlawick, Don Jackson y Bateson, por citar algunos, comienzan a trabajar de forma más sistematizada, con familias (Hoffman, 1987). Con esto podemos delimitar lo que es la terapia familiar y la terapia familiar sistémica. El primero, representa un movimiento, en el que actualmente comparten diversas perspectivas teóricas, mientras que la Terapia Familiar Sistémica, evolucionando en más de 50 años, ha probado ante la comunidad científica, la eficacia de sus resultados (Villareal, 1993). Partiendo desde la concepción de la terapia familiar sistémica, propuesto desde los años sesenta, podemos distinguir algunos enfoques, que se antojan esenciales para entender el estatus de esta en la actualidad. El primero de ellos en instituirse en la línea temporal, es la Terapia del Mental Research Institute (MRI) de Palo Alto.

Palabras claves: Familia, terapia sistémica, contextos.

ALIOSHA KARAMAZOV: EL PARRICIDA OCULTO ANÁLISIS PSICOANALÍTICO DE LOS HERMANOS KARAMÁZOV

Raquel Olivia de los Santos de Dios

Universidad Popular de la Chontalpa, Tabasco, México

David de los Santos de Dios

Universidad Autónoma de Tabasco. México

María Lyssette Mazo Quevedo

Universidad Popular de la Chontalpa, Tabasco, México

RESUMEN

La novela de los Hermanos Karamázov sigue siendo a la fecha una de las máximas expresiones de la literatura y el arte; realizada por el famoso escritor ruso Fiódor Dostoievski, la cual presenta la historia y vida de cuatro hermanos que giran alrededor de un hombre que saca lo mejor de ellos o lo peor. Los Hermanos Karamázov es la novela más grandiosa que se haya escrito, y nunca se estimará bastante el episodio del “Gran Inquisidor”, una de las cumbres de la literatura universal.” Por medio de la técnica del análisis de contenido cualitativo, se realiza interpretación con base en la teoría psicoanalítica, donde se observa el aspecto neurótico del autor plasmado en su obra, dejando un lado sus fantasías homicidas dentro del marco de lo neurótico. El objetivo de este análisis, será aportar una nueva lectura de la estructura neurótica en el trama edípico, y para la presentación de este trabajo.

Bibliografía

Andréu, J. (s/f). *Las técnicas de Análisis de Contenido: Una revisión actualizada*. [Archivo PDF]. <http://mastor.cl/blog/wp-content/uploads/2018/02/Andreu.-analisis-de-contenido.-34-pags-pdf.pdf>
Dostoievski, Fiódor M. (2013). *Los hermanos Karamázov*. Alba Editorial.

DIAGNÓSTICO DE LAS MANIFESTACIONES DE CIBERACOSO EN LOS ESTUDIANTES DE LA UNIVERSIDAD POPULAR DE LA CHONTALPA

Samantha Sánchez Cruz

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco,
México. <https://orcid.org/0000-0001-8273-7599>

Antonio Aguirre Andrade

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco,
México. <https://orcid.org/0000-0002-3674-9529>

Wilber De Dios Domínguez

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco,
México. <https://orcid.org/0000-0001-9208-3453>

RESUMEN

En la actualidad existe un gran porcentaje de la población casi en todos los rincones del país que se encuentra interconectado a través de algún dispositivo como computadora, Tablet, celular o cuentas de Internet.

Este acceso a las Tecnologías de la Información y Comunicación (TIC) ha traído grandes ventajas para los usuarios, entre ellas, la facilidad para obtener a una gran cantidad de información de cualquier índole, permitiendo que la población se mantenga actualizado de lo que acontece en prácticamente todo el mundo.

Sin embargo, este acceso al internet por la población en el mundo y en nuestro país, ha ocasionado que surjan consecuencias como el fenómeno del ciberacoso, tema que adquirió importancia precisamente debido al crecimiento de las nuevas formas de comunicación de la sociedad a través del uso del internet.

Es de destacar que debido al impacto y repercusiones que puede tener este fenómeno en la salud emocional de la población, los gobiernos e instituciones de diferentes países han mostrado interés y preocupación por realizar estudios al respecto, tal es el caso las distintas investigaciones que se han realizado en países como Estados Unidos de América, Canadá, Australia y España.

También en México desde el 2015, se han desarrollado investigaciones en torno a este tema por parte del Gobierno Federal a través del Instituto Nacional de Estadística y Geografía (INEGI), resultados que han sido plasmados en su Documento Conceptual del Módulo sobre Ciberacoso (MOCIBA) desde el año 2015.

Debido precisamente a las repercusiones que tiene en las víctimas del ciberacoso, mismas que puede afectar aspectos como el desempeño académico de los estudiantes e incluso, llegar al suicidio, surge la necesidad de realizar un diagnóstico en la Universidad Popular de la Chontalpa (UPCH) con el objetivo en esta primera etapa, de identificar las manifestaciones de ciberacoso de las que han sido víctimas los estudiantes de la UPCH y si éstas se han incrementado a raíz de la pandemia provocada por el SARS-CoV-2.

El estudio describe las medidas de seguridad que toman los estudiantes para proteger no solo su información, sino sus equipos como computadora, Tablet, celular o cuentas de Internet, identificar si han sido víctimas o alguien ha intentado hacerles daño, si han reconocido a la persona acosadora y si estas actividades se han visto incrementadas a raíz de la Pandemia de COVID-19 que ha

padecido la humanidad misma que inició hace más de dos años.

Palabras clave: Ciberacoso, universitarios, efectos

GESTIÓN SANITARIA POST COVID-19 EN HOTELES DE CÁRDENAS, TABASCO

Dra. María Lyssette Mazó Quevedo
Universidad Popular de la Chontalpa (UPCH).

Mtra. Fabiola Torres Méndez
Universidad Popular de la Chontalpa (UPCH).

Erika de Jesús Ortiz Cruz
Universidad Popular de la Chontalpa (UPCH).

RESUMEN

En la etapa recuperación Post COVID-19 resulta importante que todos los prestadores de servicios turísticos continúen aplicando las medidas de prevención y seguridad sanitaria a fin de contribuir a la reducción de la tasa de incidencia y propagación de casos positivos al virus SARS-CoV-2. Las exigencias del turista en esta etapa se acentúan en los establecimientos de hospedaje, ya que estos conforman un servicio básico y con elevados riesgos de contagio. La investigación versa sobre las medidas y estrategias implementadas por cuatro hoteles localizados en el municipio de Cárdenas, Tabasco. El objetivo fue evaluar el cumplimiento del protocolo sanitario COVID-19 en estos hoteles, a partir de la percepción de los huéspedes.

El enfoque metodológico de la investigación es cuantitativo. Se recopiló información completa de 85 cuestionarios diseñados de acuerdo con los lineamientos presentados por el Instituto Mexicano del Seguro Social (IMSS) en el curso de Turismo: retorno seguro. El cuestionario se conforma de diecisiete cuestiones distribuidas en tres categorías de análisis: medidas generales, medidas en habitaciones y medidas en establecimientos de alimentos y bebidas (servicios integrados al hotel).

Como resultado, se observó un alto cumplimiento de las medidas generales, especialmente en los indicadores vinculados con las instalaciones y el personal de contacto, los recordatorios de salud, higiene y distanciamiento; y ventilación. En contraste, se observó un menor cumplimiento en los protocolos de acceso que incluyen el uso obligatorio de cubrebocas y gel antibacterial; y el lavado de manos frecuente. Respecto a las medidas implementadas al interior de las habitaciones, se distingue un alto cumplimiento de éstas en los dos hoteles con mayor categoría, no así en el resto de los establecimientos cuyos datos indican que no cuentan con elementos físicos para promover la sana distancia, ni con herramientas tecnológicas que permitan reducir la interacción con el personal, o con soluciones para la desinfección de llaves de acceso; en algunos casos también se percibió la falta del lavado constante de blancos y toallas. Caso similar sucedió al evaluar las medidas en los restaurantes integrados a los hoteles, los de menor categoría mostraron un menor cumplimiento, particularmente en la vigencia de cartas o menús de uso común, así como la falta de limpieza de mesas y sillas después de cada uso.

Palabras clave: COVID-19, hospedaje, protocolo sanitario.

FACTORES ERGONÓMICOS QUE INCIDEN EN LA SALUD PSICOSOCIAL DEL ESTUDIANTE DURANTE SUS CLASES VIRTUALES

Raymundo Márquez Amaro

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.

<https://orcid.org/0000-0001-8822-5973>

RESUMEN

La investigación demuestra las necesidades ergonómicas que demanda la virtualidad bajo los tres elementos del sistema humano-máquina-ambiente; por medio de la elaboración de un instrumento que brinda el conocimiento sobre la ergonomía en la modalidad de clases virtuales, su relevancia y orientación para poner en práctica ciertas actividades a su rutina de trabajo y algunas medidas en el entorno laboral. El propósito es que, mediante un instrumento de medición se identifiquen los factores ergonómicos que inciden en la salud psicosocial del estudiante durante sus clases virtuales cotidianas. Lo anterior, con la finalidad que se adecúe el entorno, donde se desarrollan las clases virtuales, de manera ergonómica en función de las necesidades propias del estudiante y evitar, mediante una serie de ejercicios, alguna situación de malestar, desgaste o cansancio físico, mental o emocional que pueda generar un deterioro de la integridad del estudiante. Por lo tanto, la introducción de la ergonomía en los espacios académicos actuales puede ayudar a mejorar la productividad, reducir incidentes y enfermedades psicosociales derivadas por malas posturas, desgaste excesivo mental, físico y emocional en las extensas jornadas de clases virtuales, así como mejorar la calidad de vida de los estudiantes atendiendo el sedentarismo y las condiciones inadecuadas para el desarrollo de las clases virtuales; así como incrementar la concientización sobre la importancia de la participación de la ergonomía en la salud psicosocial de los seres humanos con una rutina ocupacional monótona, pasiva y que exige el empleo de ciertas habilidades cognitivas.

Palabras clave: Factores ergonómicos, salud psicosocial, clases virtuales.

EL APEGO EN MUJERES DE 40 A 50 AÑOS DE EDAD EN EL ESTADO DE TABASCO

Dra. Belgica Iduarte García

Universidad Popular de Chontalpa, Cárdenas Tabasco, México

ORCID 000-0002-9440-8984

Dr. Luciano Osorio Arias

Universidad Popular de Chontalpa, Cárdenas Tabasco, México

ORCID 0000-0001-6872-3190

Dr. Felix Jiménez Jiménez

Universidad Popular de Chontalpa, Cárdenas Tabasco, México

ORCID 0000-0002-5232-1899

RESUMEN

Los estilos de apego son el resultado de las primeras relaciones de apego entre un niño y una persona en particular, ya que durante la relación de apego se forman los modelos mentales, los cuales influyen en el desarrollo personal y comportamiento hacia las relaciones interpersonales a lo largo de la vida. El objetivo de la investigación consistió en evaluar e interpretar el estilo de apego que predomina en las mujeres del Estado de Tabasco de 40 a 50 años y subrayar la importancia del estilo de apego en el desarrollo de la personalidad de las mujeres. Se aplicó el Cuestionario CAMIR, el cual mide los estilos de apego y las representaciones mentales del apego, pasadas, presente y el funcionamiento familiar. El papel de la mujer en Tabasco esta relacionado con el tipo de apego que viva desde niña la experiencia que hallan tenido con sus cuidadores tiene un rol fundamental en la capacidad posterior de establecer vínculos afectivos, ya que es importante que la niña pueda depender de sus figuras de apego y que estas puedan contener y protegerla cuando lo necesita.

Palabras clave: Estilos de apego, Apego en mujeres, Tabasco.

PRODUCTOS ARTESANALES Y SU PROCESO DE COMERCIALIZACION DIGITAL

Germán Martínez Prats

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

Francisca Silva Hernández

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

Candelaria Guzman Fernandez

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

Tomas Francisco Morales Cardenas

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

RESUMEN

La dinámica en el sector económico y la atenuante influencia de los medios tecnológicos y electrónicos ha llevado a la sociedad a afianzar mecanismos que aseguren acceso a marcas, productos y servicios de forma pronta. El comercio electrónico para los artesanos ha representado una vía que divulgue y aumente la visibilidad de sus marcas, productos y servicios, construyendo buenas relaciones entre el consumidor y asociados. Las empresas artesanales en su transición digital han integrado el comercio electrónico en su modelo de negocio afianzando así el marketing de su marca, producto y servicio; colaborando a la integración de un nuevo modelo de negocio, ajustando estrategias que ayuden a propiciar el fomento de la difusión cultural y un mayor apoyo para el desarrollo de las pequeñas empresas dedicadas al giro comercial artesanal.

Palabras clave: Productos artesanales, comercialización, digital, proceso.

DERECHO A UN MEDIO AMBIENTE SANO Y SU RELACION CON LA JUSTICIA SOCIAL

Germán Martínez Prats

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

Francisca Silva Hernández

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

Candelaria Guzman Fernandez

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

Tomas Francisco Morales Cardenas

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco

RESUMEN

El derecho a un medio ambiente sano requiere de revalorizar el derecho desde una perspectiva de equidad que conlleva de forma sustantiva a una sociedad democrática a partir de la participación activa de la sociedad en la toma de decisiones e intervención individual y colectiva en la garantía de este derecho. El acceso a una justicia ambiental permite establecer mecanismos y estrategias que afianzan criterios de normas internas y externas que regulan el derecho a un medio ambiente sano. La inclusión resulta ser el medio por el cual se haga efectiva la justicia ambiental a través de los mecanismos alternativos de solución de controversias.

Palabras clave: medio ambiente, justicia social, derecho.

CACAO y CHOCOLATE, en COMALCALCO, TABASCO, MÉXICO

Aurora Ramírez Meneses

Universidad Popular de la Chontalpa. (UPCH)

Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8747-2622>

Vinicio Calderón Bolaina

Investigador Independiente

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9860-8908>

Rosa del Carmen Sánchez Trinidad

Universidad Popular de la Chontalpa(UPCH)

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6614-0685>

RESUMEN

El presente artículo presenta los factores que influyen en la cultura de una organización de productoras de cacao y chocolate artesanal, observada a través de la teoría de los sistemas sociales de Niklas Luhmann. El desarrollo del trabajo consistió en un análisis de contenido de entrevistas a profundidad a miembros de la organización, empleando como herramienta la plataforma asistida Atlas ti Versión 8, con base en la autorreferencia (lo interno) y la heterorreferencia (lo externo) del sistema de organización, como categorías de análisis se buscó conocer las decisiones tomadas internamente, cómo se organizan y así, a su vez, cómo se relacionan con su entorno, acoplamiento de la organización con los demás sistemas sociales. Los resultados obtenidos permitieron distinguir que la organización La Campesina, ha manejado desde su inicio una forma de organizarse en función del parentesco y que en su operar la toma de decisiones autorreferentes permiten establecer límites estructurales en la comunicación, las decisiones tomadas en relación a los acoplamientos estructurales que existe entre el personal que trabaja en la organización y los sistemas económico, político y social, les ha permitido crecer y por ende alcanzar reconocimiento no solo a nivel estado y en el país, sino también, en otros países, factores heterorreferentes que comienza a influir en la cultura organizacional.

Palabras clave: Observación de segundo orden, Teoría de sistemas sociales, Cultura organizacional

IMPORTANCIA DEL USO DE LA PLATAFORMA GOOGLE CLASSROOM COMO HERRAMIENTA BASADA EN TECNOLOGÍAS DE LA INFORMACIÓN Y LA COMUNICACIÓN (TIC)

Rocio del Carmen Castillo Méndez

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.

<https://orcid.org/0000-0002-4396-9271>

Wilber de Dios Domínguez

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.

<https://orcid.org/0000-0001-9208-3453>

Samantha Sánchez Cruz

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.

<https://orcid.org/0000-0001-8273-7599>

RESUMEN

El estudio señala la importancia del uso de la plataforma Google Classroom como herramienta basada en Tecnologías de la Información y la Comunicación (TIC), en la educación superior durante las clases online en la pandemia del COVID-19. El propósito es que, mediante un cuestionario se identifique si los docentes vinculados al uso de esta tecnología en el contexto del COVID-19, la consideran como herramienta de enseñanza virtual complementaria en el proceso de enseñanza aprendizaje. Se pretende indagar si las características de la aplicación son utilizadas por el docente. La metodología utilizada es una estrategia cuantitativa a partir de encuestas a docentes de la División de Ciencias Económico Administrativas que hayan participado en la modalidad de clases en línea. Se concluye que los docentes de la División de Ciencias Económico Administrativas de la universidad Popular de la Chontalpa perciben a Google Classroom como una herramienta TIC; ágil, fácil de usar, viable para la organización de contenidos, agiliza los procesos de comunicación, que puede mejorar los procesos de enseñanza y aprendizaje, favoreciendo que éstos sean ubicuos, dependiendo de la capacidad y proactividad del docente,

Palabras clave: Google Classroom, enseñanza aprendizaje, docente.

ELECCIÓN DE UN INSTRUMENTO QUE FAVOREZCA LA RECOLECCIÓN DE DATOS EN LA INVESTIGACIÓN SOCIAL

Levit Emmanuel de los Santos Colorado

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco, México.

<https://orcid.org/0000-0003-0772-8750>

RESUMEN

En la investigación social uno de los principales factores de controversia es la elección de un instrumento que favorezca la recolección de datos. Para poder medir la relación de los factores que inciden en el acceso al microcrédito se llevó a cabo una revisión de instrumentos cuantitativos que permitieran establecer dicha relación, al ser poco fructífera la búsqueda al encontrarse pocos instrumentos cuantitativos relacionados con las variables a investigar, y aun menor el número de instrumentos que presentan validaciones de fiabilidad y confiabilidad, se optó por la creación de un instrumento con la finalidad de establecer la relación de las variables que inciden en el acceso al microcrédito en las empresas de comercio al por menor. Partiendo de la adecuación de dos instrumentos validados entorno a la fiabilidad y confiabilidad, una vez realizada la adaptación se realizó un análisis de contenido y aplicación de prueba piloto con la finalidad de validar la estructura y fiabilidad del mismo, así mismo se llevó a cabo una prueba de consistencia interna del cuestionario o confiabilidad a través del Alpha de cronbach obteniendo una fiabilidad estadística para la variable de acceso al microcrédito que cumple con los parámetros considerados excelentes al obtener un coeficiente de Alfa $> .9$ a $.95$, realizando el procedimiento para cada variable latente e independiente lo que permite determinar la confiabilidad del instrumento, para la validez de contenido, se realizó la revisión por parte de expertos y con la compilación de las respuestas de los mismos se realizó la revisión de la concordancia a través de la prueba no paramétrica de W. Kendall alcanzando la concordancia de los ítems, obteniendo como resultado un instrumento que permite la medición de los factores que inciden en el acceso a crédito formal a microempresarios del sector comercial.

Palabras clave: Instrumento, Fiabilidad, confiabilidad y microcréditos.

ANÁLISIS DE ELEMENTOS METODOLÓGICOS EN TESIS DEL ÁREA DE LAS CIENCIAS ECONÓMICO-ADMINISTRATIVA DE LA UNIVERSIDAD POPULAR DE LA CHONTALPA

Rocío Guadalupe Sosa Peña

Universidad Popular de la Chontalpa. Cárdenas, Tabasco. México.
<https://orcid.org/0000-0003-4949-9984>

María Lyssette Mazó Quevedo

Universidad Popular de la Chontalpa, Cárdenas, Tabasco.
<http://orcid.org/0000-0001-9174-3704>

María Guadalupe Hernández Morales

Universidad Popular de la Chontalpa. Cárdenas, Tabasco. México.

RESUMEN

El artículo presenta un análisis de los elementos formales y metodológicos en las tesis de licenciatura del área de las Ciencias Económico-Administrativa de la Universidad Popular de la Chontalpa (UPCH). El método utilizado fue el inductivo, ya que se partió del examen a los elementos de las tesis. El enfoque epistemológico aplicado para la interpretación de los resultados fue el sistémico con un modelo epistémico de naturaleza holística, dada las condiciones integrales en las que fue percibido e interpretado el objeto de estudio. De esta manera, la acción ejercida fue la búsqueda en fuentes documentales sobre el tema de metodología de la investigación y guías para la realización de tesis bajo el carácter de estado del arte, manejándose dos etapas: en la etapa heurística, se identificaron e integraron los elementos metodológicos y del diseño de la investigación que permitió construir una herramienta ágil de recolección de datos, partiendo de la observación sobre la presencia o ausencia de esos elementos en el trabajo de tesis; en la etapa hermenéutica se sistematizó e interpretó la información obtenida en la primera etapa. Los resultados revelaron el grado del conocimiento teórico-práctico en la construcción del diseño de investigación y en el manejo de los elementos formales. Se concluye con la propuesta de una herramienta que permita al tesista guiarse en la aplicación de los aspectos metodológicos para la construcción del diseño de la investigación

Palabras clave: Competencias, diseño de investigación, estado del arte, metodología.

LA ETIQUETA EN PRODUCTOS ALIMENTICIOS PRE-ENVASADOS QUE SE COMERCIALIZAN EN MÉXICO

Rodolfo Soto

Universidad Popular de la Chontalpa. Cárdenas, Tabasco. México.

RESUMEN

Se presenta una investigación, que tiene por objetivo identificar las características que debe llevar una etiqueta en alimentos pre envasados que se comercializan en México. Fue necesario la búsqueda exhaustiva de datos referente a etiquetado en México consultando diversas fuentes y entrevistas a expertos, teniendo como resultado que un producto alimenticio pre envasado, en su etiquetado se deben considerar tres aspectos: la información requerida por la normatividad vigente, en este caso la NOM 051, posteriormente se debe de desarrollar un diseño de la etiqueta capaz de destacar de un conjunto de productos y por ultimo el material y calidad de la impresión de la etiqueta

Palabras clave: NOM, consumo, exhibición

Introducción

Una de las actividades a desarrollar cuando se tiene la intención de producir y comercializar en el mercado formal algún producto alimenticio pre-ensvasado, llámese; Salsas, conservas, mermeladas, gelatinas, botanas entre otros, es sin duda alguna la etiqueta. La etiqueta representa el primer acercamiento físico entre el producto y el consumidor, de ahí se deriva su importancia, pues juega un papel importante y puede influir en su compra. Por lo tanto una etiqueta debe cumplir un doble propósito, por un lado debe aportar al consumidor datos referente al producto y por otro lado, una etiqueta debe contener un diseño capaz de generar persuasión, la etiqueta junto con el envase deben transmitir confianza al consumidor, la confianza es una sentimiento importante al momento de seleccionar productos, la confianza se gana con el tiempo pero se puede perder el segundos. El etiquetado de un producto alimenticios es importante, de ahí se deriva el siguiente objetivo de esta investigación: identificar las características que debe llevar una etiqueta en alimentos pre envasados que se comercializan en México. Cabe aclarar que en el mercado internacional cada país posee su propios reglamentos de etiquetado de productos, cualquier producto que se comercialice en México debe apegarse a las disposiciones gubernamentales mexicanas.

Aspectos teóricos

Partiendo de la definición de etiqueta, la asociación mexicana de envase y embalaje [amee] la define como “Todo rótulo, marbete, inscripción, marca, imagen u otra materia descriptiva o gráfica, ya sea que esté escrita, impresa, estarcida, marcada, grabada en relieve, huecograbado, o adherida a un envase.” Otra definición es la establecida por la norma oficial mexicana “Cualquier rótulo, marbete, inscripción, imagen u otra materia descriptiva o gráfica, escrita, impresa, estarcida, marcada, grabada en alto o bajo relieve, adherida, sobrepuesta o fijada al envase del producto pre-ensvasado o, cuando no sea posible por las características del producto, al embalaje.” (nom 051). Por lo anterior, se entiende que una etiqueta es una impresión que por lo general se adhiere al envase del producto, para que este puede ser comercializado. El diseño de la etiqueta debe destacar dentro de una gama de productos de la misma especie en un anaquel. Así lo matiza Lamb, Hair, Mc Daniel

(2008) “el etiquetado debe adoptar dos formas: persuasiva e informativa”(p.349).

Por lo anterior es importante considerar los tres elementos que debe cumplir una etiqueta en el mercado (información que debe llevar una etiqueta, diseño y grafismo de la etiqueta y material), en primer lugar se debe centrar en determinar, ¿Qué información debe llevar una etiqueta ? En México el gobierno juega un papel importante en el cuidado y protección de sus ciudadanos, por lo tanto es el mismo gobierno tuvo la necesidad de generar sistemas de control, en todo tipo de productos, fue hasta 1986 “que dio paso a la creación de la Ley Federal sobre Metrología y Normalización (LFMN) publicada en el diario oficial el 1° de julio de 1992. En la LFMN aparecen documentos denominados Normas Oficiales Mexicanas por sus siglas son conocidas como NOM, las cuales determinan estándares técnicos que deben cumplir los bienes y servicios fabricados y/o comercializados en el territorio mexicano”. (NOM,2015).

<http://nom-mx.com.mx/articulo/como-surgieron-las-nom-en-mexico>

Hallazgos

Para el caso de productos alimenticios y bebidas no alcohólicas, corresponde la NOM 051, publicado en el diario oficial de la federación **DOF: 08/11/2019** en ella se establece que la información que contenga la etiqueta debe ser veraz describirse y presentarse de forma tal que no induzca a error al consumidor con respecto a la naturaleza y características del producto. Todos los productos pre- envasados deben de llevar una etiqueta, en lo referente a la información las etiquetas deben contener, a continuación se presenta una breve descripción de las especificaciones que consideramos más relevantes por lo tanto es necesario consultar la NOM 051 y leerla a detalle

En la etiqueta de los productos preenvasados pueden incluirse sellos o leyendas de recomendación o reconocimiento por organizaciones o asociaciones profesionales cuando presenten la documentación apropiada que soporte con evidencia científica, objetiva y fehaciente

La etiqueta de los productos preenvasados que no contengan los sellos y leyendas precautorias, puede declararlo únicamente de forma escrita mediante la frase “Este producto no contiene sellos ni leyendas” y no debe utilizar elementos gráficos o descriptivo alusivos a los mismos. La declaración debe ser colocada en la superficie de información y, su tipografía y tamaño debe ser igual o menor al tamaño mínimo cuantitativo del contenido neto

Los productos preenvasados que ostenten uno o más sellos de advertencia o la leyenda de edulcorantes, no deben: incluir en la etiqueta personajes infantiles, animaciones, dibujos animados, celebridades, deportistas o mascotas, elementos interactivos, tales como, juegos visual – espaciales o descargas digitales, que, estando dirigidos a niños, inciten, promueven o fomenten el consumo, compra o elección de productos con exceso de nutrimentos críticos o con edulcorantes,

La denominación del producto preenvasado, es decir, nombre del producto, La denominación del producto preenvasado debe aparecer en negrillas dentro de la superficie principal de exhibición de la etiqueta

Los productos imitación no deben hacer uso de las palabras tales como “tipo”, “estilo” o algún otro término similar, en la denominación del producto preenvasado o dentro de la etiqueta.

En la etiqueta del producto preenvasado cuya comercialización se haga en forma individual, debe figurar una lista de ingredientes, salvo cuando se trate de alimentos de un único ingrediente y no incluya algún aditivo

Los ingredientes compuestos deben declararse como tal en la lista de ingredientes, siempre que vayan acompañados inmediatamente de una lista entre paréntesis de sus ingredientes por orden decreciente de proporciones (m/m). Cuando un ingrediente compuesto, constituya menos del 5 por ciento del producto Viernes 27 de marzo de 2020 DIARIO OFICIAL (Edición Vespertina) 15 preenvasado, no será necesario declarar los ingredientes que lo conforman, salvo los aditivos alimentarios que desempeñan una función tecnológica en el producto terminado, o aditivos e ingredientes que se asocien a reacciones alérgicas.

Los azúcares añadidos se deben declarar

Se deben declarar todos aquellos ingredientes o aditivos que pueden causar hipersensibilidad, intolerancia o alergia, de conformidad con los ordenamientos jurídicos correspondientes.

En un producto preenvasado, debe indicarse en la etiqueta el nombre, denominación o razón social y domicilio fiscal del responsable del producto de manera enunciativa mas no limitativa: calle, número, código postal y entidad federativa en que se encuentre.

En el caso de los productos importados, el nombre y domicilio del importador, en ambos casos, puede incluirse la expresión “fabricado o envasado por o para”, seguido por el nombre y domicilio según corresponda.

La etiqueta debe contener las instrucciones de uso cuando sean necesarias sobre el modo de empleo, incluida la reconstitución, si es el caso, para asegurar una correcta utilización del producto preenvasado.

En la etiqueta puede presentarse cualquier información o representación gráfica, así como materia escrita, impresa o gráfica, siempre que no esté en contradicción con los requisitos obligatorios de la presente Norma Oficial Mexicana

El etiquetado nutrimental es obligatorio en la etiqueta de los productos preenvasados, y comprende la declaración nutrimental y la información nutrimental complementaria.

Quedan exceptuados de incluir la declaración nutrimental los productos siguientes; Quedan exceptuados de incluir la declaración nutrimental los productos siguientes; hierbas, especias o mezcla de ellas; extractos de café, granos de café enteros o molidos descafeinados o no y que no

contengan ingredientes añadidos diferentes a aromas; infusiones de hierbas, té descafeinado o no, instantáneo y/o soluble que no contengan ingredientes añadidos; vinagres fermentados y sucedáneos; agua para consumo humano y agua mineral natural

Sistema de etiquetado frontal; La información nutrimental complementaria debe realizarse utilizando los sellos negros (Ver imagen 1)

El o los sellos deben colocarse en la esquina superior derecha de la superficie principal de exhibición

Cuando se deban incluir más de un sello, el orden de inclusión debe ser de izquierda a derecha el siguiente: exceso de calorías, EXCESO AZÚCARES, EXCESO GRASAS SATURADAS, EXCESO GRASAS TRANS, EXCESO SODIO

Cuando proceda incluir las leyendas “CONTIENE CAFEÍNA EVITAR EN NIÑOS” o “CONTIENE EDULCORANTES - NO RECOMENDABLE EN NIÑOS”, deben ir en la parte superior derecha de la superficie principal de exhibición

Si la lista de ingredientes incluye edulcorantes, se debe colocar la leyenda precautoria frontal en letras mayúsculas “CONTIENE EDULCORANTES, NO RECOMENDABLE EN NIÑOS”.

Cuando el producto preenvasado contenga cafeína adicionada dentro de la lista de ingredientes en cualquier cantidad, se debe incluir la leyenda precautoria en letras mayúsculas “CONTIENE CAFEÍNA EVITAR EN NIÑOS”

Ilustración 1. Icono sellos

Fuente: Recuperado de

http://www.dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=5356328&fecha=14/08/2014

Cabe aclarar que toda la información contenida en la etiqueta debe estar en el idioma español, si por alguna razón se desea colocar datos en otro idioma es posible realizarlo siempre y cuando se acompañe con los datos en español.

En segundo lugar a considerar, en el etiquetado de producto alimenticios pre envasados, es el diseño de la etiqueta, se requiere realizar una etiqueta capaz de persuadir al consumidor, una etiqueta bien diseñada debe cumplir las siguientes características; debe embellecer al envase, debe ayudar a elevar la percepción de la calidad. “El consumidor está dispuesto a pagar un poco más por algo que

le resulte más atractivo para gratificarse o bien para regalar.(Dufranc, 2015, Packaging).

La etiqueta debe destacar en comparación con otras etiquetas de otras marcas de producto, debe comunicar algo, debe decir al consumidor “aquí estoy”, por lo tanto se recomienda considerar las siguientes cuestiones: la forma, los colores a utilizar, la calidad de impresión, “se deben combinar recursos disponibles como relieves, barnices tintas especiales, materiales poco convencionales” (Dufranc, 2015, Packaging), todas ellas son algunas cuestiones fundamentales para crear una buena impresión al consumidor a partir de la etiqueta. La etiqueta debe ayudar a embellecer al envase.

Por ultimo el elemento a considerar es el material, a seleccionar para la impresión de la etiqueta, se debe ser muy cuidadoso al momento de seleccionar el tipo de material a elegir, pues el producto pre envasado suele acabar colocado, en un refrigerador, en un micro ondas o en la alacena de alguna cocina, por un periodo que puede ser una semana o hasta meses, dependiendo de la durabilidad del producto. El material a seleccionar pueden ser; papel, tela, cartón, algún tipo de polímero. “Para las etiquetas auto-adhesivas se usan adhesivos sensibles a la presión en agua o hot melt (Hot melt es un adhesivo que se aplica en caliente) , y para las etiquetas que requieren adhesivo en el momento mismo del empaquetado son usados en base agua de tecnologías como dextrinas, caseínas y acrílicos en agua, así como del tipo hot melt. La elección del adhesivo dependerá de los sustratos y las velocidad de producción”(Noriega, 2011)

La tecnología no ha dejado olvidado al mundo del etiquetado, “Son los nuevos avances que la tecnología, la ciencia, la investigación y la ingeniería química ponen a disposición del mundo de la alimentación, especialmente en el caso de los perecederos, comunicando al consumidor mayores datos sobre el estado del propio producto en el momento de la compra o consumo (Packaging, diana de nieves, 2012.). la tecnología dio pauta a la aparición de las etiquetas inteligentes, las etiquetas inteligentes son aquellas que gracias a la ciencia pueden comunicar algo, como la frescura ideal, la temperatura exacta para su consumo, tal es el caso de la cerveza Coors light que la etiqueta demuestra el frio ideal, con un cambio de color, cuando la cerveza esta recomendable para su consumo.

Conclusiones

Desde una perspectiva teórica este articulo describe a detalle cuales son los elementos que se deben considerar al momento de etiquetar algún alimento pre envasado, cabe aclarar que los alimentos que se venden a granel, no son candidatos a la normatividad de etiquetado, es más, no necesitan etiqueta alguna, su comercialización es simple y sencilla. Las normas oficiales están diseñadas en función a las clases de productos, es decir, no son los mismos requerimientos en etiquetado para, alimentos, que para fármacos ó bebidas alcohólicas. El encargado de elaborar la etiqueta de algún producto debe tener presente a que norma oficial mexicana corresponde su producto.

Cualquier persona o empresa que quiera colocar algún producto en el mercado debe cerciorarse de que se producto inspira confianza, que no se vea como un trabajo escolar, el uso de animaciones como recurso de diseño dentro de la etiqueta, resulta ser muy cuestionable, las animaciones en un principio están diseñadas para publico infantil. La elaboración de alguna etiqueta no es tarea fácil, se requiere la opinión de expertos y tener presente al mercado al que va dirigido el producto, sin perder de vista la estrategia de mercadotecnia establecida.

Referencias

Lamb, Hair, Mc Daniel, Marketing, México: Cengage Learning

[http://www.packaging.enfasis.com/notas/64103-nueva-generacion-etiquetas-30,](http://www.packaging.enfasis.com/notas/64103-nueva-generacion-etiquetas-30)

http://www.dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=5356328&fecha=14/08/2014 <https://www.amee>

<http://www.packaging.enfasis.com/articulos/72016-creatividad-y-tecnologia-grafica-aplicada-al-packaging.org.mx/asesorias-2>

<http://www.packaging.enfasis.com/articulos/20764-tendencias-adhesivos-empaqu>

PLAN ESTRATÉGICO DE IMAGEN CORPORATIVA EN CÁRDENAS, TABASCO

Sánchez Trinidad Rosa del Carmen

Universidad Popular de la chontalpa, <https://orcid.org/0000-0002-6614-0685>

Aguirre Andrade Antonio

Universidad Juárez Autónoma de Tabasco, <https://orcid.org/0000-0001-6481-7456>

Castillo Méndez Rocío del Carmen

Universidad Popular de la chontalpa, <https://orcid.org/0000-0002-4296--9271>

Ramírez Meneses Aurora

Universidad Popular de la chontalpa, <https://orcid.org/0000-0001-8747-2622>

RESUMEN

En el municipio de Cárdenas, Tabasco se encuentran fuertes competencias entre las diversas marcas de chocolate que existen actualmente. Esta investigación tomara en cuenta la marca Choco Alteza producto originario de Cárdenas.

Actualmente el mercado se encuentra invadido de variedad de marcas lo que ha ocasionado que el producto tabasqueño presente ausencia en los puntos de venta en la ciudad de Cárdenas. Entre las diferentes marcas de competencia mencionaremos el chocoben, chocolate abuelita, choco milk, nesquik entre otras.

El objetivo principal de dicha investigación es conocer la suma de porcentaje de los habitantes del municipio de Cárdenas que reconocen la marca, de igual forma su persuasión. Reconociendo dicha información se realizaran las actividades del plan estratégica.

Introducción

En el municipio de Cardenas se encuentra la Industria Incatabsa que sus siglas se definen como Industrializadora de Cacao de Tabasco, una de las primeras en procesar el grano de cacao en chocolate. Dicha industria surgio con la inquietud de los agricultores de la Union Nacional de Productores de Cacao.

Según narran los trabajadores activos de esta empresa, que los agricultores trataban de construir una planta piloto, como su nombre lo indica, sirviera para determinar si en un clima como el de tabasco podria industrializarse el cacao.

Pero al informar al Gobernador del Estado sobre este proyecto, sugirio que fuera modificado, por considerar que crearia un grupo privilegiado entre la gran mayoria de productores de cacao.

Este proyecto tenia como proposito de incluir a todos los productores de cacao, a pertenecer hacer miembro de la Federacion en la Sociedad, de esta forma procedio a estudiar a la entonces Federacion Regional de la Sociedades Cooperativas de Venta en Comun, Cacaoteros de Tabaco y F.C.L.

Desarrollo

Es entonces que la industrializadora realizo una Asamblea General de la mencionada Federacion Regional, llegando aun acuerdo de efectuar un descuento de \$0.40 por kilo a los productores de cacao, para iniciar el capital social de la Industrializadora de Cacao de Tabasco, pensando que solo de esta manera quedarian incluidos en la sociedad, todos los productores de cacao, los mismo que formaban entonces la Federacion Regional.

De esta forma se tomaron retenciones, para considerar la rebaja en los impuestos de exportacion,

rebaja que se logro gracias a las gestiones que hizo la Federacion Regional, reduciendolos de \$0.96 cvs por kilo a \$0.13 cvs por kilo y quedando exento de este impuesto, el cacao fermentado.

Hubo tambien la circunstancia que firmando el contrato con Nacional Financiera S.A ,se tomaran en cuenta los acuerdos en las Uniones Agricolas Regionales de Tabasco y en la Union Nacional de Productores de Cacao, de obtener el precio garantia de \$8.60 por kilo de cacao para el mercado nacional.

Al mismo tiempo se encontraban investigando la maquinaria, sobre diferentes fabricantes, para conocer su solvencia moral, economica,responsabilidad, calidad, etc. Llegando a la conclusion que era y es Carle&Montanari de Italia la que ofrecia mejor equipo y mas amplias garantias.Y es asi que se contrato con esta firma la maquinaria para la planta.

Obteniendo estos acuerdos, la empresa INCATABSA se inagura el 25 de Noviembre de 1966, por el gobernador del estado de Tabasco Don Manuel R. Mora.(Ver figura 01).

Ilustración 01 Placa de inauguración de Incatabsa

Fuente: Elaboracion propia.

Despues de su inaguracion, la empresa conto con visitantes distinguidos y muy significativos, entre ellos el Sr.Lic. Gustavo Diaz Ordaz ,quien fue presidente electo de la Republica Mexicana en los años 1964-1970. Asi mismo el Sr.Lic. Fernando Lopez Arias, Gobernador Constitucional del Estado de Veracruz.

La industrializadora de Cacao de Tabasco S.A de C.V, es una sociedad anonima de capital variable inscrita dentro de la ley de las sociedades mercantiles, cuyo giro comercial es la compra/venta de maquila de cacao y sus derivados, se consituyo inicialmente con un capital de \$ 150,000.00. Esta legalmente constituida ante el Sr.Lic. Julio Sentes Garcia Notario Publico 104 de la ciudad de Mexico el dia 10 de septiembre de 1960 (Ver figura 02).

Ilustración 02. Incatabsa

Fuente: Elaboracion propia

Los motivos por lo que se constituyo la Industrializadora fue:

1. Las restricciones que el Comité de Drogas y Alimentos de E.U de America , impone al cacao en grano para entrar al mercado exterior y que consisten en la reduccion de las tolerancias y en el porcentaje de moho y gusano. Actualmente estas tolerancias son del 3%.
2. La conveniencia de formar un organismo que, como la Industrializadora pueda ser sujeto de credito; con capital propio.
3. Convertir al agricultor en industrial de su propia cosecha, lo que elevara sus ingresos tan pronto la empresa termine de pagar el importe de la maquinaria y las instalaciones.
4. Liberar a los agricultores de financieros y comisionistas al poder financiero por si mismos la produccion de cacao, con los creditos obtenidos a traves de Nacional Financiera por ahora, y despues con el capital formado con el valor de sus acciones.
5. Aumentar el consumo de cacao en el pais introduciendo poco a poco al mercado nacional el chocolate de mesa y chocolate golosina de tipo popular, sin adulterantes y al precio mas bajo posible.

La imagen de la empresa y su slogan fue creado por acuerdos de los mismos productores, por lo que identifica y caracteriza al estado de Tabasco (ver figura 03).

Ilustración 1. Logotipo de Incatabsa

Fuente: Elaboracion propia.

La empresa antes mencionada cuenta con infraestructura para los procesos productivos, es de 3 naves, y estan destinada a lo siguiente:

- 1) La primera nave sirve para recepcion de materia prima (Almacen de Cacao y producto terminado).
- 2) En la segunda nave se encuentran instalados los equipos para maquila (Tostados, Desacarillados, Molienda, Filtrado y Pulverizado).
- 3) En la tercera nave se encuentran los equipos para el proceso de elaboracion de chocolates (Mezclado, Temperado y Embazado).

Ademas cuenta con la infraestructura suficiente para las areas administrativas de la empresa asi como patios de maniobras de carga y descarga.

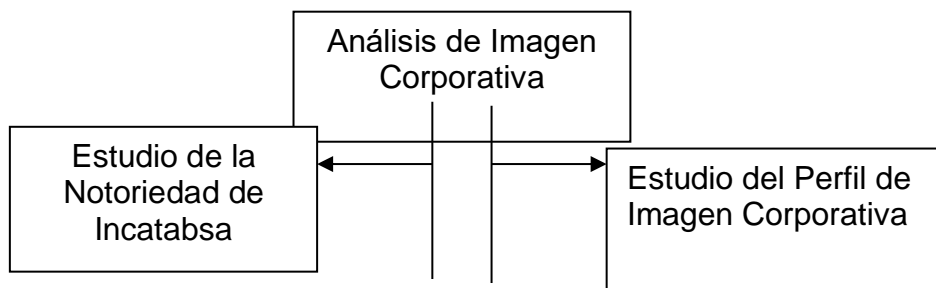
Análisis del perfil Corporativo de Incatabsa

En este punto se analizará la notoriedad y la imagen que tienen los públicos sobre la Industrializadora de Cacao de Tabasco, sobre sus competidores y el sector.

Para realizar el Análisis de Imagen Corporativa se requiere lo siguiente (Ver figura 04):

Figura 29.- Análisis de Imagen Corporativa

Ilustración 04. Análisis de Imagen Corporativa

Fuente de Elaboración Propia

Estudio de la notoriedad de Incatabsa

Como se mencionó Incatabsa es una empresa que se encuentra en el estado de Tabasco, y su público es más común en esta zona. Por lo tanto es donde se realizara el estudio si es notorio o no. Lo notorio se entiende que es el conocimiento que tiene el público de la empresa, de esta forma se conocerá el nivel que ocupa la Industrializadora de Cacao de Tabasco.

Para conocer la notoriedad de la empresa compararemos la relación con las empresas competidoras, esto se identificara con el Nivel de Notoriedad.

Nivel de Notoriedad

Como se mencionó anteriormente la Industrializadora fue fundada en la década de los 60', sus inicios fue un auge y por lo mismo reconocido entre el público tabasqueño y públicos nacionales e internacionales. Estos acontecimientos permitieron ser notorios. Por lo tanto en la actualidad algunas personas si tienen el conocimiento de lo que era la empresa, pero con la mala información y con lo que proyecta la infraestructura de Incatabsa, la tienen considerada que no está en función.

Aunque si se les menciona o se les entrega un producto, el público cardenense lo reconoce fácilmente, a pesar de que el mercado este invadido por la competencia, esto no ha permitido que la hagan olvidado. El recuerdo que tiene el público sobre dicha Industria es porque anteriormente el hablar de ella era hablar de una gran empresa y de igual forma sus productos.

De la misma forma reconocen su sistema de trabajo como su área de trabajo. Pero con los nuevos cambios de políticos, mala administración e importaciones y exportaciones extranjeras, es lo que atraído el efecto decadente de la Imagen Corporativa de Incatabsa en este sector, logrando que la competencia ocupe un nivel alto entre el público, siendo preferente hacia ellos.

Como observamos con lo antes mencionado el Nivel de Notoriedad que ocupa la Industria, se analiza buenas probabilidades de que tienen el conocimiento y también lo recuerdan. Esto es de suma importancia pero ahora se tendrá que conocer su Calidad de la Notoriedad.

Calidad de la Notoriedad

La Calidad de la Notoriedad que mantiene la organización actualmente es poco favorable, como se mencionó con anterioridad el público tiene en mente que sus productos no se encuentra al alcance y mucho menos en el mercado. Esto se debe a que los rubros han aumentado esta actividad permitiendo la amplitud de la notoriedad de productos, servicios o actividad de los competidores que mencionamos, uno de ellos es Nestlé.

Aunque a pesar de los competidores, algunos públicos del municipio de Cárdenas, mantienen La Profundidad de la Notoriedad de, ya que hacen mención de la variedad de producto sin dejar de

nombrar el Choco Alteza. Es interesante que a pesar de los años transcurridos y de la Imagen que tienen percibido el público actualmente de la organización, mantenga la profundidad de recordatorios de sus productos.

Por todo esto se concluye el estudio del Nivel de Notoriedad de Incatabsa, donde se ha logrado información que será útil. Con este estudio se ha recaudado información externa, ahora veamos información interna, siendo un Estudio del Perfil de Imagen Corporativa de la organización mencionada.

Estudio de Perfil de Imagen Corporativa

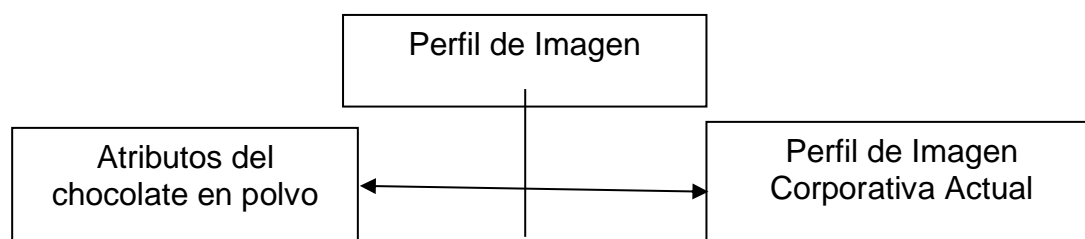
Dicho estudio es una estrategia que el autor Capriotti, plasmo sus ideas como un plan hacia la Imagen Corporativa, que servirá a la Industrializadora de Cacao de Tabasco para obtener el perfil de su imagen actual, que se analizara desde una comparación con las compañías competidoras.

La Imagen Corporativa es la estructura mental que tiene el público Cardenense de la Industria, que la formara la calidad, precio, tecnología, etc., que al ser evaluados y valorados por el público conformaran la Imagen Corporativa, aunque de algunos públicos se obtendrá atributos propios, debido a función de su relación o interés. Es por eso que se debe analizar por qué habrá cuestiones diferentes en cada uno de ellos.

Para tener logros con el estudio se remarcará que se hablara de creencias hacia el público, esto nos da entender que aunque Incatabsa se crea que tiene un alto de nivel de calidad, para el público no la tiene, es por eso el análisis que van dirigida a ellos.

La Imagen Corporativa de la industria se deberá analizar dos variables que son (Ver figura 05):

Ilustración 05. Perfil Corporativo

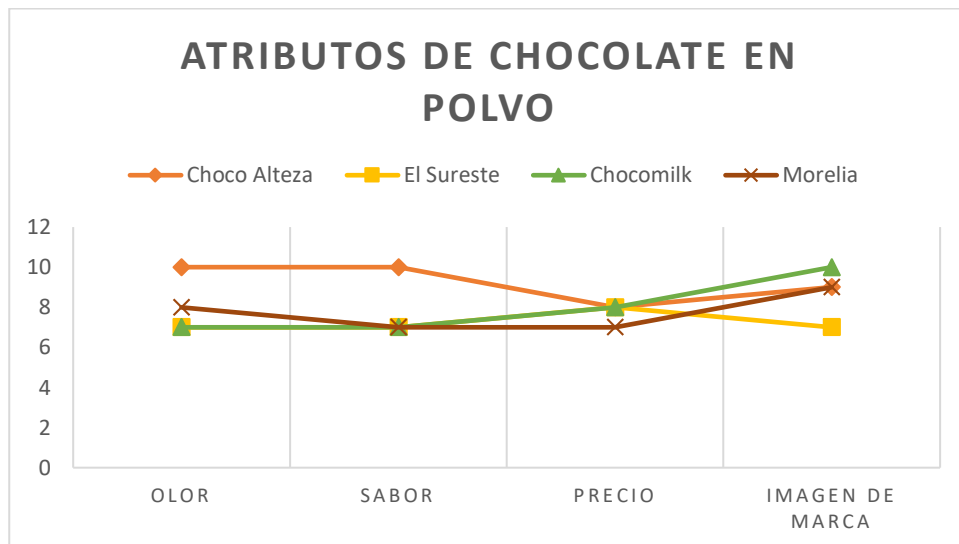

Fuente de elaboración propia

Los resultados se obtendrá mediante la elaboración de un cuestionario, donde se recabaran los atributos del chocolate en polvo como de igual forma la medición de sus competentes.

Estos resultados se obtuvieron por el medio de un cuestionario que fue aplicado a los encargados de abarrotes Monterrey, como a los vendedores de la Industrializadora de Cacao de Tabasco. Ahora bien de la misma forma se realizara una encuesta hacia las amas de casa, donde se conocerá los atributos del Choco Alteza, así mismo a sus competidores.

Obteniendo los resultados de la encuesta que fueron aplicadas a 220 amas de casa, obtuvimos lo siguiente. (Ver figura 06)

Elaboración propia

Analizando la gráfica anterior y de acuerdo a las encuestas aplicadas, se observa que el Choco Alteza ocupa un alto nivel en olor y sabor, a lo contrario del precio que no es convincente, en cuestión de su imagen de marca no se encuentra en un rango muy bajo, a pesar de que la imagen no tiene innovación ni publicidad, las amas de casa logran identificarlo.

Como se puede observar los demás competidores como son El Sureste, Choco Milk y El Morelia, ocupan un nivel bajo en olor y sabor, a diferencia de precio e imagen de marca.

Ahora bien obteniendo los resultados siguientes, se analiza que el Choco Alteza tiene ventajas favorables, y para lograr que sea más percibida por el público se realizara El Plan Global de Comunicación.

El Plan Global de Comunicación consiste en un proceso de planificación global de toda la actividad comunicativa de la empresa Incatabsa. Dicho Plan tendrá como objetivo reforzar más su Imagen Corporativa, a través de su producto Choco Alteza, logrando ser más persuadida. Para lograr estos objetivos se analizaran las siguientes etapas.

La Definición de los Públicos

Los públicos que se van a definir son aquellos que nos ayudaran a persuadir informando las características que tiene el Choco Alteza, y el primero es el público clave, y se encuentran en las tiendas de auto servicios y de abarrotes del municipio de Cárdenas, ya que la mayoría del público tiene el habito de no tener un día especificado de realizar las compras de víveres. Ahora bien las características demográficas, se dirigen en la edad de 4 años en adelante, mas no tiene un tope las personas adultas de no poder consumirlo. También la característica Psicograficas se considera en el público de clase media por lo tanto es el mayor porcentaje que se tiene.

Obteniendo estos datos de la definición de los públicos, se realizara la comunicación que sea efectiva para el público clave, por medio de Identificación de los Objetivos de Comunicación.

Identificación de los Objetivos de Comunicación

En este punto se establecerán los Objetivos de Comunicación que especificaran lo atributos y originalidad del Choco Alteza, por medio de este se implicara la creencia y el valor que posee. Los Objetivos de Comunicación serán muy claros, precisos, cortos y flexibles, de esta forma se lograra que el público conozca la importancia de lo que es el Choco Alteza. Entre estos objetivos se identificarán lo siguiente:

- Originalmente con cacao de la región.
- Elaborado por una empresa tabasqueña que es Incatabsa.

- Un producto que lo avala más de 30 años.
- Es un producto que puede consumir chicos y grandes.

Los objetivos antes mencionados permitirán al público mantengan contacto con la imagen corporativa por medio del Choco Alteza. Logrando un posicionamiento en la mentalidad del cliente y de igual forma ala Industrializadora de Cacao de Tabasco, y de esta forma reforzar su cultura, creencias y tradición. La comunicación de los objetivos se mantendrá por el plazo de 4 meses. Este tiempo de plazo consistirá para recuperar fortaleza, con la finalidad que el cliente identifique el producto.

La Fijación del Presupuesto de la Comunicación

Analizar La Fijación del Presupuesto de la Comunicación, es tomar acuerdos internamente analizando el capital con que cuenta la Industria, para después realizar presupuestos que sean alcanzables y no perjudiciales a la empresa. Por la tanto se llevaran acuerdos hacia donde será más viable la fijación de objetivos. Al igual que el público clave que va dirigido.

Como se observó con anterioridad, la imagen del Choco Alteza no está impartiendo de cero, lo que se requiere es ser persuadida, esto es de gran beneficio a la empresa, ya que el presupuesto será un poco menor, no tendrá una gran inversión, por que como se menciono es algo que ya está creado, solo es cuestión de reforzar.

La Definición del Mensaje Corporativo

Determinando el público, definiremos el mensaje corporativo, que es donde proyectaremos por medio del Choco Alteza lo que determina la Industria. De esta forma expresara al público lo que es Incatabsa, marcando la diferencia entre los demás competidores.

La Definición del Mensaje Corporativo es importante porque es lo que deseamos comunicar, y por este mensaje se dará a conocer lo que es, lo que hace y como lo hace. De la misma forma el mensaje será global y concreto. Esto sería de la siguiente manera:

- El Choco Alteza elaborado con cacao naturalmente tabasqueño, siendo extraído del campo para llevarlo a la mesa de tu hogar, con su aroma y su esencia que nadie podrá imitar.

Las Formas Comunicativas

Las Formas Comunicativas serán correctamente analizadas, para que estas se han proyectadas. También se mencionó con anterioridad que dependiendo los resultados de capital con el que cuenta la organización, es lo que abarcara las formas comunicativas, ya que puede traer un riesgo hacia la misma empresa.

La Comunicación transmitirá lo que dará a saber, por lo tanto se iniciara la elaboración de carteles, y reuniones de información hacia los subordinados, que realizando estas actividades permitirá tener mayor integración, que los motivara a cumplir las metas que la organización desea proyectar. Ahora bien, la segunda forma de Comunicación será al público meta, ya que son el puente directo para la realización de la compra del Choco Alteza. Y las formas que se utilizaran es la realización de stan con degustación del producto, al igual que los medios masivos, entre ellos el internet, donde se creara una página exclusiva del Choco Alteza, también se aplicara en los puntos de ventas la comunicación directa, como la elaboración de publicidad en carteles.

De esta forma se reconocerá sus valores, cultura y principios, al igual de su buen desempeño, que marcara la diferencia en relación con sus competidores. Las buenas conductas y sobre todo la innovación de comunicación que está adquiriendo el Choco Alteza, reforzara a la empresa Industrializadora de Cacao de Tabasco.

Comunicación del perfil corporativo

Luego de haber determinado la Forma de Comunicación, se elaborara el Mix de Actividad, que consiste en carteles, reuniones, internet y la comunicación directa. Estos medios serán enfocados a nuestro público meta como también a los subordinados internos y directivos de la Industrializadora. Las actividades que se realizaran para llevar a cabo la comunicación interna son lo siguiente:

- *Carteles hacia los subordinados*

La elaboración de este cartel transmitirá la finalidad a los subordinados de por qué son parte de la empresa. Este cartel percibirá su imagen, misión, visión, cultura, objetivos y valores.

- *Reuniones de Información*

Las reuniones se realizaran en las instalaciones de la empresa, donde una persona capacitada les estará dando cursos de información de lo que es la empresa y sus producto, en esta caso el Choco Alteza.

De la misma forma se realizaran el mix de actividades y medio de comunicación externa. Estas actividades son las siguientes:

- *Carteles hacia el público meta*

Este instrumento de comunicación se elaborara con mensajes que transmitan Positivismo del Choco Alteza, donde especifique que el producto es mayormente natural. Al igual la publicidad llevara los colores que psicológicamente dominan una parte cerebral del ser humano, entre estos colores se utilizaran amarillo, rojo, negro, café, blanco y verde. Con la elaboración de este cartel proyectara ser un producto un producto serio, responsable y con calidad. Ahora bien esta actividad del cartel abarcara los puntos de distribución que la empresa abarca, como son:

- ✓ Mini Tiendas.
- ✓ Zonas Turísticas.
- ✓ Establecimientos de agua de sabor a chocolate

- *Stan*

El Stan se ubicara al alcance del público meta, este tendrá degustación, para que se ha un contacto físico con el producto del Choco Alteza, esto tendrá resultados favorables hacia la empresa, percibiendo que es confiable, responsable y con calidad del producto.

- *Página Web.*

Esta actividad es muy común en la actualidad, debido a la tecnología, la cual todas las empresas tienen su página web. La página será creada para proyectar sus orígenes y el valor del Choco Alteza.

- *Comunicación Directa*

Esta comunicación se realizara en los puntos de ventas por los vendedores hacia los vendedores, explicando la originalidad del Choco Alteza, como también las ventajas y diferencias que tiene con los competidores. Ofreciendo a la vez seguridad y valores.

La Ejecución del Programa de Comunicación

En esta etapa consistirá en poner en marcha y llevar adelante las acciones y actividades planificadas en el mix de actividades y medios de comunicación. Como es la coordinación que tendrá las siguientes actividades.

La coordinación de las actividades que se mencionaron, tendrá el momento adecuado para llevarlos a cabo. En este caso los carteles a los subordinados no tendrá un lapso de tiempo, esta será diariamente. Sobre las reuniones que se efectuaran en la Industrializadora de Cacao de Tabasco, como es inicio y dependiendo el capital con que cuenta la empresa, esta se llevaran a cabo cada de fin de mes, después de tener resultados benéficos se realizaran cada quince días.

Al igual los carteles hacia el público meta, la actividad será diaria, para que poco a poco tenga posicionamiento en la mentalidad público. Ahora sobre el Stan, esta actividad se realizara cada cuatro meses haciendo degustación del producto, debido a que no está persuadido por el público.

De igual modo la página web del Choco Alteza, se realizara concentrándose en su origen, su calidad y trayectoria que esta tiene, todo esto para reforzarla aún más y la comunicación directa será de utilidad para tener contacto directo con el público meta, ofreciéndole comodidad y seguridad de la misma.

La Evaluación del Programa de Comunicación

Una vez ejecutado el Programa de Comunicación, analizaran los directivos de Incatabsa sus resultados. Esto será por una evaluación realizada cada mes, para identificar el éxito que se está logrando y de esta misma el Plan Global de Comunicación, tiene los objetivos que la empresa requiere para fortalecerla.

Una vez que dicho plan está cumpliendo con los objetivos benéficos, se le seguirá dando seguimiento, a todo los puntos mencionados, para que el Choco Alteza se encuentre actualizado diariamente.

Conclusión

El Plan Estratégico es un conjunto de actividades para establecer los propósitos y objetivos de las organizaciones, para que sean orientadas hacia el objetivo deseado. Dicho Plan se puede determinar ya sea en corto o mediano plazo, según las expectativas de las organizaciones (Capriotti,2020).

Para la industria Incatabsa es de gran beneficio el Plan Estratégico, ya que se analizó su estructura funcional desde sus inicios hasta la actualidad por medio de un cuestionario aplicado al presidente actual a pesar de los años transcurridos y de la mala administración que se ha empleado, aún se encuentra su estructura.

A lo largo de esta investigación se evaluó la imagen de la marca Choco Alteza en el municipio de Cárdenas, siendo el primer municipio en donde se elaboró el primer chocolate en polvo en la década de los 80', logrando que este municipio se aún más reconocido.

De igual modo se determinó la persuasión del público que tiene sobre la marca Choco Alteza. Asimismo se puede medir la satisfacción que tiene el público de acuerdo a los resultados obtenidos después de realizar la compra. La elaboración del cuestionario bien estructurado, es un instrumento de calidad que es útil para analizar la persuasión que tiene el público.

De acuerdo a los resultados obtenidos durante a la investigación y al análisis, el Choco Alteza brinda satisfacción en el público, de acuerdo con el análisis de diferentes aspectos como son sabor, olor, imagen de marca, los cuales permiten en un análisis para cada uno de sus competidores. Al analizar estos cuatro elementos, podemos determinar que a falta de publicidad no es persuadida la marca Choco Alteza. Lo que permite buscar estrategias mercadológicas para la imagen corporativa de Incatabsa.

La identificación de la imagen corporativa con la que cuenta la Industrializadora de Cacao de Tabasco, como también se analizó el análisis interno y externo dentro de la misma organización, permitieron generar los primeros lineamientos viables para la formulación de una estrategia de desarrollo para evaluar la percepción del Choco Alteza.

A partir del análisis interno y externo, se obtuvieron propuestas de mejora de ser persuadido l

marca Choco Alteza de la Industrializadora de Cacao de Tabasco. Estas propuestas fortalecidas mediante la obtención de los diferentes resultados obtenidos, mediante entrevistas, la investigación de campo y el análisis de los resultados, se verán traducidas en el Plan Estratégico de Imagen Corporativa, describiendo a cada una de ellas.

Elaboración de carteles hacia los subordinados, teniendo como función transmitir a los subordinados lo que es, hace y como lo hace la organización, de igual modo dándole seguimiento a reuniones de información, por medio de una persona capacitada impartirá cursos de información de lo que es la empresa. Con esto permitirá a los subordinados sentir satisfacción de ser parte de esta organización.

Se continuara con medios de comunicaciones externos como son los carteles hacia el público meta, Stan, pagina web y comunicación directa, estos medios transmitirán la persuasión del Choco Alteza, ofreciéndole más contacto con el público, así conocerán la verdadera naturalidad del chocolate en polvo.

Referencias

Al Ries y Jack Trout. (2006). La guerra de la mercadotecnia. Mexico: McGraw-Hill.

AMA Recuperado 25 de Octubre 2012. (2012).

<https://archive.ama.org/.../AboutAMA/>. Mexico.

Angelica, A. (2007). Chocolate Origen e Historia. Mexico: Fondo Cultural Economico.

Paul Capriotti, Ileana Zeler Comunicación y sociedad = Communication & Society, ISSN 0214-0039, ISSN-e 2174-0895, Vol. 33, N°. 3, 2020, págs. 119-136

Capriotti, P. (2013). Planificación Estratégica de Imagen Corporativa. España: Ariel.

Capriotti, P. (2013). Planificación Estratégica de la Imagen Corporativa. España: Ariel.

Charles W.Lamb, Joseph F.Hair Jr y Carl McDaniel. (2011). Marketing. Mexico: Cengage Learning.

Chocolate Organico. (Recuperado el 26 de Abril del 2010). Mexico: Fondo de Cultura Economica.

Chocolate-made-in-mexico. (Recuperado 15 de agosto 2012). Mexico: www.altonivel.com.mx.

Costa, J. (2004). La Imagen de Marca. Un fenómeno social. España: Paidós.

Datamonitor. (2005). Recuperado el 08 junio del 2005. Mexico: <http://www.datamonitor.com>.

Dillinger, T, Barriga, P, Escarcega, S, Jimenez, M, Salaza. (2000). Cultural History of the medicinal and ritual use of chocolate. Mexico: Jnutre.

Director al Paladar. (Recuperado 20 de Mayo 2010). Mexico, 2010: <http://www.directoalpaladar.com/cultura-gastronomica>.

El economista. (12 de Septiembre 2015). Mexico: eleconomista.com.mx/industria.

Fisher, L. (1998). Mercadotecnia. Mexico: Interamericana.

Healey, M. (2009). ¿Que es el Branding? Barcelona: Gustavo Gili.

I. I. (2005). Instituto Nacional de Investigacion Forestales Agricolas y Pecuarios. Mexico: Inifap.

J. O. (2007). Identidad,Cultura e Imagen Corporativa. España: Jimenez y Rodriguez.

Kotler. (2001). Direccion de Mercadotecnia. Mexico: Pearson Education.

Kotler Philip,Bloom Paul y Hayes Thomas. (2004). El Marketing de Servicios Profesionales 1ra.Edicion. Mexico: Paidos Iberica S.A.

Kotler, P. (1999). El marketing. Mexico: Pearson.

Kotler,Armstrong,Camara y Cruz. (2004). Marqueting. Mexico: Prentice Hall.

Lamb Charles, Hair Josephy y Mc Daniel Carl. (2002). Marketing. Mexico: International Thomson Editores S.A.

Lane Keller Kevin. (2008). Administracion Estrategica de Marca. Mexico: Printice Pearson-Hail.

Laura fisher y Jorge Espejo. (2004). Mercadotecnia. Mexico: Mc Graw Hill .

Malhotra K.Naresh. (1997). Investigacion de Mercados Un enfoque Practico 2da.Edicion. Mexico: Hallhispanoamericana.

Mankim Gregory. (2012). Principios de la Economia. Mexico: Cengage Learning.

Merca20. (Recuperado el 03 de junio del 2010). <http://www.merca20.com/hsm-2010-branding-no-es-lo.mismo-que-marketing-kotler/>. Mexico.

Mors,w.Tarka,S.Powis,T,Valdes,F,Hester. (2002). T,Cacao usage by earliest Maya Civilization. Mexico: Nature.

Mullins,Walker, Boyd y Larreche. (2007). Administracion de Marketing 5a.Edicion. Mexico: McGrawHill.

Oceano. (2000). Enciclopedia de la Psicologia. Mexico: Oceano.

Olguin Trinidad, Q. N. (2012). Industria del Cacao. Mexico: Fondo de Cultura Economico.

Ostberg, J. (2007). Identidad, cultura e imagen corporativa. España: Jimenez y Rodriguez.

P.Bonta y M.Farber. (2003). 199 preguntas sobre Marqueting y Publicidad. Mexico: Grupo Editorial Norma.

Randall, Geoffrey. (2003). Principios de Marketing 2da.Edicion. Mexico: Thomson.

Sagarpa. (Recuperado el 15 de agosto del 2011). Mexico:

www.sagarpa.gob.mx.

Sandhusen L.Richard. (2002). Mercadotecnia. Mexico: Continental.

Serna Gomez, H. (1994). Planeacion y Gestion Estrateguica. España: Legis.

Sophie, M. C. (1999). La Verdadera Historia del Chocolate. Mexico: Fondo Cultural Economico.

Stanton, Etzel y Walker. (2007). Fundamentos de Marketing 5a.Edic. Mexico: McGrawHill.

Stanton,Etzel y Walker. (2004). Fundamentos de Marketing. Mexico: McGraw-Hill.

Steiner, G. (1983). Planeacion Estrategica. Mexico: Continental.

COVID-19 AND ITS EFFECT ON CONSUMER BEHAVIOR IN VILLAHERMOSA, TABASCO, MEXICO

José Martín Antemate Pérez

International Marketing; Universidad
Autónoma de Guadalajara, Campus Tabasco

Ramon Pérez Isidro

International Marketing; Universidad Autónoma de
Guadalajara, Campus Tabasco

Fernando Marcos Vázquez Salazar

International Marketing; Universidad
Autónoma de Guadalajara, Campus Tabasco

Arleth Vidales Herrera

International Marketing; Universidad Autónoma de
Guadalajara, Campus Tabasco

Dr. José Guadalupe Chan-Quijano

Universidad Autónoma de Guadalajara, Campus Tabasco

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic caused humanity to shelter in their homes due to contingency, this phenomenon caused a change in people's lifestyle, especially in online shopping. When purchasing a product on online shopping platforms, consumption patterns for certain products were altered. In this sense, the objective of the work was to analyze the behavior of consumers in the face of the consumption patterns of certain products that were potentiated during COVID-19, as well as the identification of the main reasons for the purchase. For this, a survey with structured questions was applied, under the non-probabilistic snowball method, to 70 people between 30 and 60 years old. Similarly, a bibliographic review on consumer behavior studies was carried out to deduce the three main products that were most purchased during the 2020 contingency. Now, the three most consumed products during the pandemic were: clothing (53%), food (16%) and household appliances (14%). Because the postulates consider that buying online has become easier, several factors such as price or quality influence their purchase decisions, on the other hand, consumers have a weakness for the ads they find on social networks since they are a digital marketing strategy to promote purchase, in this sense, the platforms where they most visualized the products were Facebook and Instagram. Certainly, marketing strongly influences consumers' purchasing decisions. However, not all people buy on impulse, although they spend most of their time on the platforms to see new content, they do not make frequent purchases because their behavior is moderate since they measure their consumption and do not spend to spend, in addition to that the product must meet consumer expectations.

Keyword: e-commerce, pandemic, internet, consumption patterns.

INCIDENCE OF EMOTION, ENVIRONMENT, AND MOTIVATION FACTORS IN STRATEGIC PLANNING IN MSMEs

M.A. Juan Casiano González Guzmán

PhD student in Administration, Universidad Autónoma de Guadalajara, Campus Tabasco

Dr. José Guadalupe Chan Quijano

Universidad Autónoma de Guadalajara, Campus Tabasco

ABSTRACT

Micro, small, and medium enterprises (MSMEs) generate jobs and economic gains in Mexico. However, sometimes they lack or there is no adequate strategic plan for their stability and survival in the market. In this sense, the present work aims to evaluate a theoretical model based on emotion, environment, and motivation for application within strategic planning in MSMEs in Palenque, Chiapas and, in turn, contribute to the extensive search of its economic stagnation. Since the present study corresponds to an exploratory- descriptive-analytical investigation with a mixed (quali-quantitative) and cross-sectional approach, it was based on the compilation of primary sources. In addition, the theoretical foundation method and the modified act matrix behaviorism were applied with respect to emotion, environment, and motivation in the strategic plans of MSMEs. As preliminary results, a systematic strategy is shown in strategic planning from the act matrix, that is, from the psychological perspective and the application of emotion, environment and motivation as analysis, formulation, evaluation, control, and execution. In addition, each MSMEs has an organizational strategy, as well as decision-making according to its competence. In this way, the transdiagnostic nature of the proposed strategic plan for MSMEs in Palenque in terms of emotion, environment and motivation provides an orderly methodology with experiences and behavior that help their permanence in the labor and economic market.

Keywords: business development, behaviors, subjectivities, systematic strategy.

APP PARA EVALUACIÓN EN LÍNEA DEL APRENDIZAJE

Deisy María Jerónimo Jiménez.

Dra. en Administración. Profesor Investigador en la Universidad Juárez Autónoma de Tabasco

William Baldemar López Rodríguez

Mtro. en Administración. Profesor Investigador en la Universidad Juárez Autónoma de Tabasco.

María del Carmen Ancona Alcocer

Dra. en Administración. Profesor Investigador en la Universidad Juárez Autónoma de Tabasco

RESUMEN

Lo que no se evalúa, no puede ser corregido o mejorado, así que la evaluación a los alumnos es un indicador para medir su proceso de aprendizaje; el diseño debe estar integrada al proceso formativo, sistemática y continuada, que, permita dirigir el aprendizaje y proponer opciones para la toma de decisiones (García, 2021). El objetivo de este trabajo es proponer la aplicación Quizziz, para realizar evaluación diagnóstica o autoevaluación en línea. En el primer caso el docente podrá conocer cuál es el nivel de conocimiento o aprendizaje que tienen los alumnos sobre un tema antes de ser visto, y así tener la posibilidad de hacer ajustes al contenido o proponer herramientas de apoyo a los alumnos. Mientras que en el segundo caso el alumno al autoevaluarse no está estresado ni presionado a una calificación aprobatoria, sabe que, si no contesta adecuadamente, tiene la oportunidad de conocer sus errores, buscar ayuda y volver a intentar la evaluación para medir su aprendizaje, en si es aceptar que el error es algo natural en su camino hacia el aprendizaje, para lograr nuevos conocimientos (Eccius-Wellmann e Ibarra-González, 2020).

Palabras claves: Autoevaluación, Evaluación Diagnóstica. Aprendizaje.

IUSPOSITIVISMO VS IUSNATURALISMO: ¿HEMOS SUPERADO ESTA ANTINOMIA?

Geraldine Vargas Castro, Héctor Jesús Cantón Solís y Lissette López Valenzuela

Universidad Autónoma de Guadalajara Campus Tabasco

RESUMEN

El avance histórico de la disciplina del Derecho ha demostrado un arduo debate entre dos posturas, el iuspositivismo e iusnaturalismo, los cuales generan una discusión de largo alcance. Existe la incertidumbre sobre si, tomando en cuenta el avance de las sociedades y el Derecho mismo, nos encontramos en una etapa donde esta antinomia ha quedado superada. La metodología es de tipo cualitativo con técnica documental con el objetivo de establecer los elementos primordiales sobre las dos doctrinas para identificar sus críticas y finalmente señalar otras posibles doctrinas filosófico-jurídicas que nos coadyuven a entender mejor el Derecho en la actualidad. Se identificaron diversas corrientes donde se sustentan que la antinomia ha sido superada, y se identificaron las causas de los problemas que atañen al Derecho en la actualidad. Se concluye que debido a que la superación del debate se han generado nuevas posturas como el neoconstitucionalismo, sentando nuevas bases para comprender el Derecho en su contexto moderno.

Palabras clave: Filosofía jurídica, iuspositivismo, iusnaturalismo, neoconstitucionalismo, teoría del derecho.

1. INTRODUCCIÓN

Todo esfuerzo de análisis dentro de la filosofía jurídica siempre estará encaminado a resolver los problemas que atañen al Derecho, distinguiendo la filosofía del Derecho como una filosofía aplicada [1]. Los problemas actuales siempre tendrán de por medio una vertiente jurídica, de la cual se encargan de resolver no únicamente los jueces, magistrados y abogados, sino que también le compete a quienes estudian los temas del Derecho; a los que dedican el estudio del Derecho desde la perspectiva filosófica, pues así se abren las puertas conceptuales para encaminarse a los temas relevantes de forma correcta.

El Derecho, como disciplina, debe partir de análisis más generales que abunden en problemáticas sistémicas, pues el fin último que tiene este es regular la vida en sociedad atendiendo a los problemas que vayan suscitando en un lugar y tiempo determinado. No obstante, al referirnos a la filosofía jurídica podemos establecer que no depende tanto de la manera en que se concibe la filosofía en general, sino que su objeto de reflexión es relativo a problemas filosóficos más específicos [2].

En lo que respecta a la filosofía jurídica, se puede observar cómo se resiente una crisis donde abunda el reduccionismo del saber del Derecho a la técnica instrumental [3], por lo que sostenemos que todo enfoque que quiera acercarse a soluciones jurídicas para problemáticas concretas debe hacer que prevalezca una adecuada conceptualización desde la filosofía jurídica.

La cuestión de fondo del Derecho y su legitimidad siempre ha tenido una dimensión moral; es decir, que todo lo que se le critica a un sistema jurídico siempre tiene que ver porque se considera que esta carece de moralidad. La interrelación entre Derecho y moral es un debate que conlleva un proceso histórico, político y filosófico [4]. Por su parte, Alexy [5] planteaba que la polémica del concepto de Derecho era la relación que había entre Derecho y moral. Esto sucede porque la naturaleza del Derecho es mantener el orden dentro de la sociedad, el cual prevalece porque distintas personas pactan acuerdos y deciden respetarlos para vivir en armonía. Así, el Derecho es presentado como un conjunto de normas que los hombres elaboran para poder satisfacer necesidades colectivas,

tomando en cuenta valores específicos [6].

No obstante, tomando en cuenta la tendencia de las personas para tener desacuerdos, así como los procesos históricos que cambian las estructuras sociales, ha surgido un intenso debate con una duración prolongada sobre como debe ser concebido el Derecho y si este debe ser justo. Para encontrar tal respuesta existen dos tesis: la iusnaturalista y la iuspositivista. Cuando existe una controversia entre tales tesis es porque cuando se argumenta dentro del saber del Derecho estas dos corrientes se muestran diversas y contradictorias [7]

No es un debate nuevo, pues históricamente estas corrientes han prevalecido atendiendo a diversos momentos históricos. Con toda esa inmensa cantidad de debates, posturas y análisis emitidos por los respectivos partidarios de dichas corrientes, ha venido retomándose la idea de si esta famosa antinomia ha sido ya superada para explicar los problemas actuales del Derecho [8] siendo así que existen nuevas corrientes para hacerlo o que simplemente no nos aporta mucho seguir retomando la antinomia.

En la presente investigación, a través de la metodología de tipo cualitativa con técnica documental, se establecen los elementos más relevantes de las doctrinas ya señaladas, identificando su alcance y su respectiva crítica, señalando así porque la antinomia ha sido resuelta y optando por nuevas corrientes para comprender el Derecho en la actualidad. Entra entonces el neoconstitucionalismo como una corriente que ha sobresalido y a la cual le dedicaremos su análisis correspondiente, para poder concluir la superación entre la terna del iuspositivismo y el iusnaturalismo.

2. MATERIALES Y MÉTODOS

La metodología usada para esta investigación es de tipo documental cualitativa. Se hizo una revisión doctrinal de las corrientes filosófico-jurídicas tales como el iuspositivismo, iusnaturalismo y neoconstitucionalismo a través de libros, artículos y sitios web.

3. RESULTADOS Y DISCUSIÓN

3.1. Derecho y Moral

Al revisar distintos puntos de vista, se notó que existe un consenso en tanto que, para delimitar una corriente filosófico-jurídica, el punto de partida reside en dilucidar sobre la relación entre derecho y moral [9], siendo así que existan posiciones a favor o en contra de dicha pugna. Justamente la definición del derecho mismo conlleva complejidad en cuanto que los fenómenos jurídicos están estrechamente relacionados con valores morales [10]. Por su parte, Francisco Laporta sostenía que las relaciones entre moral y derecho no eran en sí un tema de filosofía jurídica, sino que se trataba del tema al que la filosofía del derecho se debía [11]

Habría que partir, primero, que, dentro de variados sistemas normativos, se destacan por su historicidad el sistema moral y el jurídico [12]. El primero tiende a la noción de las personas para generar acuerdos con base a principios valorativos sobre cómo comportarse para convivir en armonía y el segundo tiene que ver con la sujeción de los subordinados a un ente estatal, siendo la consagración de este posible cuando exista la relación entre la función estatal con la función jurídica [13].

Retomando el asunto de la moralidad, se estima que esta es quien realiza las valoraciones sobre lo bueno y lo malo [12], por tanto, las personas que conviven en sociedad confabulan su sentido moral para poder establecer colectividades. Cuando esa colectividad se ve menoscabada, entra la coacción como un elemento primordial del Estado para establecer el orden, siendo esta una función jurídica. Así pues, el Estado tiene como fundamento la integración lógica y la integración moral [14].

Partiendo ese planteamiento, todo sistema jurídico debe tener justificaciones jurídicas (valga la redundancia) y morales. Algo que explicaría ese sentido sería la seguridad jurídica, siendo esta

aquella justificación del Estado para poder regular la conducta externa hacia los que incumplen las normas y así cumplir con la exigencia de paz y justicia para sus gobernados. Pero podría darse el caso de un ordenamiento jurídico que resulte eficaz en la práctica pese a que se esté vulnerando la justicia [15], tal fue el caso de las leyes de Nuremberg, donde había un esclarecimiento de los tipos penales que preveían la nulidad de matrimonios mixtos entre arios y judíos. Esto sucedía porque más allá de la concepción moral que se sustentaba, la seguridad jurídica prevalecía como un elemento necesario para un sistema jurídico positivo [16].

Surge entonces la problemática sobre el Derecho y lo justo, o más bien, sobre el ser y deber ser del Derecho. Para Ross [17], la justicia es la idea específica del Derecho, pero esto encuentra sus anomalías cuando se cuestiona la idea de la justicia misma por la complejidad y subjetivación que presupone su conceptualización. Resultando que, para un análisis de la relación ente derecho y moral, surgen las teorías de la vinculación y separación [10].

La tesis de la separación presupone que no existe conexión conceptual entre derecho y moral, así mismo, la tesis de la vinculación argumenta que una definición del derecho debe contener elementos morales [5].

Un ejemplo notorio, quizá el más recurrente sería el del filósofo Gustav Radbruch, el cual promovía la doctrina positivista, pero después, lo explicaría Hart [18], la ideología nazi en sus lamentables consecuencias hizo que este repudiara la tesis de la separación ente el Derecho y la moral. Después se establecería que la justicia debía tomar camino cuando el derecho positivo alcanzara tales proporciones que su función jurídica no representara nada en comparación con las injusticias que causare [19].

Así, lograremos percatarnos de un debate que empieza a gestarse, donde dos corrientes subyacen y logran establecer el camino conceptual para intentar resolver tales cuestionamientos. Hablamos pues de las corrientes iuspositivistas e iusnaturalistas. El problema conceptual de la justicia tendrá que ver desde la posición que se adopte para dilucidar la interrelación ente derecho y moral [20], por eso, la pugna entre estas dos corrientes ha tenido un alcance histórico por sus fundamentos enriquecidos de diversas formas [5]. Se estima dedicarle el análisis idóneo en el siguiente apartado.

3.2. Iuspositivismo

En primer lugar, el iuspositivismo se puede manifestar desde tres ópticas: la social, la convencional y la de separabilidad [21]. Será esta última a la que nos enfocaremos, donde se plantea que tiene que existir una separación conceptual entre el Derecho y la moral.

El positivismo, en sentido amplio, busca aplicar metodologías concretas y lógicas para un determinado tema, por lo que trata de apoyarse principalmente de la ciencia. En lo que respecta al positivismo jurídico nos encontramos ante un intento por explicar el Derecho en sentido científico. Ya en su teoría pura del Derecho, el jurista Hans Kelsen [22] planteaba la posibilidad de alejar el Derecho lo más posible de todo fundamentalismo político, social, moral e ideológico. Sería un error decir que el iuspositivismo alega completamente por una separación en sentido amplio del Derecho y la moral, pues el elemento primordial dentro de esta tesis de la separación tiene que ver con criterios esencialmente conceptuales y descriptivos; no prescriptivos como se ha tergiversado por muchos juristas.

Buscando conceptualizar un poco el término “iuspositivismo”, podríamos proponer que se trata de una corriente filosófico-jurídica que trata de analizar, explicar y en algunos casos aplicar el Derecho desde parámetros lógicos, formales, racionales y obligatoriamente jurídicos que subordinen todo elemento axiológico.

Ya propuesta nuestra definición, podemos establecer algunos puntos importantes para demostrar que es lo que se la ha criticado al iuspositivismo más allá de su contraposición con el

iusnaturalismo, ya que estar en contra del iuspositivismo no deviene que se decida tomar posición por el iusnaturalismo [9]. Si bien, la tesis de la separación busca separar conceptualmente el Derecho de la moral, encontramos aquí un problema en el sentido de que partir desde la conceptualización y no hacer un intento por abarcar todas las matices políticas e ideológicas limita en gran medida el alcance que una teoría positivista del Derecho pudiera tener.

No obstante, es importante hacer notar que cuando se estudia el iuspositivismo, contrario a lo que se piensa, no se trata de buscar una justificación última del Derecho, ni mucho menos de como este deba aplicarse. Una crítica que se le hace al iuspositivismo tiene que ver con la injusticia que puede propiciar en determinados contextos. En ese sentido, una defensa de esta corriente parte de que lo que se busca, en primer lugar, es un modo de poder acercarse al estudio del Derecho; es decir, a su sentido científico y teórico. Para ello es importante mencionar también el sentido histórico del positivismo jurídico, que buscaba también en el positivismo un alejamiento de la doctrina natural impuesta por poder estatal de las monarquías absolutas [23].

Quizá el elemento determinante que hizo que el positivismo fuera tomando descredito fue debido a los lamentables sucesos del Siglo XX, específicamente la segunda guerra mundial. A pesar de algunas fundadas disertaciones [24], lo que el nazismo y el límite del formalismo legal significó para el positivismo jurídico fue fulminante. De esta forma se abrió el camino para una nueva conceptualización del iusnaturalismo, al que le dedicaremos su análisis en el apartado posterior.

3.3. Iusnaturalismo

Adolf Ross [25] sostenía que para determinar el problema de las fuentes del Derecho positivo primero tenía que plantearse el Derecho positivismo mismo como un problema. En ese sentido, el primer y más severo crítico del iuspositivismo es el iusnaturalismo.

En sentido amplio, lo que el iusnaturalismo persigue no es entender el ser del Derecho sino su deber ser. Podría decirse que el iusnaturalismo defiende principios axiológicos superiores que deben tener una prevalencia dentro del espectro jurídico. Bajo ningún motivo se establece aquí que el iusnaturalismo niegue al iuspositivismo. El primero acepta al segundo en cuanto prescribe las características necesarias que debe contener el Derecho, los sistemas jurídicos y el Estado de Derecho [26].

En sus principales fuentes, habría que remontarse a la edad media, donde los teólogos impusieron que el derecho natural se entendía como los *prima principia* de la razón práctica [27]. Hacemos notar aquí la fuerte estructura teológica que concibe el iusnaturalismo, pero no por ello afirmaríamos que este es su fundamento crucial, pues ahí estaríamos limitando todo el desarrollo histórico que esta corriente recorrió.

El iusnaturalismo acepta de forma decisiva la tesis de la vinculación, puesto que el Derecho debe estar estrechamente relacionado con la moral. Se persiguen así principios de alto valor por lo que esto puede ser sujeto de distintas subjetividades. Determinar si eso es bueno o malo para la comprensión del Derecho encierra en sí ya un error, por lo que nos limitaremos a establecer que la idea del derecho natural no se concibe únicamente a través de principios teológicos, sino que está fundada también en la cultura popular de una sociedad que exige justicia en su sentido más virtuoso, por lo que el iusnaturalismo necesariamente contiene un trasfondo histórico que depende del cambio del hombre a través de la historia [27].

Eso no quita que mucho de ese trasfondo histórico se plantee a través de nociones teológicas, pues una característica indefectible del iusnaturalismo es que, a pesar de ser creado por lo hombres, este se subordina a una instancia supra humana que explica y justifica por sí misma el Derecho [28].

3.4. El neoconstitucionalismo como un atisbo de la solución del debate

Si prestamos atención a la pugna del iusnaturalismo y el iuspositivismo, nos daremos cuenta de que dentro de sus argumentos es imprescindible mencionar a los escalofriantes sucesos en nombre de la ideología nacionalsocialista, tanto del bando iusnaturalista como el iuspositivista. Esto porque se dice que el positivismo jurídico de la Alemania nazi permitió todas las atrocidades contra la comunidad judía, pero también se dice que el fundamento de estas leyes tiene nociones fundamentalistas; es decir, atribuían a la naturaleza humana y a un derecho “natural” que justificaba la validez moral de las normas.

No cabe duda, respecto al iusnaturalismo, que es fundamental para aproximarse al debido estudio del Derecho, más eso no significa que sea capaz de dar a explicar lo que es el estado constitucional en la actualidad [29]. El contexto moderno del siglo XXI en el ámbito jurídico no es otra cosa que la sublevación de las ramas del Derecho al Derecho Constitucional. Esto se funda en motivos diversos, por lo que todo intento del iusnaturalismo o el iuspositivismo por explicarlo es inconcebible. Si bien, después de la segunda guerra mundial se retomó la tesis de la vinculación, esta por sí sola no significa que se esté de acuerdo totalmente con la corriente iusnaturalista [9].

Hacemos notar que el iusnaturalismo y el iuspositivismo son corrientes que encuentran matices dentro de respectivos aspectos teóricos, del mismo modo que sus aplicaciones en el campo real han tenido consecuencias rescatables e indefendibles. No tratamos aquí, de dirimir un debate que posiciones a una corriente como la ganadora. Al contrario, lo que aquí se plantea es si tal antinomia ha sido ya superada, por lo que nos respecta afirmar que sí. Esto porque, la antinomia nace de la polémica conceptual que necesita de una resolución para entender y aplicar el Derecho de forma correcta, pero al ser cambiante lo jurídico [7], la realidad jurídica ha rebasado las dos corrientes.

No podríamos comprender lo que establece una ley desde el iusnaturalismo del mismo modo que comprender la decisión de una Corte Internacional desde la perspectiva iuspositivista, de tal modo que para comprender el Derecho en el siglo XX diversas corrientes han tenido lugar. El neoconstitucionalismo ha sido un intento de explicar y aplicar el Derecho desde los finales de la segunda guerra mundial. Esto con fundamento en que, contrario a lo que se piensa, el final de la segunda guerra mundial trajo consigo no una victoria para el iusnaturalismo, sino una nueva forma de concebir la tesis de la vinculación y la importancia del Estado como garante de los derechos humanos. Un ejemplo actual sería la reforma en materia de Derechos Humanos en México y todo lo que derivó de la misma [30].

La constitución viene a tomar un papel relevante para establecer un límite al poder político [31], de modo que abre la pauta para que, desde la literatura jurídica, se empiece a analizar de forma diferente al Derecho. Su alcance no se limita a lo teórico, pues además de la aportación académica en la conceptualización también se ha visto desarrollada en la jurisprudencia [32].

Es por tal motivo que podemos afirmar que la antinomia se superó; no porque haya prevalecido alguna corriente sino porque las condiciones históricas cambiaron y tales corrientes no pueden explicar ese nuevo paradigma.

4. CONCLUSIONES

Se concluyó, después de la revisión doctrinal, que la antinomia entre iuspositivismo e iusnaturalismo se encuentra superada. Tal aseveración parte de que el tema a tratar versaba sobre qué corriente explicaba mejor el Derecho y como este debía de ser aplicado, pero dada las condiciones cambiantes de la sociedad y el Derecho estas corrientes no se acercaban ni siquiera a entender el fenómeno. Por lo tanto, una nueva corriente como el neoconstitucionalismo podría ser un acercamiento para comprender mejor el Derecho en el siglo XXI, a través no sólo de las aportaciones doctrinales sino también jurisprudenciales.

Este tema es importante para la filosofía del Derecho puesto que, a pesar de la imperante practicidad excesiva del Derecho, hay algunas cuestiones tales como la justicia o la debida teorización del Derecho que escapan de toda explicación simplista y práctica. Así pues, las condiciones históricas propician el debate iusfilosófico, por lo que un acercamiento desde la teoría siempre será útil para el desarrollo conceptual del Derecho y sus consecuencias mediatas.

RECONOCIMIENTOS

Es para nosotros sumamente importante agradecer el esfuerzo conjunto y la debida intervención y guía de la plantilla docente de la Universidad Autónoma de Guadalajara Campus Tabasco, en especial a la Dra. Yazmín Isolda Álvarez García, la Mtra. Liliana Guadalupe Raymundo López, el Dr. Carlos Mauricio Tosca Vidal y el Dr. José Guadalupe Chan Quijano. Todos ellos, a través de su guía y aportación como docentes, hicieron que esta investigación fuera posible.

REFERENCIAS

- [1] M. Atienza, *Introducción al Derecho*. Fontamara, 2007.
- [2] P. E. Navarro y M. C. Redondo, *La Relevancia del Derecho. Ensayos de Filosofía Jurídica, Moral y Política*. Gedisa Editorial, 2002.
- [3] R. E. Aguilera Portales, “Posibilidad, Sentido y Actualidad de la Filosofía del Derecho”, *Ius et Praxis*, vol. 13, núm. 2, pp. 307–341, 2007.
- [4] M. I. Álvarez Ledesma, *Introducción al Derecho*, 3a ed. McGraw-Hill, 2015.
- [5] R. Alexy, *El Concepto y la Validez del Derecho*. Gedisa Editorial, 2017.
- [6] L. Recaséns Siches, *Introducción al Estudio del Derecho*, 12a ed. Editorial Porrúa, 1997.
- [7] B. Bolívar Escobar, “Tensiones entre Iusnaturalismo y Positivismo Jurídico Contemporáneo”, *Criterio Libre Jurídico*, vol. 8, núm. 1, pp. 53–65, 2011.
- [8] J. Lege, “El Derecho como Bien de la Cultura. Por Qué es Estéril el Debate entre Positivismo Jurídico y Iusnaturalismo”, *Anuario de Filosofía del Derecho y Teoría del Derecho*, vol. 3, pp. 235–287, 2009.
- [9] C. Nino, *Derecho, Moral y Política: Una Revisión de la Teoría General del Derecho*. Siglo Veintiuno Editores, 2014.
- [10] R. Vázquez, *Teoría del derecho*. Oxford University Press México, 2012.
- [11] F. J. Laporta, *Entre el Derecho y la Moral*. Fontamara, 2007.
- [12] A. Botero-Bernal, “Moral, Derecho y Sociedad. Reflexiones Interdisciplinarias sobre la Crisis Moral en el Caso Latinoamericano”, *Anuario de Filosofía y Teoría del Derecho*, vol. 16, pp. 283–324, 2022, doi: 10.22201/ijj.24487937e.2022.16.17038.
- [13] H. Heller, *Teoría del Estado*, vol. 2. Fondo de Cultura Económica, 2020.
- [14] P. Bourdieu, *Sobre el Estado. Cursos en el Collège de France (1989-1992)*. Anagrama, 2018.
- [15] J. Fernández Ruiz, *Poder Ejecutivo*, vol. 2. Editorial Porrúa, 2017.
- [16] R. Vázquez, *Derecho y Moral. Ensayos sobre un Debate Contemporáneo*. Gedisa, 2003.
- [17] A. Ross, *Sobre el Derecho y la Justicia*. Eudeba, 1994.
- [18] H. L. A. Hart, “El Positivismo y la Independencia entre el Derecho y la Moral”, en *La Filosofía del Derecho*, 2a ed., Fondo de Cultura Económica, 2018, pp. 67–106.
- [19] G. Radbruch, *Introducción a la Filosofía del Derecho*. Fondo de Cultura Económica, 2014.
- [20] R. Vázquez, *Teorías Contemporáneas de la Justicia*. Universidad Nacional Autónoma de México, 2019.
- [21] K. Einar Himma, “Positivismo Jurídico Incluyente”, *Anuario de Filosofía y Teoría del Derecho*, vol. 8, pp. 353–430, 2014, [En línea]. Available: www.juridicas.unam.mx

- [22] H. Kelsen, *Teoría Pura del Derecho*. Universidad Nacional Autónoma de México, 1982.
- [23] N. Bobbio, *El Problema del Positivismo Jurídico*. Fontamara, 2007.
- [24] A. M. Peña Freire, “Lecciones del Nazismo Jurídico para la Filosofía de Derecho: Radbruch y el Positivismo Jurídico”, *Doxa. Cuadernos de Filosofía del Derecho*, vol. 43, pp. 59–81, 2020, doi: 10.14198/DOXA2020.43.03.
- [25] A. Ross, *Teoría de las Fuentes del Derecho*. Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2007.
- [26] J. Finnis, *Estudios de Teoría del Derecho Natural*. Universidad Nacional Autónoma de México, 2022.
- [27] F. Carpintero Benítez, *Historia del Derecho Natural: Un Ensayo*. Universidad Nacional Autónoma de México, 1999.
- [28] H. Kelsen y E. Bulygin, “La Doctrina del Derecho Natural y el Positivismo Jurídico”, *Academia. Revista sobre Enseñanza del Derecho*, vol. 6, núm. 12, pp. 183–198, 2008.
- [29] M. Atienza y J. Ruiz, “Dejemos Atrás el Positivismo Jurídico”, *Isonomía*, vol. 27, pp. 8–28, 2007.
- [30] A. F. Carrillo Salgado, “Norberto Bobbio. 2018. Iusnaturalismo y Positivismo Jurídico.”, *Justicia Electoral*, vol. 26, pp. 399–403, 2020.
- [31] R. Santos Belandro, “¿Es Posible la Conciliación o un Acercamiento entre Iusnaturalismo, Iuspositivismo y Neoconstitucionalismo?”, *Ex Legibus*, vol. 13, pp. 23–84, 2020.
- [32] M. Carbonell y L. García Jaramillo, *El Canon Neoconstitucional*. Universidad Externado, 2010.

LA VULNERACIÓN DE LOS DERECHOS HUMANOS DE LA MUJER: EL FEMINICIDIO EN MÉXICO

Alejandra Rubí Castillo de la O
Universidad Autónoma de Guadalajara

Jani Escobar Martínez
Universidad Autónoma de Guadalajara

Yazmín Isolda Álvarez García
Universidad Autónoma de Guadalajara
Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0587-0406>

RESUMEN

Los feminicidios en México han sido un tema controversial que envuelve una relación directa a la educación y cultura de la población; además, uno de los mayores retos para el Estado ha sido reconocer la precaria situación de vulnerabilidad en la que vive la mujer mexicana, ya que el abuso y la violación de sus derechos humanos comienza desde la opresión, y en un término extremo, culmina con un feminicidio. Tan solo en junio se registró el mayor número de feminicidios en lo que va del 2022, con un total de 89 feminicidios, sumando un total de 493 según lo señala el Secretario Ejecutivo del Sistema Nacional de Seguridad Pública. Conviene subrayar que la misoginia cultural ha llevado al país a ser considerado como uno de los peores países para ser mujer, presentando altos índices de violencia, inseguridad e inequidad de género. Asimismo, en el marco jurídico-normativo, la relevancia de estudio con perspectiva de género establece las bases requeridas para la integración del delito, de tal manera que la garantía plena al derecho de acceso a la justicia de las víctimas no se vulnera de ninguna forma es trabajo único y exclusivo del Estado mediante el debido proceso, donde se ha determinado que toda muerte violenta de una mujer debe ser investigada, sin omisión, con esta. El presente trabajo de investigación tiene un enfoque mixto que, a través de una doctrina analítica y una historia crítica, se busca el análisis estadístico y documental para lograr distinguir el entorno que fomenta la formación misógina de los mexicanos, reconocer los problemas que envuelven a la prevención de la violencia de género, señalar los retos de la legislación para castigar el feminicidio y fomentar la conciencia social en torno a la realidad del país.

Palabras clave: Delito, feminicidio, género, violencia, misoginia, mujer.

I. INTRODUCCIÓN

El 16 de noviembre de 2009, la Corte Interamericana de Derechos Humanos emitió una sentencia para el caso *González y otras v.s México*, conocido popularmente como “Caso Algodonero”; la emisión de su resolución condenó rotundamente al Estado mexicano por la impunidad de los involucrados en la investigación y resolución del caso, además de señalarlo como el único responsable de la desaparición, muerte violenta y vulneración total de los derechos humanos de Claudia Ivette González, Esmeralda Herrera Monreal y Laura Berenice Ramos Monárrez en Ciudad Juárez, Chihuahua. Su impacto en el país ha sido trascendental, pues no sólo se reconoció como un problema de la sociedad o cultura mexicana, sino que también señaló la necesidad urgente de identificar, prevenir, investigar, procesar y castigar la violencia de género, permitiendo establecer parámetros jurídicos regulatorios, indicando así que es producto directo de las omisiones del Estado

y la exigencia civil de justicia.

El feminicidio según la Comisión Nacional para Prevenir y Erradicar la Violencia Contra las Mujeres, es su muerte violenta por razones de género, reconociéndolo como la forma más extrema de la violencia contra la mujer. En la legislación mexicana, el feminicidio tiene una tipificación penal como delito especial, diferenciándolo del homicidio en el sentido estricto relacionado a su contexto o entorno previo a la muerte, cuyo objeto material resulta ser el cuerpo de una fémina, destacando como víctima de éste tipo únicamente a la mujer.

A 10 años de su integración y reconocimiento penal, continúa la polémica sobre la necesidad de tipificarlo como un delito externo al homicidio, sin embargo, la añadidura del mismo resultaba forzosa y urgente dado a las exorbitantes cifras que con mayor frecuencia se presentaban. De esta manera el delito de feminicidio ayudaría a instaurar un marco normativo que visibilice, sancione y contribuya a erradicar los asesinatos de mujeres por razones de género.

II. MATERIALES Y MÉTODOS

Enfoque mixto, método descriptivo – explicativo documental.

1.1 VIOLENCIA DE GÉNERO EN LA CULTURA MEXICANA; EL ORIGEN DE TODO.

Tal como lo señala Rocío Morales Hernández en su opinión técnica sobre temas de relevancia nacional; para entender el delito de feminicidio es necesario hablar de género y de violencia contra la mujer por razón de género. La Corte Interamericana de Derechos Humanos reconoció que es una realidad cultural que las niñas sean educadas desde muy temprana edad sobre las actitudes y comportamientos que la sociedad espera de ellas, ideas que surgen desde una perspectiva machista y misógina, mismas costumbres que trascienden de generación en generación. Dicho de otra manera, la violencia de género encuentra su origen en la desigualdad e inequidad de género, las cuales no solo implican al sentido social, sino también también la subordinación a la que son sometidas, la marginalidad, las brechas salariales, entre otras.

José Zamudio Sánchez demuestra en su investigación: Mujeres y hombres: desigualdades de género en el contexto mexicano; que las construcciones socioculturales que cimientan los valores y la educación de los mexicanos logran permear todos los ámbitos que involucren su vida en y como sociedad, siendo una de las principales razones de la inequidad que se desenvuelve.

En México encontramos comportamientos en los que se cosifica a la mujer señalando una utilidad para su vida o se le denigra como incapaz; esto se puede observar desde el núcleo familiar en donde se suele condenar a la mujer a la responsabilidad única de velar por el bienestar de la familia y del hogar, alejándose incluso de la posibilidad del desarrollo de estudios o de completar aspiraciones propias; hasta escenarios laborales donde la mujer gana menos ocupando el mismo puesto que un hombre, donde si bien las estadísticas presentadas en el Informe Mensual sobre el Comportamiento de la Economía del mes de abril 2022 por la Comisión Nacional de los Salarios Mínimos muestran que ha habido una reducción en la diferencia de ingreso por hora en el periodo 2018-2021 del 13.1% a 12.2%, lo cierto es que el trabajo continuo como sociedad es más necesario que nunca para lograr mejorar las condiciones de la mujer en el mercado laboral y el respeto a su dignidad.

Así pues, se puede entender al feminicidio en relación directa con la misoginia social e institucional, las lacras del derecho y la impunidad (basada en las omisiones de gobiernos previos que otorgaron un incremento en la garantía constitucional de acceso a la justicia), comprendiéndolo no solo como un daño a la mujer, sino como un atentado contra la sociedad misma.

1.2 EL PANORAMA JURÍDICO Y LA PERSPECTIVA DE GÉNERO

La legislación mexicana en respuesta a la condena otorgada en la sentencia emitida por la Corte Interamericana de los Derechos Humanos en el “Caso Algodonero”, tuvo que regular en plenitud los números y sucesos innegables que ocurrían en el país, pues los casos de muertes violentas de la mujer señalaban una incompetencia legal del sistema jurídico mexicano. De hecho, entorno a la mujer y su protección existen diversas leyes, códigos y organizaciones que promueven su protección como garantía fundamental, tal como la Ley General de Acceso de las Mujeres a una Vida Libre de Violencia, y demás.

No obstante, no fue hasta el 2012 que finalmente se logró tipificar al “feminicidio” como un delito, incorporándose al capítulo del homicidio del Código Penal Federal en el artículo 325 y, en base a lo que el delito señala como razones de género, es que el asesinato violento de una mujer podrá ser reconocido como feminicidio.

Comprendemos como bienes jurídicos tutelados por el derecho a todos aquellos que necesitan una protección en relación al valor que representan. El Estado reconoce a la vida y a la libertad como dos de los más importantes; similar a lo sujeto en el delito de homicidio, para el feminicidio existe un mismo bien jurídico: la “vida”, en común. A pesar de ello, la diferencia más significativa se relaciona con las especificaciones estructurales, la realidad es que el feminicidio no sólo protege la vida de las mujeres, sino también su derecho a ser reconocidas, respetadas y tratadas como personas; es decir, salvaguardar una vida digna y libre de violencia para las mujeres, pues si el feminicidio solo se reconociera como el “homicidio de una mujer”, el tipo penal básico o agravado de éste debiera ser suficiente para entender, castigar y preveer el feminicidio, cosa que en evidencia, no es.

Por lo anterior se comprende que la naturaleza del delito es realmente compleja, pues no solo se le reconoce como uno de alta lesividad social, sino que la razón detrás de ello se relaciona a el conjunto de bienes tutelados por el derecho que se agravan durante la comisión de ésta: la vida, la dignidad y el acceso a una vida libre de violencia.

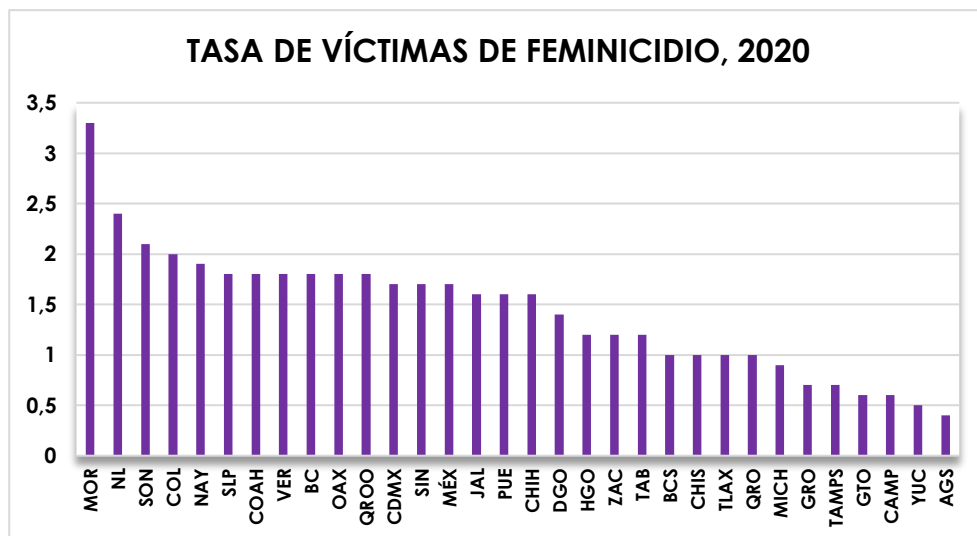
Uno de los argumentos utilizados por quienes se oponen a la tipificación del feminicidio es que los hombres son asesinados con más frecuencia que las mujeres, cosa que es cierta, sin embargo, este es un hecho de género comprobado, ya que las mujeres no sólo son asesinadas de diversas maneras, sino que a menudo son privadas de su libertad, violadas y obligadas a soportar dolor antes de que sus cuerpos sean desechados y destruidos. Lo que implica que las mujeres son tratadas como cosas y no como seres humanos, siendo esto una característica clásica de lo que es un feminicidio.

1.3 LA CRUDA REALIDAD EN EL PAÍS

México es uno de los países con mayor tasa de femenicidios al año. A diario la violencia de género y las conductas habituales de sus ciudadanos ofrecen como producto el más grave de los atentados contra la mujer: el feminicidio. Es importante someter a consideración que algunos de los factores desencadenantes más importantes que influyen en la violencia a un sector vulnerable de la sociedad, en este caso específico: la mujer; son tanto la inseguridad, como la cultura machista. La peculiaridad aquí es que en ambas, tanto el gobierno como la sociedad son partícipes.

Asimismo, tal como lo muestran los datos proporcionados por el Secretariado Ejecutivo del Sistema

Nacional de Seguridad Pública, tan solo en el año 2020 (que es uno de los últimos años con cifras completas) hubieron estados en la república que duplicaron sus propios índices reconocidos en los indicadores previos y, en un promedio nacional, la tasa fue de 1.5 víctimas por cada 100 mil mujeres.

Fuente: Estadísticas de Incidencia Delictiva del Secretariado Ejecutivo del Sistema Nacional de Seguridad Pública.

Fecha de corte: 31 de agosto de 2021

La cifras no mienten y, a pesar de que la duda ciudadana recae sobre la veracidad de los números emitidos en relación a la cantidad de feminicidios reportados, lo cierto es que aún con ello, éstos generan una alarmante preocupación que no solo debió o debería importarle al gobierno, sino también a todos aquellos que formamos parte de ésta sociedad feminicida. Pese a que en el primer semestre varios gobiernos estatales reportaron un ligera disminución en cuanto a su tasa de feminidios, lo cierto es que el promedio nacional muy a penas ha logrado reducirse, indicando que no es un problema que ya haya sido resuelto después de su regulación, sino que es actual, compleja y real.

Fuente: Estadísticas de Incidencia Delictiva del Secretariado Ejecutivo del Sistema Nacional de Seguridad Pública.

Además, según el Observatorio Ciudadano Nacional del Femicidio (OCNF), uno de los principales problemas identificados es el desacuerdo y poca fé al sentido de responsabilidad que

corresponde a las autoridades para garantizar la prevención y justicia debida. “*A las autoridades no les importamos, son omisas e indiferentes*”, señala la OCNF en relación a la protesta realizada en Cuernavaca, 2019.

La violencia de género no solo engloba un ambiente de desarrollo inseguro para las mexicanas, sino también para aquellas mujeres que visitan el país en calidad de: turistas, migrantes, entre otras.

De hecho, durante el primer periodo de cuarentena relacionada a la COVID-19, al menos en el país hubo un incremento importante en tasas de violencia intrafamiliar y feminicidios según lo informó el Secretariado Ejecutivo en 2020.

1.4 CONCLUSIONES

Finalmente de lo anterior se pueden considerar tres afirmaciones resaltantes: a) México es un país feminicida, b) La base de ese país es una sociedad misógina y c) Mientras no desaparezca la desigualdad o inequidad de género, seguirá permaneciendo todo tipo de violencia contra la mujer.

En referencia al primer punto, el país es un conjunto de sociedad-gobierno y funciona de manera común y bilateral, pues el gobierno solo es un reflejo de la sociedad que se ha construido en base a una educación que da muchos a qué desear, lo que se relaciona directamente al segundo y tercer punto; los hombres, pero principalmente las mujeres, son víctimas de éste sistema misógino que marca comportamientos, actitudes, creencias y roles de género en especial sentido invisibilizan a la mujer, mientras la condena y vulnera de distintas maneras, misma educación que fomenta la violencia de género y establece parámetros normativos regulatorios de extrema complejidad.

El gran problema no es solo garantizar la justicia de las víctimas, sino también prevenir casos futuros, cosa que solo se respalda con el entendimiento de la gran importancia que la violencia de género tiene, donde no solo se considera la física, sino también la institucional, laboral, económica, entre otras.

1.5 AGRADECIMIENTOS

Nos gustaría agradecer de primera mano a la Dra. Yasmín Isolda Álvarez García por motivar la cultura de la investigación en nosotras, por su ayuda en resolución de dudas preliminares y por su interés en la revisión previa a la entrega de la investigación para corroborar la calidad gramatical, de fuentes y de coherencia de nuestro trabajo. Un gusto ser sus alumnas y aprender de usted.

1.6 REFERENCIAS

- [1] R. Morales, Opiniones técnicas sobre temas de relevancia nacional: feminicidio, 2020.
- [2] G. Proaño, Feminicidio: una investigación con perspectiva de género, 2019.
- [3] S/A, Programa de fortalecimiento a la transversalidad de género, 2011.
- [4] Corte Interamericana de Derechos Humanos: Sentencia de la Corte Interamericana de Derechos Humanos: Caso Algodonero.
- [5] P. Olamendi, Feminicidio en México, 2016.
- [6] CNDH, “Campo Algodonero”: Caso González y otras vs. México.
- [7] F.J Zamudio, M.R Ayala, R.I Arana, Mujeres y hombres. Desigualdades de género en el contexto mexicano.
- [8] S. Arellano, Los estados con mayor tasa de feminicidio en México, 2021.
- [9] M. Iribarne, Feminicidio (en México), 2015.

- [10] Boletín No. 04/2022, La brecha salarial de género en el empleo formal ha disminuido de 2018 a 2021.
- [11] Comisión Nacional para Prevenir y Erradicar la Violencia Contra las Mujeres, ¿Qué es el feminicidio y cómo identificarlo?, 2016.
- [12] Código Penal Federal.
- [13] Ley General de Acceso de las Mujeres a una Vida Libre de Violencia.
- [14] B. Lezama, Feminicidio en México, la otra pandemia, 2020.
- [15] R. Velázquez, Cuando el derecho penal no basta, 2017.
- [16] M. Salgado, Feminicidio y violencia de género en México: omisiones del Estado y exigencia civil de justicia, 2013.
- [17] C. García, Sobre los feminicidios, 2017.
- [18] R. Celaya, El feminicidio en México. Efectos de la ausencia de políticas públicas para su atención, 2021.
- [19] M. Hernández, Perspectivas actuales del feminicidio en México. Universidad Autónoma de la Ciudad de México, 2021.
- [20] M. Valdivia y R. Castro, Análisis especial de la dinámica de la tasa de homicidios por sexo y feminicidios en México, 2020.

IMPLICACIONES ÉTICAS Y MORALES DE LA IMPLEMENTACIÓN DE LA INTELIGENCIA ARTIFICIAL EN EL ÁREA JURÍDICA

Diego Villatoro De La Fuente

Universidad Autónoma de Guadalajara

Alexander de Jesús Hernández Menchaca

Universidad Autónoma de Guadalajara

Yazmín Isolda Alvarez García

Universidad Autónoma de Guadalajara

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0587-0406>

RESUMEN

Cuando se piensa acerca de la Inteligencia Artificial (IA), se puede imaginar sistemas complejos, y nada fuera de la realidad, para que una IA cumpla con su objetivo adecuadamente requiere de años e incluso décadas de trabajo y más aún al brindarle un uso enfocado a labores de relevancia y trascendencia tan grande en la vida de miles de personas, por ello es relevante analizar desde un parámetro ético-moral la implementación de dichas tecnologías. Un tema principal a discutir es lo referente a la forma mediante la cual las IA pueden intervenir dentro de un proceso de naturaleza judicial, podemos imaginar muchas cosas, sin embargo; lo que es hasta ahora lo más novedoso y realista son los diversos softwares que pueden ser usados por los abogados y las y los mexicanos es LegaLario, mismo que funciona creando documentos de naturaleza jurídica a la par de validarlos a través del uso de inteligencia artificial. Esto es el presente en nuestro país, pero debemos tener muy en cuenta que tecnológicamente no somos de los países más avanzados y por ende nuestro desarrollo aplicado de estas tecnologías no estará a nivel de países como Estados Unidos, Es por ello que analizar qué aspectos específicos de su implementación están bien, mal, o deberían crearse nuevas soluciones, un ejemplo es si comenzamos imaginar en un futuro reemplazar al órgano jurisdiccional por una IA que analice e interprete datos a una velocidad inimaginable a la par de emitir sentencias imparciales y debidamente justificadas, es en este punto donde entra la discusión ética y moral, de igual forma surgen preguntas como ¿Esta bien dejar la vida de las personas en manos de una IA? ¿Qué repercusión traerá consigo que no existan emociones en estas tecnologías?

Palabras clave: Inteligencia Artificial, proceso judicial, ético-moral.

EL USO NO AUTORIZADO DE LAS EXPRESIONES CULTURALES TRADICIONALES EN LA MODA EN MÉXICO: CASO DE LOS BORDADOS TRADICIONALES DE TENANGO DE DORIA, HIDALGO, MÉXICO

America Andrea Olivar Flores

Universidad Autónoma de Guadalajara

Christian Gabriel Hernández Mayo

Universidad Autónoma de Guadalajara

Paloma Mayo Priego

Universidad Autónoma de Guadalajara

Yazmín Isolda Alvarez García

Universidad Autónoma de Guadalajara

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0587-0406>

RESUMEN

La vulneración de los derechos de autor de los pueblos indígenas en México, se ha tornado en un tema visible, a través del uso indebido de los diseños textiles por diseñadores internacionales, es el caso de la región de Tenango de Doria, Hidalgo, en el cual existe un distintivo bordado, mosaico de colores, conocido como “Tenango” elaborado por las mujeres de la región otomí-tepehua. Estos bordados han obtenido un prestigio internacional tan grande que distintas marcas afirman haberse inspirado de los tenangos para presentar sus diversas colecciones justificándose en estar honrando la cultura a pesar de no darles ningún reconocimiento lo que lleva como consecuencia al cuestionamiento de qué tan fina es la línea entre inspiración y plagio. Como resultado a la violación de los derechos de este pueblo, se optó como medida de protección la figura de registro de marca colectiva, actores sociales vinculados a la actividad textil han definido a los tenangos como patrimonio cultural y una expresión cultural tradicional, ECT. El presente trabajo desarrolla un enfoque mixto, mediante el análisis de la doctrina y la sociología jurídica, permite conocer la protección de las ECT en México en ambas ramas de la propiedad intelectual y las acciones contra los posibles infractores de los ECT por parte del gobierno Federal y el resarcimiento de los daños.

Palabras clave: Apropiación cultural, marca colectiva, patrimonio cultural, Tenango, textiles.

1. INTRODUCCIÓN

En el territorio mexicano habitan 68 pueblos indígenas, cada uno hablante de una lengua originaria propia, las cuales se organizan en 11 familias lingüísticas y se derivan en 364 variantes dialectales. De acuerdo con el Instituto Nacional de Estadística y Geografía (INEGI), 25.7 millones de personas, es decir el 21.5% de la población, se autoadscribe como indígena. Mientras tanto, 12 millones de habitantes (10.1% de la población) señalaron vivir en hogares indígenas. También, el 6.5% de la población nacional se encuentra registrada como hablante de una lengua indígena, representando a 7.4 millones de personas.^[1]

Las comunidades originarias continúan siendo las más vulnerables ante la situación de desigualdad, pues de acuerdo con el Consejo Nacional de Evaluación de la Política de Desarrollo Social (CONEVAL), el 69.5% de la población indígena, 8.4 millones de personas, experimenta una situación de pobreza, y el 27.9%, 3.4 millones de personas, de pobreza extrema.^[2] Además, el 43%

de los hablantes de alguna lengua indígena no concluyeron la educación primaria, mientras que el 55.2% se desempeña en trabajos manuales de baja calificación.^[3] En este caso se hablará del grupo otomí y de sus bordados icónicos.

1.1. Otomíes

El nombre otomí emana de otómitl, palabra la cual Jiménez Moreno^[4] deriva de totómitl “flechador de pájaros”. Pero, actualmente, los otomíes optan por ser llamados ñha-ñhú (el que habla con la nariz) ya que ese es principalmente su nombre de origen.

Sahagún se expreso hacia los otomíes de una forma despreciativa, refiriéndose a ellos de esta forma: “Los otomíes de su condición eran torpes, toscos e inhábiles. Riñéndoles por su torpedead, les sueles decir en oprobio: ‘¡Ah, qué inhábil eres; eres como otomite que no se le alcanza lo que te dicen’ todo lo cual se decía por injuriar al que era inhábil y torpe, reprendiéndose de su poca capacidad y habilidad”. Pues a estos se se les ha vivido constantemente desvalorizando en los antiguos escritos.^[5]

1.2. Creación de los “Tenangos”

En 1960 Josefina Tavera compró un pedazo de manta en la cual trazó animales y flores con hilos de muchos colores para posteriormente vender la pieza a un señor del pueblo, Tenango de Doria, que lo llevó al Distrito Federal, hoy Ciudad de México, donde se hizo popular incrementando la demanda influyó a que doña Josefina enseñará a otras mujeres esta técnica bajo el nombre otomí de “Ya Redi Nzesni” que en español significa “Los bordados de San Nicolás” pero en la década de 1980 el nombre fue cambiado al hoy aclamado nombre de “Tenangos” en referencia al municipio de donde son originarios.

1.3. Proceso de los “Tenangos”

Existen diversas normas estipuladas para avalar que el “tenango” realizado es una pieza original y completamente artesanal las cuales indican que va dependiendo del tamaño del “tenango” y debe de ser realizado por la misma persona de inicio a fin, pero si la demanda de la pieza es basta, se realizará por varias personas a la vez, esto con el fin de crear una pieza de colaboración y así poder abastecer la demanda.

El bordado de un “tenango” debe de estar hecho con hilos de algodón y ser bordado sobre un textil de fibra neutral como la seda, el algodón, el lino, entre otros, aunque dependiendo de la complejidad del bordado es la duración de realización que puede ser desde unas cuantas semanas hasta un año en ser terminado.

El dibujo consiste en una serie de patrones inspirados en algún acontecimiento, pero mayormente se realiza inspirando en la flora y fauna de la región. Posteriormente se comienza el bordado y para esto se debe de asegurar que el bordado tenga la distancia exacta de un hilo a otro para que no se abra, la tela debe de estar estirada en su totalidad para que no ocurran accidentes.

1.4. El impacto de los “Tenangos”

Los Tenango generan gran impacto en contextualización histórica sociocultural, hermanando de ellos sus culturas, y más característico su arte, es decir, sus bordados, los cuales nos transportan a su vida. Ahora bien, qué impacto o que representan los Tenango a nuestro país, no solamente impactan por sus colores y aspecto, sino en el propicio de la cultura del pueblo, como los bordados que son de personas sembrando flora, la representación de la fauna, etc., mismo que beneficio e

incrementó las ventas de dichas telas y bordados beneficiando así a la economía del pueblo y siendo objeto de admiración a este trabajo artesanal, volviéndose de admiración a nivel internacional el cual ha inspirado a diseñadores internacionales e incluso de talla mundial, algunos, incluso, han intentado plagiar dichos bordados en sus colecciones. Todo esto a tal grado de preguntarnos si es admiración o apropiación la expansión de este arte textil.

2. PLAGIO

¿Qué es el plagio? Bueno según la Real Academia Española es copiar una idea o una obra literaria, artística o científica de otro autor, presentándola como si fuera propia, el plagio es usar el trabajo, ideas o las mismas palabras de otra persona como si fueran propias sin acreditar de donde viene la información. Esta se caracteriza de una copia total o parcial sin autorización de la obra de la cual se está plagiando y también cuando se presenta como una obra original dejando a un lado al verdadero autor. El plagio se comete cuando se divulga, publica y reproduce una obra con un autor distinto del verdadero, en el cual se está atentando a sus derechos morales y patrimoniales y se defraudan sus intereses económicos.

No es plagio cuando se expresa o presentan los trabajos originales con una retroalimentación de resultados de la investigación. El plagio lo podemos evitar dando crédito a todo el material utilizado en un trabajo citándolo, en dicha cita se debe de poner datos, cifras, estadísticas, teorías o ideas específicas que han sido propuestas por otras personas y cualquier información específica que no sea de conocimiento público, ya que los de conocimiento público son un conocimiento creado y difundido por la sociedad.

2.1. Plagio a los “Tenangos”

Se dice que al menos se han hecho 4 plagios de tenangos en los últimos 5 años con marcas reconocidas como Carolina Herrera, Louis Vuitton, Mango, entre otras. La Secretaría de Cultura federal envió una misiva a las marcas para que aclararan de donde obtuvieron los diseños, ya que las figuras representan la cosmovisión de los indígenas.

Nestle, la marca Suiza, comercializaron en 2015 unas tazas de la marca Chocolate Abuelita con figuras, dos artesanos originarios de San Pablo el Grande demandaron a la empresa luego que reconocieran sus diseños en los recipientes.

En abril del 2016, las tiendas Pottery Barn y Williams Sonoma se vieron envueltos en una polémica cuando incorporaron en su catálogo almohadas bordadas con la técnica e iconografía de los Tenangos, una mexicana residente de Chula Vista, California, tomo las redes y empezó a solicitar firmas en Change.org para que la empresa detuviera la producción de los diseños otomí en China y la comercialización de estas, al final los productos fueron retirados.

En octubre de 2017, la marca de ropa española Mango fue señalada de copiar los diseños de los creadores hidalguenses e incorporarlos en sus suéteres con precios de entre 600 y 900 mil pesos. Dicha marca argumentó que algunos de sus empleados obtuvieron dichas imágenes de internet sin conocer el origen de estas, al final Mango retiró las prendas de sus sucursales pidiendo perdón hacia México. Ahora bien los casos que han llamado la atención a nivel nacional son el plagio de Carolina Herrera y el plagio de Louis Vuitton de los cuales se hablará a continuación.

2.1.1. Plagio de Carolina Herrera

Todos tenemos en mente el enorme éxito que tiene Carolina Herrera, tanto que varias personas esperan con ansias sus nuevas colecciones y la colección llamada Resort 2020 de la marca no fue la excepción, la colección era todo un éxito hasta que las personas se percataron que las piezas incluían una iconografía que caracteriza a los bordados en Tenango de Doria, Hidalgo, los cuales

tienen un valor enorme porque son hechos a mano. La prensa nacional e internacional y las reacciones en redes sociales no se hicieron esperar, miles de usuarios se encontraban indignados y en debates acerca de la legitimidad tanto que la Secretaría de Cultura de México informó su preocupación en torno a la situación que se está viviendo. Una de las personas que alzó la voz a la prensa es una indígena mexicana de 59 años llamada Glafira Candelaria que se mostró indignada por la última colección de Carolina Herrera debido a él usó de diseños textiles de su pueblo diciendo “Nomás está copiando nuestro trabajo, lo que estamos haciendo, pero así no se vale”, dice la señora Candelaria.

La casa de modas neoyorquina fundada en 1980 provocó la protesta del gobierno mexicano que le pidió a Carolina Herrera una explicación sobre lo que se consideró “apropiación” de los diseños. En respuesta de esto, Wes Gordeon, director creativo de Carolina Herrera, comentó que la colección “Rinde homenaje a la riqueza de la cultura mexicana y reconoce el maravilloso y diverso trabajo artesanal del país”.

Aunque el problema que va a prevalecer cuando acabe esta polémica de plagio está más que nada en las consecuencias, cuando un fiel seguidor de Carolina Herrera vea por la calle a alguien portando cualquier objeto original de Tenango de Doria dirá que es una mala copia de la colección de Carolina Herrera, y todo el esfuerzo dejado por las manos artesanas será catalogado por malas copias rebajando el valor que tienen.

2.1.2. Plagio de Louis Vuitton

Otro caso que estaba en el ojo del público global fue el de Louis Vuitton, donde la icónica marca usó bordados distintivos del pueblo indígena otomí, los artesanos que han trabajado toda su vida en San Nicolás y sus alrededores han vuelto estos bordados como su oficio que ejercen para sobrevivir; y según lo visto en otros casos similares, han demostrado su tristeza e insatisfacción durante los últimos años por la insensatez de marcas internacionalmente reconocidas publicitando productos con sus adornos de la comunidad sin ser reconocidos por ellos.

Louis Vuitton lanzó una silla en la colección Dolls by Raw Edges con cierta iconografía conocida por el pueblo de Tenango de Doria la cual fue valuada en 12 mil 800 libras esterlinas, lo cual equivale a más de 103 mil pesos mexicanos, dicho diseño llegó a manos de la secretaria de cultura Alejandra Frausto, la cual cuestionó mediante una carta a la casa de modas sobre la participación de la comunidad de artesanos de Tenango de Doria, “Nos sentimos obligados a consultarles, de manera respetuosa, si para la elaboración de la silla buscaron y en su caso, contaron con la colaboración de la comunidad y de sus artesanos” fueron una de las líneas que tenía la carta mandada por la Secretaría de Cultura. Pero después de dicha carta la empresa francesa aseguró mantener relaciones con los creadores indígenas esto de acuerdo con la agencia norteamericana, AP, la marca francesa anunció que mantiene colaboración con los artesanos. “Actualmente tenemos relación con los artesanos de Tenango de Doria, en el estado de Hidalgo, México, con la perspectiva de colaborar juntos para producir esta colección”, informó la empresa francesa a la agencia norteamericana.

3. MÉTODO

Estudio con enfoque mixto donde se revisarán fuentes primarias tomando en consideración los diversos trabajos que se han elaborado con anterioridad para lograr un enriquecimiento y un entendimiento mucho con mucha más profundidad.

4. RESULTADO Y DISCUSIÓN

4.1. Los “Tenangos” como Marca Colectiva

El registro de marca funciona como un mecanismo para formalizar y normar las fronteras culturales (Barth, 1976, pp. 11 y 15). Como ha sido mencionado con anterioridad, los “Tenangos” fueron nombrados en referencia al municipio de donde son originarios. El registro de la marca colectiva fue promovida por diversos actores sociales con el propósito de proteger estos bordados tradicionales, con el objetivo de que únicamente puedan ser hechos por los pobladores del municipio de Tenango de Doria. En este caso, quien no cuente con un registro venderá un producto que no será un autentico “tenango”.

Gracias al impacto de distintas iniciativas localidades que promovieron el registro de marca y debido a la inquietud que se tenía por proteger a los diseñadores de “tenangos”, el gobierno del estado de Hidalgo a través de las Secretarías de Desarrollo Social y Economía se gestionó una inscripción en el Instituto Mexicano de la Propiedad Industrial (IMPI) la cual fue otorgada en el 2014 bajo el nombre de “Tenangos Bordados de Hidalgo” como marca colectiva.

La marca colectiva implica que se mantengan las características de los “tenangos” su iconografía y técnica y cumplan con los criterios de calidad, presentación donde se debe incluir la etiqueta con el nombre de la marca “Tenangos Bordados de Hidalgo” y embalaje, establecidos por los propios bordadores a partir de asesorías y cursos de capacitación reforzando así la identidad de estos bordados al mismo estableciendo una distinción entre los auténticos y los que no gracias al sistema de clasificación de la identidad.

Lamentablemente esto no implica el reconocimiento de esta cultura debido a que se siguen atribuyendo distintos casos de plagios como los discutidos anteriormente.

4.2. Los “Tenangos” como Patrimonio Cultural

La noción de patrimonio implica un señalamiento de aquello que es valioso para un agrupación humana, para un conjunto socio-cultural determinado en un momento histórico dado. De aquellos bienes, prácticas, concepciones, que son identificados como propios y que coadyuvan a su vez para que un colectivo se reconozca como tal. Se relaciona por tanto íntimamente con la construcción y reproducción de la identidad, dispositivo a través del cual un grupo subraya su particularidad, al tiempo que se diferencia de otras entidades socio-culturales (Rotman, 2010, p. 21). Mediante la producción textil definida como un saber especializado propio y el bordado como parte de su cultura material, los habitantes del municipio expresan las identificaciones y diferenciaciones que han construido, señalan qué colectividades perciben como “otros” y cuáles consideran como “nosotros” (Barth, 1976, pp. 11-15).

A lo largo de los años los bordados de Tenango de Doria se han convertido en elementos que conforman la identidad cultural y de cierta manera étnica de los habitantes. Debido a que estos fueron creados con el propósito de ser vendidos, representando así una actividad económica donde la mayoría del municipio de Tenango de Doria ejerce considerándose una práctica que distingue a la población de otras regiones. Mónica Rotman nos indica que,

La noción de patrimonio implica un señalamiento de aquello que es valioso para un agrupación humana, para un conjunto socio-cultural determinado en un momento histórico dado. De aquellos bienes, prácticas, concepciones, que son identificados como propios y que coadyuvan a su vez para que un colectivo se reconozca como tal. Se relaciona por tanto íntimamente con la construcción y reproducción de la identidad, dispositivo a través del cual un grupo subraya su particularidad, al tiempo que se diferencia de otras entidades socio-culturales (Rotman, 2010, p. 21).

Un patrimonio cultural, en este caso, es un proceso identitario que esta basado en una actividad económica que forma parte valiosa de la cultura siendo un proceso de en los cual los que participan forman parte de una reproducción cultural de este grupo social. En los diversos contextos la noción cultural adquiere distintos significados; en este sentido los “tenangos” contribuyen a la

reproducción cultural y social del municipio dando a entender que en casos de plagios se da a entender que se están apropiando de una práctica que no les pertenece.

5. CONCLUSIÓN

Para los bordadores y productores de “tenangos” es importante que sean reconocidos por su arduo trabajo que no solo los representa como comunidad si no que también les toma una cantidad de tiempo bastante considerable ya que estamos hablando de meses de mano de obra invertido en algunas piezas. Las piezas de “tenangos” representan un elemento cultural que nos permite distinguir los bordados de Tenango de Doria de otros grupos sociales dándoles una identidad cultural. Debido a los diversos incidentes ocurridos las instituciones municipales han establecido diversas formas de lograr que Tenango de Doria continúe teniendo estos bordados como manifestación cultural dándoles esa característica especial.

Los bordados elaborados en Tenango son patrimonio cultural de México y de un lugar en particular, este pueblo indígena que ha luchado por tener los derechos de este textil dándole así un reconocimiento todos aquellos que participan en la creación de los “tenangos” cuyo propósito es mantener su sistema económico textil. La protección de este trabajo representa un gran alivio para sus elaboradores para evitar la práctica indebida buscando que sean respetados sus derechos culturales.

Aún con todos los mecanismos necesarios sigue siendo un reto la preservación de las expresiones culturales en México, evitar la apropiación cultural es algo en lo que sigue trabajando pero mientras tengamos en cuenta la importancia de la diversidad cultural y el porqué deberíamos de proteger las manifestaciones culturales estaremos haciendo un progreso muy significativo en estos casos.

REFERENCIAS

1. “Numeralia indígena 2015”, en Indicadores Socioeconómicos de los Pueblos Indígenas de México, 2015”, CDI, México, 2015. <https://www.mx/inpi/articulos/indicadores-socioeconomicos-de-los-pueblos-indigenas-de-mexico-2015-116128>
2. “Medición de pobreza 2018. Población según pertenencia étnica”, CONEVAL, México, 2018, disponible en: https://www.coneval.org.mx/Evaluacion/Publishin-1gImages/Pobreza_2018/POBLACION_PERTENENCIA_ETINICA.jpg
- “Por mi raza hablará la desigualdad. Efectos de las características étnico-raciales en la desigualdad de oportunidades en México”, Oxfam, 2018, disponible en: https://www.oxfamMexico.org/sites/default/files/Por%20mi%20raza%20hablara%20la%20desigualdad_0.pdf
4. Wigberto Jiménez Moreno, “Origen y significación del nombre otomí” en *Revista Mexicana de Estudios Antropológicos* III, 1939, p. 62-68.
5. Fray Bernardino de Sahagún, *Historia general de las cosas de la Nueva España*. Ed. Porrúa, México, 1975, libro X, p. 603. (Sepan cuantos..., 300).
6. Macho Morales, D. (2018). Bordados tenangos: de patrimonio cultural a marca colectiva. *Estudios Sobre conservación, restauración Y museología*, 5. <https://revistas.inah.gob.mx/index.php/estudiosconservacion/article/view/12367>
7. *Acerca de Tenango*. (s. f.). Tenango de Doria. <http://tenangodedoria.hidalgo.gob.mx/TENANGO/conoce.php>
8. Macho Morales, D. I. (2016), “Tenangos: del autoconsumo a la falsificación. Producción textil e identidades étnicas en Tenango de Doria, Hidalgo”, tesis de maestría en Antropología Social, México, ENAH.

9. Hidalgo, U. A. D. E. de. (s. f.). *Boletín Científico :: UAEH*. <https://www.uaeh.edu.mx/scige/boletin/ida/n5/e6.html>
10. Bertuzzi, F. (s. f.). Bordado Tenango. PDF. <http://www.unnoba.edu.ar/wp-content/uploads/2020/05/Clase-6-Bordado-Tenango.pdf>
11. Jr, A. (2013, 15 septiembre). Bordando Vidas. Documental sobre artesanas bordadoras de «Tenangos» [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=uPvgMGwAPN4&feature=youtu.be>
12. ¿Qué es plagio? (s. f.). PDF. <https://www.ehu.es/documents/1738121/0/Plagio.pdf/1bdc46bf-6b8b-5135-c2cd-565f6522668a?t=1530536522000>
13. García, O. (2019, 17 agosto). Al menos 4 plagios de tenangos en los últimos 5 años. La Silla Rota. <https://lasillarota.com/hidalgo/estado/2019/8/17/al-menos-plagios-de-tenangos-en-los-ultimos-anos-195787.html>
14. Osegueda, R. (2019, 11 julio). Louis Vuitton plagia los bordados artesanales de la comunidad de Tenango de Doria. México Desconocido. <https://www.mexicodesconocido.com.mx/louis-vuitton-plagia-los-bordados-artesanales-de-la-comunidad-de-tenango-de-doria.html>
15. Louis Vuitton afirma que contactó a artesanos de Tenango. (2019, 11 julio). La Silla Rota. <https://lasillarota.com/hidalgo/estado/2019/7/11/louis-vuitton-afirma-que-contacto-artesanos-de-tenango-191358.html>
16. Díaz, A. (2019, 12 julio). Cultura pide explicación a Louis Vuitton por elementos de tenangos. El Universal. <https://www.eluniversal.com.mx/cultura/patrimonio/cultura-pide-explicacion-louis-vuitton-por-elementos-de-tenangos>
17. nytimes.com. (2019b, noviembre 18). <https://www.nytimes.com/es/2019/11/18/espanol/cultura/tenango-de-doria-carolina-herrera.html>
18. Carolina Herrera causa indignación a artesanas por plagio de sus diseños. (2019, 22 junio). El Universal. de <https://www.eluniversal.com.mx/cultura/carolina-herrera-causa-indignacion-artesanas-por-plagio-de-sus-disenos>
19. «¡Mira, mira ella lleva un diseño exclusivo de Carolina Herrera!» (2019, 17 junio). Impacto. <https://impacto.org.mx/2019/06/17/mira-mira-ella-lleva-un-diseno-exclusivo-de-carolina-herrera/>
20. Criterio (2019). Nueva colección de Carolina Herrera se apropió de los Tenangos. <https://criteriohidalgo.com/destacado/nueva-coleccion-de-carolina-herrera-se-apropio-de-los-tenangos>

LAS OFRENDAS COMO UNA CONSTANTE EN TODAS LAS RELIGIONES

**Eric Rodrigo Ascencio Landero,
Gerardo Ordorica Gutiérrez y Oscar Eduardo Pérez Arellano**
Universidad Autónoma de Guadalajara Campus Tabasco

RESUMEN

En la historia siempre ha sido importante investigar las formas en las que las antiguas civilizaciones manifestaban sus respectivas cosmovisiones. En lo que respecta a la ofrenda, esta ha funcionado de forma universal para que las sociedades conecten con sus deidades, logrando que funcionen como eje central de la religión. En la presente investigación a través la recopilación documental, buscamos comparar algunas formas en las que las civilizaciones han manifestado sus ofrendas hacia las deidades de su distintiva religión. Se hace un énfasis en el contexto mexicano y nuestras ofrendas en la actualidad. Concluimos en esta investigación la diversidad que hay entre diferentes culturas para hacer sus ofrendas y su importancia para el desarrollo cultural de la humanidad.

Palabras clave: Ofrenda, religión, cultura, antropología, historia.

1. INTRODUCCIÓN

A lo largo de la historia las civilizaciones sostienen diversos modos de convivencia. Alrededor de la convivencia subyace no únicamente sus modos de interacción sino también de identidad; es decir, la forma en la que se explican las cosas, porque es un rasgo característico de las sociedades el que se vayan buscando formas de explicar los fenómenos tanto de la naturaleza como de la sociedad. En tal caso las ficciones han sido un elemento para poder hacerlo, puesto que la ficción explica lo que no puede ser entendido a simple vista; la ficción explica también nuestra colectividad con base en ordenes imaginados [1].

Es entonces como viene a colación la ofrenda, que es un sello distintivo de toda sociedad, en el sentido de que a través de las ofrendas se veneran a las deidades en las que se cree. A grandes rasgos se estima que en una religión habrá deidades a las que sus fieles tratarán de venerar y estimar. En esto sabemos que lo crea la sociedad de alguna forma, pues a pesar de todo nuestra naturaleza es la sociedad [2], pero la ofrenda viene a ser algo importante para las sociedades y para su conservación. Independientemente de la comunidad que se trate, esta se compone generalmente por una serie de valores en los que entra el sentido de la fe, lo que los hace servir a una religión.

Por eso, en esta investigación nos encargamos de señalar la importancia que tiene la ofrenda y su constancia en la mayoría de las civilizaciones además de explicar cómo esto pasa en México y su importancia para el patrimonio cultural de la humanidad.

2. MÉTODOS Y MATERIALES

En esta investigación utilizaremos el método cualitativo donde revisamos diversas culturas y las ofrendas que realizan. Para ello haremos uso de libros, artículos de investigación y sitios en internet.

3. RESULTADOS Y DISCUSION

Después de haber revisado el material necesario, nos encontramos con algunas cosas interesantes las cuales vale la pena ser planteadas en esta investigación, empezando por el hecho de que hay que recalcar en la importancia de lo sagrado, porque a través de lo sagrado es que la religión tiene sentido y parte esencialmente de un mito. Ya lo estimaba la historiadora Mircela Eliade [3] en el sentido de que toda creencia o figura divina, al representar lo sagrado, implicaba la significación y la verdad.

Ese es el punto crucial para una civilización religiosa, el hecho de que a través de la religión dignifique su identidad y su verdad, pues retomando el pensamiento de Harari [1], el orden imaginado que la sociedad impone hace que se inventen las creencias sobre las cosas y los mitos. El mito es importante porque así comprendemos el conocimiento de una época determinada [4].

De ese modo, la ofrenda caracteriza a la religión porque gracias a ella las personas pueden venerar a sus deidades, independientemente de que el ritual sea de alguien que profese alguna religión politeísta o monoteísta; de Asia o del Europa.

3.1. La ofrenda

En primera instancia, no puede haber una ofrenda sin haber una religión de por medio que justifica la primera. Así especificamos primero que la religión es un sistema de creencias y practicas que proporciona a los seres humanos concepciones de todas las cosas [5], por lo que dentro de ello la sociedad comprende y consensua en cuanto a que a esas especies omnipotentes deben ser consideradas deidades y tienen que alabarse. Así, el cristianismo le reza a Dios y afirma la doctrina de la santísima trinidad y el islam tiene a Alá como su dios [6]. Para venerarlos se realiza un método que establecemos aquí como la ofrenda.

La ofrenda, retomamos, es una satisfacción que se le busca dar a la deidad en la que se cree y se le tiene fe. La ofrenda puede ser de un simple regalo hasta un sacrificio.

3.2. Comparativos en diversas culturas

Ibarra Torres [7] hace algunas comparaciones entre ofrendas a los dioses, los cuales analizaremos en esta sección.

Si hablamos de los paganos, ellos tenían en claro que su ofrenda constituía un sacrificio humano. Por su parte, en la india el sacrificio se entendía como una fiesta para sus deidades, así que además de altares y comida también se acostumbraba

El caso de los griegos es también muy importante, pues estos configuraron casi todo lo que conocemos hoy en día, gracias a su gran desarrollo intelectual como civilización. En su caso ellos tenían como objeto realizar todas sus acciones de veneración de modo que pudieran obtener la ayuda de los dioses. Ellos ofrendaban principalmente artículos de consumo humano. No obstante, gozaban más de hacer sacrificios como forma de ofrenda, para ellos era el centro del culto y no podía tomarse ningún alimento hasta no terminar el ritual.

En el caso romano, o sea, la antigua romana, el sacrificio era más que nada un asunto de Estado, por lo que había métodos específicos sobre como debían comportarse los ciudadanos en todo el año. Ellos ofrecían animales como el caballo, los corderos, los cerdos y bueyes. De igual forma, en algún tiempo se acostumbró a practicarse sacrificios humanos.

3.3. Importancia de la ofrenda como símbolo cultural

Toda civilización cuenta con cultura. Eso es un hecho innegable, por lo que se recalca la

importancia en esta investigación de comprender así a la ofrenda como un símbolo no únicamente religioso, sino que fundamentalmente cultural. Así, cuando nos especificamos en Latinoamérica determinamos la asertividad de los fenómenos religiosos que ahí se encuentran [8].

La expresión cultural, de igual forma, viene a ser un determinante sobre el accionar social [9], por lo que su análisis es importante para comprender el simbolismo que encierra una ofrenda. Una ofrenda no sólo es un resultado de la veneración hacia un dios, pues también debe ser comprendido como un ritual que se gesta a través de los años y por diferentes generaciones para verse consumado en tradiciones. En diferentes países podemos afirmar que cuentan con tradiciones, las cuales deben seguirse de forma fiel y recurrente para que las personas vean satisfechas sus necesidades de cumplir con aquello que les da identidad, con aquello que le da sentido a su existencia, pues esto viene siendo lo que impulsa el motor de todo ser humano, buscarle un sentido a su propia existencia. Todo esto anteriormente mencionado se le puede denominar rasgo cultural, porque responde a una unidad de pensamiento que hace que las personas actúen así en consecuencia [10]. Dejamos así la siguiente sección para hablar sobre la ofrenda en México y su devenir histórico.

Título del artículo y nombres de los autores

3.4. La ofrenda en México

De forma general, nos señala Tugendhat [11], las personas tienen el deseo de seguir viviendo. No nos es suficiente con el tiempo en el plano físico, sino que, al no poder permanecer aquí por siempre, decidimos trascender al plano espiritual. Ese fenómeno puede observarse en distintos países de todo el mundo, pero en el contexto de México es importante notar su importancia no sólo cultural sino como de identidad nacional.

Desde los tiempos prehispánicos, podemos encontrar diferentes formas de ofrendas que se realizaban para venerar a sus deidades [12]. Lo que resulta curioso es que en día de muertos no necesariamente se veneran a deidades, sino que tradicionalmente se hacía con familiares que han fallecido. Se puede plantear en el sentido de que los altares que le realizan a los difuntos no son más que algo que adquiere sentido de culto como signo del ciclo periódico de la vida [13]. Así puede plantearse pues que más allá de toda tradición subyace un sentido interno de la sociedad mexicana para comprender la muerte y con base a esto formar identidad.

4. CONCLUSIONES

Podemos concluir en los siguientes puntos, los cuales a lo largo de la investigación nos pudimos percatar. En un primer lugar, que la cultura es patrimonio de la humanidad, por lo que en la mayoría de los casos debe ser respetada y tratar de comprender todos sus matices.

Comprendimos también que la ofrenda proviene de la religión, que a su vez proviene de las formas que la sociedad ha ido a través de la historia elaborando diversas ideas que nos puedan describir todo aquello que carece de alguna explicación certera. La ofrenda también es una veneración a la deidad en la que se ha depositado su fe una persona.

En el caso de México, nuestro principal método de ofrenda es el día de muertos, en donde veneramos a los difuntos y en donde esto forma parte de un elemento crucial para la identidad del país.

RECONOCIMIENTO

Reconocemos a los profesores de la Universidad Autónoma de Guadalajara Campus Tabasco por su labor como docentes para el beneficio de nuestro aprendizaje. En especial agradecemos a la doctora Yazmín por su apoyo y seguimiento dentro de esta investigación.

REFERENCIAS

1. Y. Noah Harari, *Sapiens. De animales a dioses*. Debate, 2015.
2. F. Savater, *Política para Amador*. Editorial Planeta, 2010.
3. M. Eliade, *Historia de las creencias y las ideas religiosas. De la Edad de Piedra a los Misterios de Eleusis*, vol. a. Ediciones Paidós, 1999.
4. J. Campbell, *Los mitos del tiempo*. Emecé Editores, 2000.
5. J. O. Sánchez, *Antropología*. Alianza Editorial, 2014.
6. C. Galán Feded, “Semejanzas y diferencias entre las principales religiones en el mundo”, *Business Insider*, ene. 16, 2021. <https://www.businessinsider.es/semjanzas-diferencias-principales-religiones-mundo-790405>
7. (consultado sep. 12, 2022).
8. E. Ibarra Torres, “Ofrenda a los Dioses: Sacrificio”, *Vida Científica Boletín Científico de la Escuela Preparatoria No. 4*, vol. 4, núm. 7, ene. 2016, Consultado: sep. 12, 2022. [En línea]. Available: <https://repository.uaeh.edu.mx/revistas/index.php/prepa4/article/view/1999/5581>
9. P. Sermán, “Religión y cultura popular en la ambigua modernidad latinoamericana”, *Nueva Sociedad*, vol. 149, pp. 130–145, 1997.
10. M. E. Camarena Adame y G. Tunal Santiago, “La religión como una dimensión de la cultura”, *Nómadas*, vol. 22, pp. 1–15, 2009.
11. F. Silva Santisteban, *Antropología. Conceptos y nociones generales*, 4a ed. Universidad de Lima, 2018.
12. E. Tugendhat, *Antropología en vez de metafísica*. Editorial Gedisa, 2007.
13. J. Broda, “Convocar a los dioses”: ofrendas mesoamericanas : estudios antropológicos, históricos y comparativos. Gobierno del Estado de Veracruz, 2013.
14. J. L. Ramírez Torres, “Ofrenda a los muertos: regeneración de la esperanza y la vida del México reciente”, *La Colmena*, vol. 4, pp. 43–45, 2017.

¿CÓMO SE DISCRIMINA A LAS PERSONAS CON DISCAPACIDAD AUDITIVA Y DEL HABLA EN VILLAHERMOSA, TABASCO?

Arleth Coronel Cruz, Hannya de la Cruz Martínez, Marcela Guadalupe Bautista Aquino
Universidad Autónoma de Guadalajara Campus Tabasco

RESUMEN

Empezando desde el punto de saber el concepto de lo que es una persona con discapacidad auditiva o del habla, incluso ambas, y su discriminación en el estado, siendo importante destacar, tanto en el ámbito jurídico, económico y social. Centrándonos en las estadísticas del INEGI y la situación misma de estas personas en los centros de atención y enseñanza del lenguaje de señas. Podemos ver la gran problemática que acontece al estado y al municipio, hay alrededor de 52,864 de personas con discapacidad y limitaciones de la población en tabasco según estadísticas del año 2020 en la página del INEGI. "Las causas de la sordera pueden ser congénitas o por accidentes en donde se tocan fibras sensibles y hacen perder el sentido auditivo, pero la mayoría son de nacimiento y se agravan porque no se detectan a tiempo" Esto según el DIF del estado de Tabasco, claramente hay problemas de salud; sin embargo, también es un problema grande de la discriminación que hay en el municipio. Según el Poder Judicial del Estado de Tabasco, las personas con esta discapacidad piden justicia, ya que, ha habido casos de discriminación, o lugares donde no ha habido la inclusión necesaria, teniendo en cuenta el número de personas que sufren esta discapacidad o inclusive otras, ya sea en un trabajo o en un ámbito político a la hora de hacer un documento o exigir justicia. Ya tenemos identificado el problema, ahora, es darle una solución de manera en poder no solo prevenir, sino evitar la misma discriminación de este grupo de personas en el municipio especialmente en lugares rezagados del mismo, porque queramos o no, casi no hay visibilidad en los lugares de esta índole y son justo los más afectados. En primeras instancias podemos constatar que se da la discriminación por ignorancia del tema y del desconocimiento de como comunicarse con dichas personas, esto desde lo social, y sucede un caso similar en el ámbito político, donde encontramos muchas trabas, ya que este tipo de personas se consideran que están en estado de interdicción así limitándoles en muchas cosas. Problemáticas grandes y que cada una tendrá un desglose en todo el artículo.

Palabras clave: Discapacidad auditiva, Discriminación, Inclusión, Lenguaje de señas, y tolerancia.

Introducción

México país donde dentro de los últimos cinco años el 23.3% de la población de adolescentes y jóvenes afirma que se le negó injustificadamente algún derecho por discriminación según la página del INEGI en una encuesta sobre la discriminación (ENADIS) 2017, dónde no solo los prejuicios y opiniones son blanco de esas situaciones sino también de la orientación sexual, orígenes étnicos, tono de piel, alguna discapacidad e incluso personas que pertenecen a la comunidad indígena de México; pero centrémonos en un punto las personas que han sido discriminadas por tener discapacidad auditiva y oral aquellas personas que usan el lenguaje de señas y a todo esto ¿Qué es el lenguaje de señas mexicanas?

Bueno el lenguaje de señas según el gobierno de México en su página web nos dice "Es una herramienta para las personas con discapacidad auditiva y oral, está para comunicarse con los demás teniendo sus propios signos visuales con estructura lingüística propia con lo cual se identifican y expresan las personas sordas de México de esta manera articulan sus pensamientos y sus emociones la que les permite satisfacer sus necesidades comunicativas así como el desarrollo de

sus capacidades cognitivas al máximo mientras interactúan con el mundo que los rodea”; sin embargo, hay dificultades en esta manera de comunicación aunque permite comunicarse entre sí no siempre facilita la relación con el resto de la comunidad sobre todo con los oyentes que desconocen de esta lengua como personas que no poseen esta discapacidad o que tienen una discapacidad visual. Vivir con una discapacidad auditiva puede contribuir al entorno en el que vivimos incluso si aun así hay pérdidas de audición, esto puede causar una calidad de vida menor o incluso puede causar angustia, no quiere decir que estas personas no pueden llevar una vida normal; sin embargo, hay muchas obstrucciones en poder llegar a tenerla hay métodos como los audífonos que pueden ayudar a tener nuevas posibilidades en la audición, pero estas no curan esta situación. La mayoría de las personas con discapacidad auditiva reconocen que están agotadas después de estar en compañía de otras tanto, si salen con amigos como si están en el trabajo gastan mucha energía para poder seguir las conversaciones, una energía que no emplean las personas sin estos problemas. Tanto en el lenguaje de señas como para percibir apenas sonidos existen factores que influyen dependiendo de la situación, si está oscuro no pueden ver a la persona ya sea a su boca para poder leerle los labios o para ver las señas que está haciendo, si hay mucha gente hablando al mismo tiempo muy probablemente esta persona tenga que agudizar sus sentidos de la vista para poder darse cuenta de lo que, tal vez la persona esté diciendo o está interpretando. Las personas con discapacidad auditiva no nacen con más energía que los demás por lo que no es de extrañar que se queden sin energía antes. Sería parecido a lo que le ocurre a las personas con audición normal que se tiene que concentrar mucho para llevar una conversación en un idioma extranjero y aunque lo conoce no lo domina del todo.

Según Pía Mikkelsen, secretaria de la asociación de discapacitados auditivos Høreforeningen, una persona con discapacidad auditiva agota el 50% de su energía en comunicarse durante el día mientras que aquellos con audición normal solo emplean el 5%

Desarrollo

Lenguaje de señas en Tabasco.

En el estado en el que vivimos Tabasco, Villahermosa han habido nuevas regulaciones para que estas personas pueden ser integradas sin poder tener discriminación un ejemplo muy claro son los centros de atención integral a personas con discapacidad auditiva que se implementó en el 2017 aquí en Tabasco, también se han implementado en todo lo que va de en el municipio de Tabasco diferentes centros de aprendizaje de lenguaje de señas para las personas sin esta discapacidad tengan la posibilidad de poder comunicarse con aquellas que si sufren esta capacidad. Aunque no podemos negar que sigue habiendo desigualdad en las personas con discapacidad ya que estas personas desarrollan un sentimiento de soledad y aislamiento, lo cual, a mediano y largo plazo puede aumentar su desigualdad educativa y socioeconómica esta marginación se debe a que no muchas personas pueden o están interesadas en aprender este nuevo lenguaje las de las personas con discapacidad auditiva.

Estas personas con discapacidad representan un gasto extra en sus hogares de entre 40% a 188%, su educación sin duda es el mayor reto, ya que, el 24% son analfabetas y 55% cursa niveles básicos debido a la limitación para encontrar escuelas acordes a sus necesidades de aprendizaje y esto se da en todos los estados y todo México incluso en todo el mundo, Tabasco no se salva de eso ya que no podemos encontrar en las escuelas personas capacitadas para este mismo empleo del desarrollo cognitivo de estas personas, inclusive muchas personas no están capacitadas para dar un servicio a estas mismas personas.

No somos ni los únicos ni los primeros que escuchan a gente que no puede atender correctamente a una persona porque no habla su idioma, claro está uno de los principales limitantes para los

humanos es el idioma no lo podemos interpretar si no lo sabemos y lo mismo sucede con las personas que hablan lengua de señas nosotros no podemos dar un servicio eficiente y bueno si no podemos comunicarnos al 100%, o incluso una buena convivencia. La magnitud del problema consiste en el hecho de que no hay una integración por parte de nosotros al igual que hay un desinterés y una indiferencia al tema lo cual lo hace peor estamos discriminando un derecho de desarrollo y dignidad de estas personas con discapacidad Por el simple hecho de ignorarlo tener una diferencia ello no porque no lo sepamos o porque no nos interesen no existe.

Discriminación de las personas que usan el lenguaje de señas.

El lenguaje de señas en Tabasco es algo real, que existe y forma parte de nuestra diversidad (lingüística) como sociedad, así como también nuestra Carta Magna reconoce el lenguaje de señas en su artículo 8, apartado b, fracc. VII: “La Ciudad de México y sus demarcaciones territoriales velarán por que los materiales y métodos educativos, la organización escolar y la infraestructura física sean adaptables a las condiciones y contextos específicos de las y los alumnos asegurando su desarrollo progresivo e integral, conforme a las capacidades y habilidades personales. Se reconoce a la Lengua de Señas Mexicana como oficial y parte del patrimonio lingüístico de la Ciudad. Las personas sordas tendrán derecho a recibir educación en Lengua de Señas Mexicana y español”.

Hoy en día en nuestro Estado de localidad las personas con discapacidad de lenguaje sufren de una discriminación bastante seria, tenemos que comprender que no solo se hace una especie de discriminación tipo “bullying”, si no, hay una discriminación pasiva de parte de las personas con locales laborales. Por ejemplo, no existen restaurantes con menús de Braille para que las personas con deficiencia visual pueden ser capaces de consumir en dichos negocios, tampoco podemos encontrar interpretes en lugares turísticos para que las personas discapacitadas pueden acceder de manera más fácil y disfrutar como el resto de personas.

En las noticias locales tanto de México (por ejemplo, “La Mañanera” es el único programa de Telenoticias más conocido que goza de dicho servicio) como en Tabasco hay una escasez de intérpretes de lenguaje de señas para que estas personas logren mantenerse informadas de lo que pasa en el país y en su entorno, no es un trato justo que solo las personas sin discapacidad se mantengan informadas de las noticias del país.

Discriminación por parte laboral.

No es un secreto que el campo laboral en Villahermosa, Tabasco cada vez es más escaso, más aún para las personas con discapacidades de comunicación, ya que la mayoría de los centros de trabajadores buscan “empleados con todas sus capacidades”, por lo que, desde el punto de vista de los empleadores, las personas con discapacidades solo representan una “carga” gracias al constructo social que hemos construyendo desde hace años hacía ese grupo de personas.

“La desigualdad social: solo 25% de este grupo está ocupada, percibiendo entre 1-2 salarios mínimos mensuales. Otra de las consecuencias económicas son los recursos limitados para su atención médica; una alta tasa de desempleo, de rotación y de discriminación laboral pero principalmente el costo de la sordera no atendida a largo plazo” (INEGI y Encuesta Nacional de Percepción de Discapacidad en Población Mexicana “ENPDis”).

A día de hoy las personas con discapacidad no se les otorga un trato justo dentro de la sociedad, en los campos laborales mucho menos, siendo que las personas con discapacidades en caso de encontrar algún tipo de trabajo son pagados con el salario mínimo y en la mayoría de los casos no se les otorga una filiación para cubrir sus gastos médicos los cuales son de vital importancia.

Como referencia y sustento, las siguientes tablas nos sirven de comparativo y apoyo para identificar cuántas son las personas con algún tipo de discapacidad (independientemente del grado) y cuántas

de aquellas con trabajo reciben algún tipo de filiación médica:

Tabla 1

Población con discapacidad o limitación en la actividad cotidiana por entidad federativa y tipo de actividad realiza según sexo.

Entidad federativa	Tipo de actividad que realiza	Población con discapacidad			Población con limitación		
		Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres
Tabasco	Total	144,653	70,273	74,380	255,925	119,898	136,027
	Ver aun usando lentes	69,906	32,609	37,297	172,272	77,156	95,116
	Oír aun usando aparato auditivo	28,857	15,817	13,040	45,722	24,045	21,677
	Caminar, subir o bajar	68,038	31,088	36,950	78,452	35,338	43,114
	Recordar o concentrarse	28,546	13,920	14,626	45,090	19,670	25,420
	Bañarse, vestirse o comer	27,300	13,052	14,248	12,076	5,474	6,602
	Hablar o comunicarse	24,007	13,350	10,657	17,541	9,759	7,782

Fuente: INEGI, 2020

Tabla 2

Población con discapacidad, con limitación en la actividad cotidiana y con algún problema o condición mental, por entidad federativa y condición de afiliación a servicios de salud según sexo.

Entidad federativa	Condición de afiliación a servicios de salud	Total			Población con discapacidad		
		Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres
Tabasco	Total	413,069	196,656	216,413	144,653	70,273	74,380
	Con filiación	289,973	133,176	156,797	100,621	47,278	53,343
	Sin afiliación	123,019	63,427	59,592	43,995	22,971	21,024
	No especificado	77	53	24	37	24	13

Entidad federativa	Población con limitación	Total	Población con algún problema o condición mental
--------------------	--------------------------	-------	---

		Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres
Tabasco	Total	255,925	119,898	136,027	30,324	16,380	13,944
	Con filiación	180,925	81,635	99,290	20,263	10,733	9,530
	Sin afiliación	74,962	38,235	36,727	10,050	5,637	4,413
	No especificado	38	28	10	11	10	1

Fuente: INEGI, 2020

Las personas con discapacidad auditiva y del habla desde el ámbito jurídico.

Las personas con discapacidad auditiva y del habla lamentablemente tienen altibajos en el ámbito jurídico, esto es así, ya que en varios casos se suele dar escenarios de discriminación que llegan a las puertas de juzgados, así como también sucede en el mismo círculo jurídico.

En el caso de los infantes con dichas discapacidades son los menos beneficiados ya que a ellos se les suele vulnerar sus derechos a una libre vida sin discriminación y un ambiente saludable, por ejemplo, en la jurisprudencia con número de registro 2023093 del tipo aislada (Gaceta del Seminario Judicial de la Federación, época 11) la juez determina que a la infante no se le debería otorgar el beneficio de incluirla en las listas de útiles escolares para apoyar su crecimiento educativo, ya que consideró que debería ser parte de otro programa por su “situación particular”, lo cual se puede considerar discriminatorio porque la menor de edad debería estar incluida en los mismos programas que el resto de niños de su institución educativa, así como también contar con los mismos facilitadores como es el kit de útiles escolares.

Respecto al Estado, este mismo tiene que servirles y garantizarles que sus derechos jurídicos se encuentren salvaguardados para darles la oportunidad de que su personalidad jurídica se encuentre activa y por ende, tomar decisiones propias por su voluntad y lograr procedimientos legales de manera justa y pronta. De acuerdo a la jurisprudencia con número de registro 2021580 del tipo aislada (Gaceta del Seminario Judicial de la Federación, época 10) “la Ley General para la Inclusión de las Personas con Discapacidad prevé en sus artículos 5, fracciones V y VI, y del 28 al 31, el reconocimiento a la autonomía individual que incluye la libertad para poder tomar sus propias decisiones y la independencia de que gozan aquéllas para ejercer su voluntad, quienes tienen derecho a recibir un trato digno y apropiado en los procedimientos administrativos y judiciales en que sean parte. En ese sentido, el deber del Estado es procurar los medios y condiciones jurídicas en general, para que el derecho al reconocimiento de la personalidad jurídica pueda ser ejercido por sus titulares. En especial, el Estado está obligado a garantizar a aquellas personas en situación de vulnerabilidad, marginación y discriminación, las condiciones jurídicas y administrativas que les aseguren el ejercicio de este derecho, en atención al principio de igualdad ante la ley”.

Centros de ayuda.

Con toda la información recopilada en este artículo, nos gustaría hacer especial hincapié en los existentes centros de ayuda para las personas con alguna discapacidad de leguaje en Villahermosa, Tabasco; ya que dichos centros son especiales y cuentan con la equitación necesaria para darles toda la ayuda necesaria en casa de que ellos lo requieran, así como también apoyo psicológico para que, en caso de haber sufrido alguna situación de “riesgo” ellos pueden continuar con su vida de manera normal:

1. Centro de Atención Integral a Personas con Discapacidad Auditiva estará ubicado en Cerrada de Ramón Mendoza S/N, Colonia El Recreo, C.P. 86020, Villahermosa, Centro, Tabasco.

2. “DIF Tabasco”. Manuel Antonio Romero #203, Col. Pensiones, C.P. 86169 Villahermosa, Tabasco, México. Teléfono: (993) 319 1720

Posibles soluciones.

Para mejorar la inclusión de las personas con discapacidad de lenguaje y comunicación, vemos como posible solución que las instituciones y gobernantes hagan las reformas necesarias en la “Ley sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad para el Estado de Tabasco” para mejorar su estilo de vida y que ellos puedan vivir en una sociedad más inclusiva, así facilitando su día a día y su trato como personas dignas de derechos establecidos en la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos.

El día 07 de septiembre del 2022 se aprobó la reforma del artículo 118 de la Ley sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad para el Estado de Tabasco, el cual solo contaba con un párrafo en cual establecía “Los comedores de autoservicio, restaurantes y cafeterías, deberán contar cuando menos con dos mesas de forma rectangular, estratégicamente colocadas, que tengan una altura de setenta y cinco centímetros libres del piso a la parte inferior de la mesa, con la finalidad de brindar comodidad a comensales en sillas de ruedas”.

Gracias a el incesante trabajo de los diputados que abogaron por los derechos de las personas con discapacidad, el Congreso del Estado de Tabasco reformó el art. 118, anexando el siguiente párrafo: “Asimismo, deberán contar con el menú respectivo en Código Braille o en Sistema Auditivo electrónico, para ser proporcionado a las personas con discapacidad visual, que lo requieran”.

Conclusión

Villahermosa, Tabasco aún tiene áreas de oportunidad en cuanto a diversas reformas para la inclusión de grupos vulnerables y su protección. Como sociedad aún queda mucho trabajo para poder llamarnos una “sociedad inclusiva”, si no podemos todavía hacer un esfuerzo para grupos vulnerables que han estado desde el inicio en frente de nosotros, ¿cómo podemos garantizar la inclusión y la protección de derechos de nuevos grupos de alta vulnerabilidad en nuestra sociedad?

La Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos establece en su artículo 1, par. I “En los Estados Unidos Mexicanos todas las personas gozarán de los derechos humanos reconocidos en esta Constitución y en los tratados internacionales de los que el Estado Mexicano sea parte, así como de las garantías para su protección, cuyo ejercicio no podrá restringirse ni suspenderse, salvo en los casos y bajo las condiciones que esta Constitución establece” y par. V “Queda prohibida toda discriminación motivada por origen étnico o nacional, el género, la edad, las discapacidades, la condición social, las condiciones de salud, la religión, las opiniones, las preferencias sexuales, el estado civil o cualquier otra que atente contra la dignidad humana y tenga por objeto anular o menoscabar los derechos y libertades de las personas”.

Por lo que nos consta que nuestra Carta Magna abre las puertas para que diputados, legisladores y nosotros como sociedad empecemos a hacer un cambio en camino a la inclusión.

Referencias

- García-Bullé, S. (2022b, enero 11). *¿Lenguaje inclusivo o lenguaje de accesibilidad?: Opinión: lenguaje inclusivo y lenguaje de accesibilidad*. Observatorio | Instituto para el Futuro de la Educación. Recuperado 6 de septiembre de 2022, de <https://observatorio.tec.mx/edu-news/lenguaje-accesibilidad-inclusivo>
- Tabasco cuarto lugar en personas con sordera - espacioLogopedico. (s. f.). EspacioLogopedico.com. Recuperado 6 de septiembre de 2022, de <https://www.espaciologopedico.com/noticias/det/3157/tabasco-cuarto-lugar-en-personas-con-sordera.html>
- Geografía, E. D. N. I. Y. (s. f.). *Tabulados Interactivos-Genéricos: Población con discapacidad o limitación en la actividad cotidiana por entidad federativa y tipo de actividad realiza según sexo, 2020*. INEGI. Recuperado 6 de septiembre de 2022, de <https://www.inegi.org.mx/app/tabulados/interactivos/?pxq=Discapacidad Discapacidad 02 2c111b6a-6152-40ce-bd39-6fab2c4908e3&idrt=151&opc=t>
- Geografía, E. D. N. I. Y. (s. f.-a). *Discapacidad*. INEGI. Recuperado 6 de septiembre de 2022, de <https://www.inegi.org.mx/temas/discapacidad/#Tabulados>
- Estado de interdicción. (s. f.). Mis Abogados México. Recuperado 6 de septiembre de 2022, de <https://misabogados.com.mx/blog/estado-de-interdicion/>
- León, S. M. V. (2021). *La inserción laboral y la inclusión educativa de jóvenes con discapacidad auditiva en Chincha Alta*. Recuperado 6 de septiembre de 2022, de <https://www.redalyc.org/journal/5709/570965027014/html/>
- Centro de Atención Integral a Personas con Discapacidad Auditiva (CAIPDA): Fondo para la Accesibilidad en el Transporte Público para las personas con discapacidad (FOTRADIS 2017). (s. f.). Recuperado 6 de septiembre de 2022, de https://tabasco.gob.mx/sites/default/files/users/scttabasco/CAIPDA_FOTRADIS2017_SCT.pdf
- Trabaja DIF Tabasco por la plena inclusión de las personas sordas | Portal Tabasco. (2020, 25 septiembre). tabasco.gob.mx. Recuperado 6 de septiembre de 2022, de <https://tabasco.gob.mx/noticias/trabaja-dif-tabasco-por-la-plena-inclusion-de-las-personas-sordas>
- Ser discapacitado auditivo es agotador. (s. f.). hear-it.org. Recuperado 11 de septiembre de 2022, de <https://www.hear-it.org/es/ser-discapacitado-auditivo-es-agotador>
- Animal Político. (2018, 23 noviembre). *La desigualdad en personas con discapacidad auditiva*. Recuperado 11 de septiembre de 2022, de <https://www.animalpolitico.com/diversidades-fluidas/la-desigualdad-en-las-personas-con-discapacidad-auditiva/#:%7E:text=Las%20personas%20sordas%20desarrollan%20sentimientos,pueden%20atravesar%20etapas%20de%20frustraci%C3%B3n>
- Lengua de Señas Mexicana (LSM). (s. f.). Gobierno de México. Recuperado 11 de septiembre de 2022, de <https://www.gob.mx/conadis/articulos/lengua-de-senas-mexicana-lsm?idiom=es>
- Encuesta nacional sobre discriminación (ENADIS) 2017. (2018, 6 agosto). INEGI. Recuperado 11 de septiembre de 2022, de https://www.inegi.org.mx/contenidos/saladeprensa/boletines/2018/estsociodemo/enadis2017_08.pdf
- Centro de Atención Integral a Personas con Discapacidad Auditiva (CAIPDA). (2017, 2 noviembre). Gobierno del Estado de Tabasco. Recuperado 11 de septiembre de 2022, de https://tabasco.gob.mx/sites/default/files/users/scttabasco/CAIPDA_FOTRADIS2017_SCT.pdf
- Listado de Comunicados. (s. f.). Recuperado 12 de septiembre de 2022, de <https://www.internet2.scjn.gob.mx/red2/comunicados/noticia.asp?id=5838>

ORGANISMOS CONSTITUCIONALES AUTÓNOMOS EN MÉXICO EL CUARTO PODER FRAGMENTADO

Lucio Domínguez Nárez
Universidad Juárez Autónoma de Tabasco

RESUMEN

El presente trabajo de investigación se circunscribe al derecho constitucional y tiene una base dogmático y doctrinal. El alcance de estudio es explicativo con un enfoque cualitativo, apoyándose en estudios previos, para ello se basa en el estudio de derecho comparado que aborda la figura de los Organismos Constitucionales Autónomos (OCA's). En México los OCA's surgen en el marco de la instauración del modelo neoliberal a principios de la década de los ochenta del siglo XX. Sin embargo, es hasta 1993 que se dota por primera vez de autonomía constitucional a una institución del Estado Mexicano, en este caso correspondió al Banco de México, un organismo eminentemente técnico y especializado. Aunque el surgimiento de los OCA's obedece a una descentralización y desconcentración de la Administración Pública Federal, sin embargo, su origen amparado en el texto constitucional les proporciona los elementos necesarios que lo equipara al mismo nivel de supremacía de los poderes tradicionales, erigiéndose como auténticos contrapesos, que abonan a la democracia, la transparencia y rendición de cuentas. Con base a lo anterior, se propone que se reconozcan a los OCA's como un cuarto poder atípico, el cual tienen particularidades como es estar fragmentado en diversos organismos.

Palabras clave: Desconcentración, descentralización, autonomía, poder.

PRISIÓN PREVENTIVA OFICIOSA EN MÉXICO Y LA VIOLACIÓN DE LA PRESUNCIÓN DE INOCENCIA COMO DERECHO HUMANO

Jaqueline Montalvo López
Universidad Autónoma de Guadalajara

Yazmín Isolda Alvarez García
Universidad Autónoma de Guadalajara
Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0587-0406>

ABSTRACT

La presunción de inocencia fue reconocida como Derecho Humano gracias a la modificación del Sistema Penal Acusatorio causada por la Reforma Constitucional de 2008, sin embargo, la misma Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos expone limitantes ante el derecho a la libertad de las personas que cometen un delito por medio de medidas cautelares, las cuales son llamadas prisión preventiva oficiosa respecto de ciertos delitos y la prisión preventiva justificada en cuando presencia del imputado en el proceso y protección de víctimas. Es de importancia resaltar que dicho principio no se basa únicamente en el proceso sino de igual forma en el trato que se le da al imputado durante este. El objetivo del mencionado derecho humano es que toda persona es inocente hasta que se demuestre lo contrario, es ahí donde entra la violación a dicho derecho, porque con la prisión preventiva únicamente el Ministerio Público rigiéndose por el catálogo de delitos meritorios, privan de la libertad a la persona aun sin conocer si su resolución será absolutoria o condenatoria. En México se ha llegado a abusar de dicha figura, haciéndola ver como una medida para aplicar justicia, sin embargo, no es más que una medida cautelar que debe aplicarse de manera excepcional a las personas que lo ameriten. Hoy día buscan la posibilidad de ampliar el catálogo de delitos meritorios para así privar de la libertad a más personas aun si saber si son culpables o inocentes, por lo que, es necesario analizar la violación de un derecho humano tan importante como lo es la libertad de un individuo.

Keywords: Delito, Derecho Humano, Presunción de inocencia, Prisión Preventiva, Prisión Preventiva oficiosa

INTRODUCCIÓN

El alcance que tiene la PPO tiene antecedentes no únicamente jurídicos sino también históricos. Empezando por el principio de presunción de inocencia, el cual tuvo un gran impacto gracias al cristianismo y la aplicación de sus agresivas prácticas inquisitorias en la Edad Media [1].

Para la edad Moderna, diferentes filósofos y pensadores como Montesquieu, Hobbes y principalmente Beccaria habían retomado dicho principio, es Cesare Beccaria [2] quien buscando el garantismo de los reos basaba su criterio en que la presunción de inocencia es un principio necesario, ya que una persona no puede considerarse un reo si no ha recibido una respuesta de un juzgador.

Como podemos observar desde tiempos remotos ya se hablaba de una gran necesidad de introducir este principio, sin embargo, en aquella época era muy difícil estipularlo en una norma y más aún que la sociedad lo aceptara, ya que las leyes y los jueces no tenían el interés de encontrar la verdad, si no de encontrar el delito, como si fuera más importante hallarlo culpable que comprobar la posibilidad de su inocencia [2].

Para ello fue hasta 1789 que lograron plasmar dicho principio en la Declaración del Hombre y el Ciudadano, el cual reconoce la presunción de inocencia en el artículo 9, donde señala que toda persona,

debía ser presumida como inocente hasta que esta fuera declarada culpable, es con esta acción que la presunción de inocencia logra abrirse paso en el ámbito jurídico.

En México la presunción de inocencia se hizo presente en la Constitución de Apatzingán de 1814, el cual refería en su artículo 30 que todo ciudadano se reputa inocente mientras no se declare culpado, esto fue reconocido como un avance memorable en materia social respecto de dicha época, lamentablemente esta constitución no tuvo vigencia en nuestro territorio; dicho sea de paso que en 1917 en la Constitución que nos rige hasta el día de hoy no fue tomado en cuenta el principio de presunción de inocencia, sino fue hasta el 2002 que la Suprema Corte de Justicia de la Nación reconoce la presunción de inocencia en diversos artículos, dando como resultado el dotar a los imputados dicha protección en contra de las arbitrariedades de la autoridad [3].

Si bien es cierto, los últimos días ha sido de gran relevancia la posible ampliación del catálogo de delitos meritorios respecto de la Prisión Preventiva Oficiosa y la posible reforma al artículo 19 de nuestra Carta Magna. La función y como se determinaba la PPO ha cambiado a favor de respetar la plenitud de las garantías, es así como fue estipulado con la reforma al Sistema de Justicia Penal y Seguridad Pública de 2008 [4].

Por lo que a continuación se explicaran las diferencias entre prisión preventiva, prisión preventiva oficiosa y prisión preventiva justificado, al mismo tiempo habrá un análisis acerca de la ampliación del catálogo de delitos meritorios, como esta acción puede causar la violación del derecho humano de presunción de inocencia y posteriormente las conclusiones acerca del tema.

DEFINICIÓN DE PRISIÓN PREVENTIVA Y PRISIÓN PREVENTIVA OFICIOSA

La prisión preventiva es el estado de privación de la libertad por parte del órgano jurisdiccional el cual impone sobre el imputado durante el proceso a fin de asegurar la actuación efectiva de la ley penal [7], la cual busca que a través de un Juez de Control el cumplimiento de dos objetivos; que el imputado eluda el juicio y facilitar el proceso de la probable sanción.

Es considerada como la medida en mayor gravedad para un imputado que no ha obtenido la resolución de un Juez, ya que en nuestra legislación [5] la medida de prisión preventiva se utiliza únicamente en los casos en que no existan otras medidas cautelares, es considerado como la última ratio para la garantía de la comparecencia del imputado, la protección de la víctima y el desarrollo de la investigación

La propia Comisión Interamericana de Derechos Humanos define a la prisión preventiva como todo periodo de privación de libertad de una persona sospechosa de haber cometido un delito, ordenado por una autoridad judicial y previo a una sentencia firme [5], la cual ha reiterado que la prisión preventiva debe ser una medida cautelar y no punitiva.

Asimismo, el Código Nacional de Procedimientos Penales señala que [7], la prisión preventiva es una medida cautelar que toma el Juez de Control, el cual tiene como objetivo asegurar cada una de las medidas que rigen el debido proceso, para que así haya un buen manejo de la investigación y un resultado correcto en el juzgamiento.

Por otro lado, la prisión preventiva oficiosa se basa en que los presuntos responsables serán encarcelados de manera automática y obligatoria sin la necesidad de que el Ministerio Público demuestre al Juez de Control encargado que el acusado no puede llevar el proceso en libertad [9]; en palabras más sintetizadas la Prisión Preventiva Oficiosa es directa, automática, obligatoria y en la cual no es necesario un debate previo para que un juez la imponga. Dicho sea de paso, que la CIDH y la Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos calificaron esta medida como una decisión violatoria de los Derechos Humanos.

Actualmente en la lista del catálogo de delitos meritorios se encuentra el homicidio doloso, genocidio,

violación, traición a la patria, espionaje, terrorismo, corrupción de personas menores de 18 años o quienes no tienen capacidad de comprender el estado de hecho y delitos contra la salud.

De acuerdo al dictamen que de la Suprema Corte de Justicia, el cual está siendo debatido actualmente gracias a la propuesta de los ministros Luis María Aguilar Morales y Norma Lucía Piña Hernández quienes están en discusión para declararlo inconvencional o no, siendo solo en el caso de que el fallo sea a favor de la ampliación de dicho catálogo, los delitos que se añadirán a este será el delito de uso de programas sociales con fines electorales, delitos en materia de hidrocarburos (mejor conocido como huachicoleo), abuso sexual en agravio de menores, violencia sexual en agravio de menores, feminicidio, robo a casa habitación, robo a transporte de carga, desaparición forzada, desaparición cometida por particulares y delitos contra la Ley de Armas de Fuego[6].

PRISIÓN PREVENTIVA OFICIOSA

Como consecuencia de las recomendaciones de la Comisión Interamericana de Derechos Humanos en materia de Derechos Humanos, nuestro país se ha visto en la necesidad de armonizar la legislación nacional con los estándares internacionales volviendo así a la Prisión Preventiva Justificada como una medida de privación de la libertad únicamente tomando en cuenta que es solicitada por el Ministerio Público, en los casos de que las medidas cautelares ya no sean suficientes para garantizar la comparecencia del imputado en el juicio, el desarrollo de la investigación, la protección de la víctima, de los testigos o la comunidad o cuando el interés esté siendo procesado o haya sido sentenciado [5].

Para el estado mexicano es hasta cierto punto algo frustrante que las normativas comiencen a regirse por la protección de Derechos Humanos, ya que deja a la expectativa todas las irregularidades y la cantidad enorme de violaciones a derechos fundamentales, principalmente la libertad, ya que con la PPO o la PPJ los imputados son solamente personas presas sin condena.

CASO DANIEL GARCIA Y REYES ALPÍZAR

Hablando exactamente de personas presas sin condena, en México tenemos el caso de Daniel García y Reyes Alpízar [8], los cuales son protagonistas de la imagen de Prisión Preventiva Oficiosa más largo en la historia del Sistema Penal Acusatorio y es que ellos pasaron 18 años presos bajo la figura de la PPO, sin sentencia, por el delito de homicidio en contra de María de los Ángeles Tamés Pérez, regidora del municipio de Atizapán de Zaragoza en septiembre de 2001.

Daniel García fue detenido el 25 de febrero de 2002 el cual paso 45 días en arraigo donde fue víctima de tortura psicológica, a diferencia de García, Reyes Alpízar fue detenido sin orden de aprehensión el 25 de octubre del mismo año donde durante su arraigo fue víctima de tortura física. Es ahí donde se puede comprobar que aun sin haber pruebas privan a las personas de la libertad por estar bajo la figura de PPO, es decir, que los detienen automáticamente sin antes ver un análisis del caso y el debido proceso.

Desde el 2002 hasta el 2019 estuvieron bajo arraigo, fue hasta hace tres años que uno de los amparos llegó a revisión y así un Tribunal Colegiado dictó otra medida cautelar siendo esta un brazalete geolocalizador, dando el paso a que en agosto de 2019 salieran del Penal de Barrientos y Neza-Bordo. El pasado viernes 26 de agosto de 2022, se realizó una audiencia pública frente a la Corte Interamericana de Derechos Humanos (Corte IDH) sobre el caso Daniel García y Reyes Alpízar contra el Estado Mexicano, de ser así puede existir una probabilidad de la eliminación de dicha figura. La privación de la libertad es la última medida que el Estado debe imponer a personas imputadas de algún delito, pero hoy, la prisión preventiva oficiosa es la primera.

CONCLUSIÓN

La PPO sin duda alguna es una de las figuras más violatorias a Derechos Humanos por la imposición automática de la privación de la libertad, lamentablemente dentro de nuestro país esta figura representa una de las causas de impunidad más grande en el Sistema Penal Acusatorio, porque mas de la mitad de las personas inocentes que están bajo esta figura, son las personas de bajos recursos, que no tienen quien los defiendan o únicamente cuentan con el abogado de oficio que les asigna el Ministerio Público, gracias a la PPO, el Ministerio Público ya no trabaja y no se esfuerza, los policías ya no hacen el mínimo intento de encontrar pruebas que sustenten el delito del cual es acusado el imputado. Solo lo privan de su libertad aun sin saber si es culpable o no, el Sistema Penal en México es uno de los sistemas mas violatorios en materia de Derechos Humanos.

Por el momento solo se espera un resultado satisfactorio de parte de la discusión en la Suprema Corte de Justicia de la Nación.

AGRADECIMIENTOS

Agradezco el esfuerzo de cada uno de los académicos que nos imparten catedra cotidianamente, ya que son símbolo del esfuerzo, la entrega y la pasión por enseñar a una nueva generación a como regirse en nuestro país de una manera en que busquemos el respeto de las garantías de todos los ciudadanos, principalmente a un trato justo y el respeto de nuestros derechos humanos.

REFERENCIAS

- [1] Mercado, M. A. (2015, October 2). La presunción de inocencia como un derecho fundamental. *Revista Jurídica UNAM*.
- [2] Beccaria, C. (2020). *De los delitos y de las penas*. Palestra Editores.
- [3] República, F. G. (2017). La medida cautelar de la prisión preventiva: oficiosa y justificada.
- [4] Amparo Directo en Revisión 1297/2000, Suprema Corte de Justicia de la Nación (2015).
- [5] CONSTITUCIÓN POLÍTICA DE LOS ESTADOS UNIDOS MEXICANOS, Pub. L. No. 19 (1917).
- [6] Escobar, S. (2019, February 20). Prisión preventiva oficiosa en México, una decisión regresiva. *Gatopardo*.
- [7] León, C. (2019). Ampliación del Catálogo de Delitos de la Prisión Preventiva Oficiosa. *Nova Iustitia*, 115-196.
- [8] Guillén, B. (2022). *Prisión preventiva: Daniel y Reyes contra México: a juicio los 17 años que pasaron en la cárcel sin sentencia*. El País.
- [9] Garduño, J. (2017). Unidad Especial para la Implementación de las Reformas Constitucionales en Materia Penal Medidas Cautelares.

EL NEOCONSTITUCIONALISMO EN EL DERECHO CONSTITUCIONAL MEXICANO ¿HACIA DONDE NOS CONDUCE EL NEOCONSTITUCIONALISMO?

Hector Vera Garcia

Estudiante Del Doctorado En Estudios Juridicos De La Universidad Juarez Autonoma De Tabasco

RESUMEN

El neoconstitucionalismo como corriente jurídica aparece después de la Segunda Guerra Mundial en países principalmente del continente europeo, derivado de las violaciones perpetuadas en contra de la dignidad humana bajo ciertos regímenes jurídicos vigentes. Dicha corriente de pensamiento explica el proceso de transformación en el derecho, que se dio con la inclusión de principios en las cartas constitucionales, las cuales se conciben en el contexto neoconstitucionalista como verdaderas normas jurídicas que impregnan y respaldan todo el fenómeno jurídico.

Aquello que se llama neoconstitucionalismo no es una teoría de la Constitución, ni una filosofía del derecho o de la política, como se podría esperar. Es un horizonte, una línea límite que separa lo que se ve, de lo que no se ve; una perspectiva sobre la cual son agrupadas contribuciones que provienen de direcciones diversas, pero que están vinculadas todas por un mismo impulso. En el escenario anteriormente enmarcado se fueron configurando los Estados constitucionales o democráticos de derecho, en los cuales se perciben a las Constituciones como documentos jurídicos que no se limitan a establecer las reglas del juego de los poderes públicos, sino que además incorporan un amplio contenido material, el cual condiciona la actuación de los actores políticos y de los particulares.

Así, el neoconstitucionalismo se asume como la teoría que explica la nueva forma de organización política. El neoconstitucionalismo ha generado una nueva forma de interpretación jurídica; esto es, la interpretación constitucional. La diferencia que comporta esta última con aquélla estriba en que los jueces tienen que ubicar el fundamento sobre el que se desenvuelve el derecho y no sólo presentar el significado de la norma. Lo anterior, en virtud de que ahora operan con ideales morales y no con simples reglas.

Las teorías en torno a la argumentación jurídica surgen dentro del contexto del neoconstitucionalismo. Las mismas son una respuesta a la deshumanización y abuso en la aplicación del derecho acontecido bajo ciertos regímenes jurídicos. Así, dichas teorías buscaron acercar el fenómeno jurídico al hombre mediante el razonamiento abierto o maximalista; es decir, el que no sólo se concentra en el aspecto formal del derecho, sino más bien en cuestiones valiosas para la sociedad, como son la concretización de los ideales morales.

La nueva concepción del “Estado de Derecho” o “Neoconstitucionalismo”, donde se ha superado la idea del “Estado legislativo”; lleva consigo importantes consecuencias para el derecho como tal. Es Gustavo Zagrebelski quien distingue la concepción del “Estado Legislativo” que se rige por “reglas”, al “Estado Constitucional”, en donde el “Derecho” se va a regir por principios. Con la palabra “norma” se alude a que algo deba ser o producirse; en particular a que un hombre deba comportarse de determinada manera. Sin embargo, de cara al significado de la separación de la ley respecto de los derechos y de la justicia, dentro de una noción genérica de norma de este tipo es importante diferenciar lo que podría denominarse “regla” de lo que podría, por el contrario, denominarse principio. Si el “Derecho” actual está compuesto de reglas y principios, cabe observar que las normas legislativas son prevalentemente reglas, mientras que las normas constitucionales sobre derechos y sobre la justicia son prevalentemente principios (y aquí interesan en la medida en que son principios). Por ello, distinguir los principios de las reglas, significa, a grandes rasgos, distinguir la “Constitución” de la “Ley”.

El Neoconstitucionalismo no se engaña, sabe que los casos difíciles están ahí, al igual que la colisión entre principios contrapuestos; reconoce esas circunstancias u obliga al juzgador y a toda autoridad a una argumentación suficiente que justifique las decisiones. La discrecionalidad judicial es controlada, no con una herramienta falsa e inadecuada la subsunción y silogismo para todos los casos, sino con argumentos diferentes que significan un mayor esfuerzo justificatorio, como es el caso del uso del principio de proporcionalidad (ponderación). Metodológicamente se dice que el Neoconstitucionalismo conecta el Derecho y la Moral.

- Pérez Luño, Antonio Enrique, “Derechos Humanos, Estado de Derecho y Constitución”, Novena Edición

-Romero Martínez, Juan Manuel, ” *Estudios sobre la argumentación jurídica principalista, base para la toma de decisiones judiciales*” Primera Edición, UNAM.

ANÁLISIS DE LA REFORMA CONSTITUCIONAL EN MATERIA LABORAL 2017: CONCILIACIÓN PREJUDICIAL

Manuel Miss Ramírez

Universidad Juárez Autónoma de Tabasco

RESUMEN

La presente investigación se realiza con base a un enfoque cualitativo y dogmático con característica constitucional, encaminado a destacar lo que representa la reforma constitucional como un cambio en el sistema de justicia laboral, en aras de una justicia pronta y expedita en el que se afianzara los derechos de los trabajadores y empleadores, esto es precisamente lo que representa la reforma de justicia laboral, tanto a nivel constitucional, como en la Ley Federal del Trabajo del primero de mayo de 2019. Su contenido representa un cambio histórico para el mundo del trabajo en nuestro país, dados sus objetivos y el consenso unánime para su aprobación. El estudio que se realiza parte del análisis de la reforma constitucional del 24 de febrero de 2017 en donde se estableció un nuevo paradigma normativo constitucional basado en tres ejes fundamentales dentro de ellos la conciliación prejudicial, que su objetivo principal es que los conflictos laborales sea resuelto por ese medio alterno de solución de conflictos, privilegiando la conciliación entre las partes en conflicto, estando a cargo de un organismo público, descentralizado del Gobierno Federal y de las entidades Federativas, realizando sus actuaciones bajo principios que establece dicha ley laboral.

Palabras clave. Conflicto, conciliación prejudicial, principios, justicia laboral.

LAS FALTAS ADMINISTRATIVAS GRAVES, EN EL PROCESO ADMINISTRATIVO DISCIPLINARIO, EN MÉXICO

Erick Moscoso Paz

Universidad Autónoma De Tabasco.

RESUMEN

En México en el año 2015, se hizo un gran esfuerzo para armonizar la ley fundamental con los principios rectores al combate a la corrupción con forme a los criterios internacionales, mediante reformas constitucionales que fueron publicadas en el Diario Oficial de la Federación el 27 de mayo de 2015, en la anterior reforma constitucional, se establecieron las bases que sustentaron a la legislación secundaria en la materia, que fueron publicadas en el Diario Oficial de la Federación el 18 de julio de 2016, leyes secundarias que respaldan al Sistema Nacional Anticorrupción. En el título cuarto de nuestra ley suprema, titulado “de las responsabilidades de los servidores públicos, particulares vinculados con faltas administrativas graves o hechos de corrupción, y patrimonial del Estado, en su artículo 109, se establece las bases sustantivas y adjetivas de la responsabilidad y proceso disciplinario, estableciendo las distintas formas de responsabilidad de los servidores público, las cuales son, la responsabilidad política, la responsabilidad penal y la responsabilidad administrativa, siendo motivo de estudio de la presente ponencia, lo concerniente a la responsabilidad administrativa, en lo que respecta a las faltas graves y su estructura jurídica, lo que en materia penal es conocido como, teoría del delito.

Palabras claves: Corrupción, responsabilidad, gobierno, sanción, delito, teoría.

DIAGNOSTICO GENETICO PREIMPLANTACIONAL CON FINES TERAPEUTICOS A TERCEROS Y EL PRINCIPIO DE LIBERTAD REPRODUCTIVA

Carlos Romeo Rodriguez Mazariego, Luis abraham Paz Medina, Marisol Gonzalez Hernandez, Yazmin Isolda Álvarez Garcia

Universidad Juarez Autonoma de Tabasco, División Académica de Ciencias Sociales y humanidades, División Académica de los Ríos.

RESUMEN

En el presente artículo se aborda como tema de interés la regulación jurídica de la técnica de reproducción asistida en su justificante como diagnóstico genético preimplantacional con fines terapéuticos a terceros por lo que se ejecuta un análisis de los conceptos particulares que se abordarán en la discusión desde su perspectiva médico- jurídico y a su vez de los sujetos intervinientes y los preceptos legales que fungen como antecedentes nacionales e internacionales en el tema, así como del derecho de planificación familiar. También es parte del análisis el fin del uso de diagnóstico genético preimplantacional dentro del territorio mexicano como medio terapéutico para terceros y la relación que este tiene con el principio de interés superior del menor.

Este trabajo de investigación describe los resultados de una exhaustiva exploración documental para motivar la necesidad real y actual de regulación jurídica en la técnica de reproducción asistida como la fecundación in vitro mediante el Diagnóstico Genético Preimplantacional con fines terapéuticos para terceras personas, Si bien, en nuestra legislación vigente no podemos encontrar preceptos legales que delimiten el ejercicio de esta práctica médica, es necesario entonces, realizar dicho estudio y proponer preceptos que nos permitan subsanar e impulsar conforme los principios éticos y jurídicos el uso objetivo de la manipulación genética pues actualmente en nuestra extensión territorial de los Estados Unidos Mexicanos en dos de sus estados la figura de reproducción asistida en sus vertientes como la maternidad subrogada y sustituta da pauta para el ejercicio de este supuesto como instrumento para subsanar problemas de salud ajenos al embrión que se ha perfeccionado sin profundizar si los conceptos de vida. La cuestión es, ¿el derecho puede ser tan elástico y permisible ante los conceptos de “vida” y de “interés superior del menor”? ¿Los derechos humanos de los niños aplican a su vez a los niños no nacidos? ¿Por qué es importante legislar sobre el tema de Diagnóstico genético preimplantacional?

Palabras clave: Técnica de reproducción asistida, Insimulación In vitro, Bebé Medicamento, Interés superior del menor.

LA REFORMA CONSTITUCIONAL DE LOS PRECEDENTES OBLIGATORIOS Y LAS CONSECUENCIAS DE SU NO ACATAMIENTO POR LOS JUECES FEDERALES

Beatriz Morales Payan

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco.

RESUMEN

En la actualidad, nos encontramos frente a una diversa forma de integración de la jurisprudencia mexicana, esto, a raíz de la implementación de la Undécima Época del Semanario Judicial de la Federación, por lo cual, este artículo pretende abordar si existe o no responsabilidad por parte de los Jueces Federales a manera de reclamo social por no acatar las determinaciones que emiten sus superiores jerárquicos en confrontación con la independencia judicial.

En concordancia con la reforma constitucional y la implementación de los criterios obligatorios que emite la corte, existen mecanismos creados por el propio Poder Judicial para ventilar las contravenciones a la Ley de Amparo, siendo lo más adecuado una queja administrativa por inobservancia, sin embargo, deberá demostrarse que se incurrió de manera dolosa en esa contravención, de otra forma, lo segundo más adecuado es acudir ante el órgano superior a promover el recurso que por ley proceda y esgrimir el agravio correspondiente.

Palabras claves: Amparo, Responsabilidades, Queja administrativa, acatamiento obligatorio.

PANORAMA DE LOS PROCEDIMIENTOS DE RECLAMACIÓN POR AFECTACIÓN DE LOS DERECHOS PATRIMONIALES A PARTIR DE LA REFORMA ENÉRGICA EN MÉXICO

Martha Ruth Cruz Salaya

Universidad Juárez Autónoma de Tabasco

RESUMEN

Los Estados Unidos Mexicanos es una nación que, como otras en Latinoamérica, ha transitado por un camino escabroso en la regulación de recursos naturales hidrocarburíferos, indispensables para el desarrollo de cualquier país del orbe, lo que ha provocado se efectúen adecuaciones a su marco constitucional y legal, con la intención de controlar de manera directa la explotación de sus recursos naturales, entre ellos el petróleo y demás hidrocarburos. El objetivo de la investigación consiste en analizar los alcances de la reforma en materia de energía bajo la perspectiva de los derechos humanos para determinar la existencia o no de vulneración de derechos a los propietarios de predios colindantes por la no contemplación del pago de indemnización alguna debido a las afectaciones relacionadas por las actividades propias de la extracción de hidrocarburos.

Palabras clave: Derechos patrimoniales, reforma energética, sector petrolero en México.

ABSTRAC: The United Mexican States is a nation that, like others in Latin America, has traveled a rocky path in the regulation of hydrocarbon natural resources, essential for the development of any country in the world, which has led to adjustments to its constitutional framework and legal, with the intention of directly controlling the exploitation of its natural resources, including oil and other hydrocarbons. The objective of the research is to analyze the scope of the energy reform from the perspective of human rights to determine the existence or not of violation of the rights of the owners of adjoining properties due to the non-contemplation of the payment of any compensation due to the effects related to the activities of the extraction of hydrocarbons.

Keywords: Patrimonial rights, energy reform, oil sector in Mexico.

RESUMEN

El mundo globalizado representa una gama de oportunidades en la generación de cambios políticos, sociales y culturales que, si bien inciden en el ánimo de los gobernantes para implementar desde el marco jurídico múltiples estrategias con la finalidad de fomentar el desarrollo económico o industrial de los países,¹ también trastocan los recursos naturales y, por consiguiente, el entorno de las personas y sus derechos.

La reforma en materia de energía efectuada en nuestro país (2013-2014) es una clara ejemplificación de lo anterior. Los Decretos publicados el 12 de diciembre de 2013 y 11 de agosto de

¹ Senado de la República, Dictamen de las Comisiones Unidas de Puntos Constitucionales; de Energía, y Estudios Legislativos, Primera, con proyecto de Decreto por el que se Reforman y Adicionan los artículos 25, 27 y 28 de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos en materia de Energía, México, 2013, pág. 157. Dentro de los aspectos generales de las consideraciones esgrimidas por las Comisiones Dictaminadoras, se ponderó la necesidad de reformar el esquema jurídico vigente en México, con el propósito de brindar un marco permisible para un mejor aprovechamiento de la riqueza nacional, que potencializara la generación de empleos, el crecimiento económico y redundara en beneficios palpables para la economía de los mexicanos.

2014 establecieron el andamiaje jurídico referencial que dio paso al cambio de paradigma del sector energético en México, el cual históricamente creció bajo el influjo de políticas nacionalistas.²

En este proceso de implementación de una de las reformas constitucionales de mayor relevancia en los últimos 30 años, mediante la modificación y emisión de un total de 21 leyes secundarias, promulgadas en agosto de 2014, así como sus reglamentos, se ha fijado en México un nuevo andamiaje jurídico para ordenar las relaciones jurídicas entre el Estado, las empresas productivas del Estado, la iniciativa privada y sociedad en general. Relaciones jurídicas que enfrentan un nuevo panorama referente a su aplicación, dentro de la cual predomina el medio ambiente y el impacto social.³

En el nuevo contexto normativo, las actividades estratégicas relacionadas con la exploración y extracción del petróleo y gas, así como la industria de los hidrocarburos, quedó regulada en la Ley de Hidrocarburos.⁴ Este ordenamiento contempla un apartado específico sobre el Uso y Ocupación Superficial en el que se establecen, dentro de otros aspectos, lo concerniente a las servidumbres legales y a la contraprestación que corresponde por dicho concepto, además de los lineamientos a seguir por parte de los propietarios o titulares de los terrenos directamente afectados.⁵

VII. BIBLIOGRAFÍA

Anglés Hernández, Marisol, *et al.*, (coord.), *Reforma en materia de hidrocarburos, análisis jurídicos, sociales y ambientales en perspectiva*, México, Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Jurídicas, 2017, p.143.

Castillo Santiago Rolando, Hernández Domínguez Enma Estela, “La validez del Conocimiento a través del diseño de Investigación Cualitativa (Un Modelo Pertinente De Joseph. A. Maxwell)” , *Enfoques de Escritores Académicos sobre Literatura y Educación, Acciones, reflexiones y propuestas*, Ediciones Colegio de Ciencias y Artes de Tabasco A.C., 2020, p. 67.

² Rousseau, Isabelle, La reforma energética (2013-2014) a la luz de la nueva legislación sobre los impactos sociales de los proyectos, Foro Internacional, México, Vol. LX, 2020, núm.2, cual. 240, abril-junio 2020, pág. 855.

³ Lázaro Sánchez Iván, Hernández Domínguez Enma Estela, Ronda Uno. “La implementación de la reforma energética en México”, *Summa Iuris*, vol. 5 No. 2 julio-diciembre 2017 p. 233

⁴ Reglamentaria de los artículos 25, párrafo cuarto; 27, párrafo séptimo y 28, párrafo cuarto de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, en materia de hidrocarburos.

⁵ En las consideraciones del Dictamen de las Comisiones Unidas de Energía y de Estudios Legislativos, Primera, del Proyecto de Decreto por el que se expide la Ley de Hidrocarburos y se reforman diversas disposiciones de la Ley de Inversión Extranjera; Ley Minera y Ley de Asociaciones Público Privadas; dichas Comisiones Unidas, al analizar el apartado de Uso y ocupación superficial, fueron coincidentes en que las disposiciones permitirán dar protección a ciertos grupos que pudieran estar en condiciones de desventaja, así como certeza jurídica a las partes sobre el cumplimiento de acuerdos.

VIOLACIONES A LOS PRINCIPIOS CONSTITUCIONALES DE LA REFORMA ENERGETICA DE 2013

Jesús S. Morales-Brito

Maestro en Derecho Fiscal y Doctorante en Estudios Jurídicos Del Sistema Nacional de Posgrado Del CONACYT de la División Académica de Ciencias Sociales y Humanidades de la Universidad Juárez Autónoma de Tabasco

RESUMEN

Este artículo pretende ilustrar y poner en evidencia las violaciones a los principios constitucionales que le dio vida el Constituyente Originario de 1917, haciendo modificaciones a los artículos 25, 27 y 28 de la Constitución con la Reforma Energética presentada por Enrique Peña Nieto en el 2013.

Palabras claves: Reforma Energética, principios, privatización, Pemex, CFE.

VIOLATIONS OF THE CONSTITUTIONAL PRINCIPLES OF THE 2013 ENERGY REFORM

ABSTRACT

This article aims to illustrate and highlight the violations of the constitutional principles that the Original Constituent of 1917 gave life to, making modifications to articles 25, 27 and 28 of the Constitution with the Energy Reform presented by Enrique Peña Nieto in 2013.

Keywords: Energy Reform, principles, privatization, Pemex, CFE.

Introducción

La reforma energética presentada a la Cámara de Senadores el 12 de agosto de 2013 por el entonces presidente de la República, Enrique Peña Nieto, significó una estocada final para cumplir con los propósitos de la agenda establecida por *el Consenso de Washington*, en donde se estableció las directrices para cumplir con reformas estructurales en los países estratégicos para el gobierno de los Estados Unidos, pero principalmente para cumplir con los intereses de las grandes compañías en materia energética.

Cabe hacer mención que dicha reforma no solo atenta contra la Soberanía Nacional, sino que también, les entrega los recursos estratégicos a las compañías pudiéndose imponer al Estado Mexicano, por lo que nuestros recursos naturales están en un riesgo latente por el debilitamiento de la fuerza pública sobre los privados, y consecuentemente el más beneficiado es Estados Unidos, pues se le asegura su autosuficiencia energética.

En la exposición de motivos del presidente Enrique Peña Nieto invoca el espíritu nacionalista del General Lázaro Cárdenas del Río, nada más paradójico en ello, haciendo alusión que el petróleo seguirá siendo de dominio exclusivo de la Nación. Sin embargo, en los artículos que se modificaron; 25, 27 y 28 de la Constitución Federal, los cambios son mínimos, pero de gran impacto.

El 20 de diciembre de 2013, Enrique Peña Nieto, provocó un retraso 76 años en el país al promulgar una reforma constitucional que devolvería el control sobre la industria petrolera y eléctrica a las mismas empresas transnacionales que fueron expropiadas por el padre del moderno estado mexicano el presidente Lázaro Cárdenas del Río y Adolfo López Mateos. (Ackerman, 2015).

Antes de la reforma, la industria petrolera mexicana era una de las más nacionales en el mundo, ya

que incluía una estricta prohibición constitucional en contra de cualquier contrato en el sector privado que permitiera el control directo o derechos de propiedad sobre cualquier etapa de la extracción, refinación o comercialización del petróleo.

Bibliografía

- Guastini, Riccardo, “¿peculiaridades de la interpretación constitucional?, estudios de teoría constitucional, trad. de Miguel Carbonell, México, Fontamara, 2001, p. 203.
- Schmitt, Carl, Teoría de la Constitución, Madrid, Alianza Editorial, 1982, pp. 119-120.
- Marbury, William L., “The Limitation upon the amending power”, *Harvard Law Review*, n. 33, 1919-1920.
- Mortari, Constantino, La Constitución en sentido material, Madrid, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2000.
- Ramírez Cleves, Gonzalo, Los límites a la reforma constitucional y las garantías límites del poder constituyente: los derechos fundamentales como paradigma, Bogotá, Instituto de Estudios Constitucionales Carlos Restrepo Piedrahita, 2003, pp.129-130.
- Castillo Velasco, José María del, Apuntamientos de derecho constitucional mexicano, México, Imprenta del Gobierno, 1871, pp. 350 y ss.
- Rabasa, Emilio, La organización política de México. La Constitución y la dictadura, México, 1912.
- Jiménez Vázquez, Raúl Armando, “Valoración constitucional de la Reforma Energética”, Ed. UNAM, México, 2016.
- Cárdenas Gracias, Jaime (Coord), “Reforma Energética: Análisis y Consecuencias”, Ed. UNAM-Tirant Lo Blanch, México, 2015.
- SCJN, “La herencia del constitucionalismo social mexicano y sus desafíos”, Biblioteca SCJN, México, 2017.
- Soberanes Fernández, José Luis, “El Primer Constitucionalismo Mexicano, Revista Ayer, México.
- Cueva, Mario de la, Teoría de la Constitución, México, Porrúa, 1982, pp.126-174.
- Fix-Zamudio, Héctor, y Valencia Carmona, Salvador, Derecho Constitucional mexicano y comparado, México, editorial Porrúa, 1999, pp. 106-108.
- Carpizo, Jorge, La Constitución mexicana de 1917, México, UNAM, 1969, p.158.
- Burgoa, Ignacio, Derecho Constitucional mexicano, México, Porrúa, 1979, pp. 323-326.
- Carbonell, Miguel, *Constitución, reforma constitucional y fuentes del derecho en México*, México, UNAM, 1998, pp. 264-266.
- Vega, Pedro, *La reforma constitucional y la problemática del poder constituyente*, Madrid, Tecnos, 1988, pp. 294-296.

LA RELACIÓN LABORAL ENTRE EL ESTADO Y SUS ASALARIADOS

Vazquez Lopez Asuncion

Universidad Juarez Autonoma De Tabasco

RESUMEN

El análisis va dirigido a la relación laboral que existe entre el estado y sus trabajadores con las nuevas reformas al artículo 123 de la constitución mexicana, frente a una sociedad mexicana incrédula en la justicia laboral, el aporte de este estudio es establecer a través de elementos teóricos y empíricos, el análisis del impacto y las aplicaciones de las reformas laborales realizadas en el año 2012 en su apartado A, en su apartado B en el año 2015 de la Ley Federal del Trabajo, para la búsqueda de una realidad, en la relación patrón trabajador, de cómo las relaciones entre estas dos figuras jurídicas, existe un gran vacío existencial, en la que no se cuenta con una relación estable, amena, pero sobre todo un aspecto armónico. El resultado es la conclusión de que las relaciones laborales entre el estado y sus trabajadores necesitan evolucionar en sus relaciones en común.

Palabras Clave (cuatro): derecho, laboral, burocrático, relación.

ABSTRACT

The analysis is aimed at the labor relationship that exists between the state and its workers with the new reforms to article 123 of the Mexican constitution, in the face of a disbelieving Mexican society in labor justice, the contribution of this study is to establish through elements theoretical and empirical, the analysis of the impact and the applications of the labor reforms carried out in the year 2012 in its section A, in its section B in the year 2015 of the Federal Labor Law, for the search of a reality, in the relationship worker employer, of how the relations between these two legal figures, there is a great existential void, in which there is no stable, pleasant relationship, but above all a harmonious aspect. The result is the conclusion that labor relations between the state and its workers need to evolve in their common relations.

Bibliografía

- Gutierrez portillo angel alejandro. Estudios sociales y humanisticos miradas multiples. Altres costa-amic. Mexico. Pag.55-83.
- Sanchez-castañeda alfredo. Derechos de los trabajadores. Inehrm. Mexico 2017. Pag. 2-12.
- Romero flores rogelio. Derecho laboral burocratico editorial flores. Mexico. 2017.
- Vautravers tosca guadalupe, rebolledo herrera oscar. Tratados internacionales aplicaciones practicas. Editorial flores. Tabasco. 2016.
- Melendez george leon magno. Derecho burocratico incertidumbre juridica. Editorial porrua. Mexico. 2011.

En este apartado se tiene que sintetizar el objeto de estudio, el enfoque teórico y metodológico, así como los alcances de la investigación, y los principales resultados. No debe exceder las 200 palabras.

EL INTERÉS SUPERIOR DEL MENOR FRENTE AL INTERÉS SUPERIOR DEL ESTADO EN MATERIA DE DERECHOS PATRIMONIALES.

María Fernanda Gómez Sastré.

Universidad Juárez Autónoma De Tabasco.

RESUMEN

El objetivo de este artículo consiste en realizar un estudio de los derechos patrimoniales de menores, analizando desde una perspectiva integral los derechos reales de los que son titulares y el tratamiento previsto para su administración, haciendo un estudio comparado y desde los principios del interés superior del menor y el interés público, con las actividades de exploración y extracción de hidrocarburos cuando estas se pretenden realizar en bienes inmuebles donde menores detentan algún derecho.

Palabras clave: interés superior del menor, interés público, bienes de menores, extracción de hidrocarburos, derechos patrimoniales.

BIBLIOGRAFÍA

Amparo directo en revisión 908/2006. 18 de abril de 2007.

Código Civil Federal, publicado en el Diario Oficial de la Federación en cuatro partes los días 26 de mayo, 14 de julio, 3 y 31 de agosto de 1928. Última reforma publicada DOF 28-01-2010.

CRUZ PARCERO, Juan Antonio, Hacia una teoría constitucional de los derechos humanos. Colección Constitución y Derechos, Instituto de Estudios Constitucionales del Estado de Querétaro, Primera Edición, México, 2017.

DE LA MATA PIZANA, Felipe y Garzón Jiménez, Roberto, Bienes y derechos reales, Porrúa, México, 2013.

GARCIA ENTERRÍA, Eduardo, “Una nota sobre el interés general como concepto jurídico indeterminado”, Revista Española de Derecho Administrativo, num 89, enero-marzo de 1996.

GONZÁLEZ MARTÍN, Nuria y Rodríguez Jiménez, Sonia, El interés superior del menor en el marco de la adopción y el tráfico internacional. Contexto mexicano, Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Jurídicas, México, 2011.

HUERTA OCHOA, Carla, “El concepto de interés público y su función en materia de seguridad nacional”, en Germán Cisneros Farías, Jorge Fernández Ruiz, Miguel Alejandro López Olvera, Seguridad Pública: segundo congreso iberoamericano de derecho administrativo, Universidad Nacional Autónoma de México. Instituto de Investigaciones Jurídicas, 2007

PÉREZ FUENTES, Gisela María y Cantoral Domínguez, Karla, Teoría y Práctica de los Derechos Reales en Estudios de Caso, Editorial Novum, México, 2014.

REYES PIMENTEL, Alfonso y Meneses Larios, Pedro, Administración técnica de asignaciones y contratos para la exploración y extracción de hidrocarburos, Unidad de Administración Técnica de Contratos, Comisión Nacional de Hidrocarburos.

ROJINA VILLEGAS, Rafael, Compendio de Derecho Civil: Introducción, Personas y Familia, Editorial Porrúa, México, 2012.

Tablero de Asignaciones, Comisión Nacional de Hidrocarburos, rescatado de Tablero de Asignaciones (hidrocarburos.gob.mx)

Tesis, XLV/2008, Semanario Judicial de la Federación y su Gaceta, Novena Época, t. XXVII, febrero de 2008, p. 1292.

VELIS, Carlos Adrián, El usufructo, uso y habitación, las servidumbres, la hipoteca, la prenda, Universidad Luterana Salvadoreña, El Salvador, 2017.

DIVULGACIÓN Y DIFUSIÓN DE LOS MASC EN MATERIA DE PROPIEDAD INTELLECTUAL

Cinthia Odet López Hernández
UJAT, ORCID: 0000-0002-7454-468X

Rodrigo González Torres
Universidad Autónoma de Guadalajara

Karely Guadalupe Ramírez Pérez
Universidad Autónoma de Guadalajara

RESUMEN

El derecho humano al acceso a la justicia es primordial para la garantía y tutela de los demás derechos humanos, es imperante el contar con los instrumentos y los organismos pertinentes para el goce de los derechos fundamentales. En materia de propiedad industrial en México, resulta necesario contar con medios alternativos de solución de conflicto para brindar seguridad jurídica al titular de los derechos. Actualmente la Autoridad Administrativa, el Instituto Mexicano de la Propiedad Industrial, es el encargado de otorgar o negar los derechos correspondientes a las diversas figuras de protección en materia de propiedad industrial, sin embargo, la falta de difusión de la conciliación como un medio alterno de solución, obliga al titular de los derechos a considerar como única solución a la violación de sus derechos los procedimientos administrativos que contempla el IMPI. Aunque en México no sea común el uso de la conciliación, la Organización Mundial de la Propiedad Intelectual, a través del Centro de Arbitraje y Mediación especializado en temas de Propiedad Intelectual, cuenta entre las sedes de los procesos de los Arbitrajes administrados por la OMPI: Alemania, Estados Unidos, Francia, Italia, Reino Unido, Singapur, Suiza, los cuales realiza en varios idiomas como, por ejemplo, alemán, español, francés, inglés e italiano. Esta investigación tiene como objetivo analizar la divulgación y difusión de los MASC en material de justicia administrativa, específicamente en materia de propiedad intelectual.

Palabras clave: MASC, Justicia Administrativa, propiedad intelectual, marketing social.

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA DEĞİŞEN PARADİGMALAR TÜRKİYE’NİN ÇOK YÖNLÜ İLİŞKİLERİNDE AÇILIM POLİTİKALARI LATİN AMERİKA VE AFRIKA

Dr. Hasan YAVUZ

Dışişleri Bakanlığı, Büyükelçi

ÖZET

Türk Dış Politikası, Türkiye’nin dönüşen iç dinamikleri sonrasında paradigma değişikliğine gitmiştir. Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan özellikle 1960’lara kadar geçen süreçte durağan ve statükocu görünümünde olan Türk Dış Politikası, bu tarihlerden itibaren çok boyutlu bir çerçevede ilerlemiştir. 1991’de Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından içerisinde bulunduğu coğrafyanın dışına çıkarak, uzak bölgelerdeki tarihi ve kültürel ortak paydada bulunduğu toplumlar ve devletlerle ilişki kuran Türkiye, çok kutuplu yeni dünya düzenine de uygun bir dış siyaset stratejisi benimsemiştir. Bunu yaparken, insani ve kültürel diplomasi anlayışını dış politika çerçevesinin merkezine oturtmuştur. Ekonomik ve ticari ilişkileri dış politikadaki yeni duruşuyla entegre eden Türkiye, böylelikle “stratejik ortaklık” kavramını tek bir ülke ile sınırlı tutmamıştır. 1990’ların sonunda hareketlenen ve 2005’teki açılımla planlı bir şekilde ilerleyen Afrika ile ilişkiler, söz konusu paradigma değişiminin önemli bir köşe taşı olarak karşımızda durmaktadır. Afrika ile 1965’te kurulan temaslar, bihakkın sürdürülemedi; 1998’de Birleşmiş Milletler’de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin statüsü ile ilgili durumu iyileştirmek adına Afrika ülkeleriyle yeniden kurulan ilişkiler 2005’teki açılımla ve 2005’in Afrika yılı ilan edilmesiyle hitama erdirilmiştir. Türkiye, dış politikada paradigma değişikliğinin başka bir örneğini de Latin Amerika ülkeleriyle kurduğu ilişkilerde göstermiştir. Bölge ülkeleriyle 1940’larda başlayan münasebetler, durağan bir seyir izlemiş; merhum Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in ziyaretleri sonrasında hızlanmaya başlamıştır. 1998’de bölge ülkelerinin Türkiye’deki fahri konsoloslarının ve Sivil toplum Kuruluşları yöneticilerinin katılımıyla hazırlanan Latin Amerika ve Karayipler Eylem Planı, 2006’da güncellenmiş ve o tarih Türkiye’de Latin Amerika ve Karayipler Yılı olarak ilan edilmiştir. Bu çalışmada, Türk Dış Politikası’ndaki paradigma değişimi Afrika Açılımı ve Latin Amerika ile kurulan ilişkiler bağlamında değerlendirilecek, özellikle Latin Amerika-Türkiye ilişkilerinin geleceğine ilişkin bir projeksiyon ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dış Politikası, Paradigma Değişimi, Afrika, Latin Amerika

REVOLUTION AND IDENTITY: MEXICANNES IN THE PAINTINGS OF FRIDA KAHLO

Asst. Prof. Dr. Ayşe YARAR

Suleyman Demirel University, History Department, Orcid No: 0000-0002-0252-9528

ABSTRACT

Frida Kahlo, a Mexican painter, left her mark on the period she lived, with her paintings, ideas and turbulent life. Although she was born in 1907, Kahlo claimed her birth day as July 7, 1910. Because Mexican Revolution, exploded in 1910 and she wanted to show her life to begin together with revolution. This is the evidence of her commitment to Mexican Revolution. She was impressed a lot by the notion of Mexicanness (which is called Mexicanidad in Spanish), that was closely associated with the ideological or intellectual atmosphere of the Mexican Revolution. Mexicanidad or Mexican nationalism was seen as the antidote of the internal conflict and disunity in the country during the revolution. In this direction, when the violent phase of the revolution came to an end, revolutionary cadres who seized the power, attempted to institutionalize strong nationalist ideas to ensure national unity and integrity. This nationalist approach can be defined as the resurrection of indigenism. Pre-colonial history of Mexico, especially Aztecs, was glorified by the revolutionary government, with the emphasis on the diversity and richness of Mexican culture. Aztecs were accepted as the first political and social origins of the Mexicans. This nationalist discourse that began in the 1920s continued throughout the 1940s. This period that all the Mexicans were tried to be gathered under a national umbrella, covers the childhood and youth of Frida Kahlo. In the Mexicanidad process, the traditions of all the pre-Spanish indigenous cultures - notably the Aztecs - were represented especially in the field of art. Frida Kahlo also reflected this nationalist conception which glorified Aztec past and struggle for independence against Spaniards, in her paintings. Thusly, she supported the nationalist ideology of Mexico by reinterpreting indigenous and past traditions in her paintings.

Keywords: Mexican Revolution, Mexicanidad, Mexican Nationalism, Aztec, Indigenous.

THE CONCEPT OF THE OTHER IN HEGEL AND POSTMODERNS

Res. Assist. Dr. Elif Dilan KARA

T.C. Maltepe University, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Department of Philosophy, Maltepe, Istanbul

Orcid No: 0000-0003-3789-4231

ABSTRACT

Although there are many studies on the concept of the other in many different fields such as sociology, politics, and philosophy since the 20th century, it is not possible to say that there is a complete consensus on what this concept is.

According to the postmoderns, the human type of modernism is "standardized"; the modern human being is the homogenized man. Postmodernism puts cultural relativism against this single type of human understanding, and the concept of the other emerges as one of its basic concepts. Postmoderns assert that each culture is the other according to other cultural groups.

Although Hegel is said to have inspired many postmoderns with the concepts of "other" and "recognition", when Hegel's thoughts are examined more carefully, it can be seen that he actually says the opposite of what today's postmoderns assert.

One of the most important features of Hegel's dialectic is "progress". The dialectic is irreversible; It is always a progression towards the next moment. In this framework, a person in the second stage of will, that is, in the stage of individuality, where the subject and object are recognized by the other, cannot return to the universal, namely the family. In order to realize himself, that is, to become a human being, he must progress to the third stage. However, when we look at the thoughts of postmoderns, including Taylor, it is seen that "returning to the first stage", which Hegel opposes, is advocated.

Postmodernism, which opposes the individualism of the modern period, emphasizes differences with Hegel's concepts of "recognition" and "the other", while trying to make this emphasis on the basis of groups based on sameness, unlike Hegel, not on the basis of individual people. However, this "respect for different cultures" discourse, far from preventing the "uniform human" understanding that postmoderns oppose, strengthens the foundations of this understanding.

Keywords: Postmodernism, Hegel, the other, recognition.

Hegel, who influenced many thinkers after him with his dialectical approach, is one of the important philosophers of the 18th century. And as we know that a lot of works have been done on Hegel's philosophy and it is neither possible to summarize his thoughts in a few sentences nor to separate his only one concept from his thought system. However, taking into account these difficulties, in this study I will try to show that Hegel's understanding of the other and postmoderns' are not the same. Dialectic is not just a method for Hegel; There is the dialectical method at the heart of Hegel's thoughts. When looking at his ideas, we can see that in order for people to be individuals and independent people, their consciousness must go through this dialectical process. So how does this process progress?

As people who study Hegel know, the dialectical process has three stages: Thesis-Antithesis-Synthesis. The dialectical process for consciousness begins with the *in-itself*. The in-itself is universal, immediate, and contentless (Hegel, 1977, pp. 9-10). However consciousness does not stop at this stage, and it should move on to the second stage of dialectic. And Hegel says that consciousness

becomes *to be for itself* (Hegel, 1977, p. 10). At this stage, it is not universal anymore. And eventually, consciousness moves to the final stage to complete the process. According to Hegel, consciousness should move on to the final for its freedom, and in this stage *in-itself* and *to be for itself* are together (Hegel, 1977, pp. 119-120). In other words, firstly consciousness is only "*in-itself*", and then it becomes only "*to be for itself*" by negating the previous stage, and finally these two become together.

Hegel's dialectic can be understood more clearly by looking at the lordship and bondage dialogue. In this, Hegel draws attention to the concept of recognition. It is possible to summarize this dialogue briefly as follows: "Self-consciousness exists in and for itself" (Hegel, 1977, p. 111). So it can be said that self-consciousness is a consciousness that has completed its dialectical process according to Hegel. However, as might be expected, there is no single self-consciousness. It means that "self-consciousness is faced by another self-consciousness" (Hegel, 1977, p. 111). Where the other emerges is here. There are two "I" here. For us, one of them is "I" and the second one becomes "*the other*". When facing the other, self-consciousness sees itself on it, and of course, this applies equally to the other; and eventually, a duality emerges for self-consciousness (Hegel, 1977, p. 111). According to Hegel, this duality should be resolved by self-consciousness; yet it should face another duality because when it removes the other, it removes itself as well (Hegel, 1977, p. 111). In brief, when the "I" faces against the other this is first duality, and the *I* defines itself through the other and in order to be itself, the *I* must eliminate the other; however when the *I* eliminates the other, at the same time the *I* eliminates itself, too. This is the second duality that the "I" has to face.

As a result, we have a frame like this: there is a self-consciousness, and we can say that this is the first stage of dialectic. And then it faces an "other", and this is the second stage, and finally, it exists both for itself and with the other at the same time at the final stage. As can be seen, the other exists in the second stage. And the "I" should exist for the other can exist.

According to Hegel, we can also see the dialectical process in human societies: the first stage is the family, the second stage is civil society, and the third stage is the state (Hegel, 2003, p. 62). Human communities, living together, are the prerequisite for each person's self-realization within these groups to go through a dialectical process. Especially understanding how Hegel handled the concept of family is important in terms of showing similarities to the treatment of modern period "identities".

Hegel emphasizes that for each person constituting the family, "(...) the disposition [appropriate to the family] is to have self-consciousness of one's individuality within this unity as essentiality which has being in and for itself, so that one is present in it not as an independent person [*eine Person für sich*] but as a member" (Hegel, 2003, p. 199). As can be seen, we can say that the first stage of the human community, the family corresponds to the first stage of the process of self-consciousness; At this stage, it is the stage where the "I" is universal, immediate, and most importantly, the "other" is absent.

According to Hegel, within the family, each person's own desires and pleasures are lost, each person dissolves into the family as a human being, and finally, with the becoming the same of the people who are together, the family appears as a person (Hegel, 2003, pp. 202-203). The family is not an "all" formed by people with different characteristics, but a "whole". Family members are like parts of a machine or organs of a body. Just as when we look at a machine or a body, we see "a machine" or "a body" rather than individual parts or organs, so it is the relationship between family and family members.

Hegel calls "society" where the "subject" meets the other. Just as consciousness emerges from the "I" and reveals itself by separating it from nature and other things and defines itself through the "other", a person also defines himself through other people in society by negating himself from the universal, namely the family. At this stage, a person ceases to be a part of the family and turns into

an individual in society. In the process of the dialectic of human societies, at this stage, we face the “other”.

It is right here that we can see the difference between postmoderns’ concept of the other and Hegel’s. Pondering upon the postmoderns’ arguments, we can see that the other is used to tell each cultural group. However, in Hegel’s idea, the other refers to each person who is not in the family anymore and faces off against the other in society.

In this context, there is another concept that needs to be tackled, which is called culture. Hegel says that “Spirit attains its actuality only through internal division, by imposing this limitation and finitude upon itself in [the shape of] natural needs and the continuum of this external necessity, and, in the very *process of adapting itself* to these limitations, a by overcoming them and gaining its objective existence [Dasein] within them” (Hegel, 2003, p. 224). In other words, according to Hegel, culture is neither manners and customs of a group of people nor personal wants and delicious; by contrast with this, culture means that each person passes through a formation, that is, culture is an education that enables people to pass through the moments of the dialectic. So in Hegel’s idea, unlike postmoderns’, does not refer set of rules, morals, etc. which is produced by a particular group of people who have some common grounds.

When looking at the postmodern arguments, the first idea that caught our attention is undoubtedly cultural relativity. Postmodernism advocates cultural relativity. This means that there is no one, universal culture; because there are many groups of people, so there are many cultural groups. And each cultural groups have different characteristics. Postmoderns object the modernism because modern idea tends not to see these differences and what should be done is that each different cultural group have to find a way to live with all these differences (Akça, 2005). At first glance, this claim can be said to be extremely ideal. This thought, however, gave birth to another thought, especially among postmoderns: respect for all cultures and it refers to recognition of the other.

Postmoderns argue that the modern understanding of the human being causes the differences among human beings to be invisible. So it means that each person loses him/her identity, which makes it possible to reveal who he or she is. Because of this, they object to this modern understanding and assert that each person exists with the other. At first glance, it can be thought that postmodern idea and Hegel’s are the same. However, the idea that they argue what they say about each person is applied to each cultural group. Namely, each cultural group can exist with the other cultural groups. Because it can define itself through the other. Cultural groups are important because each group has different characteristics and these make people belonging to this cultural group who they are. In other words, the more respect the cultural group is, the more the identities of people within the cultural group are protected.

Charles Taylor can be given as an example of postmoderns. Taylor argues that the problems of the modern human being are based on three foundations: individualism, the importance of instrumental reason, and loss of freedom (Taylor, 2022, pp. 8-13). The solution to this problem is to accept the politics of differences and the politics of recognition.

According to Taylor, identity makes some characteristics of people visible (Taylor, 1994, p. 25). In other words, everything that differentiates a person from the “other” determines the person who he or she is. Taylor says also that because our identities are determined by the “other”, everything the others say about us becomes our image and this image can damage us; furthermore, it can distort who we really are (Taylor, 1994, p. 25). So how the other knows us or recognizes us is the most important condition for our identity. Because of this, the politics of differences becomes more important is thought in the 21st. century. Then, what does the politics of differences mean?

According to Taylor, the politics of differences want us to accept the unique characteristics of each

person or each group (Taylor, 1994, p. 38). This acceptance means that each unique identity should not disintegrate within the other identities, in other words, the majority should not assimilate the identities of minorities. Right here, Hegel's subject which faces the other merges with Taylor's concept of identity. According to Taylor, each society needs to be recognized by others, and why giving some rights to some cultural groups, and minorities is related to the politics of recognition and on the basis of increasing emphasis on the women's rights or concerns of Eastern cultural groups there is more the idea that cultural groups need to be recognized as a society than the idea that every human beings are equal (Taylor, 1994, pp. 64-65). Taylor turns Hegel's "other", which refers to each person except the "I", into the concept referring to each society, and group except one particular group. In other words, the "I" becomes the group of people, and the other becomes the other group of people as well.

Although Taylor says that he bases his thoughts on Hegel, his thoughts on culture and identity are just opposite to where Hegel stands. Taylor treats "culture" as the postmoderns treat it as the customs and traditions specific to a group. The key point here is that these groups have nothing to do with the civil society Hegel was talking about. These groups do not correspond to civil society in Hegel, but to the "family", that is, to the first stage. People who belong to groups such as blacks, religious minorities, and feminists do not have a Hegelian individuality within these groups. Because these groups are people whose certain characteristics are "the same". "Sameness" is a feature of the family, which is in the first stage, not of civil society. Therefore, in the context of cultural differences that Taylor deals with, a Hegelian "other" cannot be mentioned.

While postmodernism, which opposes the individualism of the modern era, emphasizes differences with Hegel's concepts of "recognition" and "other", it tries to make this emphasis not on the basis of individual people, but on the basis of groups founded on sameness, unlike Hegel. However, this "respect for different cultures" discourse, far from preventing the "uniform human" understanding that postmoderns oppose, strengthens the foundations of this understanding.

References

- Akça, G. (2005). Modernden Postmoderne Kültür ve Kimlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-24.
- Hegel, G. W. (1977). *Phenomenology of Spirit*. New York: Oxford University Press.
- Hegel, G. W. (2003). *Elements of the Philosophy of Right*. New York: Cambridge University Press.
- Taylor, C. (1994). The Politics of Recognition. In A. Gutmann, *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition* (pp. 25-74). New Jersey: Princeton University Press.
- Taylor, C. (2022, 09 27). *The Malaise of Modernity*. Retrieved from [www.mnblind.org: https://www.mnblind.org/pdf/fiqh-miscellaneous/9908-106-malaise-of-modernity-the-charles-taylor/file](https://www.mnblind.org/pdf/fiqh-miscellaneous/9908-106-malaise-of-modernity-the-charles-taylor/file)

AYRILMAZ SEVGİLİMİZ –DİLİMİZ, ELİMİZ VƏ VƏTƏNİMİZ

Fidan NƏSİROVA

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Şərqsünaslıq İnstitutu
Bakı, Azərbaycan. ORCID № 0000-0001-8178-7287.

XÜLASƏ

Ədəbiyyat - həyat hadisələrinin, yaşanmışların təxəyyül süzgəcindən keçirilərək obrazlı ifadəsidir. Bu mənada ədəbiyyat həm də ictimai-siyasi proseslər, tarix, mədəniyyət, bir sözlə həyatın bütün sahələrinin və ən əsas da xalqın etnik kodlarının daşıyıcısıdır.

1804-1813, 1826-1828-ci illər Rusiya-İran müharibələrinin nəticəsi olaraq ikiye bölünmüş xalqın həyatında qara ləkə kimi iz salan, lənətlənmiş bu tarix əsrlər boyudur o taylı-bu taylı Azərbaycan bədii söz sənətinin aparıcı mövzularındandır. Əsrlər boyudur Azərbaycan insanının yaddaşında Vətən kəlməsi doğulub, böyüyüb, boya-başa çatdığı yer, məkan anlayışı ilə yanaşı həm də bir nisgil, bir həsrətə asossasiyadır. Ümumi ədəbiyyatın tərkib hissəsi olan uşaq ədəbiyyatının strateji missiyasının öz xalqının mübarizələrlə zəngin tarixi keçmişinə bağlı, təəssübkeş gələcək nəsil formalaşdırmaqdan ibarət olmasını nəzərə alsaq, qeyd etdiyimiz mövzuların Güney Azərbaycan uşaq ədəbiyyatındakı yeri haqqında aydın təsəvvür yaranar.

Təsadüfi deyil ki, vətənpərvərlik, milli təəssübkeşlik, milli birlik motivli mövzular Səməd Behrəngi, Əlirza Nəbdil Oxtay məktəbinin davamçıları, Güney Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının öndər simaları Rəsul Qədri, Məlihə Əzizpur, Aydın Baxış, Haşım Tərlan, Kərim Məşrutəçi Sönməz, Eldar Muğanlı kimi yazarların yaradıcılığının leytmotivini, əsas ideya-bədii istiqamətini təşkil edir. Həbib Sahirin "Yurd nəğməsi", "Ana dili", "Arazın suyu", Haşım Tərlanın "Vətən", Bulud Qaraçurlu Səhəndin "Araz", Kərim Güləndamın "Etiraf" kimi uşaqlara ünvanlanan poeziya nümunələrində yurd nisgili, vətən həsrəti, bütöv Azərbaycan arzusu dönə-dönə dilə gətirilir. "Ayrılmaz sevgilimiz-dilimiz, elimiz və vətənimiz" – şüarı istisnasız bütün Güney uşaq yazarlarının yaradıcılığının episentriyə qərarlaşıb. "Nə qədər ki, keçmişə, xalqın qəhrəmanlıq tarixinə bugünkü və gələcək nəsil, gənclər hörmətlə yanaşacaq və onlardan öyrənəcək, o qədər də millətin sabahı, gələcəyi etibarlı, davamlı və özgür olacaq"- Əlirza Nəbdil Oxtaya məxsus bu fikirlər həm də ümumilikdə bütün Güney aydınlarına xas düşüncədir. Bütöv Azərbaycan amalına gedən yolda etnik kimlik, ana dilinin qorunması, qan yaddaşının unudulmaması kimi mühüm məsələlər Güney Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının əsas məqsədlərindəndir.

Açar sözlər: Uşaq ədəbiyyatı, Güney Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı, vətən mövzusu, ana dili.

OUR INSEPARABLE LOVER-OUR LANGUAGE, COUNTRY AND MOTHERLAND

ABSTRACT

Literature - is a figurative expression of life events and experiences through the filter of imagination. In this sense, literature is also the carrier of socio-political processes, history, culture, in a word, all areas of life and most importantly, the ethnic codes of the people.

As a result of the Russo-Iranian wars of 1804-1813, 1826-1828, this cursed history, which left a mark on the life of the people divided into two, has been one of the leading themes of the artistic word art of Azerbaijan for centuries. For centuries, in the memory of the Azerbaijani people, the word "Motherland" expresses the concept of the place where he was born, grew up, and reached his full potential, as well as the concept of longing. If we take into account that the strategic mission of

children's literature, which is a part of general literature, is to form a bigoted future generation connected to the historical past of its people, rich in struggles, a clear idea of the place of the mentioned topics in South Azerbaijani children's literature will emerge.

It is no coincidence that themes of patriotism, national bigotry, and national unity are the leitmotifs, constitutes the main idea-artistic direction of writers like Samad Behrangi, followers of Alirza Nabdil Okhtay school, leading figures of South Azerbaijan children's literature Rasul Gadiri, Maliha Azizpour, Aydin Bakhish, Hashim Tarlan, Karim Mashrutachi Sonmez, Eldar Mughanli. Habib Sahir's "National song", "Native language", "Araz's water", Hashim Tarlan's "Motherland", Bulut Garachurlu Sahand's "Araz", Karim Gulendam's "Confession" are examples of poetry addressed to children such as the kinship of the homeland, longing for the homeland, and the desire for the whole of Azerbaijan is repeated. "Our inseparable lover - our language, native land and our homeland" - the motto, without exception, is at the epicenter of the creativity of all Southern children's writers. "As long as the present and future generations, young people, respect the past and the heroic history of the nation and learn from them, the tomorrow and the future of the nation will be reliable, sustainable and free" - Alirza Nabdil Okhtay's thoughts are typical of all intellectuals of the South. Important issues such as ethnic identity, protection of the mother tongue, and not forgetting the memory of blood are among the main goals of children's literature of South Azerbaijan on the way to the whole Azerbaijani purpose.

Keywords: children's literature, South Azerbaijan children's literature, motherland theme, mother tongue.

KATİB SƏHVLƏRİ, XƏTTAT TƏHRİFLƏRİ: ORİJİNALLIQDAN UZAQLAŞMA

MƏMMƏDOVA Əsmət xanım

Azərbaycan, Bakı Dövlət Universiteti, Filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
ORCID No: 0000-0002-9055-2313

Xülasə

Nizami Gəncəvi (1141-1209) ümumdünya ədəbiyyatına, mədəniyyətinə bəxş etdiyi misilsiz və nadir töhfələri ilə Şərq və dünya poeziyasının ən yüksək zirvəsini fəth etmiş az sayılı dühalardandır. Təsadüfi deyil ki, bütün dünyada ən çox əlyazması olan Nizami “Xəmsə”si sonrakı dövrlərdə çox sayda nəşr olunmuş, demək olar ki, dünyanın canlı dillərinin əksəriyyətinə tərcümə edilmiş, yüzlərlə şairin nəzirə mənbəyi olmuşdur.

Hələ sağlığında onun əsərlərinin üzünü köçürərkən ediləcək səhvləri, şeirləri üzərində olunacaq dəyişiklikləri, bəzi hallarda bu əsərlərin hətta üslubuna belə xələl gətirələcəyini daxili bəsinlə hiss edən Nizami təəssüf hissi ilə: “Mən bu dastanı gözəl yazdım, əgər onlar - xəttatlar, yazanlar və oxuyanlar sözlərimdə dəyişiklik etsələr, mənim xeyir işim itməz, amma onlar günahkar (səhv iş tutan) olurlar”- deyərən narahatlığını öz şirin, axıcı təbiri ilə dilə gətirirdi.

Nizami əsərlərini araşdırıb, ona şərhlər yazan Vəhid Dəstgerdi (1880-1942) bu münasibətlə “Yeddinci dəftər” adlanan “Gəncinə-ye Gəncəvi”-də yazırdı: “Sanki həkim Nizami özünün uzaqgörənliyi ilə xəttatların, nüsxə üzü köçürənlərin çoxlu səhvlərə yol verəcəklərini, bəzən mənadan uzaqlaşaraq səhv yazacaqlarını hiss etmişdi. Bəlkə də elə öz zamanında da əsərlərinin üzünü köçürən xəttatlar ondan aldıkları muzda baxmayaraq, doğru, düzgün yazmaq əvəzinə səhv və yanlış yazmışlar. Ona görə də şair onları nifrətlə yad edirdi.”

Doğrudan da şairin dediyi kimi əlyazmalarının hər birində katib və xəttatların savad dərəcəsinə uyğun əlavələr, anlaşılmaqlar, təhriflər saysız-hesabsız, minlərlədir. Araşdırma göstərir ki, Nizaminin altı məsnəvisinin yer aldığı “Xəmsə”sində və lirik poetik nümunələrinin toplandığı “Divan”ında səhv və təhriflərin mövcudluğu əsasən 3 səbəblə bağlıdır:

1. Əsərlərinin üzünün həddən çox köçürülməsi. (Qeyd etməliyik ki, hər üzü əl ilə köçürülən əsərdə səhvin olması təbii haldır);
2. Bisavad katiblərin öz savadları həcmində üzünü köçürdükleri əsərə müdaxilə etməsi;
3. Əsərlərinin dərinqatlı məna çalarları, rəmz və simvollarla, sətərlə mənalarla zənginliyi dayaz savadlı katiblər, xəttatlar üçün anlaşılmaz olduğundan onların həmin söz və ifadələri başqa, daha bəsit sözlərlə əvəzləməsi.

Nizami əsərlərini düzgün dəyərləndirmək, dəqiq araşdırmaq üçün əlbəttə orijinal, şairin düşüncə tərzini düzgün əks etdirən, katib və xəttatların az müdaxilə etdiyi qədim əlyazma nüsxələrini tutuşduraraq tənqidi mətn hazırlanmalıdır. Aydın ki, klassik irsin tədqiqində elmi-tənqidi mətnlərin nəşri ilkin ciddi addımdır. “Nizami “Xəmsə”sinin dünya üzrə əlyazma nüsxələrinin sayı isə təqribən **1000-dən** çoxdur və bunlar arasından **50-60** qədim, mötəbər və dəyərlə əlyazma seçmək olar. Nizami “Xəmsə”sinin tənqidi mətni indiyədək dörd dəfə nəşr edilmiş (ilk dəfə İranda Vəhid Dəstgerdi, sonra Azərbaycanda Y. E. Bertels, akad. Ə. Əlizadə və başqaları, daha sonra Barat Zəncani və sonuncu dəfə dr. Bəhrüz Sərvətiyan), bu iş üzərində ömürlər sərf edilmiş, uzun illər gərgin iş aparılmışdır. Hər bir tənqidi mətn müəllifi müxtəlif sayda nüsxəni tədqiqatə cəlb edərək nəticədə özünəməxsus mətn hazırlamışdır. B. Sərvətiyan mətnə sözlük tərtib etmiş, izah və şərhlər vermişdir. Müəllif “Sirlər xəzinəsi”nin ön sözündə qeyd edir ki, **25 il** ərzində **14** qədim və mötəbər nüsxəni tutuşdurmuş, **beş dəfə** mətnin üzünü əl ilə köçürmüşdür. Bir sözlə, tənqidi mətn uzun zaman, gərgin

əmək, məsuliyyət, ciddiyyət və akademizm tələb edir ” [Göyüşov, 2021: 443]

Burada kiçik bir haşiyə çıxaraq, etiraf etməliyik ki, kitab çapı ixtira olunana qədər bəşər mədəniyyətinin maddi-mənəvi sərvəti, intellektual mülkiyyəti sayılan klassik ədəbi irs nümunələrinin qorunub saxlanması və yayılması məhz həmin katib və xəttatların müstəsna xidmətləri sayəsində mümkün olmuşdur. Digər tərəfdən də təəssüflə qeyd etməliyik ki, çox vaxt ilhama gələrək öz əlavələrini və yaxud da tanışlarının şeirlərini əbədiləşdirmək məqsədilə orijinal variantda calaq edərək gələcək nəsillər üçün yaratdıqları çoxçeşidli problemlər, həlli müşkül məsələlər də həmin katib və xəttatların müstəsna “xidmətləri”ndəndir. Tarix çox belə faktlara şahidlik etmişdir.

Açar sözlər: Nizami Gəncəvi, “Xəmsə”, xəttat, əlyazma, tənqidi mətn.

CLERICAL ERRORS, CALLIGRAPHY DISTORTIONS: DEFLECTURE FROM THE ORIGINAL

Asmetkhanim MAMMADOVA

Doctor of philosophy in philological sciences, associate professor, Azerbaijan, Baku State University; ORCID No: 0000-0002-9055-2313

ABSTRACT

Nizami Ganjavi (1141-1209) is one of the few geniuses who conquered the highest peak of Eastern and world poetry with his unique and rare contributions to world literature and culture. It is no coincidence that Nizami's "Khamsa", which has the largest number of manuscripts in the world, was published in large numbers in later times, almost translated into most of the living languages of the world, and became the source of "nazira" for hundreds of poets.

Even during his lifetime, Nizami, who felt with inner insight that the mistakes that would be made while copying the face of his works, the changes that would be made on his poems, and that in some cases even the style of these works would be harmed, expressed his concern with a sense of regret in his sweet, fluent words: "I have written this saga beautifully, if they - the calligraphers, writers and readers - change my words, my good work will not be lost, but they will be sinners".

"It's as if philosopher Nizami, with his foresight, felt that calligraphers and copyists would make many mistakes, sometimes they would miss the meaning and write wrongly. Perhaps the calligraphers who copied the faces of their works in their own time wrote wrongly and wrongly instead of writing correctly, despite the fact that they received it from him. That's why the poet remembered them with hatred".

Indeed, as the poet said, in each of his manuscripts there are countless, thousands of additions, misunderstandings, and distortions according to the level of literacy of the scribes and calligraphers. The research shows that the existence of errors and distortions in Nizami's "Khamsa", which contains six masnavis, and "Divan", which contains lyrical poetic examples, is mainly due to 3 reasons:

1. Excessive reproduction of the face of his works. (We must note that it is natural to have an error in every copy of the work);
2. The intervention of literate scribes in the work they copied to the extent of their literacy;
3. Since the deep layers of meanings, symbols, and underline meanings of his works are incomprehensible to shallowly literate scribes and calligraphers, they replace those words and expressions with other, simpler words".

Of course, in order to evaluate Nizami's works correctly and accurately research them, a critical text must be prepared by comparing the ancient manuscript copies that are close to the original, correctly

reflect the poet's way of thinking, and have little intervention by scribes and calligraphers. It is clear that the publication of scientific-critical texts is the first serious step in the study of classical heritage. The number of manuscript copies of Nizami's "Khamsa" around the world is approximately more than **1000**, and among them **50-60** ancient, authoritative and valuable manuscripts can be selected. The critical text of Nizami's "Khamsa" has been published four times so far, and many years of hard work have been devoted to this work (The first time was Vahid Dastgerdi in Iran, then in Azerbaijan Y. E. Bertels, Acad. A. Alizadeh and others, then Barat Zanjani and the last time dr. Bahruz Sarvatiyan). Each of them prepared an independent text on a certain number of copies. B. Sarvatiyan compiled a dictionary, explained and commented on the text. The author notes in the preface to "Treasure of Secrets" that he has compiled **14** ancient and authoritative manuscripts in **25 years** and copied the text **five times** by hand. In short, a critical text requires a long time, hard work, responsibility, seriousness and academicism" [Goyushov, 2021: 443].

Leaving a small margin here, we must admit that the preservation and distribution of classic literary heritage examples, which were considered the material and moral wealth and intellectual property of human culture before the invention of book printing, was made possible thanks to the exceptional services of those scribes and calligraphers. On the other hand, we should note with regret that calligraphers often came to inspiration and made changes to the original version in order to perpetuate their own additions or the poems of their acquaintances, creating various problems for future generations. Such difficult-to-solve issues are among the exceptional "services" of those scribes and calligraphers. History has witnessed many such facts.

Keywords: Nizami Ganjavi, "Xamsa", calligrapher, manuscript, critical text.

Giriş

Ümumdünya ədəbiyyatına, mədəniyyətinə verdiyi misilsiz və nadir töhfələri ilə Nizami Gəncəvi (1141-1209) Şərq və dünya poeziyasının ən yüksək zirvəsini fəth etmiş, dünyada ən çox əlyazması olan və sonrakı dövrlərdə əsərləri dünyanın canlı dillərinin əksəriyyətinə tərcümə edilmiş misilsiz bir dahidir. O öz nuru, ziyası ilə yalnız günəşlə müqayisə oluna biləcək bir şəxsiyyət, şeyx, həkim, arif titullarını daşıyan müdrik söz ustası, şair və filosofdur.

Orta əsr şeir ənənəsində qəliblənmiş düzən və bədiyyat, təkrarlanan məzmun və mənalar, sözlər, ibarələr geniş yayılsa da Nizami təqliddən uzaq olmuş, yeni söz söyləməyə üstünlük vermişdir. "Xəmsə"nin ilk məsnəvisi "Sirlər xəzinəsi"ndə şair bunu öz sənət yolu kimi diqqətə çatdırır:

عاريت کس نپذيرفته ام هر چه دلم گفتم بگو گفته ام.

[Nizami, 1960: 36]

Kimsədən borc qəbul etməmişəm,

Ürəyim nəyi deyib ki de, söyləmişəm.

Ustad Nizami deyir ki, sözün tərifi sözdən çoxdur, söz olmasaydı, dünyanın səsi-sədası olmazdı, nə qədər deyilibsə də söz azalmır, söz bizim adımızı dərya qoydu. Bəli, qoynunda min türlü qiymətli ləl, inci, gövhər daşıyan ucsuz-bacaqsız ümman, hikmətinin dərinliyində hər kəsi qərq edəcək - dərya. Şair inci, dürr kimi sözləri seçərək yaratdığı misilsiz əsərlərinin mahiyyətini, dəyərini, yüksək məqamını çox gözəl bildiyindən özünü "dərya" adlandırmışdır. Beləcə sözlərə ənənə duyğular, hisslər Nizami düşüncəsindən süzülərək dünyanın şah əsərlərini bəşər övladına bəxş etmişdir.

Araşdırmalar

Tədqiqata cəlb etdiyimiz mövzu yuxarıda qeyd olunduğu kimi Nizaminin dünya şöhrətli, misilsiz əsərlərinin üzü köçürülərkən katiblərin səhvləri, xəttatların təhrifləri nəticəsində əsas mətnə, kənara

çıxmalar, orijinaldan uzaqlaşmalar olacaqdır.

Burada kiçik bir haşiyə çıxaraq, etiraf etməliyik ki, kitab çapı ixtira olunana qədər bəşər mədəniyyətinin maddi-mənəvi sərvəti, intellektual mülkiyyəti sayılan klassik ədəbi irs nümunələrinin qorunub saxlanması və yayılması məhz həmin katib və xəttatların müstəsna xidmətləri sayəsində mümkün olmuşdur. Digər tərəfdən də təəssüflə qeyd etməliyik ki, çox vaxt ilhama gələrək öz əlavələrini və yaxud da tanışlarının şeirlərini əbədiləşdirmək məqsədilə orijinal variantda calaq edərək gələcək nəsillər üçün yaratdıqları çoxçeşidli problemlər, həlli müşkül məsələlər də həmin katib və xəttatların müstəsna “xidmətləri” sayəsində mövcuddur. Tarix çox belə faktlara şahidlik etmişdir.

Hələ sağlığında onun əsərlərinin üzünü köçürərkən ediləcək səhvləri, şeirləri üzərində olunacaq dəyişiklikləri, bəzi hallarda bu əsərlərin hətta üslubuna belə xələl gətiriləcəyini daxili bəsirətlə hiss edən Nizami təəssüf hissi ilə: “Mən bu dastanı gözəl yazdım, əgər onlar - xəttatlar, yazanlar və oxuyanlar sözlərimdə dəyişiklik etsələr, mənim xeyir işim itməz, amma onlar günahkar olurlar”- deyərək narahatlığını öz şirin, axıcı təbiri ilə belə dilə gətirirdi:

کمر بستم بعشق این داستانرا، صلاى عشق در دادم جهانرا.
میادا بهر مند از وی خسیسی، بجز خوشخوانی و زیبا نویسی
ز من نیک آمد، ار بد نویسند، نه شعر من که شعر خود نویسند.

[Nizami, 1333: 35]

Bu nəzmə eşq ilə şirazə saldım,

Cahana eşq ilə avazə saldım.

Qoy ondan görməsin bəhrə xəsislər,

Oxunsun yaxşı, yazsın xoşnevislər.

Dedim mən yaxşı, gər pis yazsa hər kəs,

Günahın muzduna yazmış olur bəs. [Nizami, 2018: 48]

“Xəmsə”nin hər dastanına şərh və izahlar yazmış Həsən Vəhid Dəstgerdinin (1880-1942) yuxarıdakı sonuncu beytə yazdığı şərhdən kiçik bir hissəni diqqətinizə çatdırmaq: “Sanki həkim Nizami özünün uzaqgörənliyi ilə xəttatların, nüsxə üzü köçürənlərin çoxlu səhvlərə yol verəcəklərini, bəzən mənadan uzaqlaşaraq səhv yazacaqlarını hiss etmişdi. Bəlkə də elə öz zamanında da əsərlərinin üzünü köçürən xəttatlar ondan aldıkları muzda baxmayaraq, doğru, düzgün yazmaq əvəzinə səhv və təhriflərlə yazmışlar. Ona görə də şair onları nifrətlə yad edirdi” [Nizami, 1321: 35].

Vəhid Dəstgerdi eyni zamanda گنجینه گنجور yaxud “Yeddinci dəftər”ində Nizami əsərlərinə yol tapmış səhvlər, təhriflər, əlavə edilmiş beytlərin, şeirlərin səbəbini سبب راه یافتن تحریف و اشعار الحاقی در خمسه adlı başlıq altında “*Əlavə şeirlərin, səhv və təhriflərin “Xəmsə”yə yol tapmasının səbəbi*” adlı başlıq altında şərh edir. Tədqiqatçıya görə bu səhvlərin Nizami əsərlərinə, “Xəmsə”yə yol tapması 3 mühüm amilə əsaslanır:

1. یکی کثرت استنساخ که بالطبع هیچ نویسنده از زیان غلط نویسی بر کنار نیست، اگرچه خود شاعر باشد.

“*Xəmsə*” nüsxələrinin üzününü həddən artıq çox köçürülməsi. Təbii ki, lap özü də olsa bu səhvlərdən kənar qalmaq qeyri-mümkündür.

2. تصرف کاتبان بی سواد در اشعار به حسب فهم خود.

Savadsız katiblərin şeirləri öz bilikləri həcmində başa düşərək əsərlərə müdaxilə etmələri

3. دور بودن معانی و افکار وی از ذهن عوام

Onun dərin mənalı düşüncə və fikirlərinin (elmi-nəzəri hissəsinin) çətin anamlılığı. [Dəstgerdi, 1378:58]

Bütün şüurlu həyatını müxtəlif klassiklərin yaradıcılığının araşdırılmasına həsr edən tədqiqatçı alim eyni zamanda onu da qeyd edir ki, heç bir şairin, nə Sədinin, nə də Hafizin divan və əsərləri haqqında bunu demək mümkün deyildir. Ona görə ki, elə indinin özündə də Nizami əsərlərinin əlyazmaları çap nüsxələrindən daha çoxdur. Elə bir böyük kitabxana tapılmaz ki, orada onun nəfis şəkildə üzü

köçürülmüş bir neçə nüsxə əlyazması olmasın.

Həqiqətən, böyük şairin də dediyi kimi əlyazmalarının hər birində katiblərin savad dərəcəsinə uyğun əlavələr, yazı xətalari, səhvlər anlaşılmaqlara rəvac verən təhriflər saysız-hesabsız və minlərlədir. Məlum həqiqətlərdəndir ki, klassiklərin, eləcə də Nizami əsərlərinin tənqidi mətnlərini hazırlayan alimlər böyük səbr və diqqətlə müxtəlif əlyazmaları tutuşdurub, müqayisə edərək bu səhvləri aşkara çıxarıb, müəllifin üslubunu, bədii düşüncəsini, yazı stilini daha çox əks etdirən, orijinala daha yaxın variantı seçib saxlayırlar. Heç bir zəhmətlə müqayisəyə gəlməyən bu titanik əməyin ekvivalenti xalq arasında məşhur “iynə ilə gör qazımaq” ifadəsidir. Daha düzgün, səhih elmi nəticələr əldə etmək istəyən tədqiqatçı da öz növbəsində ilkin mənbə, istinad olaraq elmi arenada birmənalı təsdiqini tapmış mötəbər, etibarlı tənqidi mətnlərə müraciət etməlidir. Bu mənada tənqidi mətnlərin hazırlanmasının necə əhəmiyyətli, zəruri, aktual olması təsdiqə ehtiyacı olmayan faktdır desək, yanlışdır.

Təbii ki, əlyazma nüsxələri nə qədər şairin yaşadığı dövrə yaxın olarsa, bir o qədər başqa əlyazmalara nisbətən daha etibarlı sayılır. Bu barədə H. V. Dəstgerdinin indi verəcəyimiz fikri məsələyə hərtərəflivə birmənalı aydınlıq gətirir:

به همین سبب می بینیم در کتبی که صد و بیست سال بعد از نظامی و در حدود هفتصد و بیست هجری نوشته شده، در هر صد بیت ده پانزده غلط یافت می شود. و هر قدر از زمان نظامی دورتر می شویم، بر غلط ها می فزاید تا به جایی که از کتب کهنسال نظامی در حدود نهصد هجری بسیار کم می توان استفاده تصحیح کرد و از هزار به این طرف دیگر هیچ گونه استفاده در کار نیست. و خرابی و غلط روز افزون است تا به کتب چاپی این زمان که رسید، بکلی اشعار مسخ و دیگرگون و در بیست و هشت هزار بیت مثنوی سی چهل هزار غلط دارد.

- Buna görə də Nizamidən (yaşadığı dövrdən- Ə.M.) 120 il sonra təxminən 720-ci hicri ilində üzvi köçürülmüş nüsxənin hər 100 beytində 10-15 səhv tapmaq olur. Nizami dövründən uzaqlaşdıqca səhvlər daha da çoxalır və belə ki, IX əsrə qədər olan nüsxələrdə təshih, düzəlişlər aparmaq az da olsa mümkün olduğu halda X əsrdən bu tərəfə təhriflərin, səhvlərin çoxluğundan artıq bu nüsxələr təshih işinə yaramır. Gündən-günə artan səhv, müxtəlif təhrif və əlavələrin üzündən əsərlər bərbad hala düşmüşdür. Dövrümüzdəki çap kitablarına gəldikdə isə vəziyyət daha da pisləşmiş, şeirlər mənə təhrifinə uğramış, dəyişilmiş və 28 min beytlik məsnəvilərdə 30000 - 40000 səhv mövcuddur [Dəstgerdi, 1376:58].

Aparılan tədqiqatlar göstərir ki, bəzən az-çox vəzndən, şeirdən başı çıxan bəzi xəttatlar, əsər üzvi köçürənlər, yaxud əsərlərin üzünü müxtəlif məqsədlərlə köçürtdürənlər arabir vəcdə gəlib özləri də “Xəmsə” məsnəvilərinə bir çox əlavələr etmişlər. Belə şəxslərin əlindən hədsiz narazı olan V. Dəstgerdi onları nifrətlə xəyanətkar adlandırır və deyir:

... این خیانت بیشتر در "خسرو و شیرین" و "لیلی و مجنون" راه یافته است. تا این زمان هیچ کس پی نبرده و توجهی نکرده بود و تنها ما در طی تحقیق و مقابله دقیق بدین زشتکاری واقف و اشعار الحاقی را که در نسخ قدیمه وجود ندارد، تشخیص داده سفال شکسته ها را از میان رشته گوهر بیرون کشیده در پایان صفحات جای دادیم.

- ...Bu xəyanətkar iş ən çox “Xosrəv və Şirin” və “Leyli və Məcnun” məsnəvilərinə yol tapmışdır. Bu vaxta qədər buna heç kim diqqət yetirib, başa düşməmiş, yalnız biz dəqiq tədqiqat və müqayisə üsulu ilə baş vermiş bu çirkin işdən xəbərdar olub, qədim nüsxələrdə olmayan əlavə olunmuş şeirləri (əş`ar-e elhaği-ra) müəyyənləşdirib, şairin inci, gövhərlərinə qoşulmuş, əlavə edilmiş saxsı qırıntılarını onlardan ayıraraq, hər səhifənin sonunda yerləşdirdik [Dəstgerdi, 1378:59].

Maraqlıdır ki, “Xosrov və Şirin” dastanına əlavə edilmiş şeir parçaları nə az, nə çox 150 beyti əhatə edir. Bu əlavələrdə əruz elmindən, rədif, qafiyə bəhsindən xəbəri olmayan “şair” - xəttat kobud səhvlərə də yol verir. Məsələn: əlavə etdiyi şeir parçasında “mōbed” ilə “çakər” arasında fərq qoymur; “honərmənd” və “xerədmənd” kəlmələrini bir-biri ilə həmqafiyə edir və s. [Nizami, Xosrov və Şirin, 1321].

Həmin xəttatlar və bəzən bu işdə maraqlı olan şəxslər bir çox hallarda məqsədli şəkildə bəzən dahi

şairin dediklərini aradan götürür, həmin beytləri yazmır, bəzən də istədiklərini oraya əlavə edirlər. Buna misal olaraq nizamişünaslıqda süni şəkildə yaradılmış mübahisə doğuran məsələlərdən biri də şairin Azərbaycanın Gəncə şəhərindən, yoxsa İranın Qum vilayətinin Təfriş şəhərindən olmasıdır. Araşdırmalardan aydın olur ki, XVII əsrə qədər yazılmış təzkirələrin hamısında şairin Gəncədə anadan olması və ömrünün sonuna kimi də burada yaşayaraq vəfat etməsi göstərilir. Ancaq XVI əsrin ikinci yarısı və XVII əsrin əvvəllərində yaşamış ərəbmənşəli İran alim və şairi Şeyx Bəhai [1546-1622] şeirlərinin birində yazırdı ki:

*O təmiz gövhər Təfriş torpağındandır,
Ancaq Gəncə torpağında dəfn edilib*

Buradan başlayaraq XVII əsr təzkirələrinin bəzilərinə bu yanlış və səhv məlumat yol tapır. Bundan daha pisi isə bu yanlış xəbərdən ilhamlanaraq Qum vilayətindən olan hansısa bir “vətənpərvər”, “İranpərəst” şair bu səhv məlumatı bir qədər də inkişaf etdirərək iki beyt şəklində salır və əsərin üzünü köçürən xəttatın yardımını ilə aşağıda verəcəyimiz beytləri “İskəndərnamə” dastanının ikinci hissəsi “İqbalnamə” məsnəvisinin mətni daxilində yerləşdirir:

چو در گرچه در بحر گنجه گمم، ولی از قهستان شهر قمم.
به تفرش دهی هست تا نام او، نظامی از آنجا شده نامجو.

*Baxmayaraq ki, dürr kimi Gəncə dənizində itmişəm,
Ancaq Qum şəhərinin Qumistan (bölgəsindənəm).
Təfrişdə “Ta” adlı bir kənd vardır,
Nizami oradan şöhrət tapmışdır. [4, səh.6].*

Maraqlıdır ki, bu məlumat XVII əsrə qədər əldə olan qədim əlyazma nüsxələrinin **heç birində mövcud deyildir**. Belə halda sonrakı mənbələr onu haradan ala bilərdi? Beləliklə, aydın olur ki, bu iki beyt sonradan uydurularaq, Nizamiyə aid edilmişdir. Elə bu səbəbdən də “Xəmsə”nin ilk tənqidi mətnini hazırlamış H. V. Dəstgerdi həmin iki beyt haqqında yazır: **“Bu iki beyt qədim nüsxələrdə yoxdur**. Bundan başqa bu sonradan əlavə edilmiş beytlər elə yerdə yerləşdirilib ki, onların oradakı mətləbə heç bir aidiyyəti yoxdur və onlar özlərindən əvvəlki və sonrakı məntiqi əlaqəni, mənanı da pozur...Yəni Qum və Təfriş barədəki misraların bu beytlər arasında yeri yoxdur. Buna görə də onlar mətnə sonradan əlavə edilmiş beytlər hesab edilməlidir.” [Dəstgerdi,1378:12]

Nəticə: Ömrü boyu doğma şəhəri, ana yurdu Gəncədən kənara çıxmayan Nizami Gəncəvinin əsərlərinin nadir əlyazma nüsxələri Bakı, təbriz, Tehran, İstanbul, Qahirə, Dehli, Moskva, Sank-Peterburq, Paris, London və s. kitabxana, muzey, əlyazma fondlarında ən qiymətli nadir incilər kimi qorunub saxlanılır. Bu da azərbaycanlı şair-mütəfəkkirin dünya şöhrətinin əyani göstəricisidir. Yekun olaraq onu demək istəyirik ki, Nizami Gəncəvi əsərlərinin günümüzə qədər gəlib çatmasında katib, xəttat, onları yazdıran, sifariş verən insanların əməyi böyük və danılmazdır. Lakin eyni zamanda bu əsərlərin üzünü köçürən, bu iş rəhbərlik edən katib və xəttatların etdiyi səhvlər, xətlər, (istər məqsədli, istərsə də kor-korana olsun) danılmazdır. Araşdırma göstərir ki, bu səhvlər, təhriflər adətən XVII əsrdən sonra şairin əsərlərinə yol tapmışdır. Məqalədə baş verən səhv təhriflərin yaranma səbəbləri və onları aradan qaldırmaq üsullarından imkan daxilində bəhs edilmişdir.

Neçə yüz illərdir ki, humanizm, sülh, həmrəylik, ali insani hisslər təbliğ edən, bəşəriyyətə ruh, mənəvi güc verən Nizaminin əlyazma nüsxələrinin mövcud tənqidi mətnləri özünəməxsusluğu, müəyyən mənada elmi dəqiqliyi ilə seçilir, lakin, Nizami sözünün özünün olduğu kimi (hər hansı şört və sifarişli tələblər, istəklər formasında deyil!) gələcək nəsillərə çatdırılması üçün daha mükəmməl tənqidi mətnlərin hazırlanmasına ehtiyac var və bu aktual məsələ nizamişünaslığın qarşısında duran ən ümdə vəzifələrdəndir .

Ədəbiyyat

1. Göyüşov N. (2021) “Xəmsə”: Söz və hikmət xəzinəsi, Nizami Gəncəvi klassik və müasir tədqiqlərdə, 443- 518 s., Bakı: “Elm və təhsil” nəşriyyatı, 1028 s.
2. Hüseynoğlu K. (2021) Nizami Gəncəvinin milli mənsubiyyətinə dair mübahisələr, Nizami Gəncəvi klassik və müasir tədqiqlərdə, 585-592, Bakı: “Elm və təhsil” nəşriyyatı, 1028 s.
3. Gəncine-ye həkim Nezami Gəncəvi.(1378) Təshih-e Vəhid-e Dəstgerdi. Be kuşəş-e Sə'id-e Həmidian.
Tehran: nəşr-e Qətre, 389 s. 4.
4. Kollıyyat-e “Xəmsə”-ye həkim Nezami-ye Gəncəvi. (1385) Ba moqəddeme və baznegəri-ye Vəhide Dəstgerdi.Tehran
5. Nezami Gəncəvi. (1960) Məxzən-ül əsrar, motun-e elmi-yo enteqadi, nəşriyyat-e Fərhəngestan-e olum-e cəmhuri-ye şourəvi-ye sosiyalisti-ye Azərbaycan, Bakı:, 252 s.
6. Nizami Gəncəvi.(2018) Xosrov və Şirin. Mircəlal Zəki, mənzum tərcümə, Bakı: “Qanun” nəşriyyatı, 527 s.
7. Nezami Gəncəvi. (1321) Xosrov və Şirin, həvaşi və şərh ba qələm-e Vəhid Dəstgerdi, Tehran: çapxane-ye Ərməğan, 466 s.

WHAT AFFECTS TRUST IN POLITICAL INSTITUTIONS MOST IN EASTERN EUROPE, TURKEY AND AZERBAIJAN?

Mikayil Yusif

The Academy of Public Administration under the President of the Republic of Azerbaijan,
0000-0002-7732-8261

ABSTRACT

The feeling of trust is seen as one of the most important elements in the establishment and continuation of the relations between individuals and institutions. In addition, institutions that consist of the needs of individuals have to be in a trust-based relationship both with each other and with individuals. Individuals maintain their relations with the promises they make and the convictions they will acquire in the realization of these promises. Political trust is expressed as one of the pivotal indicators of citizens' adherence to their political system and, namely, to democracy. Citizens participate in the demands of power without fear, thanks to the political trust ground formed.

Even so, the extant literature successfully deal with the political trust problem in institutions, the research gap still exists for Eastern Europe, Turkey and Azerbaijan. The objective of the article is to identify factors influencing trust in political institutions in the specified regions. Therefore, the research question: "What factors affect trust in political institutions most in Eastern Europe, Turkey and Azerbaijan? – has been identified.

The method of comparative and systemic analysis of scientific literature in the field has been applied in identifying the state-of-art and investigating the research question defined.

It has been found that education, internet usage, social media, age, and social inequality are the key determinants of the reliance in political institutions of the regions.

While internet usage and social media requires transparency and accountability from political institutions, social inequality implies that the more socially equal the societies are, the more they trust in the institutions. As the age increases reliance the institutions declines. However, rise in education level enhances judgmental thoughts among people. The more people judge, the more they put pressure on the institutions for being transparent and accountable.

Keywords: trust, political institutions, Eastern Europe, Turkey, Azerbaijan

1. Introduction

The main feature of modern pluralist democracies is that citizens' interest in the system has increased considerably. In today's democracies, it is possible to talk about the existence of a widespread effort among citizens to internalize the ideals and principles of democracy. It is not enough for the leaders who direct the states and politics to be popular, to encourage the participation of the people in the political determination processes and to stimulate the political trust among the whole people. There will always be those who think that there are inequalities and injustices among the people, and those who are suspicious of all the actions of governments. So much so that today's political person evaluates the political system with his/her own subjective point of view, and as a result of this evaluation, he/she generally reveals his/her own political rationality [6]. In these evaluation processes, sometimes individuals' commitment to the system and their perception of legitimacy on the system get stronger, and sometimes the individual moves away from the political system and its representatives. It is possible to state that the basis of all these types of behavior is the trust or distrust in the political system or political institutions. Political trust has an important place in understanding

the characteristics of modern democracies.

Overall, trust is defined as the “core of social capital” and considered as one of the most important resources for the wellbeing and enhancement of modern societies [8]. A high level of trust leads to an inclusive and open community, and improves the probability of investments in the future. It also enhances economic development, and leads to higher level of happiness and a general feeling of well-being within a community [4].

Trust, which is at a very important point in the relations of the individual living in the society, both with each other and with the institutions, has the opportunity to be researched and studied in many areas. It is seen that trust, which has to be studied in many fields of social sciences, especially psychology and sociology, has an important place in the field of politics [10].

With the development of democracy, the systems in which the citizens' preferences determine the management have revealed the importance of the element of trust in politics. In accordance with the studies carried out as a result of the increasing importance of trust in politics, it is seen that the concept of political trust developed in the 1960s. Political trust studies are also encountered in fields such as psychology, management and economy, primarily in the fields of politics and sociology.

Political trust is also very important when evaluated in terms of legitimacy. Because with the developing democratic structure, the source of legitimacy is now the citizen himself. Now, citizens have become the decision-makers in politics with many tools, especially elections, and they have taken on a role in the direct permanence of the regime and the system with its basic elements. In this order, where the political participation levels of the citizens are certain, of course, the most effective factor in preference is trust.

Albeit the fact that the extant literature successfully deals with the problem of political trust in institutions, the research gap still exists for Eastern Europe, Turkey and Azerbaijan. The goal of this study is to investigate factors, which have explicit or implicit impacts on trust in political institutions in the specified regions. Therefore, the research question: “What factors affect trust in political institutions most in Eastern Europe, Turkey and Azerbaijan? – has been identified.

2. Trust. Political trust.

Nowadays, we, as members of society, are aware of the essence of trust whenever we are required to deal with the risks derived from a socio-economic context in our everyday lives. Parents, friends, and even the mass media alert us not to mindlessly and easily rely on strangers and politicians. On the other side of this coin, it should also be noted that human beings to some extent have to know that a certain level of trust is a prerequisite for cooperating in the economic, political, and social contexts. Rising mobility, a greater distribution of the human resources, as well as novel communications technologies reinforce us to cooperate and collaborate with and place our trust in those whom we do not know personally. The influence trust has on social, political, and economic variables has been extensively investigated by both social and political scientists [8]. Confidence is defined as the belief that the individual will act in accordance with the promises he/she has made, that he/she will show honesty in the negotiations, and that he/she will not act pragmatically even in the event of a possibility.

Trust refers to a basic consensus about the common values, priorities and differences among members of a society and the accepted value judgments of the society in which they live. When the concept of trust is evaluated in politics, it is thought that it covers the expectations of the citizens about the form of government they want to have, the mutual working and relations of the power with public institutions, the private sector and citizens, and the behavior of the rulers, civil servants and citizens, especially political leaders. It is seen that the relationship of trust and politics spreads over a wide

area.

Political trust is expressed as the general judgment of citizens that the political system and political actors or institutions are responsive, and that they will obey the rules of the system even without being monitored by these actors. Thanks to the created political trust ground, citizens participate in their free demands without fear. Political trust is based on people's level of belief in fulfilling their responsibilities to each other and especially citizens' belief that politicians, especially leaders and political institutions, will keep their promises in an honest and impartial manner. According to some authors, political trust can be classified under three categories as follows:

a) Goal-based trust – is evaluated in two groups as macro and micro structures. In a more general sense, trust in the political system or its institutions describes a trust in the macro structure. Trust from an individual point of view also reveals trust in the micro structure. Trust in leaders is seen in the micro structure.

b) Motivation-based trust – is a feeling of rational and psychological trust. Rational trust is a response based on interest. Whether the leaders take up the issues that are on the agenda for the citizens or not, the following of the citizens is formed by the comparison that will be made as a result. Psychological trust is formed as a result of citizens' evaluation of the characteristics of the leader. Citizens expect honesty and sincerity in their speech and behavior in front of the citizens.

c) Social trust – reveals the importance of citizens' tendency to act together and do business in terms of political trust. That is, the relationship of trust between citizens is not different from political trust. In this respect, social trust and political trust work together.

3. Methods and materials

A comparative and systemic analysis of the existing scientific materials was conducted as the method of the study to generate knowledge and derive fruitful findings between July and August 2022 by means of the “Advanced search” tool of the “Web of Science” database. Before employing the search query on the database, inclusion and exclusion criteria were developed. These criteria were as follows:

- The articles should be published in peer-reviewed journals.
- Materials should be written in English, Azerbaijani, and Turkish.
- Volumes should be relevant to the research question.
- According to the Web of Science categories, the articles should be under the category of Political Science.

In order to do the search on the database two main key elements of the research question – “political institutions” and “political trust” have been identified. To keep the number of scientific volumes high in the initial phase, the search based on country and region level has been avoided. Therefore initial search query was like – ALL=(political institution*) AND ALL=(political structure*) AND ALL=(trust) AND ALL=(political trust).

This led to 366 results from the Web of Science database. According to the inclusion and exclusion criteria, 293 materials have been removed. After title and abstract screening, the next 26 records were rejected. From the remaining 47 records, the next 22 records have been eliminated following the full text screening. After the snowball effect, the next 11 papers have been identified, which makes the total number of records 36 in the end. However, not all papers are mentioned in the reference list, since some papers only helped to establish and enhance the overall topical understanding of the author. Specifically region level information is mainly derived from the papers read for the study. This is mainly because, only limited amount of papers specifically analyzing the phenomenon of political trust in political institutions for the mentioned geographical areas is available in the database.

4. Results

In this section, the main findings following the research process have been discussed.

In general, it should be mentioned that the main factors influencing the level of political trust in political institutions are education, internet usage, social media, age, and social inequality. While education, internet usage, social media actively interlinked with the phenomena of transparency and accountability when it counts to the reliance on political institutions, age and social inequality passively related to the above-mentioned phenomena. To base these arguments, it is a wise way to analyze each found factor separately.

There is no need to claim once again the undeniable importance of education. Just as Albert Einstein quoted, “Education is not the learning of facts, but the training of the mind to think”. This is especially true when it counts to the societal mindset and its judgmental mechanism towards manifold issues and problems that we – as members of these societies experience in our daily lives. While analyzing the existing literature, it has been found that education level accounts for the trust level [2]. Especially in Azerbaijan, a rise in the education level of people positively influence trust level. While some authors found same results [9], others reversely concluded that there is a negative relationship between political trust and education [3]. However, other studies reveal that the relationship between political trust and education depends on the nation-states political context. For instance, according to Hakhverdyan and Mayne (2012) when the level of corruption is low, increased education level explains more political trust, however, this develops vice versa when the corruption level is high [1]. This finding proves that increased education level leads to higher requirements from people’s sides on political institutions for being more transparent and accountable in their work.

It is not secret that the internet has played a significant role in reaching political adjustments across the globe. When it counts to the effect of internet usage on political trust, we can claim that likewise education level, internet usage significantly increases pressure on transparency and accountability measures of political structures [11]. Internet usage involves usage of internet via YouTube information channels; giant news agencies’ web platforms etc. Especially in the developing countries, these online platforms play significant roles, due to the controlled national news agencies and lack of unbiased local press. Therefore, rising levels of internet usage affects in a negative way and has highly significant effect on political trust [11].

From above mentioned findings it can be easily claimed that social media as well influences in the same way as the internet usage to the political trust. Social media have in fact a greater positive impact on trust than television, the printed press and digital newspapers, in this regard [7].

Among the factors that were determined, age also plays a role in explaining the level of political trust. According to some authors, in the US and other advanced industrial democracies, age corresponds negative relation with political trust, claiming that older people become more trustful. However, others claim that age does not matters in explaining trust. They claim that people do not become more or less trustful over the time. However, it is found that with an increase in age in the specified regions, the willingness towards trust in political institutions decreases [2].

On the other hand, social inequality plays crucial role in affecting political trust in political institutions. This implies that the more equal the societies are, the more they are willing to rely on the political institutions, and vice versa. Especially in the specified geographical regions, the main roots of the distrust in political institutions and their work are merely derived from the socially unequal people. Being socially unequal triggers distrust in human mindsets towards political institutions. From individual perspective, people rightly are more willing to blame political institutions due to their poor performance [5].

5. Conclusion.

In the social order, trust is an important concept that finds its response in a wide area. The concept of trust, which has been studied in many fields, has also found the opportunity to be studied in the field of political science on issues such as the political system, government, the source of legitimacy, governments, leaders, political parties, electoral processes and systems, voters, economic structure and system. Political trust is now seen as an issue whose importance cannot be denied in many respects and cannot be ignored.

Political trust is evaluated in three categories as goal-based trust, motivation-based trust and social trust. It is also explained by two basic theories, cultural theories and institutional theories. Especially when cultural theories are evaluated, it is important to consider the differences and political cultures of countries. In addition, when institutional theories are examined, it is revealed that the system and institutional structures will establish trust, although they do not completely ignore the cultural structure.

As discussed extensively in the study, the results of studies on political trust reveal that high trust is an important component for elected representatives and political institutions. In addition, high political trust in political institutions offers them the opportunity to manage more effectively.

In this article the main factors that influence most political trust in political institutions in the regions like Eastern Europe, Turkey and Azerbaijan have been introduced. Throughout the comparative and systemic analysis of the existing scientific literature, it is identified that education, internet usage, social media, age and social inequality are the key factors influencing political trust in these regions. In addition to these, it has also been identified that education, internet usage and social media triggers the political trust actively. These findings are pondered as active determinants of political trust, since they enforce political institutions to become more transparent, visible, concrete and accountable. However, the remaining two passively contribute to the political trust phenomenon. While rise in age associates with decline in political trust, the fact of being socially equal increases the people's trust in political institutions.

In future research, other factors, like gender and income can be further investigated in other languages and for other regions as well.

REFERENCES

- [1]. A. Hakhverdyan and Q. Mayne, "Institutional trust, education, and corruption: a micro-macro interactive approach", *The Journal of Politics*, vol. 74(3), pp. 739–750, Jul. 2012.
- [2]. A. Valiyev, A. Babayev, H. Huseynova and K. Jafarova, "Do citizens of the former Soviet Union trust state institutions and why: The case of Azerbaijan", *Communist and Post-Communist Studies*, vol. 50, pp. 221–231, 2017.
- [3]. D. Canache and M. E. Allison, "Perceptions of political corruption in Latin American democracies", *Latin American Politics and Society*, vol. 47(3), pp. 91–111, Sep. 2005.
- [4]. F. Herreros and H. Criado, "The state and the development of social trust", *International Political Science Review*, vol. 29(1), pp. 53–71, Jan. 2008.
- [5]. G. Medve-Bálint and Z. Boda, "The Poorer You Are, the More You Trust? The Effect of Inequality and Income on Institutional Trust in East-Central Europe", *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, vol. 50(3), pp. 419–453, 2014.
- [6]. H. B. Eser, "Siyasal Güven Ve Bileşenleri, Üniversite Öğrencilerinde Etnik Kimlik, Siyasal Güven İlişkisi Üzerine Bir Uygulama", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, say. 29, ss. 15–42, Ağu. 2013.

- [7]. M. Echeverría and E. Mani, “Effects of Traditional and Social Media on Political Trust”, *Communication & Society*, vol. 33(2), pp. 119–135, 2020.
- [8]. M. Freitag and M. Bühlmann, “Crafting Trust The Role of Political Institutions in a Comparative Perspective”, *Comparative Political Studies*, vol. 42(12), pp. 1537–1566, Dec. 2009.
- [9]. R. Rohrschneider and S. Rudiger, “Trust in democratic institutions in Germany: theory and evidence ten years after unification”, *German Politics*, vol. (11)3, pp. 35–58, Dec. 2002.
- [10]. T. Şener, “Siyasal Güven”, *Nobel Bilimsel Eserler*, ss. 1–16, Ara. 2020.
- [11]. Y. You and Z. Wang, “The Internet, political trust, and regime types: a cross-national and multilevel analysis”, *Japanese Journal of Political Science*, vol. 21, pp. 68–89, 2020.

AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA "NATƏVAN" İMZASI

Gülzarə Namiq qızı Mustafayeva

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Şəki filialı Filologiya fakültəsi tədris məsləhətçisi

Orcid:<https://orcid.org/0000-0002-2745-6636>

XÜLASƏ

Azərbaycan-türk mədəniyyətinə, əbədiyyatına zaman-zaman böyük dahilər, istedadlı sənətkarlar, bir sıra mədəni incilər töhfə edən Qarabağ ədəbi mühitinin müstəsna olduğunu müşahidə edirik. XIX əsrdən etibarən Qarabağ ədəbiyyatı “qızıl dövrünə” qədəm qoyub, Şuşa Qafqazın mədəniyyət mərkəzinə çevrilib. Azərbaycanın ən gözəl guşələrindən biri Qarabağın ədəbiyyatımıza bəxş etdiyi nadir şəxsiyyətlərdən biri də poeziyamızın iftixarı Xurşidbanu Natəvanıdır. Natəvan özünəməxsus güclü xarakterindən doğan qətiyyətlə, sarsılmaz iradə gücünə və hünərə arxalanaraq öz həyatını iztirablar və mübarizələr içərisində keçirsə də, insanlara sevinc və fərəh, iftixar hisləri aşlamışdır. Natəvan lirikasının təməl və mayasını istiqamətləndirən qəm-qüssə leitmotivinin mənəbəyini araşdırmaq, onun hansı formalarda təzahür etdiyini görmək üçün şairənin qəzəllərinə nəzər yetirmək kifayətdir. Xurşidbanu Natəvan klassik Azərbaycan ədəbiyyatının əvəzolunmaz siması Füzuli məktəbinə mənsub sənətkar şairədir və onun fikirləri, duyğu, meyil və hisləri klassik poeziyanın qəzəl janrında bütün mənə xüsusiyyətləri ilə əks olunmuşdur. Məlum olduğu kimi, qəzəl klassik Azərbaycan şeirinin geniş yayılmış, kütləviləşmiş ən çox oxunan və sevilən növüdür. Bu janrın spesifik xüsusiyyətləri vardır ki, şairin dili ilə həyat, zaman və insanlıq haqqında bildirilən lirik, fəlsəfi-aşıqanə fikirlərin şərhidir. Natəvan, özünün şeir üslubunda, bədii təsvir və bədii ifadə vasitələrində dahi Füzulinin sənətkarlıq incəliklərini yeni səpkidə, orijinal bir tərzdə ifadə etməyə öz sələfinin yolunu cəsarətlə və ləyaqətlə davam etdirmişdir. Milli sənət xəzinəmizin beşiyi Qarabağda ömrü və qələmi bitkin bir ədəbi irs yaratmış Xurşidbanu Natəvan bütün müasirlərinin – müxtəlif sənət adamlarının, folklor müəllifi xalqın daimi marağında olmuşdur. Ədəbiyyat tariximizdə dərin iz qoymuş şairlərdən olan Xurşidbanu Natəvanın adı gələndə bu gün gözlərimiz önündə düşmən tapdığından yenidən azad olunmuş gözəl Qarabağımız canlanır. Qarabağ ədəbi mühitinin formalaşmasına, inkişafına mühüm təsir göstərən Natəvan xalqımızın milli – mədəni irsinin zənginləşməsinə də böyük töhfələr vermişdir

Açar sözlər: Azərbaycan şairəsi, Qarabağ, kədər, fəlsəfi düşüncə, klassik poeziya, məhəbbət, poetik vasitələr, qəzəl, insan, könül dünyası

"NATAVAN"'S SIGNATURE IN AZERBAIJANI LITERATURE

ABSTRACT

We observe that the Karabakh literary environment is exceptional, with great geniuses, talented artists, and a number of cultural pearls contributing to the Azerbaijani-Turkish culture and eternity. Since the 19th century, Karabakh literature has entered the "golden age", and Shusha has become the cultural center of the Caucasus. One of the rare personalities that Karabakh, one of the most beautiful corners of Azerbaijan, gave to our literature is Khurshidbanu Natavan, the pride of our poetry. Although Natavan spent his life in sufferings and struggles, relying on determination, unwavering will power and skill born from her unique strong character, she instilled feelings of joy and pride in people. It is enough to look at the poet's ghazals in order to examine the source of the sadness leitmotif, which directs the foundation and essence of Natavan's lyrics, and to see in what forms it

manifests. Khurshidbanu Natavan is an irreplaceable figure of classical Azerbaijani literature, an artistic poet belonging to the Fuzuli school, and her thoughts, feelings, inclinations and feelings are reflected in the ghazal genre of classical poetry with all the characteristics of meaning. As it is known, is the most widely read and popular type of classical Azerbaijani poetry. There are some own characteristic features of genre ghazal. One of the specific features of this genre is the interpretation of lyrical, philosophical and romantic ideas about the life, time and humanity lived by the poet who writes ghazals. Natavan, in his style of poetry, artistic description and means of artistic expression, expressed the artistry subtleties of genius Fuzuli in a new and original way, and continued the path of his predecessor with courage and dignity. Khurshidbanu Natavan, who created a literary legacy in Karabakh, the cradle of our national art treasure, has been in the constant interest of all her contemporaries - various artists, people who are considered the authors of folklore. Khurshidbanu Natavan's poetry has attracted the attention of many people, including artists and singers. The well-known mugham master Seyid Shushinski appealed to Natavan's creativity and sang the poetess's ghazals on "Segah". Turning to Natavan's ghazals did not end with S. Shushinsky, almost all well-known Azerbaijani singers of the days sing the poetess's ghazals and get inspiration. Natavan poetry is also reflected in the works of professional Azerbaijani composers. A bright example of this can be the famous song-romance "Garanfil" (carnation) written to the words of Natavan by the famous composer, People's Artist, professor Vasif Adigozalov. The composer, who wrote the opera "Khan gizi Natavan" with great spirit and love, aroused the interest of a wide audience. Besides being a fragile and emotional beloved poet, Natavan was also a gentle and talented artist who conveyed his feelings and emotions to his lovers through her drawings. The elegant artistic embroideries collected in the album "Gul defteri" (Flower Notebook) of the poetess are a proof of this. Natavan has a special place in the memory of her time not only as a poet, artist, but also as a patriotic social and political figure who loved her people and her nation. Having a comprehensive way of thinking and a wide heart, Natavan's self-affirmation as a person, attachment to the motherland, the land of his birth, was also under great influence of their lineage, root, generation to which she belonged. Khurshidbanu Natavan created a literary assembly called "Majlisi uns" in Shusha, and was a mediator in conveying to the people the artistic examples created by other poets who were closely involved in the work of the assembly. Today, when the name of Khurshidbanu Natavan, one of the poets who left a deep mark in our literary history, comes up, our beautiful Karabakh, which has just been freed from the enemy, comes alive in front of our eyes. Natavan, who had an important influence on the formation and development of the literary environment of Karabakh, also made great contributions to the enrichment of the national and cultural heritage of our people. Natavan, a philanthropist and a leader of his people, was closely involved in solving social problems. The aqueduct, now known as "Khan Gizi Spring", was built in 1873 to meet the drinking water needs of the people of Karabakh. At the same time, Natavan initiated a larger project to build a water pipeline from the Araz River to the Mil Plain. One of the most important events in the life of Khurshidbanu Natavan is the fact that Khurshidbanu met the famous French writer Alexandre Dumas in Baku in 1858 as a result of a happy coincidence. At that time, Khasay Khan's good knowledge of the French language, Natavan's husband, played an exceptional role in the establishment of sincere relations between them. They went on a walk together in Absheron, and when they left, they presented each other with valuable gifts. The first information about building a stone road from Baku to Shikh village by Natavan was reflected in A. Dumas's book "Journey to the Caucasus". The khan's daughter, who attached special importance to science, education, and creativity, helped to open schools and madrasas and worked to protect our mother tongue. To perpetuate the memory of the beloved poetess of her people, a statue was erected in Baku, a bust in Shusha, and a gravestone monument in Agdam. Natavan's bust in

Shusha was brutally shot by Armenians and sold as scrap metal. With the efforts of the Azerbaijani authorities, the bust was discovered and brought to Baku. It was kept in the Azerbaijan National Art Museum in Baku and was included in the museum's collection since 2000. After the liberation of Shusha, along with other statues, the statue of Khursudbanu Nateva was returned to its previous place.

Keywords: Azerbaijani poetess, Karabakh, grief, philosophical thought, classical poetry, love, poetic tools, ghazal, human, the world of the heart

Literature

1. Jafarzade A. Stories about Natavan. Baku: Azernashr, 1963, 60 p.
2. Khurshid Banu Natavan. Minutes from the life of Azerbaijani writers. Baku: 1979, p.
3. Mammadov B. Khurshidbanu Natavan. Baku: Yazichi, 1983, 158 p.
4. Nateva's poet relatives. Baku: Azernashr, 1989, 84 p.
5. Aliyeva H. Nateva's embroideries. "Gobustan". 1970, N1, p. 42–46.
6. Efendiyev I. Khurshidbanu Natavan. "Azerbaijan", 1985, N11, p. 22–65.
7. Mammadov to B. Khurshidbanu. "Star", 1995, N1, p. 36.

1.Giriş

XIX yüzilin tanınmış Azərbaycan şairəsi Natəvanın həyat və yaradıcılığı onillər ərzində araşdırılsa da, həmişə ciddi maraq kəsb edir, tədqiqat obyektini kimi aktuallığını saxlamışdır. Xurşidbanu Natəvan zəmanəsinin görkəmli şəxsiyyətlərindən olmuş, təkcə Azərbaycanda deyil, bütün Cənubi Qafqazda xeyirxahlığı və mesənətlığı ilə tanınmışdır. O, yaradıcılığa 50-ci illərdən ənənəvi şərq mövzusu və lirik şeirlərlə başlamış, lirikasında müxtəlif janrlara müraciət etsədə qəzəl janrında məhəbbət və təbiət mövzusunda fitri istedadını uğurla nümayiş etdirmişdir. 16 yaşlı oğlunun ölümündən sonra Natəvan daha çox bədbin ruhlu şeirlər yazmışdır, dərindən qəmli bu şeirlər vasitəsi ilə xəfiflətməyə çalışmışdır.

Parlaq istedadla və qabaqcıl ideallara malik olan Xurşidbanu ilk təhsilini dövrünün alim və sənətkarlarından almış, həmçinin "Quran" ayələri və dünyəvi elmlərlə yaxından tanış olmuşdur.

O, doğma dili ilə yanaşı ərəb, fars dillərini mükəmməl öyrənmiş, klassik şeir qayda-qanunlarının dərinliklərinə yiyələnmişdir. Xüsusilə onu qeyd etmək lazımdır ki, Xurşidbanunun dünyagörüşünün, bədii zövqünün formalaşmasında nadir kitab və qiymətli əlyazmaların mütaliəsi olduqca böyük rol oynamışlar. Xurşidbanunun fitri istedadının üzə çıxmasında Şuşa ədəbi mühitinin təsiri danılmazdır. Natəvan şairliklə yanaşı, istedadlı rəssam da olmuş, nəfis əl işləri, müxtəlif janrdakı tikmələr bacarağına da yiyələnmişdir. Yaradıcılıqla bərabər, Xan qızının ictimai və idarəetmə fəaliyyətini qeyd olunmalıdır. O, nəinki Azərbaycan ədəbiyyatında, mədəniyyətində, hətta ictimai həyatında da dərin izlər salmışdır.

2.Xurşidbanu Natəvanın yaradıcılığında lirik konflikt

Xurşidbanu Natəvan yaradıcılığa təxminən XIX əsrin 50-ci illərindən başlamışdır. İlk vaxtlar onun "Xurşid" imzası ilə yazdığı şeirlərin əksəriyyəti itib-ətməmiş, yalnız cüzi hissəsi bizə gəlib çatmışdır. 1870-ci ildən etibarən şair özünə "Natəvan" təxəllüsü götürərək, dərin məzmunlu qəzəllərini yaratmışdır. Onun şeirləri hələ sağlığında dildəndilə düşmüş, müasirləri arasında əlyazması şəklində yayılmışdır. Təxəllüsündən bəlli olduğu kimi, Xurşidbanu şeirimizə narahat bir ilhamla, şikayətçi bir ruhla gəlmişdir. Füzulidə olduğu kimi, onun lirikasında da sevinclə kədər birləşərək vəhdət yaratmışdır. Şair bu təzadların arxasında dayanaraq, ictimai ziddiyyətlərin dərin fəlsəfi mənasını axtarmış, ədalətlə haqsızlığı, səadətlə bədbəxtliyi törədən səbəblərin mahiyyətini

açmağa çalışmışdır. Arzuları ilə həyat həqiqətləri arasında böyük uçurum olduğunu dərk edən Natəvan, nə cəmiyyət və təbiət qanunları ilə, nə də yaradılışla barışa bilməmişdir:

Nə mən olaydım, ilahi, nə də bu aləm olaydı!
Nə də bür aləm ərə dil müqəyyədi-qəm olaydı!

Füzuli yaradıcılığından bəhrələnən şairə insani keyfiyyətləri hər şeydən uca tutmuş, bu dünyanın fani olmasına inanmışdı. Natəvan yaradıcılığı boyu Füzulinin poetik cazibəsindən uzaqlaşa bilməmişdi. Şairin yaradıcılığında M.Füzulinin yaradıcılığının təsiri ilə yazılmış saf, insanı ucaldan sevgini, xeyirxahlıq, insanpərvərlik, dostluğu tərənnüm edən qəzəllər mühüm yer tutur. Məhəbbət mövzusunda qəzəllərində sevən, vüsəl həsrəti ilə yaşayan, izzət çəkən aşiq obrazı diqqəti cəlb edir. Yenə, ya rəbb, nə qəmgindir mənəm bu şad olan könlüm,
Rümüzi-eşqdən ağah olub, ustad olan könlüm.
Görübdür yarı əğyarə olubdur məhvi-nəzzarə,
Edibdir sinəsin parə, mənəm abad olan könlüm.

Sevgi yolunda əzabkeşlik, dözümlü, ağrıdan həzz almaq da Natəvanın lirik qəhrəmanını səciyyələndirən mühüm əxlaqi-mənəvi keyfiyyətidir.

Niyə peymanədən keçdin, niyə zəncirdən qaçdın?
Nədəndir çöllərə düşdün, mənəm bərbad olan könlüm?

Fəraqın ruzi-matəmdir, sərəsər möhnəti-qəmdir,
O zülfün kimi dərhəmdir, mənəm azad olan könlüm.
Baxın bu Natəvan zarə, günü bəxti kimi qarə,
Gəzər Məcnun tək avarə, mənəm naşad olan könlüm.

Qəzəllərində məhəbbət, insani gözəlliklər, təbiət gözəllikləri əsas yer tutur. Natəvanın məhəbbət mövzusunda yazdığı qəzəllərində həyatdan şikayət, peşmançılıq, yalvarış, nigarançılıq, təəssüf hisləri, zamanədən, dövrandan narazılıq motivləri də ifadə olunur. İnsan taleyinə həssaslıqla yanaşan şair maddi və mənəvi aləmdə rastlaşdığı ziddiyyətlərə - "eşq içrə" şadlıqdan axan göz yaşlarına, həyatdakı hicranla vüsəl, sevincə bəlanın olmasına dərinədən təəssüflənir. Daxilən bədbinləşmə, məyusluqla nəticələnən sevinc şadlığı istəməyib ondan imtina edir:

Niyə peymanidən keçdin, niyə zəncirdən qaçdın?
Nədəndir çöllərə düşdün, mənəm bərbad olan könlüm?

Fəraqın ruzi-məhşərdir, sərəsər mehnəti qəmdir,
O zülfün kiymi dərhəmdir, mənəm azad olan könlüm.
Baxın bu Natəvan zarə, günü bəxtim kimi qarə,
Gəzər Məcnun tək avarə mənəm naşad olan könlüm.

Təmiz, pak hislərlə yaşayan şairənin şeirlərində qəmginlik, kədər əhval-ruhiyyəsi var. Natəvan lirik şair olduğundan şeirlərinin əsas predmeti insanın könül dünyası, əhvali-ruhiyyəsi, hiss və həyəcanları, arzu və istəkləri sevinc və kədər duyğularıdır. Şair gerçəkliyin təzadlarını özünün mənəvi aləmində, qəlbindən keçirib təqdim edir. O həyatın ziddiyyətini ağılla qəbul edir, qavrayır, könül süzgəcindən keçirib təqdim edir. Şeirlərinin lirik konfliktə də çox vaxt ağılla qəlbin toqquşmasında, mübarizəsində əks olunur:

Sən yar ilə zövqdə, səfadə,
Mən burda bu cəvr ilə cəfadə.
Vaxtında səi aşinalıq eqdin
Döndün belə bivəfəliq etdin.
Təqsir kimin oldu padşahım?
Bildir ki, mənə nədir gunahım?
Bəs neyləsin, indi bu dili-zar?

Gör kimlər ilə çəkərdim azar.

Sən nazin ilə ol indi xürrəm.

Əğyar ilə qəm çəkim dəmadəm.

Sən eyşdə əyləş indi xoşdil,

Mən hicridə, həm məlulu müşgül.

Bu qəzəllərdə gah aşiqin dərin məhəbbəti verilir, gah bu məhəbbətə, eşqə qarşı sevgilinin etinasızlığı, aşiqin çəkdiyi cəfa, etdiyi şikayətlər verilir.

Lirik qəhrəmanın mənəvi-əxlaqi dünyası, onun keçirdiyi təzadlı, ziddiyyətli duyğular Natəvan qəzəllərində aydın görünür. Natəvan lirikasında məhəbbətin zövqü səfası ilə bərabər cəfası – ayrılıq, həsrət, kədər və iztirabları da təsirli və poetik vasitələrlə əks etdirir. Bir qəzəlində şairə ürək çırpıntılarını vida anlarında keçirdiyi iztirablardan yorulsa da bezmədiyini deyir:

Eşq sultanı mənim qətlimə fərman gətirib,

Etmədim tərki-vəfa, taqəti fərman etdim.

Səri-kuyində qoyub başımı bir uf demədim,

Səri sidqilə dilü canımı qurban etdim.

Burada şairə həyatının tamamilə sevdiyinə bağlandığını görürük. Şairə üçün sevdiyi qəlbi yüksək duyğularla dolu bir şəxsiyyət üçün, bir obyektidir. Bu varlıq, həyatdır. Təmiz və məsum insandır. Bu, Natəvanın arzuladığı, həsrətində “şam kimi yanıb əridiyi” həyatdır. Bəşərin həqiqi gözəllikləri ilə zəngin həyatdır. Təsadüfi deyildir ki, Natəvan bu eşqin həsrəti, hicranı ilə qəmlənməsinə, müsibətə düşməsinə baxmayaraq, öz böyüklüyünü, öz əzəmətini, öz qürurunu saxlayır. O, qəmqüssə aləmində belə öz məğrur başını əymir. Natəvandakı əzəmətli qürur hissi, şairin məhəbbətinin, səmimiyyətinin dərinliyindən, ləyaqətinin yüksəkliyindəndir

Natəvan yaradıcılığının bir hissəsini şairin şəxsi faciəsi ilə əlaqədar olaraq 1885-1886-cı illərdə yazdığı silsilə şeirləri təşkil edir. Bu əsərlərdə oğlunun ölümü ilə ağır matəmə batan, mənəvi sarsıntılara məruz qalan və göz yaşları içərisində boğulan bədbəxt ananın ah-naləsi eşidilir. Xurşidbanunun iztirabları, əzabları çoxaldıqca, şəxsi kədər dairəsindən kənara çıxıb, çox analara məxsus olan ələm və qüssə həddinə çatmışdır. Üz vermiş fəlakət bəzən də talesiz aşıqların başına gələn müsibətlər timsalında təzahür etmişdir:

Nə hicrli yarə taqətü halını vəfa edər, Nə vəslə çatmaz əl, edibən dad, aqlaram

Natəvan lirikasında kədər motivi şəxsi səciyyə daşmasına səbəb zamanın zülmünü görən həssas bir qəlb sahibinin, insanların ağır vəziyyətinə yanan humanist bir insanın ağır kədəri olmuşdur. Sevgilisinə qarşı sədaqətini, məhəbbət yolunda etibar və dəyanətini kövrək duğularla təqdim edən bütövlükdə mənəvi-əxlaqi ləyaqəti ilə seçilən Natəvan yaradıcılığında daha çox diqqət çəkir. İnsan sədaqətini sevgidə görən şair təmiz məhəbbətin, yüksək insani hislərinin ürəkdə dərd və məlalı dağıtmaq üçün çarə olmadığından şikayətlənir. Bu tilsimli hislərin toqquşmasını insanı necə ağır bəlaya, çıxılmaz vəziyyətə saldığını görürük.

Varımdı sinədə dərdü qəmi-nihan, ölürəm,

Fəda olum sənə, gəl eylə imtahan, ölürəm!

Fəraqdan gecələr yatmaram sabaha kimi

Xəyali-zülfünə bağlı gedibdi can, ölürəm.

Bahari-hüsnün ara gör necə xəzanəm mən,

Bahar laləsi tək bağrım oldu qan ölürəm.

Vərəq-vərəq dilü can hicrin içrə odlandı,

Misali gəncafə səd parə oldu can, ölürəm.

Şeirə yüksək estetik meyarla yanaşan şairə seçdiyi mövzuya, söyləmək istədiyi fikrə uyğun olan forma-söz tapır, nəcib duyğuları yüksək sənətkarlıqla nəzmə çəkir.

Bilən bu dərdimi yoxdur bu halətdə, bu halətdə.
Tutubdur könlümü mehnət bu firqətdə, bu firqətdə.
Neçün əhvalımı bilməz o mahi-mehriban, ya rəb?!
Nədən heç dadıma yetməz bu müddətdə, bu müddətdə?
Gedibdir taqətim dizdən, tükənmiş nur həm gözdən,
Neçün ülfət kəsib bizdən bu qürbətdə, bu qürbətdə.

Klassik şeirlə yanaşı, aşıq yaradıcılığı da Natəvan irsində özünəməxsus yer tutur. XVI əsrdə yaşayıb-yaradan Qurbanidən bu günə qədər bir çox şairlər, ustadlar baharın elçisi olan bənövşə gülü haqqında şeirlər yazmışlar. Ətirli, zərif olduğu qədər də vəfalı, sevimli olan bu çiçək nakamliq rəmzi kimi də tanınır. Səma rəngli bu gülün çöldə, qayaların, kolların dibində bitməsi gülşəndən küskünlük kimi mənalandırılır. Bənövşə boynu bükükdür, çünki aşıqı vəfasızdır. Bənövşə ətirlidir. Ətri yarın zülfünün ətrini xatırladır. Təbiətə ilk bahar müşdəsi gətirən bənövşə həmişə öz incə gözəlliyi və xoş ətri ilə şairlərin, rəssamların və bəstəkarların mövzusu olmuşdur. Bənövşəyə həsr edilmiş bir sıra lirik şeirləriçərisində Natəvanın şeiri xüsusilə seçilir. Onun şeirində bənövşə yeni səpgidə, yeni bədii formada canlanır. Şair özünün “Bənövşə” rədifli qəzəlində təbiət gözəlliyinə məftunluğunu poeziyanın sehrkar dili ilə tərənnüm edir. Natəvan bənövşə kimi kövrək, qəmli hisslərini “Bənövşə” şerində belə dilə gətirir:

Fələk rənginə bənzər bu bənövşə,
Tutub səhraları hərsu, bənövşə!
Neçün gülşənlərin tərkin qılıbsan?

Düşübsən çöllərə dilcu, bənövşə!

Qərənfilə həsr etdiyi şeirində də şair təbiət gözəlliyinə münasibətini daha hərarətli bir məhəbbətlə bildirir. Ümumiyyətlə, bu şeir həyat eşqilə yaşayıb yaradan, real təbiət gözəlliklərindən təsirlənən bir ürəyin nəğməsidir.

Belə pəcmürdə hal ilə durubsan,
Düşər güllər əra qovğa, qərənfil!
Driğa kim, vəfasızdır bu gülşən,
Gedər bu tələti-ziba, qərənfil!

Natəvanın doqquz beytdən ibarət olan “Səfası gülün” rədifli qəzəlində el arasında gözəlliyin, zərifliyin və vəfasızlığın timsalı olan gül təsvir və tərənnüm edilir. Biz, burada bahar güllərinin, çiçəklərinin qoxusunu alır, eləcə də şair qəlbinin çırpıntılarını eşidirik. Müəllifin ürəyindən qopan bu lirik və mənalı sətirlər təbiət gözəlliklərinin şair üçün əsas ilham mənbəyi olduğunu sübuta yetirir. Xurşidbanu Natəvan şeiri, incəsənəti varlığın bədii inikası hesab etdiyi üçün gülə həsr etdiyi şeirində gül çöhrəsindəki zərifliyi, nəzakəti sənətkarı yazmağa sövq edən bir qüvvə kimi tanıyır, təbiətdə şair qəlbinə yaxın, sənətkar ruhuna oxşar cəhətlər tapdığına sevinir, güldəki zahiri gözəlliyin mahiyyətə də gözəl olmasına inanır. Şəxsi münasibətlərin, dövrənin haqsızlığı, zalımların sitəmi şairi vaxtsız qocaltmış, onu həyat işığına həsrət qoymuşdur. Ağlamaqdan gözlərinin nuru getmiş, bədəni taqətdən düşmüşdür

Yıxıb bu könlüm evin, eyləyib viran, getmə,
Yoxumdu tabü-təvan firqətə, cavan, getmə!
Fəda olum sənə mən, səndən ayrılı bilməm,
Yəqin fəraqın edər qəddimi kaman, getmə.
Səninlə roşən idi qəlbim, ey gözüm nuri, .
Güman ki, təng ola canımə bu cahan, getmə!

Nəticə

Həzin, səmimi lirika, təbiət gözəlliklərinin və insanın könül dünyasının bəzən real, bəzən isə romantik,

təsirli poetik vasitələrlə təsviri Xurşidbanu Natəvanın yaradıcılığının başlıca keyfiyyətləridir. Klassik poeziya ənənələrini davam etdirən şairənin yaradıcılığında əxlaqi-didaktik ideyalar geniş yer tuturdu. Lirikanın başqa problematik növləri ilə kimi əxlaqi-didaktik şeirlərində dərin humanizm problemləri öz əksini tapmışdır. Natəvanın əsərlərinin bədii stukturu, sözlərin, misraların, beytlərin poetik düzümü, ritmi, qafiyə sistemi də maraqlıdır. Şairə rəngarəng, qüvvətli, təsirli bədii təsvir vasitələrindən mütəmadi, yerli-yerində istifadə etmiş və bu üsulla lirikasının bədii təsir gücünü qüvvətləndirmiş, yüksək sənət nümunələri yaratmışdır. Məzmun kamilliyi və struktur zənginliyi baxımından Natəvanın qəzəlləri daha mükəmməl bədii örnəklər sayıla bilər.

İstifadə edilən ədəbiyyat:

1. Cəfərzadə Ə. Natəvan haqqında hekayələr. Bakı: Azər nəşr, 1963, 60 səh.
2. Xurşid Banu Natəvan. Azərbaycan yazıçılarının həyatından dəqiqələr. Bakı: 1979, səh.
3. Məmmədov B. Xurşidbanu Natəvan. Bakı: Yazıçı, 1983, 158 səh.
4. Natəvanın şair qohumları. Bakı: Azər nəşr, 1989, 84 səh.
5. Əliyeva H. Natəvanın tikmələri. "Qobustan". 1970, N1, səh. 42–46.
6. Əfəndiyev İ. Xurşidbanu Natəvan. "Azərbaycan", 1985, N11, səh. 22–65.
7. Məmmədov B. Xurşidbanuya. "Ulduz", 1995, N1, səh. 36.

ÇAĞDAŞ ARAP EDEBİYATI VE ROMANCILIĞI

Seyidov Rashad Razık

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arap Dili Ve Belegatı Bilim Dalı Doktora; Orçid:0000-0001-7757-1272

ÖZET

Yaşamın farklı alanlarında görülen kalkınma, büyük çabaların ve birçok faktörün bir araya gelmesi neticesinde gerçekleşmektedir. Edebiyattaki kalkınma ise, o edebiyatın ait olduğu milletin şanlı dönemlerinde elde ettiği başarıların bir ürünüdür. Milletler, bu başarıyı ancak fikrî ve edebî kalkınmaya sevk edecek bilinçli ve samimi gayretleri ile elde edebilmektedir.

Bu bağlamda Modern dönem Arap edebiyatı'nda görülen kalkınma, başlıca iki temele dayanarak gelişim göstermiştir. Birincisi, Arap edebiyatının köklü geçmişi ile kurduğu bağ, ikincisi ise, Fransız işgali sonucunda modern Batı medeniyeti ile tanışmasıdır. Geleneksel Arap kültürünün ihya edilmesi, matbaaların, kütüphanelerin, dil akademilerinin ve edebî cemiyetlerin açılıp yayılması yoluyla birinci temel ikincisini sürekli desteklemiştir. Bu etkileşim sonucunda, dil yenilenmiş, eski Arap kültür mirasının İslami, edebî ve fikrî eserlerinden yararlanmış, el yazma eserler bir araya getirilip basımı yapılmış, devlet, okul ve halk kütüphaneleri inşa edilmiştir. Ayrıca gazetelerde, kitaplarda ve bazı sanat yayımlarında Arap kültürü ve İslam dini ile ilgili konular ele alınmıştır.

Modern Arap Edebiyatı'nın kalkınmasının ikinci dayanağı olan Fransız işgalinden sonra Modern Batı medeniyeti ile kurulan iletişim ise, eğitim için Batı'ya gönderilen heyetler, misyonerlerin Arap kültür mirasını tahkik etme çabaları, bilimsel eğitim metodu, misyonerlik okulları, Batı dillerinin öğretilmesi gibi birçok şey temsil etmektedir. Batı ile temas sonucunda düzyazı, seci gibi süslü söz sanatlarından arınarak sade, kolay ve anlaşılır hale gelmiş, Makâmât gibi klasik edebî usuller terkedilmiş, hikâye, tiyatro ve makale gibi yeni edebî türler ortaya çıkmıştır.

Arap edebiyatında "modern" ile ifade edilen, İngiliz edebiyatındaki ile aynı değildir. Orta Doğu ve Kuzey Afrika edebiyatlarında modern ile anlatılmak istenen XVIII. yüzyıl sonları ve XIX. yüzyıl başlarında beliren Batı etkisidir. Paul Starkey "modern Arap edebiyatı" ifadesinde üç kelimenin de bazı problemler taşıdığını söyler. İlk olarak modern kelimesiyle Batı etkisi kastedilir ve başlangıç noktası olarak genelde 1798'de Napolyon'un Mısır'ı işgal ettiği tarih kabul edilir ancak bunun her Arap ülkesi için aynı derecede bir etki oluşturduğu söylenemez. Makalede modern Arap edebiyatı ve romanları geniş çapta incelenmekte ve ilginç gerçekler ortaya konmaktadır.

Anahtar kelimeler: Arap edebiyatı tarihi, roman türü, çağdaş dönem

CONTEMPORARY ARABIC LITERATURE AND NOVEL

ABSTRACT

The development seen in different areas of life takes place as a result of great efforts and a combination of many factors. The development in literature, on the other hand, is a product of the successes of the nation to which that literature belongs. Nations can achieve this success only with their conscious and sincere efforts that will lead to intellectual and literary development.

In this context, the development seen in the Modern period Arabic literature has developed based on two main bases. The first is the bond that Arabic literature has established with its deep-rooted past, and the second is its acquaintance with modern Western civilization as a result of the French occupation. The revival of traditional Arab culture has consistently supported the first foundation and

the second through the opening and expansion of printing houses, libraries, language academies, and literary societies. As a result of this interaction, the language was renewed, the Islamic, literary and intellectual works of the old Arab cultural heritage were used, the manuscripts were brought together and printed, and state, school and public libraries were built. In addition, issues related to Arab culture and Islam have been discussed in newspapers, books and some art publications.

Communication with the modern Western civilization after the French occupation, which is the second pillar of the development of modern Arabic literature, represents many things such as the delegations sent to the West for education, the efforts of missionaries to investigate the Arab cultural heritage, the scientific education method, missionary schools, and the teaching of Western languages. As a result of contact with the West, it became simple, easy and understandable by getting rid of ornate rhetoric such as prose and succinct, classical literary styles such as Makâmât were abandoned, and new literary genres such as story, theater and article emerged.

What is meant by "modern" in Arabic literature is not the same as in English literature. In the Middle East and North African literatures, the XVIII. the end of the century and XIX. It is the Western influence that emerged at the beginning of the century. Paul Starkey says that all three words in the expression "modern Arabic literature" have some problems. First, the word modern refers to Western influence, and the starting point is generally taken as the date when Napoleon invaded Egypt in 1798, but it cannot be said to have had the same effect for every Arab country. In the article, modern Arabic literature and novels are widely investigated and interesting facts are revealed.

Keywords: history of Arabic literature, novel genre, contemporary period

PSYCHOANTHROPOLOGICAL ASPECTS IN LEADERSHIP AND MANAGEMENT

Argentina FINISAN

Independent Researcher, student of "Aurel Vlaicu" University Arad, FSEPAS,
Psychology; România

Andrei KOZMA

PhD, MMD, MDHC, Assoc.Prof. Member of the Romanian Academy of Medical
Sciences and of Romanian Academy of Scientists

ABSTRACT

Specialists in the field (Stogdill, R., M., 1974; Tabachiu, A.; Moraru, 1997 s.a.) consider leadership and management to actually represent distinct dimensions of people in management. The manager is the individual who ensures the achievement of organizational objectives by planning, organizing and orienting the work towards finality. Leadership is the ability to get people to act.

In a broad sense, leading means guiding a group of people, an institution, an activity, having full responsibility in the respective field. In an almost general sense, leadership is synonymous with management. Management is a function of social systems that ensure: system stability, maintaining its operating regime, fulfilling an action program to achieve a goal. Leadership existed from the beginning of the organized life of communities. The collective actions of people had to be directed, coordinated for the fulfillment of goals. It appears objectively with the social division of labor, being favored by biological inequality and then wealth inequality between people.

The beginnings of the leadership activity are closely related to the personality and qualities of the leaders. They acquired the skill to lead in the process of exercising the function and the more they accumulated a richer experience, the more they proved a greater skill in leadership. The basic coordinates of this way of management were intuition, experience and common sense, and the management itself is based on empirical principles.

The mentioned qualities are not to be neglected even today, but they are insufficient for effective leadership. As the society developed, management started to rely more and more on science.

Keywords: group, leadership, management, psychoanthropology.

The present paper aims to expose the behavioral differences between a leader and a manager and the differences between the results obtained by a leader versus the results of a manager.

Research methods

The research method used was content analysis based on articles written by specialists, scientific studies and specialized textbooks, case studies.

As a science, management appeared in the 20th century when the development of society allowed the systematization of knowledge from different fields and the crystallization of a theory about management. It is based on the use of the knowledge provided by different scientific disciplines, on the knowledge of the laws and principles that govern the dynamics of phenomena within organizations.

The American engineer Frederick Taylor (1856-1915) and the French engineer Henri Fayol (1841-1925) are considered the founders of management. F. Taylor formulated his theory in the works "Factory management" (1903) and "Principles of scientific management" (1911). It should be

noted that Taylor was inspired in his works by military organization (hierarchical principles). Taylor defined management as "the art of knowing exactly what needs to be done as well and cheaply".

H. Fayol wrote the work "Industrial and general administration of enterprises" (1916). He is the one who defined the functions of management for the first time.

From its appearance to the present, management has developed continuously, taking the shape of management schools, extensively analyzed in specialized literature. Management experienced a real explosion after the large-scale introduction of electronic computing tools. Effective management means discipline, fulfillment, accomplishment.

Specialists admit that management appears on a certain stage of the evolution of management, having a pronounced scientific character. Some contemporary authors deal more extensively with this relationship and especially with some differences between its terms. Thus, Warren Bennis shows that by administration we must understand the approach to everyday, small, conventional problems, and by management the approach to big, perspective problems. Leaders should set clearly defined and measurable objectives in front of the organization, follow their achievement, take risks, encourage those around them and use their creativity. Referring to the leader-manager distinction, he answers with a cut: "the leader does what he has to do, the functional attributions, the manager does what he does as he should".

Achieving the objectives of any organization requires a set of work processes. In their turn, work processes are divided into two categories: management processes, which are carried out by managers; execution processes, carried out by executors (subordinates).

The management process consists of all the phases through which the organization's objectives are determined, the resources for their achievement and their executors, through which the work of the staff is integrated and controlled, using a complex of methods and techniques in order to fulfill the tasks as efficiently as possible (Prodan, 1999).

Information and communication are the basis of all management functions and managerial decisions. As it follows from the definition, the management process has a cyclical character and takes place in stages. It starts with setting the objectives for a certain stage and ends with the evaluation of the final results.

Leadership or *the art of management* is defined as the process by which influence is exercised in the sense of the ability to convince other people to follow you (leadership = leader + followers).

Different contexts were identified in which different types of leaders appear (for example: military, educational, business, in religion, sports, politics, of minorities, in the mass media, in work situations, etc.). Their characteristics are different, but there are certain attributes that apply to all categories: ability to anticipate (visionary), creativity, originality, diversified training, very good knowledge, sociability, ability in interpersonal relations, availability for changes, risk-taking capacity, self-confidence, emotional control, the desire to achieve, the power to communicate.

The leader is responsible for: self, participants, profession, organization. In essence, the leader inspires and stimulates the group members, convincing them to follow his vision, actions, ideas (followership).

Leadership is an attribute desired and required by organizations of their managers. Leaders have confidence in their own strengths and generate confidence in others. Around true leaders, employees feel more competent and find work more interesting. Leadership is directly related to the ability to influence people's behavior.

Some specialists in the field consider that manager and leader are synonymous terms and use them interchangeably, but leadership and management actually represent distinct dimensions of people in management: leadership represents the ability to get people to act. The manager, on the other hand,

is the individual who ensures the achievement of organizational objectives through planning, organizing and orienting the work towards finality. Therefore, a person can be an effective manager without having the capabilities of a leader.

Most companies today are more managed and less led. They need to develop their ability to exercise leadership. Successful companies do not wait for leaders to come to them. They actively look for people with the potential to become leaders and, during their careers, put them in situations designed to develop their potential.

The equivalent activity of leadership is to guide (align) people. This means communicating the new direction to those who can create groups that understand the vision and are dedicated to making it a reality. Management ensures the fulfillment of plans through control and problem solving - monitoring results through reports, meetings and other tools; identification of deviations; then planning and organizing to solve problems (Sewell-Rutter, 1999).

Managers are people who are invested in positions that require organizing, planning, coordinating, leading and controlling activities. They have different and varied personalities. They can be imaginative, they can also be non-conformist. Managers can be leaders in the sense of showing leadership, in the sense of making others follow them willingly, in the sense of creating and transmitting a vision, of enlivening people, etc. Leaders can be people invested with managerial functions or not. The managerial act implies the provision of management functions, the leadership acts do not necessarily or can be manifested within the managerial acts.

Through the leadership process, the leader establishes a goal or a direction for a group of people and causes them to act together in order to achieve them. The basis of leadership is team spirit, that is, the state that reflects people's desire to think, feel and behave in harmony in order to achieve a common goal. Without team spirit, leadership does not exist.

Leadership especially considers the human dimension of management, its side of involvement or training of a group of people by the leader. Leadership has both a formal and an informal foundation. The informal one is given by the authority of the leader's knowledge and skills, formed over time. The formal one is given by the formal authority, obtained by assigning the managerial position. To become effective, it must be doubled by the informal authority.

Management includes processes defined by all functions (foreseeing, organization, command, coordination, control-evaluation), while leadership is mainly characterized by the command function (its training component). Therefore, leadership is a component of management, but their scopes do not completely overlap.

Case studies

In the company TenCasa from Arad, Romania - the real estate company, the way of working is atypical. The leadership style is "laissez-faire", where subordinates have a very low dose of involvement. The administrator of the company is a leader that the employees easily follow, but the closeness and degree of permissiveness applied endangers the activity, and the image of a professional real estate agency is shaken.

Transactions are made respecting a maximum number of monthly contracts, establishing quality relationships with customers, either buyers or sellers. The trading process starts from the first meeting with the customer. The client is not just negotiating a property, the client is advised in the sale/purchase decision in such a way that the final solution is the one that is based on the specific, clear and long-term needs of the client, both seller and buyer.

This whole process is ensured by a single agent, who goes all the way with the client, seconded at some points by the administrator. This is extremely demanding, requires a lot of energy, requires a lot

of knowledge from various fields of a single agent, which leads to uncertainty in setting the trading strategy, can lead to a stage not being completed within the set time, and can even lead to the termination of trading contracts, representation of the company in the sale-purchase process.

For the activity to be carried out in the optimal parameters, to have a dedicated, motivated, professional team, with which to set long-term goals, to whom you can impress the vision of transforming the business into a package that works at the level nationally, there is a need to segment the real estate process.

This requires dedicated people, at least 70% specialists in the related fields that complete the transaction process of a property. The other percentages, 30%, are completed by the other team members. In order for the mechanism to work in optimal parameters, the tasks must be divided. For the society to function well, the process must be divided into stages, and each stage must be led and completed by an agent in a team spirit. Not all transactions happen at the same time, not all stages take place in the same time frame. Due to this fact, teamwork is required to achieve maximum results, to show professionalism and to have a good image on the real estate market.

Last but not least, you need perseverance, maximum involvement, the desire to develop in yourself and the other colleagues that professional you know you can be. What you already have, share it with your team, because only then will you truly value the work and people you surround yourself with, and only then will the long-term results be seen.

Lorin Woolfe, in "The Bible of Leadership", writes:

Leadership requires an almost bottomless reserve of verbal energy: talking on the phone, staying focused on your message, repeating the same principles until you - you can't even stand the sound of your own voice - and then repeat them some more because just when you start to get bored to death with the message, it probably starts to seep into the organization.

Results and conclusions

Management is focused on doing, leadership is defined by being. A good manager will use the skills of empathy, tact, appeal to people's conscience and will increase the psychological comfort of the team he coordinates, following the completion of goals in conditions of self-discipline, self-suggestion, motivation and the feeling of belonging to the group. to each member involved in the activities. A weak manager will order actions without being interested in the psychological well-being of the team.

The results can be satisfactory in the short term, but in the long term, leading a team strictly from a managerial point of view, without inserting leadership skills, will suffer. The leader can have the capabilities of a manager, while a manager can completely lack the capabilities of a leader.

BIBLIOGRAPHY

1. Bogathy, Zoltan, (coord.), *Manual de tehnici și metode în Psihologia Muncii și Organizațională*, Editura Polirom, Iași, 2007.
2. Cornescu, V., Mihailescu I., Stanciu S, *Management organizational*, All Back, 2003
3. Cornescu, Viorel, Paul Marinescu, Doru Curteanu, Sorin Toma, *Management: de la teorie la practică*, curs on-line (<http://www.unibuc.ro/eBooks/StiinteADM/>).
4. Ionescu, Gheorghe Gh., (coord.), *Management general – Funcțiile managementului*, Editura MIRADOR, 2003.
5. Ionescu, Gheorghe Gh., Emil Cazan, Adina Letiția Negrușa, *Bazele Managementului*, Editura Concordia, Arad, 2003.

6. Mathis, R., Nica, P. și Rusu, C., (coordonatori), *Managementul resurselor umane*, București: Editura Economică, 1997.
7. Popescu, D., Toma, Gh., Marin, V., Miclea, D., *Viitorul în cepeazi. Excurs în managementul structurilor militare – studii și opinii*, Ploiești, Editura Pygmalion.
8. Prodan, Adriana, *Managementul de succes. Motivație și comportament*, Editura Polirom, Iași, 1999.
9. Ralph M. Stogdill, *Handbook of Leadership: A Survey of the Literature*, New York: Free Press, 1974.
10. Russu, C., *Management*, București, Editura Expert, 1993.
11. Sewell-Rutter, C. – *So You Want to Be a Leader?*, The British Journal of Administrative Management, September/October, 1999.
12. Stogdill, R. M., *Handbook of Leadership: A Survey of the Literature*, New York: Free Press, 1974.
13. Tabachiu, A.; Moraru, I. *Tratat de psihologie managerială*. București: EDP, 1997
14. Zorlențan, T., Burduș, E., Căprărescu, G., *Managementul organizației*, București, Editura Economică.
15. ***Internal documents within the company TenCasa SRL (balance sheet and other documents for the years 2011, 2012, 2013).

HEKİMİN MESLEKİ SORUMLULUK SİGORTASI: 2015-2020 DÖNEMİNE AİT POLİÇELER ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Aykut EKİYOR

Ankara Hacı Bayram Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Sağlık Yönetimi Bölümü, Orcid: 0000-0002-7718-9329

Yener ŞENTÜRK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sigortacılık Doktora Programı, Orcid: 0000-0003-0712-3516

ÖZET

Sağlık hizmeti eğitilmiş ve yetkin kişilerce sunulması gereken temel yaşamsal haklardır. Tıbbi müdahale¹, çeşitli riskleri sebebiyle acil durumlar dışında hastanın iznine tabidir. Hekimler, mesleki faaliyetlerinde tıbbi müdahalede kabul görmüş, yerleşik ve bilimsel standartlara uygun davranmak, hastaya zarar vermeyecek uygulamalar yapmakla görevli ve sorumludurlar. Bu sorumluluklar ile ilgili cezai ve hukuki yasal düzenlemelerin yanında tıp mesleğinin etik kuralları da belirlenmiştir. Hekimin sağlık hizmeti sunumunda uygun olmayan tıbbi uygulamalarından ortaya çıkabilen malpraktis² diye bilinen hataları sonucunda üçüncü kişilere bedeni ve ruhi zarar verilebilmektedir. Bu zararların maddi anlamda hekimlerce karşılanabilmesi her zaman mümkün olamamaktadır.

Bu çalışmada hekimlerin mesleki sorumluluk sigortasının poliçeler üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda hekimlerin mesleki sorumluluk sigortaları incelenmiş ve 2015-2020 dönemine ait poliçeler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Belirlenen döneme ait Türkiye Sigortalar Birliğinden hekimlerin zorunlu sigortaları ile ilgili sigorta adetleri ve teminatlarla ilgili veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler nitel yöntem ile analiz edilmiştir.

Verilerin analizi sonucunda; hekimlerin zorunlu olan bu sigortaya başlangıçta tepki göstermiş ise de malpraktis ile ilgili sorumlulara ciddi maddi külfetlerin ortaya çıktığını fark etmeleriyle bu sigortaya ilgiyi artırdıkları tespit edilmiştir. Fakat yıllar itibarıyla hekim sayısında artışa paralel olarak bu sigortayı yaptıran hekim sayısında artış olmadığı, hekimlerin sigortalanma oranının %75,0 civarında kaldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hekim, Doktor, Sigorta, Mesleki Sorumluluk Sigortası, Poliçe, Türkiye Sigortalar Birliği.

PHYSICIAN'S PROFESSIONAL LIABILITY INSURANCE: EVALUATION ON POLICIES FOR THE PERIOD 2015-2020

ABSTRACT

Health care is a basic vital right that should be provided by trained and competent people. Medical

¹ Tıbbi müdahale, tıp mesleğini icraya yetkili kişiler tarafından uygulanan, sağlığı koruma, hastalıkların teşhis ve tedavisi için ilgili mesleki yükümlülükler ve standartlara uygun olarak tıbbin sınırları içinde gerçekleştirilen fiziki ve ruhi girişim (Hasta Hakları Yönetmeliği Madde:4)

² Tıbbi Kötü Uygulama (medical malpractice); tıbbi hata ya da yanlış tedavi, sağlık kurumlarının ve tabip, fizyoterapist, hemşire, ebe gibi sağlık çalışanlarının bilgisizlik, beceri eksikliği, deneyimsizlik veya ilgisizlik sonucunda gerçekleştirdikleri, tıbbi camianın kabul ettiği uygulama standartlarının altında kalan tedavi ve işlemleri sonucunda hastanın yaralanması, zarar görmesi ve ölümüne neden olan çoğunlukla tıbbi hata ve mesleki ihmalle ortaya çıkmış zararlardır. Tıbbi kötü uygulama standartları ve düzenlemeleri ülkeler arasında ve ülkelerin değişik yargı çevrelerinde farklılıklar gösterebilir.

intervention is subject to the patient's consent, except for emergencies due to various risks. Physicians are responsible and responsible for acting in accordance with established and scientific standards accepted in medical intervention in their professional activities, and performing practices that will not harm the patient. In addition to the penal and legal regulations related to these responsibilities, the ethical rules of the medical profession have also been determined. As a result of the mistakes known as malpractice, which may arise from the inappropriate medical practices of the physician in the provision of health services, physical and mental harm can be given to third parties. It is not always possible for physicians to compensate these damages financially.

In this study, it is aimed to evaluate the professional liability insurance of physicians through policies. In line with the determined purpose, the professional liability insurances of the physicians were examined and evaluations were made on the policies of the 2015-2020 period. Data on the number of insurances and guarantees related to the compulsory insurance of physicians were obtained from the Insurance Association of Turkey for the specified period. Obtained data were analyzed by qualitative method.

As a result of the analysis of the data; Although physicians initially reacted to this compulsory insurance, it was determined that they increased their interest in this insurance when they realized that serious financial burdens were incurred for those responsible for malpractice. However, in parallel with the increase in the number of physicians over the years, it was observed that there was no increase in the number of physicians who took out this insurance, and the insurance rate of physicians remained around 75%.

Keywords: Physician, Doctor, Insurance, Professional Liability Insurance, Policy, Insurance Association of Turkey.

1.GİRİŞ

Meslek mensupları³, mesleki faaliyetlerinde istenmeyen hataları veya kusurları sonucunda üçüncü kişilere zarar verebilmektedirler. Mesleki faaliyetler icra edilirken üçüncü kişilere zarar vermenin söz konusu olduğu alanların başında sağlık alanı gelmektedir. Hekimler ve diğer sağlık çalışanlarının tıbbi müdahale hataları ile ortaya çıkabilecek zararların (tazminat, yargılama ve benzeri giderler) karşılanması gerekir. Ancak, hekimin bu zararı tazmin etmesi her zaman isteyerek veya istemeyerek mümkün olamamaktadır. Bu amaçla tarihten günümüze çeşitli yöntemler uygulanmış, bu gün mesleki mali sorumluluk sigortası diye bilinen yöntem geliştirilmiş ve uygulanmaktadır.

Sağlık hizmeti sunumu sırasında üçüncü kişilere verilen zararların artış göstermekte olduğu açılan davaların artmasından gözlenmektedir. Genellikle ekip çalışması ile gerçekleştirilmekte olan sağlık hizmeti sunumu, bireysel işlemler ile de gerçekleştirilebilmektedir. İnsan sağlığının korunmasında tedavi ve tıbbi müdahale etme yetkisi ve görevi bulunan hekimlik mesleği evrensel niteliklere ve standartlara uygun icra edilmesi gereken meslektir. Hekimler, tıbbi müdahalelerin karar vericisi veya uygulayıcısı yâda yönlendiricisi olmaları nedeniyle sağlık hizmetinin sunumunda önemli rolleri nedeniyle mesleki faaliyetlerini ifa ederken görev ve sorumluluklarına uygun hareket etmek zorundadır. Hekimler gerçekleştirecekleri tıbbi müdahalede kabul görmüş, yerleşik ve bilimsel standartlara uygun davranmaları gerekir. Hekimler uygulayacakları tedavi metotlarında bağımsız oldukları gibi, tıbbi el atma ve yardımın mutlak surette iyileştirme ile sonuçlanması değil iyileştirme amacı ile tıp biliminin standartlara uygun ve zarar vermeyecek uygulamalar yapmaları ile görevli ve

³ TDK sözlüğünde Meslek kelimesi; “belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş, uğraş “olarak tanımlanmıştır.

sorumludurlar. Bu sorumluluklar ile ilgili yasal düzenlemelerin yanında hekimlik mesleğinin etik kuralları da belirlenmiştir.

Dünya Tabipleri Birliği 1992 yılında 44'ncü Genel Kurulu'nda tıbbi kötü uygulama, hekimin tıbbi müdahale sırasında standart uygulamayı yapmaması, beceri eksikliği veya hastayı tedavi etmemesi ile oluşan zarar olarak tanımlanmıştır (World Medical Association, 1992).

Ülkemizde, *1219 Sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun*'a 21.01.2010 tarihinde eklenen Ek:12'inci madde ile kamu ve özel sağlık kuruluşları ile serbest çalışan tabipler, dış tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar için tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı mesleki sorumluluk sigorta yaptırma zorunluluğu getirilmiştir (Resmi Gazete, 2010).

Tıbbi kötü uygulama söz konusu olduğunda hekimin hukuki ve cezai sorumlulukları devreye girmektedir. Tıbbi kötü uygulama sonucu üçüncü kişilere verilen zararın tazmin edilmesi amacıyla hekimin sorumluluk sigortası sistemi getirilmiştir. Başlangıçta bu sigorta zorunlu olması nedeniyle hekimler tarafından mesafeli yaklaşım, zaman içerisinde tıbbi kötü uygulama sonucunda yaşanan olaylar ve sigortanın uygulamaları hekimlerin sigortaya olan ilgisini ve yaklaşımını bir miktar artırmış olduğu söylenebilir. Ancak, günümüzde hekim sayısı ile düzenlenmiş poliçe sayısı kıyaslandığında zorunlu olmasına rağmen hala önemli sayıda hekimin bu sigorta poliçesini yaptırmamış olduğu görülmektedir. Sigortanın yapılmış olması ortaya çıkabilecek zararın tazmini konusunda bir güvence sağlayacağı gibi hekimin tıbbi müdahalede önlem alınması gerektiği yönünden hassasiyetinin artmasına neden olabilmektedir. Sigortanın yapılmamış olması durumunda ise zarar tazmini konusunda mağduriyetlere sebebiyet vereceği gibi yasal yükümlülüğün yerine getirilmemiş olduğu anlamına gelir. Aslında mesleki sorumluluk sigortanın varlığı önemli olduğu gibi daha önemlisi tıbbi kötü uygulamanın azaltılması veya ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalara önem verilmesi amaçlanmalıdır. Ülkemizde zorunlu olmasına rağmen hala önemli oranda sayılabilecek hekimin bu sigortayı yaptırmamış olması ve beraberinde tıbbi kötü uygulamalar sonucunda davaların artış göstermesi durumları önemli sorunlar olup, bu durumların ortadan kaldırılması/azaltılması yönünde çalışmaların yoğunlaştırılması gerekmektedir.

Bu nedenlerle tıbbi kötü uygulamaların önlenmesi yâda aza indirilmesi ile birlikte olabilecek zararların taraflarda oluşturabileceği mağduriyetlerin ortadan kaldırılması amacıyla duyarlılık sağlanmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Her türlü tıbbi müdahale uygulamasında tıbbi kötü uygulamadan (malpraktise) kaçınılması temel amaç olmalıdır. Tıbbi müdahaleyi gerçekleştirenin bilgisizliği, deneyimsizliği veya ihmali sonucunda oluşabilecek tıbbi kötü uygulama nedeniyle müdahale uygulanan bireyde çeşitli zararlar olabilmektedir. Bu zararların bu olaya neden olan hekim/sağlık çalışanının maddi anlamda karşılması her zaman mümkün olamamaktadır, bunun için hekim mesleki zorunlu sorumluluk sigortası uygulanmaktadır.

1731 tarihli "*Hamburg Sigorta ve Avarya Nizamnamesi*", ilk sorumluluk sigortası olarak kabul edilir, bu tarihten sonraki poliçelerde sigortalının üçüncü kişiye verdiği zararlar sigorta kapsamına alınmış ve bu uygulama 19. yüzyıla kadar devam etmiştir (Tiryaki, 2004).

Sigortacılıkta bir branş olan sorumluluk sigortası; sigortalıyı, sigortalının aile bireylerini ya da çalışanlarını çeşitli ihmal durumlarında doğabilecek maddi ve bedensel zararlara karşı güvence altına alır. Sorumluluk sigortası, sigortalıyı koruma amaçlı geliştirilmiş ise de zarar görenin zararını karşılıyor olması sosyal anlamda fayda sağlayan bir uygulamadır. Bu sigorta, ilk dönemlerde serbest meslek sahiplerince talep görmemiştir, ancak zaman içinde yaşanan olayların neden olduğu tazminat

miktarların artması ile bu sigortaya ilgi ve talep artış göstermiştir.

Ülkemizde, ilk olarak 1953’de yürürlüğe giren “*Karayolları Trafik Kanunu*” (Resmi Gazete, 1953) ile sorumluluk sigortası yapılmaya başlanmış, Sosyal Güvenlik Kurumu’nun iş kazaları davalarından işverene rücu durumları ve teknolojik gelişme ve makineleşme ile bu sigortaya olan ilginin artmasına neden olmuştur. İlk mesleki sorumluluk poliçesi 1971 yılında özel bir hastane için düzenlenmiş, bununla hastanenin tıbbi faaliyetlerinden doğacak sorumluluğu ile birlikte hastanede faaliyet gösteren hekimlerin mesleki faaliyetlerinden doğabilecek sorumluluklar da teminat altına almıştır. Sonrasında kamu hizmeti veren bir meslek kuruluşu ile mesleki sorumluluk poliçesi yapılmıştır.

Başlangıçta mesleki sorumluluk sigortaları genel şartlarına dair bir düzenleme bulunmadığından sigorta şirketleri kendi deneyim ve bilgilerine göre uygulamalar yapmış, sonraki yıllarda tüketicinin bilinçlenmesi sorumluluk sigortalarına olan talebi artırmış, “*Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*” düzenlemesi de bu sigortaya olan güvenin ve talebin artmasına katkı sunmuştur.

Bu çalışma için hekimin mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili olarak incelenen makale ve yüksek lisans/doktora tezlerinde genel tespit ve görüş olarak, tıbbi kötü uygulamalar sonucu tıbbi müdahaleye maruz kalanlarda oluşan/oluşabilecek zararlarda hekimin, mesleki sorumluluklarının ve bunlardan doğan cezai ve hukuki yaptırımların farkında olmaları gerektiği belirtilmiştir.

Makalelerde çoğunlukla tıbbi kötü uygulama konusu incelenmiş, bunun sonucunda meydana gelen olaylarda tek sorumlunun hekim olmaması gerektiği, bu durumun nedenlerinin tespit edilmesi ve alınacak önlemlerle ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasının gerektiği vurgulanmıştır.

Yıldırım ve diğerleri (2009) tarafından yapılan çalışmada ülkemizde tıbbi hatalarla ilgili yasal düzenlemeleri oluştururken “suçlayıcı- cezalandırıcı model” yerine; tazminat baskısı olmadan hataları azaltmaya yönelik çalışmaların desteklenmesi gerektiğini ve çekinik uygulamaların önüne geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Civaner (2011) yaptığı çalışmada tıbbi uygulama hatalarında sadece hekimin suçlanmasının doğru olmadığını, diğer etmenlerinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. “Malpraktis”i “tıbbi uygulama hatası” değil de “sağlık hizmetlerinden kaynaklanan zarar” olarak tanımlanması, zararın önlenmesine yönelik çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu belirtilmiştir.

Özkıdık (2016) tarafından yapılan çalışmada; hekimlerin mesleki faaliyetlerini zorunlu mesleki sorumluluk sigortasının sağladığı güvenle daha iyi ifa etmeleri sağlandığı, zira en ileri teknolojinin bulunduğu durumlarda dahi bünyesinde riski ihtiva eden hekimlik faaliyetinin mesleki sorumluluk sigortası ile teminat altına alınması, sağlık hizmetinin daha etkin ve verimli sunulmasını amaçlayan bir uygulama olduğu, dolayısıyla hekimin mesleki sorumluluk sigortası, yapılan çalışmalar ile pozitif bir düzenlemeye kavuştuğu ve hekimler açısından olumlu yönde sonuç doğurduğu belirtilmiştir.

Kerç ve Akpınar (2018) tarafından yapılan “Türkiye’de Uygulanmakta Olan Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortalarına Yönelik Bir Araştırma” isimli çalışmada; tıbbi kötü uygulamadan hekimin ve toplumun en az zarar görmesine katkı sağlanması için meslek örgütleri ile sigorta yetkililerinin birlikte çalışmasının yararlı olacağı, ayrıca, sağlık alanında faaliyet gösteren sivil kitle kuruluşları, arabulucular ve sigorta şirketi temsilcilerinden oluşan bir komisyonun vakaları değerlendirmesi, buradan çıkacak karara göre mağduriyetlerin giderilmesi önerilmektedir.

Shafığa, A (2018) tarafından hazırlanan, “Sigorta Sektöründe Hekimin Mesleki Sorumluluk Sigortası” isimli yüksek lisans tezinde, Türkiye’de son yıllarda sürekli güncellenen sigortacılık yasal düzenlemeleri de eklendiğinde Türkiye’de sorumluluk sigortaları hem günlük hem de sosyal hayatın içinde önemli bir rol üstlenmeye başladığı, sigorta poliçe adetleri ve sigorta şirketlerince elde edilen prim üretimi arasında artışların ve azalışların dengeli ilerlediği, ayrıca hasar yüzdelerinin yıllar geçtikçe düşmesiyle prim üretim artışlarının yıllar itibarıyla yükselişi yine dikkat çekici ve manidar

görüldüğü belirtilmiştir.

Kara (2019) makalesinde hekim mesleki sorumluluk sigortalarında sigortanın kapsam bakımından kapsamının belirlenirken talep esası benimsenmiş olduğu ve sigortanın her yıl düzenli olarak yenilenmesi gerektiği, sigortanın kesintiye uğraması ve kesintiye uğradığı dönemde sigortacının sorumlu olacağı bir malpraktis olayı meydana gelmesi halinde, oluşan zarar sigortacı tarafından karşılanmayacağı vurgulanmıştır.

Esenkaya (2020) derleme şeklinde çalışmasında hekim mesleki sorumluluk sigortasının hekimleri tıbbi faaliyetleri kaynaklı karşılaşılabilecekleri tazminat taleplerine karşı koruyan faydalı bir sigorta türü olduğunu, bu sigorta türünün sürdürülebilir olması için prim/teminat dengesinin kamu otoritesi tarafından, ayrıca teminat içeriği ve kapsamının da sonuçlanan mahkeme kararları ve oluşan içtihatlar çerçevesinde tekrardan ele alınmasında ve revize edilmesinde fayda olduğu belirtilmiştir.

Parlak (2020) tarafından hazırlanan “Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası” isimli çalışmada, hekimin mesleki faaliyetinden kaynaklanan tazminattan kurtulması ve zarara uğrayanın doğrudan bir kurumdan tazminat talep edebilmelerinin önemli olduğu, tıbbi kötü uygulamaların uzun süre sonra meydana çıkma ihtimaline karşılık son sigorta dönemi için iki yıllık sürenin kısa olduğunu, sigortacının sözleşme yapma zorunluluğunun varlığı, zarar görene karşı ifa yükümlülüğü mekanizmalarının zarar görene koruma sağlıyor olması, sigortanın zenginleşme aracı olmadığı düşünülerek maddi ve manevi tazminat davalarında ölçülülük ilkesine göre tazminat miktarlarının da belirlenmesi ve hekim haklarının da savunulması gerektiği vurgulanmıştır.

Çelik ve diğerleri (2021) yaptıkları araştırmada, Ülkemizde hekim mesleki sorumluluk sigortasının zorunlu ve prim miktarının uygun olmasına rağmen halen ciddi sayıda hekim sigortasını yapmamış olması hekimlerin tıbbi uygulama hataları sonuçlarından korunmak için ne gibi önlemlerin alınabileceği konusunda farkındalıklarının yetersiz olduğuna işaret etmektedirler. Ayrıca çalışmalarında sigorta yaptırılmaması durumunda tıbbi uygulama hatası ile ilgili doğan zarar dolayısıyla hekimin maddi zarara uğrayacağı konusunda hekimlerin bilgilendirilmeleri gerektiği, özellikle tıp öğrencilerine bu sigorta konusunda eğitim verilerek farkındalık oluşturacağı anlamında önemli olabileceği, tıbbi uygulama hatası iddiasında ve varlığında meydana gelecek mağduriyetleri ve sağlık ekonomisine zararı olan defansif tıba yönelmeyi de azaltacağı hususlarında kanaat belirtmişlerdir.

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Problemi

İnsanların en temel yaşam hakkı olan sağlık hizmeti bu konuda eğitilmiş ve yetkinliğe sahip kişilerce verilmesi gerekmektedir. Değişen yaşam koşulları bireylerin sağlıklarının bozulmasına sebebiyet vermekte, bunun için tavizsiz uygulanacak önlemlerin alınması gerekmektedir. Tıp alanında ki teknolojik yenilikler bu mesleği icra edenlere mesleklerinin ifasında kolaylıklar sağlamakla beraber hastalıkların teşhis ve tedavisine önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak, teknolojik yenilikler aynı zamanda bir takım yeni riskleri de beraberinde getirmektedir. Bunun sonucunda hastada zararlar uygulayıcıda ise sorumluluklar nedeniyle çeşitli mağduriyetler yaşanmakta olduğu tıbbi kötü uygulama nedeniyle açılan dava sayısındaki artışlardan gözlenmektedir. Zorunlu olan bu sigortanın hala bütün hekimlerce yapılmamış olması önemli bir problem olduğu kesindir. Hem insan sağlığının önemi hem de tıbbi müdahaleden kaynaklanabilecek risklerin azaltılmasına ve farkındalığın artırılması için daha fazla çaba sarf edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, 2015-2020 dönemi içerisinde hekim mesleki sorumluluk sigortaları üzerinde inceleme ve değerlendirme yaparak bu sigortanın zaman içerisinde artış seyrini görmek ve genel sorumluluk sigortaları içindeki payını incelemektir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, hekimin mesleki sorumluluk sigortasının ortaya çıkışı ve uygulanış biçimi ile ilgili literatür araştırması, Ülkemizde sigorta mevzuatı ve yargı kararları ile ilgili inceleme ve araştırma yapılmıştır. Ayrıca uygulama ile ilgili bilgi edinme amacıyla yaklaşık on hekim ile sözlü görüşme yapılmak kaydıyla tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Ağırlıklı olarak istatistiksel veriler üzerinden bu sigortanın sigorta sektörü ve diğer sigorta branşlarına göre kıyaslanması yapılmış, zorunlu olan bu sigortayı henüz yaptırmamış hekimlerle ilgili oran tespit edilmiş olup bu bilgiler çerçevesinde değerlendirmelere ve önerilere yer verilmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Hekimin mesleki sorumluluk sigortası konusunun daha anlaşılabilir olmasına katkı sunacağı düşüncesiyle sorumluluk sigortalarının ülkemizde uygulanışı ile ilgili bilgilere burada yer verilecektir.

Kişinin sosyal yaşamda veya profesyonel hayatında veya görevinin ifasında isteyerek yâda istemeyerek yapmış olduğu davranışları sonucunda kendisine veya başkalarına zarar vermesi mümkündür, dolayısıyla kural olarak başkalarına verdiği zarardan dolayı kişi cezai ve hukuki sorumluluk taşır. Kişinin üçüncü kişilere vermiş olduğu zararın maddi anlamda tazmini gerekir, bu mantıkla geliştirilmiş sorumluluk sigortaları bu zararın ortaya çıkaracağı maddi külfetin azaltılması amacıyla ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla sorumluluk sigortaları hukuki anlam taşır.

Ülkemizde, bu amaçla isteğe bağlı (ihtiyari) ve zorunlu sorumluluk sigortaları uygulamaları bulunmaktadır. Türkiye’de uygulanan sorumluluk sigortaları türlerinin bazıları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Türkiye’de Sorumluluk Sigortalar Türleri

İsteğe Bağlı Sorumluluk Sigortaları	Zorunlu Sorumluluk Sigortaları
Tamamlayıcı Hekim Sorumluluk Sigortası	Trafik Sigortası
Mesleki Sorumluluk Sigortası	Ferdi Koltuk Sigortası
İşveren Sorumluluk Sigortası	DASK
Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortası	Yeşil Kart
İşletme ve Ürün Sorumluluk Sigortası	Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası
Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortası	Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası
	Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
	Kıyı Tesisleri Deniz Kirliliği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası; Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası; Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası; Özel Güvenlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası; Deniz Araçları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası; Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
	Zorunlu Paket Tur Sigortası

Sigortalının maddi anlamda yükünü hafifletmek adına zorunlu sorumluluk sigortasının yanında ihtiyari sorumluluk sigortaları da yapılması söz konusudur.

Ülkemizde 2015-2020 döneminde zorunlu sorumluluk sigorta adedi ve teminat adedi tablo 2’de verilmiştir (Türkiye Sigorta Birliği, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020).

Tablo 2: Zorunlu Sorumluluk Sigorta ve Teminat istatistikleri (2015 -2020)

	SİGORTA ADEDİ			TEMİNAT ADEDİ		
	Hayat Dışı Şirketler	Hayat Ve Emeklilik Şirketleri	Genel Toplam	Hayat Dışı Şirketler	Hayat Ve Emeklilik Şirketleri	Genel Toplam
2015	20.298.600	24.827.917	45.126.517	97.553.646	30.419.310	127.972.955
2016	22.303.507	24.066.633	46.370.140	102.839.200	31.631.729	134.470.928
2017	23.911.271	26.998.699	50.909.970	119.066.477	33.612.850	152.679.327
2018	24.912.584	27.925.080	52.837.664	122.970.944	33.826.814	156.797.758
2019	26.431.532	26.002.230	52.433.762	129.690.448	37.087.758	166.783.677
2020	21.659.356	25.015.749	46.675.106	132.532.926	34.303.530	166.836.871

Tablo 2’de ki istatistiki veriler incelendiğinde, 2015 yılında 45.126.517 olan sigorta adedi 2019 kadar artış göstermiş ancak, 2020 yılında ise önemli sayılabilecek oranda gerilemiş, teminat adedinde ise bu dönem içerisinde düzenli olarak artış olduğu tespit edilmiştir. Sigorta adedinde Covid-19 pandemisinin etkisinin olduğu, sigorta adedinin düşmesine rağmen teminat adedinin artmış olması teminat verilen ürün yelpazesinde farklılıklar ve artışlar olduğu görülmektedir. Genel sorumluluk sigortaları içinde en büyük payın, üçüncü şahıslara karşı mali sorumluluk sigortaları olduğu görülmektedir.

4.1. Hekimlik Mesleği, Hekimin Yetki ve Sorumlulukları

Hekim tarafından tedavi amacına yönelik yapılan her türlü faaliyet, sunulan sağlık hizmeti, tıbbi müdahale olarak tanımlanmaktadır. Hekimler, uygulayacakları tedavi metotlarında bağımsız oldukları gibi, tıbbi el atma ve yardımın mutlak surette iyileştirme ile sonuçlanması değil iyileştirme amacı ile tıp biliminin standartlara uygun ve zarar vermeyecek uygulamalar yapmaları ile görevli ve sorumludurlar.

Tıbbi kötü uygulama (malpraktis), hekimin ve diğer sağlık çalışanının tıbbi müdahale sırasında standart uygulamayı yapmaması, beceri eksikliği veya hastaya uygun tedavi verememesi neticesi oluşan zarar diye tanımlanmıştır. Bunun sonucunda hastada meydana gelebilecek zararın maddi anlamda tazmini gerekmektedir.

Tıbbi müdahalede hukuki uygunluk sınırı aşıldığında hekimin hukuki, idari, cezai, mesleki ve etik sorumlulukları başlar, bu sorumluluklar ile ilgili hukuki işlemler yasal düzenlemeler çerçevesinde yürütülür. Yapılan tıbbi müdahale, hastada bedenen veya maddi zararlara neden olmuş olması tıbbi kötü uygulanma kavramı ile açıklanmaktadır. İnsan sağlığına verilen bu zararların parasal anlamda yüksek meblağlar gerektirdiği için “hekim mesleki sorumluluk sigortası” gibi bir sigorta türü geliştirilmiş ve belirlenmiş şartlara göre uygulanmaktadır. Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mesleki sorumluluk sigortası diğer bir adıyla hekimlik mesleki sorumluluk sigortası, genel sorumluluk sigortasının alt branşı olarak kategorize edilmiştir.

4.2. Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası Kavramı ve Tarihsel Süreci

Hekimin ücret hakları ve sorumluluğu ile ilgili en eski düzenleme “*Hammurabi Yasaları*” ile yapıldığı bilinir. 1970’li yıllarla birlikte ABD, İngiltere, Kanada ve benzeri ülkelerde tıbbi uygulama hataları nedeniyle yüksek tazminat cezalarında artışlar meydana gelmiştir. Bu yıllarda ABD’de hekim-hasta ilişkisi güvene dayalı bir ilişki olarak kabul edilip 1972 yılında Amerikan Hastaneler Birliği, “*Hasta Hakları Beyannamesi*” ni yayınlamış, bu beyannamenin hasta haklarının Avrupa’da da yaygınlaşmasına neden olmuştur.

Dünya Tabipleri Birliği’nin 1992 tarihli Marbella Bildirgesinde tıbbi kötü uygulama “*hekimin tıbbi müdahale sırasında standart uygulamayı yapmaması, beceri eksikliği veya hastayı tedavi etmemesi*” şeklinde tanımlanmaktadır (World Medical Association, 1992).

Tıbbi müdahalenin temel amacı, insan sağlığını korumak ve müdahaleye maruz kalana da zarar vermemektir. Bu yüzden tıbbi müdahalenin yetkin kişilerce tıbbi kurallar ve standarda uygun yapılması temel zorunluluktur. Ancak, uygun tıbbi müdahale yapılmasına rağmen komplikasyon veya izin verilen risk diye adlandırılan istenmeyen zararlarda meydana gelebilmektedir. Tıbben kabul edilebilir normal risk ve sapmalar çerçevesinde uygulanan işlemler nedeniyle ortaya çıkan zararlarda hekimin sorumluluğu söz konusu olmaktadır.

Süreç içerisinde hekimin sorumluluğu ile ilgili birçok davalar açılmış, birçok farklı uygulamalar yapılmış olduğu, günümüzdeki duruma gelinebilmesi oldukça uzun zaman almıştır. Ülkemizde, “*Tababet ve Şuabatı San’atları Tarzı İcrasına Dair Kanun*” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 1982) ile “*Tıbbi Deontoloji Tüzüğü*” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 1960) hekimlik mesleğinin yürütülmesi ile mesleki kuruluş ve hastalarla olması gereken ilişkilerini düzenleyen kurallar getirmiştir. “*Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun*’a 21.10.2010 tarihinde eklenen Ek:12’ inci madde ile kamu ve özel sağlık kuruluşları ile serbest çalışan tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlara tıbbi kötü uygulamaları nedeniyle kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiş, bu sigortayı yaptırmayan hekimler için mülki idare amirince idari para cezası verilmesi hükmü bulunmaktadır (Resmi Gazete, 2010)

4.3. Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası(TKUİZMSS)

Kanuna eklenen bu madde ile ilgili olarak “*Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ*” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2010) ve bununla “*Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı*” yayımlanmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2015). Bu tarife ve talimatta 28.10.2015 tarihinde yapılan değişiklikle, hekimlik meslek branşları, dört risk grubuna ayrılmış, risk grubuna göre her bir olay için ödenecek azami tazminat miktarı ve her durumda sözleşme kapsamında ödenecek tazminat miktarının 1.800.000 TL olduğu belirtilmiştir. Bu tutarın aşılması durumlarında sigortanın ödeme yükümlülüğü olmadığından yüksek tazminatların söz konusu olabileceği durumlar için ilave sigorta yapılması gerekebilecektir. Tablo 3’de risk grubuna göre prim miktarı ve her bir olay için azami teminat miktarı verilmiştir.

Tablo 3: Risk Grubuna Göre Prim Miktarı ve Azami Teminat Miktarı

Risk Grubu	Prim Miktarı (TL)	Azami Teminat Tutarı (TL)
I Grup	150	200
II Grup	300	400
III Grup	500	600
IV Grup	750	800

Hekimin (sigortalının) poliçe kapsamında 30.07.2009 tarihinden önceye ait olmamak koşuluyla sözleşme tarihinden on yıl öncesinden ve mesleki faaliyetini sonlandırdıktan sonra iki yıl sonrasına kadar olan mesleki faaliyetinden doğan zararlar için de teminat sağlanmıştır.

Hekimin, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ki mesleki faaliyetlerinin yanında Türk Silahlı Kuvvetleri kadrosunda olan hekimlerin yurt dışında görevlendirilmelerinde ki mesleki faaliyetleri de kapsama alınmış, ayrıca hekimin mevzuat gereği başka branşta yâda başka yerde görevlendirilmesi halinde ek sözleşme yapılmasına gerek olmadığı belirtilmiştir.

Hekimin rizikonun gerçekleştiğini öğrenmesiyle sigortacıya bilgi vermesi, poliçe kapsamında ki hükümlere uyması, sözleşme yokmuş gibi mesleğini icra ederken alınması gerekli önlemleri alması olayla ilgili istenilen bilgi ve belgeleri istenildiğinde süresi içerisinde sigortacıya vermesi, zarardan dolayı her hangi bir yolla bir tazminat talebiyle karşılaştığında veya aleyhine cezai kovuşturma söz konusu olduğunda ve ayrıca bu konu ile ilgili bir sigorta poliçesi var ise durumu sigortacı bildirmesi gibi yükümlülükler getirilmiştir.

Hekimin mesleki faaliyeti dışındaki olaylardan kaynaklanan tazminat talepler, hekimin poliçede belirtilen hukuki veya etik mesleki faaliyeti dışındaki faaliyetlerinden kaynaklanan tazminat talepleri, hekimin insani görevin gerektirdiğinin yapılması hariç poliçe kapsamında olan kuruluşların sorumluluk alanı haricinde ki faaliyetlerinden kaynaklanan tazminat talepleri, hekimin her tür ceza ve cezai şartlar ile ilgili talepler ve hekimin mevzuatla belirlenmiş tıbbi mesleki faaliyet gereği yapılanlar dışında her hangi bir deneysel çalışmadan kaynaklanan tazminat talepleri sigorta genel şartları ile teminat kapsamı dışında tutulmuştur.

Sigortalının mesleğini icra ederken kasıtlı davranışı, sigortalı veya çalışanlarının poliçe kapsamında olan mesleki faaliyeti sürdürdüğü sırada alkol ve benzeri maddelerin etkisinde olmasından kaynaklı olaylar ve sigortalının zeyilname talebinde bulunmaması sebepleriyle ödenen tazminatın eksik prim oranına denk gelen kısmı sigortalıya rücu edilmektedir.

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Prim ve Hasar Paylaşımı Esaslarına Dair Tebliğ 01.07.2017 tarihinde yayımlanmıştır (Resmi Gazete, 2017). Bu sigorta poliçelerinde oluşabilecek itilafların azaltılması ve ortadan kaldırılması amacıyla yapılan bu düzenleme ile 01.07.2017 tarihinden itibaren düzenlenen poliçelerde prim ve hasar paylaşımı esasları belirlenmiştir. Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mesleki sorumluluk sigortası zorunlu sorumluluk sigortası olup genel sorumluluk sigortasının alt branşı olarak kategorize edilmiştir. Zarar, poliçede belirtilen teminat miktarı kadar karşılanır. Tazminat yönünden sınırlama durumuna göre sınırlı ve sınırsız sorumluluklar söz konusu olmaktadır.

4.3. Türkiye’de Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası İle İlgili Sayısal Değerlendirme

Ülkemizde “Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası” ile ilgili durum değerlendirmesi, hekim sayısına ve teminat adedine (bağıtlanmış poliçe adedi) ilişkin 2015-2020 dönemine ait istatistik veriler çerçevesinde yapılacaktır. Hekim Sayısı İle TKUİZMSS (Sağlık Bakanlığı, 2019; Sağlık Bakanlığı, 2020; Türkiye Sigorta Birliği, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019,

2020) Teminat Adedi (2015-2020) tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4: Türkiye’de Hekim Sayısı İle TKUİZMSS Teminat Adedi (2015-2020)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hekim	141.259	144 827	147.997	153.128	160.810	171.259
Diş Hekimi	24.834	26 674	27.889	30.615	32.925	34.830
Hekim+ Diş Hekimi	166.093	171.501	177.886	183.743	193735	206.089
TKUİZMSS (Teminat Adedi)	128.547	128.721	130.023	135.274	143.925	153.704
Hekim Sayısı / TKUİZMSS	77.39	75	73.4	73.6	74.2	74.6

Yıllar itibariyle hekim sayısında artış solmasına rağmen bu sigortayı yaptıran hekim sayısında ciddi artış olmadığı, hekimlerin sigortalanma oranının %75,0 civarında kaldığı tablodan anlaşılmaktadır. 2019 yılında kamu ve özel sağlık kuruluşları ile serbest çalışan toplam 160.810 hekim ve 32.925 diş hekimi olmak üzere toplamda 193.735 hekim olmasına rağmen 143.925 adet teminatın dikkate alındığında hekimlerin yaklaşık %34,0’ünün sigorta yaptırmamış olduğu sonucuna varılmaktadır. 2020 yılında kamu ve özel sağlık kuruluşları ile serbest çalışan toplam 171.259 hekim ve 34.830 diş hekimi olmak üzere toplamda 206.089 hekim olmasına rağmen 153.704 adet teminatın alınmış olması dikkate alındığında hekimlerin yaklaşık %25,0’inin bu sigortayı henüz yaptırmamış olduğu anlaşılmaktadır

Genel sorumluluk sigortasının alt branşı olarak değerlendirilen bu sigorta ile ilgili şirketlerinin faaliyet raporları ile Türkiye Sigorta Birliği kaynaklarından edinilen istatistikî veriler tablo 5’de verilmiştir (Türkiye Sigorta Birliği, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020).

Tablo 5: TKUİZMSS İle Genel Sorumluluk Sigortası Teminat Adedi (2015-2020)

	TKUİZMSS (Teminat Adedi)	Genel Sorumluluk Sigortası (Teminat Adedi)	TKUİZMSS / Genel Sorumluluk Sigortası (%)
2015	128.547	3.456.178	3,719
2016	128.721	3.415.070	3,769
2017	130.023	3.639.428	3,572
2018	135.274	4.178.891	3,237
2019	143.925	4.116.701	3,496
2020	153.704	4.355.192	3,529

Ülkemizde, genel sorumluluk sigortalarının teknik kar / zarar oranı, 2015 yılı için %10,0, 2016 yılı için %24,7, 2017 yılı için %22,3, 2018 yılı için %4,8, 2019 yılı için %39,3 ve 2020 yılı için -

%62,6 olarak gerçekleşmiş olduğu anlaşılmıştır (Türkiye Sigorta Birliği, 2015, 2016, 2017,2018, 2019, 2020).

Sigortacılık Genel Müdürlüğü' nün 2019 Yılı Sigortacılık Sektörü Piyasa Analiz Raporu'nda; Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk branşında, 2019 yılında, 105.139.873 TL prim üretimi, 15.226.932 TL hasar ödemesi ve 127.158.025 TL teknik zarar gerçekleşmiş olduğu belirtilmiştir (Türkiye Sigorta Birliği, 2019).

Ülkemizde, son beş yılda tıbbi kötü uygulama (malpraktis) ile ilgili 5 bin 933 dava açıldığı, bu davaların 1831 tanesinin idari yargı tarafından reddedildiği, 178 davanın kabul edildiği, 1011 davanın kısmen kabul edildiği, bu davalarda yaklaşık 5,3 Milyar TL tazminat talep edildiği, bu talebe karşılık 172 Milyon TL tazminat ödenmesine hükmedildiği ilgili kurum yetkililerince basına verilen beyanlarda ifade edilmektedir. Söz konusu davalar; 4067 dava hekimlere, 517 dava hemşirelere, 147 dava ebelere ve 391 dava diğer personele kusurlu oldukları iddiasıyla açılmıştır. Kamu sağlık çalışanların tıbbi kötü uygulaması nedeniyle oluşan zararlar için idare mahkemelerinde kurum adına davalar açılmaktadır. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı "Mesleki Sorumluluk Kurumu tarafından yapılan incelemede tıbbi kötü uygulamada kasıt unsuru bulunmaması halinde tazminatların kurumca ödeneceği hükme bağlanmıştır

Yargı makamlarınca tıbbi kötü uygulama olarak kabul görmüş hata örnekleri tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Yargı Makamlarınca Tıbbi Kötü Uygulama Olarak Kabul Görmüş Hata Örnekleri

<ul style="list-style-type: none">❖ Tanı hatası❖ Girişimler ve ilaçların yan etkileri konusunda bilgilendirmeme❖ Bilgi ve belgeleri kaybetme, yapılan işlemi ispatlayamama❖ Hastaya uygun yöntem ve aracı seçmeme❖ Yetersiz tetkik, gereksiz tetkik❖ İç organ yaralanmaları❖ Enjeksiyon sırasında ortaya çıkan siyatik sinir lezyonunu önlemek için tedbir almama❖ Sterilizasyon yetersizliği	<ul style="list-style-type: none">❖ Güvenli Cerrahi Uygulamalarını İhlal (Yanlış Lokalizasyon)❖ Postoperatif enfeksiyon ihtimalinin göz ardı edilmesi❖ Gereksiz veya yetersiz antibiyotik❖ Hasta sırlarını açıklama, hastadan onam almadan hastanın reklam amaçlı habere konu olması,❖ Atlanmış kırık veya çıkık❖ Ameliyat notunun tabip tarafından tutulmaması veya ameliyattan belli bir süre sonra tutulması	<ul style="list-style-type: none">❖ Hastanın geç sevki❖ Yasal sürenin üzerinde fetüs tahliyesi❖ Düşük ya da yüksek doz ilaç orderi❖ Endikasyon dışı ilaç orderi❖ Ameliyat bölgesinde yabancı madde unutulması❖ Komplikasyon nedeninin izah edilememesi❖ Geç konsültasyon,❖ Hastanın alerjisi öyküsünün atlanması veya sorgulanmaması
--	--	---

Bu çalışma için yaklaşık on hekim ile sözlü görüşme yapılmış, hekimler, " hekimin mesleki sorumluluk sigortası" konusunda benzer beyan ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Burada farklı branşlardan olması açısından, serbest çalışan bir dış hekiminin, bir dâhiliye uzmanının ve bir genel cerrah olup halen aile hekimi olarak çalışan olmak üzere toplamda üç hekimin beyan ve değerlendirmelerine yer verilecektir.

Diş Hekimi A; yaklaşık yirmi yıldan beri serbest olarak kendi kliniğinde diş hekimliği yaptığını, mesleki hayatında her zamana mesleğinin gerektirdiği etik kurallarına özen göstermesine rağmen zaman zaman kendinden veya hastadan kaynaklanan ancak zarar ortaya çıkarmayan basit sayılabilecek olumsuzluklar yaşadığını, bu zorunlu sigortanın uygulanmasında başlangıçta sigortanın içeriği ve uygulama biçimi hakkında yeterince bilgilendirilmediğinden ve aynı zamanda maddi külfet getiriyor diye tepkisel yaklaştığını, zaman içerisinde bilgilenmesinin artması ve meslektaşları ile hastaların yaşadığı problemleri gördükçe sigortanın önemini daha iyi anladığını ve zaten zorunlu olan bu sigortayı düzenli olarak yaptırdığını, sigorta şirketi seçiminde prim miktarından ziyade şirketin güvenilirliğine önem verdiğini, ancak sigorta teminatları ile ilgili güncellenmenin yapılması gerektiğini, sigortanın varlığının önemli olduğu gibi tıbbi kötü uygulamanın önlenmesi adına sağlık çalışanlarının bilgi düzeylerinin artırılması yönünde çalışmaların yapılması ile tıp etiğine uygun uygulamaların tavizsiz gerçekleştirilmesinin sağlanması için etkin denetim mekanizmalarının işletilmesi ve ayrıca toplumun ve hastaların bu konuda bilinç düzeylerinin geliştirilmesinin çok önemli olduğunu belirtmiştir.

Dahiliye Uzmanı B; yaklaşık yirmi beş yıldan beri kamu kurumunda çalıştığını, bu sigorta yürürlüğe girdiğinden beri haberdar olduğunu ancak, başlangıçta yeterince bilgisinin olmadığını, branşı gereği daha çok kronik hastalıklarla ilgilendiğinden tanı ve tedavi konusunda problemlerin yaşanabildiğini, ayrıca enfeksiyonun da ciddi sorunlar yaşattığını, kamu çalışanı olması nedeniyle sigorta priminin yarısının kurumunca karşılandığını ve toplu olarak sigortalandıklarını, sigortanın önemli olduğunu belirtmekle birlikte tıbbi kötü uygulamanın önlenmesi için önlemlerin alınması, sağlık çalışanlarının bilgi düzeylerinin artırılmasının sağlanması ve çalışma ortamlarının iyileştirilmesi ve ayrıca hastanın da bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Genel Cerrah C; yaklaşık yirmi yıl kamu kurumunda genel cerrah olarak çalıştıktan sonra yedi yıldan beride de aile hekimi olarak çalışmakta olduğunu, branşı gereği birçok ameliyat gerçekleştirdiğini, branşının hata kabul etmediğini ancak, bazı ameliyatlardan zaman zaman komplikasyonlar yaşanmış olduğunu ancak bunlardan dolayı üçüncü kişilerde zarar söz konusu olmadığından hukuki ve cezai takibatlar yaşamadığını, meslektaşlarından hukuki ve cezai takibatları yaşayanları gördüğünü ve bu durumlarda en çok hastaların mağduriyetine sebebiyet verildiğini düşündüğünü, başlangıcından beri bu sigortanın gerekli olduğuna inandığı için bu sigortayı düzenli olarak yaptırdığını, bu sigortanın ortaya çıkmasıyla bir anlamda hekimin verebileceği zarardan dolayı hekim üzerine gelebilecek maddi külfetinin azaltılmış olduğunu ancak asıl önemli olanın tıbbi kötü uygulamanın önüne geçebilmenin yolları ve yöntemlerinin gerçekleştirilip uygulanması gerektiğini, teşhis, tanı ve tedavide kullanılan ekipmanın uygunluğundan ve onu kullanacakların bilgi düzeylerinin artırılmasına kadar olan tüm aşamaların iyi tespit edilip tavizsiz uygulanması bununla birlikte ameliyattan dolayı hastanın bakım hizmetlerinin iyileştirilmesi ve hastanın da bilinç düzeyinin geliştirilmesi amacıyla öncelikle sağlığın korunması her şeyden önemli olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada; ağırlıklı olarak bu sigortanın mevzuat boyutu ile ilgili literatür taraması yanında uygulama içinde olan hekimlerle görüşülmüş ve 2015-2020 dönemine ait hekim sayısı ile poliçe sayıları incelenmiş, inceleme sonucunda edinilen bilgiler doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Hekimin tıbbi müdahale sırasında/sonrasında hataları veya kusurları sonucunda tıbbi müdahale yaptığı bireye zarar verme durumu tıbbi kötü uygulama veya malpraktis diye adlandırılmaktadır. Tıbbi müdahalede hukuka uygunluk sınırı aşıldığında hekimin hukuki, idari, mesleki, etik ve cezai

sorumlulukları başlamaktadır.

Tıbbi kötü uygulaması sonucunda hastada bedenen ve ruhen zarar olması durumunda ortaya çıkabilecek maddi zararın zarara neden olan hekim veya sağlık çalışanı tarafından karşılanması her zaman mümkün olamamaktadır. Bu zararın teminat altına alınması amacıyla “*Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun*’a 21.10.2010 tarihinde eklenen madde ile “Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası” getirilmiş, daha sonra bunun uygulanmasına ilişkin tebliğ, tarife ve genel uygulama şartlarını belirleyen mevzuat düzenlemeleri yapılmıştır.

Hekimler branşlarına göre dört gruba ayrılmış ve risk grubuna göre sigorta prim miktarı belirlenmiş, kamu ve özel sağlık kuruluşunda çalışan hekimlerin sigorta primlerinin yarısı kurumlarınca diğer yarısının ise kendileri tarafından ödenmesi, serbest çalışan hekimlerin ise primlerinin tamamını kendileri tarafından ödenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Hekim sayısı ile bağitlanmış sözleşme sayısı karşılaştırıldığında yıllar itibariyle poliçe sayısında artış görülmekle birlikte zorunlu olmasına rağmen hekim sayısında ki artışa paralel oranda sigorta poliçesinin artmamış olduğu gözlenmektedir. İstatistiki veriler hala hekimlerin yaklaşık %25,0’ i bu zorunlu sigortayı yaptırmamış olduğunu ve ayrıca yıllar içinde bu sigortanın genel sorumluluk sigortası içindeki payının azalmakta olduğunu göstermektedir.

Genel sorumluluk sigortasının 2015 -2020 dönemine teknik kar - zarar oranı verilerinden hasarı karşılamada üretilen prim miktarının oldukça düşük kalmakta olduğu görülmektedir.

Mülga Sigortacılık Genel Müdürlüğü’nün “2019 Yılı Sigortacılık Sektörü Piyasa Analiz Raporu’ndan; TKUİZMSS branşında, 2019 yılında, teknik zararın üretilen prim miktarının oldukça üzerinde olduğu anlaşılmıştır.

Sigortacılığı diğer bir yandan da risklerin neden olabileceği rizikoların önlenmesi için önceden önlem almayı gerektiren veya önlem alma bilincini oluşturan ve geliştiren bir sistem olarak da değerlendirmek yerinde olur.

Güncel durumlara uygun güven sağlayıcı niteliklere sahip yasal düzenlemelerin zararın boyutunu daha rasyonel olarak tahmin edilmesine olanak sağlayacağı, sigortanın yaygınlaşmasına ve içeriğinin gelişmesine katkısı olacağı düşünülmektedir.

Dava sayılarındaki artışlar ödenmesi gereken tazminat miktarının artmasına neden olduğu için sigorta şirketleri ve sektörü zorlamaktadır. Dava süreçlerinin uzun olması da bir başka sorun haline gelmiştir, şöyle ki dava süreçlerinin uzun sürmesi beraberinde mağduriyetler oluşturmakla kalmayıp ilave ödemelere de sebebiyet vermektedir. Ayrıca, önlenmesi mümkün olaylar içinde önlem alınmasında zafiyetlere neden olabilmesi ihtimali de önemsenmelidir.

Tıbbi kötü uygulama sonucu ortaya çıkan zarar sigorta kapsamında ödenmekte ise de, önlemenin ödemekten daha insancıl ve daha ucuz olduğu anlayışından hareketle tıbbi hataların önlenmesi için her kademedeki ki sağlık hizmeti sunanların risk değerlendirme anlayışları ve yetkinlikleri artırılmalı, bilimsel olarak kanıtlanmış tıbbi müdahale yöntemlerinin tavizsiz uygulanması sağlanmalı, tıbbi müdahale uygulanacaklarında tedavi sürecinde kendi sağlıkları için hekimler ile iletişimini güçlendirmeleri de gerekli ve önemlidir.

Yıldırım (2015) tarafından yapılan “Tıbbi Malpraktis ve Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası” adlı çalışmada; hekim mesleki sorumluluk sigortasında risk grupları belirlenirken hekim uzmanlık dallarının, çalışma koşullarının yanı sıra il-ilçe, devlet hastanesi-eğitim araştırma hastaneleri gibi somut bir ölçütün kullanılması önerilmektedir.

Çelik ve diğerleri (2021) tarafından hazırlanan makalede, meslek odaları ve sigortacıların hekimlere sigorta ile ilgili bilgilendirme yapması, özellikle tıp öğrencilerine yönelik eğitim müfredatı içine hekim mesleki sorumluluk sigortası konusunun dâhil edilmesi bu konuda farkındalığı artıracığı yönünde öneride bulunmaktadır.

Tıbbi kötü uygulama davalarının/itilaflarının veya mağduriyetlerinin azaltılması amacıyla sağlıkla ilgili sivil toplum kuruluşları, arabulucular, konunun profesyonelleri ile sigorta şirketleri temsilcilerinden oluşturulacak komisyonlardan olayların değerlendirilmesinde destek alınmasının katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Civaner, M. (2011). Malpraktis Yerine Hizmet Kaynaklı Zarar. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi. Tıp Etiği Anabilim Dalı Türk Pediatri Arşivi Dergisi, 46: 6-11.
- Çelik, C., Ata, U., ve Kamalak, M. (2021). Türkiye’de Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Geleceği, Teminat Âdeti ve Hekim Sayısı Karşılaştırması. Osmangazi Tıp Dergisi, 43(6): 705-708.
- Esenkaya, İ.E. (2020). Zorunlu Mesleki Sorumluluk Sigortası. TOTBİD Dergisi, 19: 62–69.
- Kara, H. (2021). Yargıtay ve Hakem Kararlarına Göre Hekimin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Dergisi, 2021(152): 255-303.
- Kerç, E., ve Akpınar, Ö. (2018). Türkiye’de Uygulanmakta Olan Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortalara Yönelik Bir Araştırma. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 13(50): 229-246.
- Özkıdık, D. (2016). Hekimin Mesleki Sorumluluk Sigortası. Ankara Barosu Dergisi, 4: 245-268.
- Parlak, E.C. (2020). Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası. Yüksek Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Ana Bilim Dalı. İstanbul.
- Resmi Gazete. (1953). Karayolları Trafik Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8411.pdf>. Erişim Tarihi: 02.10.2022.
- Resmi Gazete. (1960). Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10436.pdf>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- Resmi Gazete. (2010). Üniversite ve Sağlık Personelinin Tam Gün Çalışmasına ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-1.htm>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- Resmi Gazete. (2010). Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ (2010/1). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100721-17-1.htm>. Erişim Tarihi: 01.10.2022
- Resmi Gazete. (2015). Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100721-17-1.htm>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- Resmi Gazete. (2017). Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Prim ve Hasar Paylaşımı Esaslarına Dair Tebliğ. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171007-10.htm>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- Shafiga, A. (2018). Sigorta Sektöründe Hekimin Mesleki Sorumluluk Sigortası. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı. İstanbul
- Tiryaki, T. (2004). IAIS Prensipleri Çerçevesinde Reasürans İşlemlerinin Denetimi. Reasürans. 53: 32-40.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. (1982). 14.04.1928 Tarih ve 863 Sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 1219 Sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun. www.mevzuat.gov.tr/kanunlar. Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. (1998). 01.08.1998 tarih ve 23420 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği. www.mevzuat.gov.tr/yonetmelikler. Erişim: 01.10.2022.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2019). Sağlık İstatistikleri Yıllıkları.

<https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/40564,saglik-istatistikleri-yilligi-2019pdf.pdf?0>. Erişim Tarihi: 10.10.2022.

T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). Sağlık İstatistikleri Yıllıkları. <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/43399,siy2020-tur-26052022pdf.pdf?0>. Erişim Tarihi: 10.10.2022.

Türk Dil Kurumu. (2022). Sözlük. www.tdk.gov.tr/sözlük. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Türkiye Sigorta Birliği. (2015). Sigorta Verileri ve Mali Tablolar. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Türkiye Sigorta Birliği. (2016). Sigorta Verileri ve Mali Tablolar. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Türkiye Sigorta Birliği. (2017). Sigorta Verileri ve Mali Tablolar. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Türkiye Sigorta Birliği. (2018). Sigorta Verileri ve Mali Tablolar. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Türkiye Sigorta Birliği. (2019). Sigorta Verileri ve Mali Tablolar. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Türkiye Sigorta Birliği. (2019). Sektör Raporu. https://tsb.org.tr/media/attachments/2019_Y%C4%B1l%C4%B1_Sektor_Raporu.pdf. Erişim Tarihi: 09.10.2022.

Türkiye Sigorta Birliği. (2020). Sigorta Verileri ve Mali Tablolar. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Yıldırım, İ. (2015). Tıbbi Malpraktis ve Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (3): 121-129.

World Medical Association. (1992). Statement on Medical Malpractice; Marbelle. <http://hrlibrary.umn.edu/instree/malpractice.html>. Erişim Tarihi: 02.10.2022.

EXTENDED SUMMARY

Members of the profession may harm third parties as a result of their undesirable mistakes or faults in their professional activities. The field of health is one of the areas where harming third parties is in question while performing professional activities. Damages (compensation, judgment and similar expenses) that may arise due to medical intervention errors of physicians and other health workers must be covered. However, it is not always possible for the physician to compensate this damage willingly or unwillingly. For this purpose, various methods have been applied from history to the present, the method known as professional liability insurance has been developed and applied today. Many physicians have not yet taken out this insurance to benefit from the purchasing service of the physician, and the victimization is not offered for sale as a problem arising from this situation. So, The main purpose of this study is to review at times of this period in the review and evaluation on the professions insurance of physicians in the year 2015-2020.

Although it is compulsory and there is an administrative fine, it has been tried to determine why the physicians do not show enough interest in this insurance, the contributions of this insurance to the physician and the patient, and the situation in our country regarding the insurance, and evaluations have been made about the methods for the dissemination of the insurance.

A literature review was conducted in physical and electronic environments on books, theses, articles, related legal regulations and practice guides written on this subject, verbal interviews were made with a certain number of physicians about the problems in practice and evaluations, statistical data obtained from insurance companies and institutions were analyzed and evaluated.

In the literature review, it has been demonstrated that the views on the need to increase the awareness of the physician, patient and society about this insurance, which is mainly defended in direct or indirect studies on the subject of physician's professional liability insurance, are correct in this study. Physician's authority and responsibilities and the reasons for the emergence of professional liability insurance and the way it is applied today are made with a source research. Interviews were conducted with approximately ten physicians from different branches of the medical profession, and the oral statements of three physicians were included in the article. Statistical data on the number of physicians and the professional liability insurance of physicians were obtained from insurance companies and public institutions, and a proportional determination was tried to be made with statistical calculations.

It is understood that there is an increase in cases of medical malpractice, there are problems in the compensation of damages resulting from medical malpractices, and still, approximately 25% of the physicians did not have the compulsory professional liability insurance of the physician. It can be said that the most basic reason for this is that the awareness of the physicians and the society is not sufficient, and that the long trial processes cause weaknesses in a sense.

It is seen that the amount of assurance provided by this insurance is insufficient under the current conditions, and insurance companies are also making losses from this insurance branch. For this, efforts should be made primarily to prevent medical malpractices, to increase training and practice in order to increase physician and social awareness, to provide more effective training on medical malpractice in medical education and this insurance, and to work on raising social awareness of professional organizations and insurance companies. It is thought that improvements such as ensuring the operation of the public authority by establishing an effective control mechanism, updating the amount of guarantees and accelerating the judicial processes will both prevent medical malpractice and contribute to minimizing potential grievances.

ÖZEL SAĞLIK SİGORTASI İLE TAMAMLAYICI SAĞLIK SİGORTASINI KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Aykut EKİYOR

Ankara Hacı Bayram Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü,
Orcid: 0000-0002-7718-9329

Yener ŞENTÜRK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sigortacılık Doktora Programı,
Orcid: 0000-0003-0712-3516

ÖZET

Devletin sosyal güvenlik kapsamında sunulan sağlık hizmetinin kapsamı, niteliği ve niceliği her zaman istenilen gibi olamayabilir. Dolayısıyla bireyler devletin sunduğu sağlık hizmetinden yeterince yararlanamayabilir veya daha iyi sağlık hizmeti alabilmek için kendileri ödeme yaparak yâda sağlık sigortası poliçesi satın alarak sağlık harcamalarının karşılanmasını sağlayabilirler. Sağlık hizmetlerinin ücretlerinin bireysel karşılanması her zaman mümkün olamamaktadır. Bunun için günümüzde bireyler özel ya da tamamlayıcı sağlık sigortası yaptırmaya yönelmişlerdir.

Ülkemizde, sağlık harcamalarının finansal açıdan sürdürülebilirliğine destek amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından 10.07.2012 tarihinde yayımlanan “Tamamlayıcı Veya Destekleyici Sağlık Sigortası Uygulaması Hakkında Genelge” ile tamamlayıcı sağlık sigortası uygulaması başlamıştır. Türk Ticaret Kanununda düzenlenen “can sigortaları” başlığı altında belirtilen hükümler çerçevesinde ilk özel sağlık poliçesi düzenlenmiş, “Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği” ile özel sağlık sigortaları ile ilgili uygulamalar yapılmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı sağlık sigortasının karşılaştırmalı incelenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı sağlık sigortasının avantajları ve dezavantajları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı sağlık sigortası poliçelerinde yer alan teminatlar ve elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. Belirlenen teminatlar içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Çalışmada yapılan analiz sonucunda; prim miktarı açısından değerlendirildiğinde tamamlayıcı sağlık sigortasının özel sağlık sigortasına göre daha ucuz olduğu, istatistiki verilere göre yıllar itibariyle özel sağlık sigortalısı sayısında artış olmakla birlikte gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında henüz istenilen düzeye ulaşmadığı, teminatlar açısından özel sağlık sigortasının tamamlayıcı sağlık sigortasına göre daha kapsamlı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, Sigorta, Özel Sağlık Sigortası, Tamamlayıcı Sağlık Sigortası, Poliçe, Teminat, Sosyal Güvenlik Kurumu

COMPARATIVE EVALUATION OF PRIVATE HEALTH INSURANCE AND COMPLEMENTARY HEALTH INSURANCE

ABSTRACT

The scope, quality and quantity of health services provided by the state within the scope of social security may not always be as desired. Therefore, individuals may not be able to benefit from the health services provided by the government enough or they may be able to meet their health expenses by paying themselves or by purchasing a health insurance policy in order to receive better health care. It is not always possible to meet the costs of health services

individually. For this reason, individuals have tended to take out private or complementary health insurance.

In our country, with the aim of supporting the financial sustainability of health expenditures, with the "Circular on Complementary or Supplementary Health Insurance Application" published by the Social Security Institution on 10.07.2012, the implementation of complementary health insurance has started. The first private health policy was issued within the framework of the provisions specified under the title of "life insurances" in the Turkish Commercial Code, and practices related to private health insurance started with the "Private Health Insurance Regulation".

In this study, it is aimed to compare private health insurance and supplementary health insurance. In line with the determined purpose, the advantages and disadvantages of private health insurance and complementary health insurance have been tried to be revealed. The study was carried out on the coverage and data obtained in private health insurance and supplementary health insurance policies. The specified collaterals were analyzed by content analysis.

As a result of the analysis made in the study; When evaluated in terms of premium amount, it is seen that complementary health insurance is cheaper than private health insurance, although the number of private health insured has increased over the years according to statistical data, it has not yet reached the desired level when compared to developed countries, and private health insurance is more comprehensive than complementary health insurance in terms of coverage.

Keywords: Health, Insurance, Private Health Insurance, Supplementary Health Insurance, Policy, Coverage, Social Security Institution.

1.GİRİŞ

Sağlık ve sağlıklı yaşamak temel insan hakkı olduğu için "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde" (Resmi Gazete, 1949) özellikle vurgulanmıştır. Her birey sağlığında bir bozulma söz konusu olduğunda tedavi olmak ve sağlığına kavuşmak ister. Sağlığına kavuşmak isteyen birey bir maliyete katlanacaktır. Devletler, vatandaşlarına sağlık hizmeti verme ile görevli ve yükümlüdürler. Bu görev ve yükümlülüklerini sosyal güvenlik sistemi kapsamında sağlamaya çalışmaktadırlar. Ancak, sosyal güvenlik kapsamında sunulan sağlık hizmetinin kapsamı, niteliği ve niceliği her zaman istenilen düzeyde olamamaktadır. Dolayısıyla bireyler devletin sunduğu sağlık hizmetinden yeterince yararlanamaz veya daha iyi sağlık hizmeti alabilmek için kendileri ödeme yaparak yâda sağlık sigortası poliçesi satın alarak sağlık harcamalarının karşılanmasını sağlayabilirler. Sağlık hizmetlerinin ücretlerinin bireysel karşılanması her zaman mümkün olamayabilir. Bunun için günümüzde bireyler özel sağlık sigortası yaptırmaya yönelmişlerdir. Bir anlamda çağdaş ve etkin sağlık sisteminde, hizmet sunucusu ile hizmeti alan arasında doğrudan finansal akış yerine üçüncü taraf ödemeyi üstlenmektedir.

Sağlık hizmetine ihtiyaç duyması tesadüfi yâda beklenmedik bir zamanda ortaya çıkabileceğinden bu hizmet için katlanması gereken maliyetin her zaman birey tarafından karşılanması mümkün değildir. Hastalık durumunda ihtiyaç duyulan tedavi ve bakım masraflarının karşılanması amacıyla üretilmiş bir sigorta türü olan sağlık sigortası ile bireyler olası tedavi veya sağlık hizmeti için toplu olarak ödeme ihtimali olan sağlık hizmeti bedellerine kıyasla, daha az miktarda sağlık sigortası primi ödeyerek, kendini finansal açıdan güvence altına almaktadırlar. Ülkemizde sosyal güvenlik sistemi kapsamında olsun yâda olmasın bireyler, çeşitli sebeplerle özel sağlık sigortası veya tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortası satın almakta olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada; özel sağlık sigortası ve tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortası ile ilgili olarak

literatür araştırması sonucunda edinilen bilgiler kapsamında avantajları ve dezavantajları açısından kıyaslanarak değerlendirmeler yapılması amaçlanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Tarih boyunca kuşkusuz insan yaşamında sayısız tehlike ve risk bulunur. Güven içinde yaşamak için bu risklerin tanımlanması ve yönetilmesi gerekir. Bunun için her anlamda daima bir güvence arayışı olmuştur. Değişen yaşam koşulları ile birlikte gelen yeni riskler daha karmaşık risk yönetimi ve güvence sistemi uygulamasını zorunlu kılmaktadır. Yaşamda en önemli risklerin başında bireyin sağlığının bozulma riskidir ve buna karşı finansal bir güvenceye ihtiyaç vardır.

Yaşam koşullarının ağırlaşmasıyla beraber insanların artan sağlık problemleri kişiye ve kamuya sağlık giderleri olarak ciddi yükler getirmektedir. Bu sağlık giderlerinin bireyler tarafından karşılanması her zaman mümkün olamamaktadır. Bu nedenle gerektiğinde bireylerin sağlık harcamalarının karşılanması için bir başka finansman sağlayıcı kuruluşa ihtiyaç duyulmaktadır. Gerektiğinde bireylerin sağlık giderlerinde finansman sağlayacak sağlık sigortacılığı sistemi kurulmuştur. Dünya’da ilk sağlık sigortası poliçesi 1948 yılında Londra’ da demir yolu işçileri için düzenlenmiş olduğu bilinmektedir.

Ülkemizde,1921 yılında çıkarılan “151 sayılı Ereğli Havza-i Fahmiye Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 1921) ile kömür madeni işçilerinin çalışma şartları, kazalanması ve hastalanması durumunda bakım güvencesi sağlayan düzenleme sağlık sigortası anlamında ilk düzenleme ve uygulamadır, daha sonra 1964 yılında Sosyal Sigortalar Kurumu'nun (SSK) kurulmasıyla gerçekleşmiştir.

Sağlık sigortacılığı sistemi ile ilgili olarak incelenen makale ve lisansüstü tezlerde genel tespit ve görüş olarak, bireylerin sağlık giderlerini kendilerinin karşılamaları her zaman mümkün olmayacağından bu giderlerin sosyal devletin gereği olarak devlet tarafından karşılanması gerektiği, beraberinde isteyen bireyin daha iyi şartlarda sağlık hizmeti almak için özel sağlık sigorta sisteminden yararlanması amacıyla sigortacılık sisteminin her anlamda uygulanabilir ve ulaşılabilir olmasının önemi vurgulanmaktadır.

Literatürde sağlık sigortası ile ilgili olarak yapılmış farklı çalışmalara rastlanmaktadır. Tatar (2011) tarafından, sosyal sigorta modelinde bireylerin riskleri ve sağlık statüleriyle ödenecek primler arasında herhangi bir ilişkinin olmamasına karşın, özel sağlık sigortası modelinde bireylerin sağlık statülerinin düşmesi ve risklerin artmasının, ödenecek primleri de artırdığı ifade edilmiştir. Kamilçelebi (2012) yaptığı çalışmada, genel olarak toplumun sektöre yaklaşımının istenilen düzeyde olmadığı, yetişmiş insan gücünün sayı ve nitelik olarak sınırlı kaldığı ifade edilerek bu eksikliklere yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Tapan ve diğerleri (2015) tarafından özel sağlık sigortası temsilcileri ile yapılan çalışmada, katılımcıların %93,0’ü tamamlayıcı sağlık sigortasını, genel sağlık sigortasının sürdürülebilirliği açısından önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özer (2015) tarafından sektör temsilcileri ile yapılan çalışmada, katılımcıların %37,35’inin özel sağlık sigortası türlerinden biri olan tamamlayıcı sağlık sigortasına olumlu bir gelişme olarak yaklaştıklarını ve sektörün finansal sürdürülebilirliğine katkı sunabileceğini tespit etmişlerdir.

Balkanlı (2017) tarafından, özel sağlık sigortasının tamamlayıcı olarak genel sağlık sistemine entegre edilmesinin daha uygun bir yöntem olduğu belirtilmiştir. Sistemin özel tamamlayıcı sağlık sigortası modeli ile desteklenerek kullanılabilmesi ifade edilmiştir. Özsarı ve Güdük (2020), sektörün gelişmiş ülkelere oranla daha az geliştiği ve bu durumun ortaya çıkmasını ise Türkiye’nin uyguladığı politikaların bir sonucu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca özel sağlık sigortası tercihinin; üst gelir grupları ile sınırlı kalması ve lüks bir tercih olarak görülmesi durumunun ortaya çıkmasında etken olduğu

belirtmiştir.

Baçoğlu (2021) tarafından yapılan “Türkiye’de Tamamlayıcı Sağlık Sigortaları Prim Üretimi ve Özel Sağlık Sigortaları Sistemine Katkıları Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada tamamlayıcı sağlık sigortalarının sağlık sigorta sektörüne prim katkısı olduğu ve ekonomiye de kaynak oluşturduğu tespit edilmiştir.

Serdar ve diğerleri (2021) tarafından yapılan “Tamamlayıcı Sağlık Sigortasının Sürdürülebilirliği: Öğretim Elemanlarının Görüşlerinin Değerlendirilmesi” isimli çalışmada; tamamlayıcı sağlık sigortasının sürdürülebilirlik düzeyi ile cinsiyet, medeni durum, bilim dalı ve aylık gelir düzeyi değişkenleri arasında %5,0 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu ve bu değerışkenlere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

3. ARAşTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Problemi

Günümüzde bireylerin sağlık harcamalarını karşılamakta zorluklar yaşadıkları görölmektedir. Bu harcamaların karşılanması yâda bireye olan yükünün hafifletilmesi amacıyla sağlık sigortacılık sistemi yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır.

Dolayısıyla, bu çalışmada özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı ve destekleyici sağlık sigortasının karşılaştırmalı incelenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı ve destekleyici sağlık sigortasının avantajları ve dezavantajları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı sağlık sigortası poliçelerinde yer alan teminatlar ve elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. Belirlenen teminatlar içerik analizi ile özömlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, sigorta kurumlarından temine dilen düzenlenmiş özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortası poliçelerinde yer alan teminatlar ve elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. Belirlenen teminatların içerik analizleri ile avantajları ve dezavantajları yönünden değerlendirmeler yapılarak özömlenmiştir. Edinilebilen bilgiler çerçevesinde değerlendirmelere ve önerilere yer verilmiştir.

4. ARAşTIRMANIN BULGULARI

4.1. Sağlık Sigortası

İnsan yaşamında var olan tehlikelerden kaynaklanan risklere karşı bir şekilde güvenceye ihtiyaç duyulur. Değerışen ve gelişen yaşam koşulları risklere karşı önlem almayı, bir sistem kurmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Hayatta olan risklerin en önemlisi insan sağlığının bozulma riskidir ve buna karşı bir güvence olarak sağlık sigortası uygulaması geliştirilmiştir.

Sağlık sigortası; hastalık veya kaza durumunda ortaya çıkan teşhis, tedavi ve bakım masraflarının karşılanması amacıyla güvence sağlayan bir sigorta türü olarak tanımlanabilir. Birey, sigorta primi ödemek koşuluyla hastalık veya kazaya uğraması halinde alacağı sağlık hizmetinin maliyeti için bir finansman teminatı almış olur.

Dünyada, ilk düzenlenmiş sağlık sigortası poliçesi, 1848’de Londra’da demir yolu işçileri için düzenlenmiş olduğu bilinir. Devamında Almanya ve Avusturya, Macaristan, Norveç ve Fransa gibi ölkelerde bu alanda kanunlar çıkarılarak uygulamalar başlatılmıştır.

Ölkemizde sağlık sigortası, sigorta teminatı veren kurum açısından temel olarak iki ana gruba ayrılır, bunlar, kamu tarafından sunulan “kamu sağlık sigortası”, özel şirketler tarafından sunulan “özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortası” olarak ifade edilmektedir.

Ülkemizde sağlık sigortası sistemi; kamu sağlık sigortacılığı kapsamında sosyal güvencesi olan bireyler ve bu sigorta kapsamında sosyal güvencesi bulunmayıp ancak bu sigorta kapsamında genel sağlık sigortası primi ödeyen bireyler ile ödeme gücü olmayan bireyler için devlet sosyal sigortası kapsamında olan sağlık sigortası kamu sigortacılığı kapsamında, sosyal güvencesi olma zorunluluğu bulunmayan bireyler için düzenlenmiş özel sağlık sigortası ile sosyal güvencesine dayandırılan tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortasından oluşur.

Kamu sigortacılığı kapsamında olan genel sağlık sigortası ile ilgili kurallar; “5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK)” (Resmi Gazete, 2006) ve buna dayandırılarak çıkarılmış alt düzenlemeler ile özel sağlık sigortası ile ilgili temel kurallar 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda (TTK) (Resmi Gazete, 2011) ve 5510 sayılı SSGSSK’ nın alt düzenlemeleri ile belirlenmiştir.

Kamu (devlet) sağlık sigortası/sosyal sigortalar, sosyal devletin gereği olarak vergiler ve sigortalıdan alınan primler ile finanse edilmektedir. Sigortalı ve sigortalının bakmakla yükümlü olduğu kişiler için teminat sağlar, ayrıca sağlık giderleri için belirlenmiş oranlarda sigortalıdan katkı payı alınır. Özel sağlık sigortası ve tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortaları kişilerin ödediği primlerle finanse edilir, bunlar sadece sigortalı için teminat sağlamaktadır.

4.1.1. Özel Sağlık Sigortası

Özel sağlık sigortası; hastalanma veya kaza sonucu gereksinim duyulan muayene, teşhis, tedavi ve bakımları için yapılması gereken masraflar ile gündelik tazminatları poliçede belirtilen şartlar ve limitler dâhilinde teminat altına alan bir sigorta türüdür.

Bu sözleşme ile sigortalıların kendilerinin belirlediği her hangi bir sağlık kuruluşundan alacağı sağlık hizmetinin bedeli poliçe kapsamında sigorta şirketi tarafından karşılanır. Bu sigorta poliçesine sahip olan sigortalının, özel veya profesyonel hayatında karşılaşılabileceği hastalık veya kaza sonucu ortaya çıkan yatarak veya ayakta tedavi masrafları, arzu edilen bir sağlık müessesinde, teminat limiti ve poliçe şartlarına uygun olduğu ölçüde sağlık sigortası sözleşmesinin tarafı olan sigorta şirketince karşılanır (Türkiye Sigorta Birliği, 2021).

Ülkemizde özel bir şirket tarafından 1938 yılında gemi kurtarma çalışmalarında görevli işçilere hastalık sigortası türünde teminat verilmeye başlanmıştır (Ateş, 2011). Bu uygulama Ülkemizde ilk özel sağlık sigortası faaliyeti sayılır.

Ülkemizde, özel sağlık sigortası sözleşmesine ilişkin ilk yasal düzenlemenin Türk Ticaret Kanunu’nda “can sigortaları” başlığı altında düzenlenmiş ve “Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği” (Resmi Gazete, 2013) ile özel sağlık sigortaları ile ilgili uygulamalar yapılmaya başlanmıştır.

Özel sağlık sigortası poliçesi satın alan bireyin, genel sağlık sigortalısı olma zorunluluğu bulunmamakta olup, sigorta şirketinin anlaşması olan her hangi bir sağlık kuruluşundan sağlık hizmeti alması söz konusudur. Sigorta şirketinin anlaşmalı sağlık kuruluşu bulunmayan yerlerde ise sigortalı tarafından ödenen sağlık giderleri sigorta şirketince kendisine ödenir. Teminatlar, sigorta poliçesinin süresi içersin de geçerlidir.

Özel sağlık sigortası kapsamında yatarak tedaviler, ayakta tedaviler ve doğum teminat altına alınmıştır. Yatarak tedavilere (*hastane yatışı gerektirebilecek ameliyat, yoğun bakım, küçük operasyonlar, ameliyat sonrası fizik tedavi ve rehabilitasyonlar ve evde bakım hizmetleri*) ait giderlerin tamamı teminat altında olup limitsizdir. Ayakta tedaviler (*24 saati aşmayan hastanede yatarak tedavi gerektirmeyen durumlarda muayene, tahlil, MR, röntgen, fizik tedavi, gibi ileri tanı yöntemlerini de içeren teminatlar, ayrıca ilaç giderleri*) sigorta başlangıcında belirlenen limitler dâhilinde genellikle %20,0 oranında sigortalının katkı payı ödediği teminatdır. Doğum Teminatı (normal doğum, sezaryen, doğum ve hamilelik komplikasyonları ile ilgili yatarak yapılan tüm tedavi

giderleri (bebek ile ilgili harcamalar hariç)) poliçede belirtilen ödeme yüzdesi dâhilinde verilir, sigorta şirketlerince doğum teminatı verilebilecek yaş aralığı genellikle 15 gün ve 69 yaş aralığıdır. Doğum teminatında hemen hemen her şirket için 12 ay bekleme süresi bulunmaktadır. Hamilelik ve doğum ile ilişkilendirilecek her türlü ayakta yapılan tetkik ve tedaviler poliçede belirtilen hamilelik teminatı limiti dâhilinde karşılanır.

4.1.2. Tamamlayıcı veya Destekleyici Sağlık Sigortası

Tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortası, kamu sağlık sigortası ile güvence sağlanmayan ve kısmen güvence sağlananlar dışındaki sağlık hizmetlerini daha iyi şartlarda almak isteyen bireylerin prim ödeme karşılığında bu sağlık hizmetlerinin gerektirdiği giderlerin karşılanması için teminat sağlayan sigorta türü olarak tanımlanabilir.

Tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortası, Özel Sağlık Sigortası Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinde bir özel sağlık sigortası sözleşmesi türü olarak belirtilmemiş ise de bu yönetmeliğin 18. maddesinde ayrı bir hüküm ile ürün adı altında düzenlenmiştir. Bu hükme göre; genel sağlık sigortalısının SSGSGK kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) üstlendiği Türkiye'deki masraflarına ek olarak doğabilecek giderler ve genel sağlık sigortalısının SGK tarafından ödenmeyen Türkiye'deki giderleri, tamamlayıcı sağlık sigortası sözleşmesinin teminatları ve özel şartlarına uygun olarak sigorta şirketince karşılanmaktadır. Teminatlar, sigorta poliçesinin süresi içersin de geçerlidir.

Tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortasının tek başına ayakta tedavili planlamaları bulunmaz, yatarak ve ayakta tedaviler için teminat sağlayan bir sigortadır. Tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortası, Sosyal Güvenlik Kurumu ile anlaşması olan ve ilgili şirketinde tamamlayıcı sağlık anlaşması yaptığı hastanelerde kullanılabilir.

Sigorta şirketi ile anlaşması bulunmayan sağlık kuruluşundan sigortalının almış olduğu sağlık hizmetine ait giderler şirket tarafından karşılanmaz. Bu sigorta ile verilen ana teminat yatarak tedaviler içindir, ek teminatlar ise ayakta tedaviler için verilir. Bu sigortada verilen doğum teminatı özel sağlık sigortası ile benzerlik gösterir ancak, bu teminat için sigortalı olabilir yaş aralığı genellikle 14 gün ve 55 yaş aralığı olarak belirlenmektedir.

Kamu sağlık sigortası ile özel sağlık sigortalarının karşılaştırması genel anlamda tablo 1'de belirtildiği gibi özetlenmesi mümkündür (Güvel, 2002).

Tablo 1: Kamu Sağlık Sigortası İle Özel Sağlık Sigortaları (Özel Sağlık Sigortası ve Tamamlayıcı veya Destekleyici Sağlık Sigortası)

Değişkenler	Kamu Sağlık Sigortası	Özel Sağlık Sigortaları
Menfaatler	Sigortalı ve bakmakla yükümlü olduğu bireyler	Sigortalı
Zorunluluk	Mecburi	İsteğe bağlı
Kapsam	Sosyal güvencesi olanlar	İsteyen herkes
Nasıl Alını	Kanun	Sözleşme
Prim	Sigortalı ve işveren katkısı ile sigortalının geliri ve mesleğine göre	Sigortalı mesleği ve iş kolu tehlikesine göre
Garanti	Devlet garantisi	Reasürans şirketine ihtiyaç bulunmakta
Amaç	Sosyal devlet /Kamu hizmeti	Kar amaçlı
Zararın	Kanunla tespit edilmekte	Ödenen primlerle sınırlı

Tazmini		
Ortaya Çıkışı	Amaçların sosyal politikaya olarak saptandığı düzen	Piyasa ekonomisinin hâkim olduğu bir düzen ve sistem

4.1.3. Özel Sağlık Sigortası İle Tamamlayıcı Veya Destekleyici Sağlık Sigortasının Özellikleri
 Özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortasının teminat kapsamlarını tablo 2’de belirtildiği şekilde karşılaştırılmıştır.

Tablo 2: Özel Sağlık Sigortası İle Tamamlayıcı Sağlık Sigortasının Özellikleri

Özel Sağlık Sigortası	Tamamlayıcı veya Destekleyici Sağlık Sigortası
Ana teminat yatarak tedaviler için; ameliyat, kemoterapi, radyoterapi, vb. ameliyat öncesi/sonrası tetkik, ameliyat sonrası fizik tedavi ve rehabilitasyon, evde bakım, tıbbi malzeme, ambulans gibi giderler ödeme yüzdesi oranında. Yatarak tedaviler % 100 ve limitsizdir.	Ana teminat yatarak tedaviler için; ameliyat, kemoterapi, radyoterapi vb. ameliyat öncesi/sonrası tetkik, ameliyat sonrası fizik tedavi ve rehabilitasyon, evde bakım, tıbbi malzeme, ambulans gibi giderler ödeme yüzdesi oranında. Yatarak tedaviler %100 ve limitsizdir.
Ek teminat ayakta tedaviler için; 24 saati aşmayan hastanede yatarak tedavi gerektirmeyen durumlar. Muayene, tahlil, MR, röntgen, fizik tedavi, gibi ileri tanı yöntemlerini de içeren teminatlar, ilaç giderleri belirlenen limitler dâhilinde karşılanmaktadır. Limitler sigorta başlangıç aşamasında sigortalı ile birlikte belirlenir. Bir kısmı sigortalı tarafından karşılanmaktadır (genellikle %20).	Ek teminat ayakta tedaviler için; 24 saati aşmayan hastanede yatarak tedavi gerektirmeyen durumlarda kullanılan teminattır. Muayene, tahlil, MR, röntgen, fizik tedavi, gibi ileri tanı yöntemlerini de içeren teminatlar, İlaç ve gözlük SGK tarafından karşılandığı için karşılanmaz Sadece SGK katılım payı ödenmektedir
Doğum teminatı; 12 ay bekleme süresi var, genel olarak normal doğum, sezaryen, doğum ve hamilelik komplikasyonları ile ilgili yatarak yapılan tüm tedavi giderleri (bebek ile ilgili harcamalar hariç) poliçede belirtilen ödeme yüzdesi dâhilinde doğum teminatından karşılanır. Dış gebelik yatarak tedavi teminatı kapsamında değerlendirilir. Hamilelik ve doğum ile ilişkilendirilecek her türlü ayakta yapılan tetkik ve tedaviler poliçede belirtilen hamilelik teminatı limiti dâhilinde karşılanır. Sigorta şirketlerinde genel olarak sigortalıya yaş aralığı 15 gün ve 69 yaş aralığıdır.	Doğum teminatı; 12 ay bekleme süresi var, genel olarak normal doğum, sezaryen, doğum ve hamilelik komplikasyonları ile ilgili yatarak yapılan tüm tedavi giderleri (bebek ile ilgili harcamalar hariç) poliçede belirtilen ödeme yüzdesi dâhilinde doğum teminatından karşılanır. Dış gebelik yatarak tedavi teminatı kapsamında değerlendirilir. Hamilelik ve doğum ile ilişkilendirilecek her türlü ayakta yapılan tetkik ve tedaviler poliçede belirtilen hamilelik teminatı limiti dâhilinde karşılanır. Sigorta şirketlerinde genel olarak sigortalıya yaş aralığı 14 gün ve 55 yaş aralığıdır.
Teminat Harici Durumlar ✓ Poliçe başlangıç tarihinden önce var olan mevcut rahatsızlık/hastalıklar, (bir önceki poliçe döneminde meydana gelmiş ya da	Teminat Harici Durumlar ✓ Poliçe başlangıç tarihinden önce var olan mevcut rahatsızlık/hastalıklar, (bir önceki poliçe döneminde meydana gelmiş ya da

<p>ödenmiş hastalıklar dâhil), tanı ve/veya tedavi yapılmış olsun veya olmasın) ile ilgili her türlü sağlık gideri</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Mevcut sakatlıklar ✓ Konjenital (doğumsal) anomali ve hastalıklar, ✓ Epilepsi (sara) ✓ Geriatrik hastalıklar ✓ Demansiyel sendromlar (bunamalar ve alzheimer hastalığı gibi) 	<p>ödenmiş hastalıklar dâhil), tanı ve/veya tedavi yapılmış olsun veya olmasın) ile ilgili her türlü sağlık gideri</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Mevcut sakatlıklar ✓ Konjenital (doğumsal) anomali ve hastalıklar, ✓ Epilepsi (sara) ✓ Geriatrik Hastalıklar ✓ Demansiyel sendromlar (bunamalar ve alzheimer hastalığı gibi)
<p>Genellikle 1 yıl bekleme süresi⁴ uygulanan bazı hastalıklar</p> <p>Organ nakli ve transplantasyon işlemleri, yağ bezesi işlemleri, varis, rahim, yumurtalık ve meme hastalıkları, burun, bademcik, geniz hastalıkları, sinüzit sorunları, kulak tüpü operasyonu, katarakt ameliyatı, glokom, tiroit hastalıkları, dizde oluşan yırtıklar, disk ve omurga hastalıkları, safra kesesi ve anorektal hastalıklar, fitik, kist, omurga ve disk hastalıkları ile ilgili ameliyatlara, faset denervasyon, sinir blokajı, kanser, kalp hastalıkları, prostat, üriner sistem taşı, böbrek hastalıkları</p>	<p>Genellikle 3 ay bekleme süresi uygulanan bazı hastalıklar</p> <p>Organ nakli ve transplantasyon işlemleri, kanser, kalp hastalıkları, prostat, üriner sistem taşı, böbrek hastalıkları, bel fitiği, boyun fitiği, omuz cerrahisi, omurga cerrahisi, diz cerrahisi, atoskopik cerrahi işlemleri, endoskopik işlemler, fitik, safra kesesi hastalıkları, safra yolu hastalıkları, katarakt ameliyatı, glokom, tiroit hastalıkları, geniz eti, sinüzit, sinüs ve orta kulak cerrahisi, varis, rahim, yumurtalık ve meme hastalıkları</p>

Özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortalarının avantaj ve dezavantajları yönünden kıyaslanması tablo 3'de belirtildiği şekilde özetlenebilir.

Tablo 3: Özel Sağlık Sigortası ile Tamamlayıcı Veya Destekleyici Sağlık Sigortalarının Avantaj ve Dezavantajları

Özel Sağlık Sigortası	Tamamlayıcı veya Destekleyici Sağlık Sigortası
Herkes yaptırabilir	Kamu sağlık sigortalısı olunması zorunlu
SGK anlaşmalı hastaneye gitme şartı yoktur	SGK anlaşmalı olan hastaneye bu sigorta sözleşmesinin de yapılmış olma şartı vardır
İlaç ve aşı ödemesi var	İlaç ve aşı ödemesi yok
Anlaşmasız hastaneye giden sigortalı yaptığı ödemeyi fatura karşılığında şirketten alabilir	Anlaşmasız hastaneye giden sigortalı yaptığı ödemeyi alamaz
Provizyon alınmaz ise sigortalı ödemeyi kendi yapıp fatura karşılığında şirketten alabilir	Provizyon alınması gerekli
Yurtdışı teminatı eklenebilir	Yurtdışı teminatı eklenemez

Genellikle 3 yıllık hasar / prim oranına göre ömür boyu yenileme garantisi söz konusudur	Genellikle 3 yıllık hasar / prim oranına göre ömür boyu yenileme garantisi söz konusudur
Ayakta tedavi için rakamsal limit vardır	Ayakta tedavi için adet limiti vardır
Genellikle % 20 fark ödemesi alınır(Katılım payı)	Her hangi bir ödeme yoktur (devlet katkı payı alınır)
Bekleme süreli hastalıklar için 1 yıl bekleme süresi (<i>poliçe satın alınırken önceden geçirmiş olan hastalıklar, mevcut hastalıkların ve kalıtsal rahatsızlıkların tespiti için belirlenmiş süre</i>) vardır	Bekleme süreli hastalıklar için 3 ay bekleme süresi (<i>poliçe satın alınırken önceden geçirmiş olan hastalıklar, mevcut hastalıkların ve kalıtsal rahatsızlıkların tespiti için belirlenmiş süre</i>) vardır
Tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortasına göre daha pahalıdır	Özel sağlık sigortasına göre daha ucuzdur
Sigorta ettiren çalışansa vergi dilimine göre indirim, Sigorta ettiren şirketse ödemenin tamamını gider olarak gösterebilir	Sigorta ettiren çalışansa vergi dilimine göre indirim Sigorta ettiren şirketse ödemenin tamamını gider olarak gösterebilir

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsan hayatında en önemli risk, insan sağlığının bozulma riskidir ve buna karşı bir güvence olması gerekir. Bireylerin sağlığının korunması ve bozulan sağlıklarının geri kazanabilmeleri için sunulması gereken sağlık hizmeti sosyal devlet ilkesinin gerektirdiği üzere devletin oluşturduğu sosyal güvenlik kapsamında sunulması gerekmektedir.

Devletin sosyal güvenlik kapsamında sunulan sağlık hizmetinin niteliğinin ve niceliğinin artırılması devletler için önemli finansal sorunları da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla devletler, sağlık finansmanının yönetilebilir ve sürdürülebilir olmasını hedefler. Devletlerin sosyal güvenlik sistemi içerisinde sağlık giderlerinin finansmanı için sağlık sigortası uygulaması geliştirilmiştir. Dünyada, ilk düzenlenmiş sağlık sigortası poliçesi, 1848’de Londra’da demir yolu işçileri için düzenlenmiştir.

Ülkemizde, 1921 yılında çıkarılan kanunla kömür işçilerinin çalışma şartları, kazalanması ve hastalanması durumunda bakım güvencesi sağlayan düzenleme sağlık sigortası anlamında ilk düzenleme ve uygulama olmuş, daha sonra 1964 yılında Sosyal Sigortalar Kurumu'nun (SSK) kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Ülkemizde, sağlık harcamalarının finansal açıdan sürdürülebilirliğine destek amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından 2012 yılında “ Tamamlayıcı veya Destekleyici Sağlık Sigortası Uygulaması Hakkında” genelge ile tamamlayıcı sağlık sigortası uygulaması başlamıştır. Türk Ticaret Kanununda düzenlenen “ can sigortaları” başlığı altında belirtilen hükümler çerçevesinde ilk özel sağlık poliçesi düzenlenmiş, 23.10.2013 tarihinde yayımlanmış “ Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği” ile özel sağlık sigortaları ile ilgili uygulamalar yapılmaya başlanmıştır. Ülkemizde sağlık sigortası, sigorta teminatı veren kurum açısından temel olarak iki ana gruba ayrılır, bunlar, kamu (devlet) tarafından sunulan “kamu sağlık sigortası”, özel şirketler tarafından sunulan “özel sağlık sigortası ile tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortasıdır.

Kamu sağlık sigortasının finansmanı vergiler ve sigortalının ödediği primlerden, özel sağlık sigortasının finansmanı sigortalının ödediği primlerden ve tamamlayıcı veya destekleyici sağlık sigortasının finansmanı ise devlet desteği ve sigortalının ödediği primlerden oluşur. Kamu sağlık sigortası sigortalı ve sigortalının bakmakla yükümlü olduğu bireylere sağlık güvencesi sağlanmasına rağmen özel sağlık sigortaları yalnızca sigortalı için sağlık teminatı sağlar.

İstatistiki veriler incelendiğinde yıllar itibariyle özel sağlık sigortalısı sayısında artış olmakla birlikte

gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında henüz istenilen düzeye ulaşamadığı görülmektedir.

Özel sağlık sigortası, genel sağlık sigortalısı olma zorunluluğu olmadan isteyen herkes tarafından yapılabilir olması, anlaşmalı hastane yelpazesinin geniş olması, anlaşmalı hastane bulunmayan yerlerde başka bir hastaneden sağlık hizmeti alınması durumunda giderlerin karşılanabilir olması, sigortalanabilirlik yaş aralığının daha geniş tutulmuş olması, bekleme süreli hastalıklar için bekleme süresinin daha uzun olması, ilaç ve aşı ödemesinin bulunuyor olması, yurtdışı teminatının bulunuyor olması ayakta tedavi için adet limitinin olmaması önemli avantajları olarak sayılabilir. Ancak, pahalı olmuş olması en önemli dezavantajdır.

Tamamlayıcı sağlık sigortasında devlet katkısı dışında ek ödeme talep edilmemesi, prim miktarı açısından değerlendirildiğinde özel sağlık sigortası göre daha ucuz olması önemli avantajıdır.

Özel sağlık sigortası ve tamamlayıcı sağlık sigortasının yaygınlaşmasının sağlanması için bu iki sigortanın birleştirilerek tek sigorta haline getirilmesi dolayısıyla dezavantajlarının minimize edilmesine katkı sağlayacağı gibi tek uygulama ile sigortalıların ilgisini artıracakı düşünülmektedir.

Kamu sigortacılığı prim miktarı ve kapsamı açısından incelendiğinde özel sağlık sigortalarına rağmen daha ucuz ve daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Gerek bu yönleriyle gerekse sosyal devlet olmanın gereği olarak sağlık hizmet kalitesinin artırılarak kamu sigortacılığının güçlendirilmesinin günümüz koşullarına daha uygun olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Ateş, M. (2011). Sağlık Sistemleri. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Balkanlı, M. (2017). Özel Sağlık Sigortası Türkiye ve Dünya Uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Ankara.

Başoğlu, B. (2021). Türkiye’de Tamamlayıcı Sağlık Sigortaları Prim Üretimi ve Özel Sağlık Sigortaları Sistemine Katkıları Açısından Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (46): 108-123.

Güvel, A. (2002). Sigortacılık. Ankara: Seçkin Yayınları.

Kamilçelebi, H. (2012). Türkiye’de Sigorta Sektörünün SWOT Analizi ve Bir Araştırma. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 4(1): 45–54.

Özsarı, H., ve Güdük, Ö. (2020). Bazı Sigorta Şirketi Yöneticilerinin Türkiye’de Özel Sağlık Sigortacılığı Üzerine Bir Değerlendirmesi. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 11(3): 526–536.

Özer, Ö. (2015). Türkiye Sağlık Sisteminde Finansal Sürdürülebilirlik: Paydaş Görüşleri ve Değerlendirmeleri. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Resmi Gazete. (1921). Ereğli Havza-i Fahmiye Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21158.pdf>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Resmi Gazete. (1949). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7217.pdf>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Resmi Gazete. (1960). Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10436.pdf>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

Resmi Gazete. (2006). 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm>. Erişim Tarihi: 02.10.2022.

Resmi Gazete. (2010). Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ (2010/1). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100721-17-1.htm>. Erişim Tarihi: 01.10.2022

Resmi Gazete. (2011). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110214-1-1.htm>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.

- Resmi Gazete. (2013). Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131023.pdf>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- Resmi Gazete.(2015). Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100721-17-1.htm>. Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- Serdar F., Kurtaran A., Turan Kurtaran A., ve Kurtaran Çelik M. (2021). Tamamlayıcı Sağlık Sigortasının Sürdürülebilirliği: Öğretim Elemanlarının Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *The Journal of International Scientific Researches*, 6(2): 218-231.
- Tapan, B., Alıcı, S., Yıldırım, N., ve Gayef, A. (2015). Evaluation of Private Health Insurance Companies' Views on the Need for a Complementary Health Insurance for the Sustainability of General Health Insurance. *Istanbul Bilim University Florence Nightingale Journal of Medicine*, 1(2): 77–86.
- Tatar, M. (2011). Sağlık Hizmetlerinin Finansman Modelleri: Sosyal Sağlık Sigortasının Türkiye’de Gelişimi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1): 103–133.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. (1928). 14.04.1928 Tarih ve 863 Sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 1219 Sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun. www.mevzuat.gov.tr/kanunlar. Erişim Tarihi: 01.10.2022.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. (1998). 01.08.1998 tarih ve 23420 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği. www.mevzuat.gov.tr/yonetmelikler. Erişim Tarihi:01.10.2022.

EXTENDED SUMMARY

The difficulties experienced by individuals in meeting their health expenditures have become an important problem. In order to meet these expenditures or to alleviate the burden on the individual, the health insurance system is tried to be expanded.

Therefore, in this study, it is aimed to compare private health insurance and complementary and supportive health insurance. In line with the determined purpose, the advantages and disadvantages of private health insurance and complementary and supportive health insurance have been tried to be revealed.

The advantages of public health insurance, private health insurance and complementary or supplementary health insurance in meeting the health expenditures of individuals were evaluated.

A literature review was made in physical and electronic media on books, theses, articles, related legal regulations and practice guides written on this subject, and the number of insurance policies and their contents were analyzed and evaluated. In the literature review, it is emphasized that health services should be provided to citizens as a requirement of the social state.

The emergence of the health insurance system, the reasons for the health insurance applied by the state and the private health insurance, and the way it is applied today have been made with the source research. The reasons that will increase the interest of individuals in the private health insurance system established by legal regulations for the sustainability of the health system have been evaluated comparatively in terms of advantages and disadvantages.

In our country, the state health insurance application was first applied to coal mine workers in 1921, and in 2012, complementary or supportive health insurance applications were started with legal regulations in order to support the financial sustainability of health expenditures, and private health insurance in 2013.

Financing of public health insurance consists of taxes and premiums paid by the insured, financing of private health insurance consists of premiums paid by the insured, and financing of complementary

or supportive health insurance consists of state support and premiums paid by the insured. Social health insurance provides health coverage to the insured and dependents of the insured, private health insurances only provide health coverage for the insured. In recent years, the number of private health insurance holders has increased over the years, but it has not yet reached the desired level when compared to developed countries. Private health insurance can be made by anyone without the obligation to be a general health insurance holder, the range of contracted hospitals is wide, the expenses can be covered in case of receiving health care from another hospital in places where there is no contracted hospital, the age range of insurability is kept wider, the waiting period for diseases with a waiting period of the longer duration, the availability of medication and vaccine payments, the availability of foreign coverage, and the absence of a number of outpatient treatments can be counted as important advantages. It is an important advantage that supplementary and supportive health insurance does not require additional payments other than state contribution and is cheaper than private health insurance when evaluated in terms of premium amount. It is thought that these two insurances will be combined into a single insurance in order to ensure the spread of private health insurance and complementary and supportive health insurance, thus contributing to minimizing their disadvantages and increasing the interest of the insured with a single application. Social insurance in terms of premium amount and coverage, it is seen that it is cheaper and more comprehensive despite private health insurances. It is thought that strengthening the social insurance by increasing the quality of health services, both with these aspects and as a requirement of being a social state, is more appropriate for today's conditions.

ULUSLARARASI CEZA HUKUKUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE ROMA CEZA HUKUKU'NA BİR BAKIŞ

Selin BAŞER

Av. Dr, Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1267-6254>

ÖZET

Uluslararası ceza hukukunun tarihsel gelişimi ile kastedilen, yabancılık unsuru taşıyan suçların kovuşturulmasında ulusal sistemlerin öngördüğü kuralların tarihsel gelişimidir. Uluslararası hukukun ihlaline ilişkin suçların kovuşturulması konusu ise, 20. yüzyılda, özellikle Birinci Dünya Savaşı'nı müteakiben imzalanan Versailles Antlaşması ile somutlaşmaya başlamış olup, bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

Çalışmamız dahilinde, uluslararası ceza hukukunun tarihsel gelişimi, esasen öç almaya dayanan ilkel sistem ve Antik Yunan Dönemi'nden başlanılarak, günümüze kadar yaşanan gelişmelerle birlikte ana hatları ile anlatıldıktan sonra, Roma ceza hukukunun gelişimi ve genel özellikleri üzerinde durulacaktır.

Bilindiği gibi, günümüzde iki ayrı hukuk sisteminin hakimiyeti: Kıta Avrupası hukuk sistemi (Civil Law) ve Anglo-Amerikan hukuk sistemi (Common Law). Avrupa'ya hakim olan, Türkiye'nin de benimsediği Kıta Avrupası hukuk sisteminin, özellikle özel hukuk alanında Roma hukukunu temel aldığı bilinmektedir. Diğer yandan, pek bilinmemesine rağmen, Roma hukukunun kamu hukuku alanının ve özellikle Roma ceza hukukunun da günümüzdeki modern hukuka önemli katkıları bulunmaktadır. Roma ceza hukukunun kökleri, On İki Levha Kanunlarına kadar dayandırılmaktadır. Modern ceza hukukunun temel kurumları olan suç, ceza ve yargılama kavramları ile, günümüz ceza hukukuna hakim ilkeler olan kanunilik ilkesi ve cezaların şahsiliği ilkesi gibi ilkeler Roma Hukukunda da mevcuttur.

Bu çerçevede, bu çalışma ile, uluslararası ceza hukukunun gelişimi ile ilgili genel bilgi verilmesi ve akademide fazla çalışılmayan bir alan olan, Roma ceza hukukunun daha yakından incelenmesi hedeflenmektedir. Roma ceza hukuku dahilinde, Roma hukukunda mevcut olup, günümüzde de halen varlığını devam ettiren ceza hukuku kavramlarının yakından incelenmesi; ayrıca ceza hukukunun gelişimi ve modern ceza hukukunun bugün geldiği noktanın anlaşılabilmesi açısından da önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası ceza hukukunun tarihsel gelişimi, Roma Hukuku, Roma Ceza Hukuku, On İki Levha Kanunları.

HISTORICAL DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL CRIMINAL LAW AND OVERVIEW OF ROMAN CRIMINAL LAW

ABSTRACT

What is meant by the historical development of international criminal law is the historical development of the rules stipulated by the national systems in the prosecution of crimes with foreign elements. The issue of prosecuting crimes related to violation of international law, on the other hand, started to materialize in the 20th century, especially with the Treaty of Versailles signed after the First World War, and will not be addressed within the scope of this study.

Within this study, the historical development of international criminal law until today, will be emphasized, starting with the primitive system based on vengeance in the Ancient Greek law; and then the development and general characteristics of Roman criminal law will be reviewed.

As it is known, two main legal systems exist in today's world: the Continental European legal system (Civil law) and the Anglo-American legal system (Common law). It is known that the Civil law, which dominates Europe and which Turkey has adopted, is based on Roman law, especially in the field of private law. On the other hand, although it is not known much, the public law field of Roman law and especially Roman criminal law also have important contributions to modern law today. Roman criminal law has its roots in the laws of the Twelve Tables. The concepts of crime, punishment and trial, which are the basic institutions of modern criminal law, as well as principles such as the principle of legality and the principle of personality, which are the principles that dominate today's criminal law, are also present in Roman Law.

In this context, this study aims to provide general information on the development of international criminal law and to examine more closely the Roman criminal law; which is an area that has not been studied much in academia. Within the scope of Roman criminal law, a close examination of the criminal law concepts that existed in Roman law and still exist today; it is also considered important in terms of the development of criminal law and understanding the point that modern criminal law has reached today.

Keywords: Historical development of international criminal law, Roman Law, Roman Criminal Law, Laws of Twelve Tables.

ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ VE FAALİYETLERİ AÇISINDAN ETKİN OLUP OLMADIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Selin BAŞER

Av. Dr, Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1267-6254>

ÖZET

20. yüzyılda yaşanan insani felaketler ile I. ve II. Dünya Savaşlarının yarattığı tahribat, genel yetkili bir ceza mahkemesinin kurulması yönündeki ihtiyacın gittikçe artması sonucunu doğurmuştur. Bu çerçevede, 1998 yılında Roma’da yapılan uluslararası bir konferans sonucunda, Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin (UCM), kurucu statüsü olan Roma Statüsü kabul edilmiş; 1 Temmuz 2002’de yürürlüğe girmiştir. Böylece, söz konusu tarih itibarıyla UCM fiilen kurulmuştur.

UCM, Roma Statüsü’nün 5. maddesinde, soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçu olarak sayılan, en ağır suçları işleyen kişilerin yargılanması için kurulmuş, sürekli nitelikte bir mahkemedir. UCM’nin en önemli kuruluş sebepleri, insanlığı derinden sarsan ve uluslararası toplumu bir bütün olarak etkileyen suçların cezасız kalmaması ve başta Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi ve Tokyo Uluslararası Uzakdoğu Askeri Mahkemesi olmak üzere, önceden yargı faaliyetleri yürütmüş olan ad hoc mahkemelerin eleştiri konusu olmuş yanlarının (mahkemeleri galip devletlerin kurmuş olması ve sanki yalnızca kaybeden taraflar suç işlemiş gibi tek taraflı bir yargı faaliyetinin yürütülmüş olması vs.) geleceğe yönelik olarak giderilmesidir.

Bu anlamda kuruluş sebepleri açısından düşünüldüğünde, UCM’nin bir noktaya kadar başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, UCM’ye yöneltilen pek çok eleştiri de bulunmaktadır. Yapılan eleştirilerin başında, UCM’nin yalnızca Afrika kıtası ile ilgilendiği, Mahkeme’nin yargı prosedürlerinin son derece yavaş işlediği ve Roma Statüsü’nün mahkeme ile iş birliği yapmayı reddeden devletlere karşı hiçbir uygulama mekanizmasının olmadığı; dolayısıyla UCM’nin bu noktalarda güçsüz kaldığı gelmektedir.

Bu çalışma ile UCM’nin yapısı, işleyişi, yargı yetkisi gibi konularda temel bilgiler verildikten sonra, olumlu ve olumsuz yanları ortaya konularak, Mahkeme’nin hedeflerine ulaşma konusunda başarılı ve genel anlamda etkili olup olmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası ceza hukuku, Uluslararası Ceza Mahkemesi, Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin Etkinliği.

THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT AND EVALUATION OF ITS EFFECTIVENESS WITH REGARDS TO ITS ACTIVITIES

ABSTRACT

The humanitarian catastrophes of the 20th century and the devastation caused by the I and II World Wars have resulted in an ever-increasing need for the establishment of a criminal court with general jurisdiction. In this context, as a result of an international conference held in Rome in 1998, the Rome Statute, the founding charter of the International Criminal Court (ICC), was adopted; and entered into force on 1 July 2002. Thus, as of that date, the ICC was actually established.

The ICC is a permanent court established to prosecute those who have committed the gravest crimes, which are listed as genocide, crimes against humanity, war crimes and aggression in Article 5 of the Rome Statute. The most important reasons for the establishment of the ICC are that crimes that deeply

shock humanity and affect the international community as a whole should not be left unpunished, and the downsides of the ad hoc courts, which had previously carried out judicial activities; especially the Nuremberg International Military Tribunal and the International Military Tribunal for the Far East (“Tokyo Tribunal”), have been the subject of criticism (the tribunals were established by the victorious states and a unilateral judicial activity was carried out as if only the losing parties had committed those gravest crimes, etc.).

In this sense, when considered in terms of the reasons for its establishment, it is possible to say that the ICC has been successful up to a point. However, there are many criticisms directed to the ICC. Chief among the criticisms made is that the ICC only deals with the African continent, the Court's judicial procedures are extremely slow, and the Rome Statute has no enforcement mechanism against states that refuse to cooperate with the court; therefore, the ICC seems to be weak at these points.

With this study, after giving basic information about the structure, functioning and jurisdiction of the ICC, it is aimed to make an evaluation of whether the Court is successful and generally effective in achieving its goals by revealing its positive and negative aspects.

Keywords: International criminal law, International Criminal Court, Effectiveness of the International Criminal Court.

SİYASAL PARTİLER: TÜRKİYE’DEKİ MEVCUT DURUM AÇISINDAN BİR ANALİZ

Ahmet Tunç

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çanakkale, Türkiye.

ORCID Code: 0000-0003-0106-2599

Burak Balık

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu,

Çanakkale, Türkiye; ORCID Code: 0000-0003-2473-1759

Cem Engin

İnönü Üniversitesi, İİBF, Malatya, Türkiye.

ORCID Code: 0000-0001-7257-6226

ÖZET

Temsili demokrasinin en önemli özneleri hiç şüphesiz ki siyasal partilerdir. Modern anlamda siyasal partilerin ilk örnekleri 18. ve 19. Yüzyıllarda Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkmışlardır. Tarihsel süreç içerisinde çeşitli gelişmeler siyasal hayat içerisinde siyasal partilere ihtiyacı doğurmuştur. Her ülke kendi siyasal hayatının gereklilikleri çerçevesinde siyasal partilerin varlığına tanıklık etmiştir. Avrupa ve Amerika’da Fransız İhtilali veya Endüstri devrimi buna örnek olarak verilebileceği gibi Türk siyasal hayatında da siyasal partileri ortaya çıkışı için Osmanlı’da anayasal sürecin başlangıcı örnek olarak verilebilir.

Sened-i İttifak, Tanzimat ve Islahat Fermanlarının ardından kabul edilen Kanun-i Esasi ile başlayan anayasal süreç ile birlikte Türkiye’de ilk kez siyasal partiler ortaya çıkmıştır. Türkiye’de batılılaşma süreciyle birlikte belirgin hale gelen siyasal partiler, toplumun iç dinamiğinden kaynaklanan taleplerle değil Osmanlı’da bürokrasinin, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte ise yukarıdan aşağıya doğru bir yaklaşımla oluşmuştur. Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte siyasal parti denemeleri olsa da 1950 seçimlerine kadar demokratik çok partili bir sistem uygulanamamıştır. 1950 seçimleriyle birlikte siyasal partiler Türk siyasal hayatında önemli aktörler olmuşlardır. Darbe ve muhtıra dönemlerinde sekteye uğrayan demokratik süreçlerden en çok etkilenen kurumlar olan siyasal partiler Türk siyasal hayatında kutuplaşmanın da sembollerinden olmuştur.

Tarihsel ve betimsel metodolojinin uygulandığı bu çalışmanın amacı siyasal partilerin genel tarihsel süreç içerisinde varlıklarını incelemek, Türk siyasal hayatı içerisinde ortaya çıkışlarını ve gelişmelerini anlamak ve günümüzdeki siyasal partilerin durumunu analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Partiler, Türkiye’de Siyasal Partiler, Türk Siyasal Hayatı

POLITICAL PARTIES: AN ANALYSIS OF THE CURRENT SITUATION IN TURKEY

ABSTRACT

The most important subjects of representative democracy are undoubtedly political parties. The first examples of political parties in the modern sense appear in Europe and the United States of America in the 18th and 19th centuries. Various developments in the historical process have led to the need for political parties in political life. Each country has witnessed the existence of political parties within the framework of the necessities of its own political life. The French Revolution or the Industrial Revolution in Europe and America can be given as examples, as well as the beginning of

the constitutional process in the Ottoman Empire for the emergence of political parties in Turkish political life.

With the constitutional process that started with the Kanun-i Esasi, which was adopted after the Sened-i İttifak, Tanzimat and Reform Edicts, political parties emerged for the first time in Turkey. Political parties that emerged with the westernization process in Turkey were institutions that emerged not with the demands arising from the internal dynamics of the society, but with a top-down approach with the establishment of the bureaucracy in the Ottoman Empire. Although there were political party trials with the establishment of the Republic, a democratic multi-party system could not be implemented until the 1950 elections. With the 1950 elections, political parties became important actors in Turkish political life. Political parties, which are the institutions most affected by the disrupted democratic processes during the coup and memorandum periods, have also been symbols of polarization in Turkish political life.

The aim of this study, in which historical and descriptive methodology is applied, is to examine the existence of political parties in the general historical process, to understand their emergence and development in Turkish political life, and to analyze the situation of political parties today.

Keywords: Political Parties, Political Parties in Turkey, Turkish Political Life

TÜRKİYE'DE UYGULANAN SEÇİM SİSTEMLERİ VE ANALİZİ

Ahmet Tunç

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çanakkale, Türkiye.

ORCID Code: 0000-0003-0106-2599

Burak Balık

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu,

Çanakkale, Türkiye; ORCID Code: 0000-0003-2473-1759

Cem Engin

İnönü Üniversitesi, İİBF, Malatya, Türkiye.

ORCID Code: 0000-0001-7257-6226

ÖZET

Demokratik bir sistemin meşruiyetinin en temel kaynağı halkın rızasına dayanmasıdır. Halk, belirli aralıklarla yapılan seçimlerle kendisinin yönetme yetkisini vermiş olur. Demokratik seçimlerden bahsedebilmek için belli başlı kriterlerin olması gerekmektedir. Bu kriterleri taşımayan seçim sistemlerinin demokratikliğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Seçimler elbette demokratik bir rejimde tek başına yeterli olmamakla birlikte demokrasinin de vazgeçilmez unsurudur. Ülkeler uyguladıkları seçim sistemleriyle halkın kendi temsilcilerini seçme olanağını sağlarlar.

Osmanlı'dan günümüze birçok seçim sistemi farklı seçim kanunlarıyla birlikte uygulanmıştır. Demokratik kültürün Avrupa'dan yaklaşık 200 yıl sonra oluşması için reformlar yapılmıştır. Fakat siyasal hayata katılım bürokratlar yoluyla yapıldığı için demokratik kültür isenildiği gibi hayata geçirilememiştir. Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne mirs kalan bu siyasal kültür değişime uğramadan varlığını 1950'ye kadar sürdürmüştür. Demokratik kriterlere uygun olarak yapılan ilk seçim olarak ise 1950 seçimleri olarak dikkat çekmektedir. 1950 seçimleriyle birlik çok partili hayat pratikte de karşılık bulmuştur. Fakat bu dönemin seçim sistemi de istenildiği gibi olmaktan uzak olmuştur. Çoğunluk seçim sisteminin uygulandığı bu on yıllık Demokrat Parti iktidarı askeri darbe ile sona ermiştir. Askeri Cunta kontrolünde yeniden dizayn edilen yeni seçim sistemi olarak nispi temsil seçim sistemi uygulanmıştır. Bu dönemde ayrıca Cumhuriyet Senatosu da kurulmuştur. Cumhuriyet tarihi içerisinde yapılan darbeler ise hiç şüphe yoktur ki seçim sistemleri üzerinde etkileri olmuştur. Türk siyasi hayatında büyük değişiklikler meydana getiren darbeler istikrarlı hükümetlerin kurulmasını da engellemiştir. Bu dönemlerde uygulanan seçim sistemleri istikrarlı yönetimleri kurmayı amaçlamışsa da, parlamenter hükümet sistemi içerisinde bu durum çok az başarılıabilmiştir. Hükümet istikrarsızlıklarını bahanae göstererek yapılan 1980 Darbesi ise yeni uygulamaya koyduğu anayasa ile birlikte güçlü iktidarların kurulmasını istemiştir. Fakat 1991-2002 yılları arasında kurulan koalisyon hükümetleri dikkat çekmiştir. 2002 seçimleri ile birlikte tek başına iktidara gelen AK Parti döneminde ise güçlü iktidar olmanın avantajları kullanılmış ve askeri darbelere halk ile birlikte izin verilmemiştir. 15 Temmuz 2016 yılında gerçekleşen başarısız darbe girişiminden sonra MHP ile birlikte AK Parti Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi için referandum yapmıştır. Referandum sonucunda Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin ilk seçimlerde uygulanması kararı çıkmıştır. Bu yeni dönem Türk Siyasal Hayatında ittifakları ön plana çıkarmıştır. Çünkü seçilmek için gerekli olan %50+1 oy oranına ulaşmak için partiler ittifak yapmak durumunda kalmıştır. En son Mart 2022'de seçim sisteminde yapılan değişikliklerle de 2023 seçimlerine girilmesi beklenmektedir.

Osmanlıdan günümüze kadar bakıldığında Türkiye’de uygulanan seçim sistemlerini yedi dönemde incelemek mümkündür. Son yapılan değişiklikler ile birlikte, Nisan 2023’de yürürlüğe girecek olan %7 ulusal barajlı D’hort hesaplamalı nispi temsil seçim sistemi dönemi, Türkiye’de uygulanacak olan en yeni seçim sistemi olacaktır.

Bu çalışmanın amacı Osmanlı’dan günümüze uygulanan seçim sistemlerini açıklamaya ve analiz etmeye çalışmaktır. Ayrıca geçmişte uygulanan seçim sistemleri anlatılarak ardından 2023 genel seçimlerinde uygulanacak seçim sisteminin getireceği yenilikler karşılaştırmalı olarak anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada tarihsel ve betimsel metodoloji benimsenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seçim Sistemi, Türkiye’de Genel Seçimler, Seçim Sistemleri Dönemleri

ELECTION SYSTEMS APPLIED IN TURKEY AND ANALYSIS

ABSTRACT

The most basic source of the legitimacy of a democratic system is based on the consent of the people. The people give the authority to govern themselves through elections held at regular intervals. In order to talk about democratic elections, certain criteria must be met. It will not be possible to talk about the democracy of electoral systems that do not meet these criteria. Elections, of course, are not sufficient on their own in a democratic regime, but they are also an indispensable element of democracy. Countries provide the opportunity for the people to elect their own representatives with the electoral systems they implement.

Many electoral systems have been implemented with different electoral laws from the Ottoman Empire to the present. Reforms were made for the democratic culture to be formed approximately 200 years after Europe. However, since participation in political life was made through bureaucrats, democratic culture could not be implemented as desired. This political culture, inherited from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey, continued its existence until 1950 without any change. As the first election made in accordance with democratic criteria, the 1950 elections draw attention. With the 1950 elections, the unity and multi-party life was also met in practice. However, the electoral system of this period was far from being as desired. The ten-year Democratic Party rule, in which the majority election system was implemented, ended with a military coup. The proportional representation election system was implemented as the new electoral system, which was redesigned under the control of the Military Junta. During this period, the Senate of the Republic was also established. There is no doubt that the coups made in the history of the Republic had an impact on the electoral systems. The coups, which brought about great changes in Turkish political life, also prevented the establishment of stable governments. Although the electoral systems applied in these periods aimed to establish stable governments, this situation was achieved very little in the parliamentary government system. The 1980 Coup, which was made by using the government instability as an excuse, demanded the establishment of strong governments with the new constitution. However, coalition governments formed between 1991-2002 attracted attention. In the AK Party period, which came to power alone with the 2002 elections, the advantages of being in power were used and military coups were not allowed together with the people. After the failed coup attempt on 15 July 2016, the AK Party, together with the MHP, held a referendum for the transition to the Presidential Government System. As a result of the referendum, it was decided to implement the Presidential Government System in the first elections. This new period brought alliances to the fore in Turkish Political Life. Because the parties had to make alliances in order to reach the 50%+1 votes required to be elected. It is expected that the 2023 elections will be entered with the changes made in

the election system in March 2022.

From the Ottoman period to the present, it is possible to examine the election systems applied in Turkey in seven periods. With the latest changes, the D'hondt computational proportional representation election system period with 7% national threshold, which will come into force in April 2023, will be the newest electoral system to be implemented in Turkey.

The aim of this study is to try to explain and analyze the electoral systems applied from the Ottoman period to the present. In addition, by explaining the election systems applied in the past, it is aimed to understand comparatively the innovations that will be brought by the election system to be applied in the 2023 general elections. Historical and descriptive methodology was adopted in this study.

Keywords: Election System, General Elections in Turkey, Election Systems Periods

DEMOKRASİ ve SEÇİMLER

Demokrasi, ilk olarak Antik Yunancada halk anlamına gelen ‘‘demos’’ ve yönetim anlamına gelen ‘‘kratos’’ kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelen ‘‘halk yönetimi’’ olarak kullanılmıştır (Kuzu, 1992, ss. 336). Demos, kelimesi Atina’da farklı anlamlarıyla kullanılmıştır. Halk anlamında kullanılmasıyla beraber bazen de aristokratlar tarafından yoksul kesim için de kullanıldığı görülmektedir (Dahl, 2017, ss. 17). Sartori (1996, ss. 23), halk kelimesiyle ilgili düşüncelerini altı farklı biçimde sıralamıştır. Bunlar;

1. Halk sözcük anlamına göre ‘‘herkes’’ demektir,
2. Halk sayısı belirsiz büyük bir kesim, ‘‘pek çok’’ insan demektir,
3. Halk ‘‘aşağı sınıf’’ demektir,
4. Halk bölünmez bir varlık, bir organik bütündür,
5. Halk salt çoğunluk ilkesi ile beliren büyük kesimdir,
6. Halk sınırlı çoğunluk ilkesi ile beliren büyük kesimdir.’’

Demokrasi-halk ilişkisiyle ilgili en faydalı tanımlama hiç kuşkusuz ki Abraham Lincoln’ün ‘‘halkın, halk tarafından ve halk için yönetimi’’ ifadesidir. Bu ifadeden anlaşılması gereken halkın aktif bir şekilde yönetime katılıp, yönetimi ve denetimi aktif bir şekilde gerçekleştirmesidir. Halka ait olan bu yönetim biçiminde yönetim halk için ve halkın emrindedir. Lincoln’ün bu tanımı aynı zamanda literatürdeki ‘‘klasik demokrasi’’nin de temelini oluşturmaktadır (Lipson, 1984, ss. 237). Öte yandan Sartori, Lincoln’ün bu tanımlamasını eleştirmiştir. Sartori’ye göre bu demokrasi tanımlaması Lincoln dışında başka biri tarafından yapılsaydı aynı etkiyi yapmayacaktı. Gettysburg Söylevinde Lincoln’ün ilk kez dile getirdiği bu tanımlama demokrasinin özelliğini yansıtmaktan çok bir demokrasi tanımı ortaya koymaktadır (Heywood, 2015, ss. 147).

Demokrasi, üzerinde çok tartışılmış ve tartışılmaya devam eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak üzerinde yoğunlaşılacak anlamıyla demokrasi, çoğunluk yönetimidir. Bu anlamda çoğunluk aynı zamanda karar vericidir. Burada nicelik, niteliksel bir ön kabul olarak doğruyu belirleyendir. İkinci olarak ve bugünkü pratikleri anlamıyla demokrasi ise yetkileri sınırlandırılmış yönetimdir. Tüm yönetim gücünün tek bir yerde toplanmış olması demokrasi için tehlikelidir. Zira çoğunluğun mutlak gücü aristokrasinin mutlak gücü kadar tehlikelidir. John Locke’un fikirleriyle biçimlenen bu ikinci anlamıyla demokrasi, çoğunluğa karşı azınlıkların ve bireyin haklarını korumak için denetim mekanizmalarına ve sınırlamalara ihtiyaç duyar. Burada kastedilen sınırlamalarda amaç bireyin haklarını güvence altına almaktır (Burns, 1996, ss. 32) Sartori’nin (1996, ss. 32), günümüz çağdaş demokrasileri için en sade ve etkili tanımına göre çağdaş demokrasi, ‘‘Sınırlı çoğunluk yönetimine (egemenliğine), seçim usullerine ve iktidarın temsil yoluyla devredilmesine dayanırlar.’’ şeklinde tanımlanmıştır. Demokratik bir yönetimde devlet halkın

hizmetindedir. Demokrasi, azınlık ve ya çoğunluk fark etmeksizin bir bütün olarak halkın önceliklendiği bir yönetimdir. Devlet, halk için vardır.

Modern demokrasi tanımını incelediğimizde karşımıza Robert Dahl'ın belirli kriterleriyle karşılaşırız. Dahl'a göre modern demokrasinin sahip olması gereken asgari 7 şart bulunmaktadır.

Bunlar;

1- Hükümetin devlet ile ilgili aldığı kararlar üzerinde kontrol görevini yerine getirecek seçilmiş temsilciler olmalıdır. Meşruiyeti anayasaya dayanan seçilmiş temsilciler yetkilerini vatandaşın alarak kontrol görevini yerine getirirler.

2- Seçilmiş temsilciler, kurallara uygun, serbest, dürüst ve sık periyodlarla yapılan seçimlerle belirlenmelidir. Zor kullanma olmadan belirlenmiş yöntemlerle görevden uzaklaştırılmalıdır.

3- Temsilcilerin seçiminde tüm yetişkinler oy hakkına sahip olmalıdır.

4- Yetişkinler, seçimle belirlenecek kamusal mevkilere aday olabilme imkanına sahip olmalıdırlar.

5- İfade özgürlüğü teminat altına alınmış olmalıdır. Vatandaşlar ve görevliler her türlü siyasi konular hakkında eleştiri yapabilme serbestliğine sahip olmalıdırlar.

6- Kanunlar tarafından güvence altına alınmış, tekelleşmemiş, alternatif bilgi kaynakları olmalıdır. Bilgi kaynakları çeşitlendirilmeli, baskıdan muhafaza edilmeli vatandaşların bu kaynaklara erişimi kolaylaştırılmalıdır.

7- Vatandaşlar siyasi parti, dernek ve baskı gruplarını meşru ve barışçıl yöntemler kullanmak suretiyle etkilemek ve bu organizasyonlara katılma hakkına sahip olmalıdır (Dahl, 1991, ss. 296-297).

Dahl'ın modern demokrasi için getirdiği bu asgari 7 şarta ek olarak Schmitter ve Karl iki ön şart getirmişlerdir. Bunlardan birincisi, seçilmiş temsilciler vatandaşlarca seçilmiş temsilciler, anayasal yetkilerini, seçilmemiş yetkililerin ağır basan (gayri resmi de olsa) muhalefetine maruz kalmadan kullanabilmelidir. Askeri görevliler, yerleşik memurlar veya devlet yöneticileri, seçilmiş sivillerden bağımsız hareket etme veya hatta halk temsilcileri tarafından alınan kararları veto etme kapasitesini elinde tutarsa, demokrasi tehlikededir. Schmitter ve Karl'a göre ikinci ön şart, Devlet kendi kendini yönetmelidir; başka bir kapsayıcı siyasi sistem tarafından dayatılan kısıtlamalardan bağımsız olarak hareket edebilmelidir (Schmitter, 1991, ss. 82-82).

Tüm bunlardan hareketle artan nüfus sayısı, coğrafi alanlarda artan nüfus sebebiyle doğrudan demokrasinin uygulanabilirliğinin zorluğu dikkate alındığında halk tarafından seçilmiş temsilciler vasıtasıyla uygulanabilecek temsili demokrasilerde seçim sistemleri önem kazanmaktadır. Demokrasinin olmazsa olmaz ve tüm düşünürlerin üzerinde uzlaştığı kriterlerinden biri olan seçimler her türlü baskıdan uzak, adil ve eşit rekabet ortamı yaratıldığında tam anlamıyla uygulandığı hallerde temsili demokrasi pratik olarak hayata geçmiş sayılır.

Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de uygulanan seçim sistemleri

Osmanlı toplum yapısının Avrupa'dan farklılık göstermesinin bir sonucu olarak genel oy hakkı ile ilgili düzenlemeler ancak 19. yüzyılda yapılmaya başlanmıştır. Osmanlı'da ilk seçimler olan 1877 seçimlerinden başlayarak Cumhuriyetin ilanını izleyen dönemi de kapsayacak şekilde 1946 seçimlerine kadar olan dönem incelendiğinde demokratik seçim ilkelerinin uygulandığından söz edilemez. Zira bu dönemde 1908, 1912 ve 1919 seçimleri dışında çok partili bir seçimden söz edilemez. Ayrıca genel oy hakkı uygulaması, eşitlik ve gizlilik ilkeleri yine çok partili döneme kadar uygulanamamıştır. Osmanlıdan çok partili döneme kadar uygulanan iki dereceli sistemlerinin demokratik seçimlerin bulundurması gereken genel ilkeleri bulundurmaması sebebiyle demokratik olmadığı rahatlıkla söylenebilir (Sezen, 1994, ss. 218).

1920'de TBMM'nin kurulması ve 1946 çok partili seçimlerin yapılmaya başlandığı dönemi inceleyecek olursak bu dönemde kendinden önceki dönemle benzer özellikler taşıdığı görülecektir.

Bu dönem tek parti yönetimi dönemi olması sebebiyle bu dönemde de demokratik bir seçim sisteminden söz edilemez. Bu dönemde 1924 Anayasasında yer alan maddelere bakıldığında;

-18 yaşını doldurmuş her Türk erkeği seçme hakkına sahiptir, (md. 10)

-30 yaşını dolduran her Türk erkeği milletvekili seçilebilir, (md. 11) ifadeleri genel oy hakkının uygulanmadığını göstermektedir (Tunaya, 200, ss. 254). Bu dönemde Cumhuriyet Halk Fırkası dışında parti denemeleri olsa da Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası partileri çeşitli sebepler gösterilerek kapatılmıştır. 1946'ya kadar yapılan seçimlerde 1934 yılından itibaren kadınlara da anayasal güvenceyle seçme ve seçilme hakkı verilmiş olsa da seçimler tek parti ile sınırlı kalmıştır. 1934 seçimleriyle aynı zamanda seçmen yaşı da 18'den 22'ye çıkarılmıştır. 1946'ya kadar yapılan 7 seçimin tamamında Cumhuriyet Halk Partisi seçimlere tek listeye katılmıştır. Bu dönemde yapılan seçimlerle ilgili değerlendirmelerde demokratik bir seçimin taşıması gereken özellikleri taşımadığı rahatlıkla söylenebilir (Akşın, 1980, ss. 107).

1945 yılına geldiğimizde Türkiye siyasal hayatında yeni bir dönemin ilk adımlarını görüyoruz. Bu tarihte Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılan bir grubun girişimleriyle Türkiye Kalkınma Partisi'nin ve hemen ardından 1946'da Demokrat Partinin kurulması bu yeni dönemin başlangıcı oldu. Her ne kadar çok partili ilk seçimler 1946 senesinde nihayet yapılmış olsa da hala demokratik bir seçim olmaktan çok uzak bir seçim sistemi olma özelliğini bu dönemin başında da sürdürdüğünü görmekteyiz (Öz, 1992, ss. 175). 1946 seçimlerine yapılan eleştirilerin en önemli iki temel sebebi açık oy, gizli tasnif yöntemlerinin uygulanmış olmasıdır. Çoğunluk seçim sisteminin benimsendiği 1946 seçimlerinde yapılan bir başka değişiklik de bir parti listesinde yer alma zorunluluğunun ortadan kalkması olmuştur. Çok partili hayata geçilen 1946 seçimleri maalesef vaad ettiği demokratik seçimlerin gerçekleştiği bir sisteme sahip olamamıştır. 1950 seçimlerine aylar kala seçim sistemine yapılan değişiklikler ve özellikle gizli oy, açık tasnif yöntemine geçilmiş olması 1950 seçimlerini Türk siyasal hayatının ilk demokratik seçimi yapmaktadır. Kendinden önceki dönem ile çok fazla farklılık göstermeyen bu seçim sistemi döneminde Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi'nden iktidarı almıştır (Akşın, 1980, ss. 109).

Çoğunluk sisteminin uygulandığı bu seçimlerde Demokrat Parti çoğunluk sisteminin avantajından faydalanarak 420 milletvekiline sahip olurken, yüzde 39,8 oranında oy alan Cumhuriyet Halk Partisi ise yalnızca 63 milletvekili çıkarabilmiştir. Bu yönüyle 1950 seçimlerinde uygulanan çoğunluk sisteminin önceki seçimlerde uygulanan haliyle devam ettiği görülmüştür (Eroğul, 1987, ss. 116). 1950 seçimleri öncesinde Cumhuriyet Halk Partisi çoğunluk sistemini savunurken, Demokrat Parti nispi temsil sistemini savunmuştur. Fakat 1950 seçimleriyle birlikte sahip olunan yeni roller Demokrat Partiyi çoğunluk sisteminin savunucusu, Cumhuriyet Halk Partisini ise nispi temsil sisteminin savunucusu haline getirmiştir. 1950 seçimlerini izleyen 1954 ve 1957 seçimlerinde de çoğunluk seçim sistemi uygulanmış ve Demokrat Parti bu seçimlerden de iktidar olarak çıkmıştır. Özellikle 1957'de seçimlerin bir yıl erkene alınması, muhalefet ve kamu görevlilerine yapılan baskılar bu dönemin tek parti dönemini anımsatmasına sebep olmuştur. Nitekim bu sürecin sonucunda da 1960 darbesi gerçekleşmiştir (İnceoğlu, 2000, ss. 210).

Nispi temsil döneminin uygulanmaya başladığı 1961 seçimlerinden önce 27 Mayıs 1960'da askeri darbe gerçekleşmiştir. Darbenin ardından parlamento feshedilmiştir ve parlamento tekrar kurulana kadar Milli Birlik Komitesi bu görevi yerine getirmiştir. 1961 Anayasası'nın hazırlık aşamasını oluşturan bu süreçte ilk olarak Kurucu Meclis oluşturulmuştur ve yeni anayasa ile seçim kanunu da böylece hazırlanıp 9 Temmuz 1961'de halk oylamasıyla kabul edilmiştir. Kabul edilen anayasa ile birlikte 1950-1960 arasında yapılan seçimlerin eksik görülen yönleri dikkate alınarak çoğunluk sisteminin yarattığı temsil sistemindeki dağılım ortadan kaldırılmaya çalışılmış gücün tek bir yerde toplanmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca 1961 Anayasasıyla birlikte ikinci bir meclis

olan Cumhuriyet Senatosu da kurulmuştur.

1961 seçimleri nispi temsil seçim sisteminin uygulandığı ilk seçim olmuştur. Milletvekillerinin partilere dağılımını belirlemek için ise d'Hondt yöntemi tercih edilmiştir (Gözübüyük, 1993, ss. 44). 4 partinin katılımıyla gerçekleştirilen 1961 seçimleri sonucunda %36,8 (173 milletvekili) CHP, %34,7 (158 milletvekili) AP, %14 (54 milletvekili) CKMP ve %13,7 (65 milletvekili) YTP şeklinde sonuçlar ilan edilmiştir. Nispi temsil sisteminin özelliği gereği daha önce uygulanan çoğunluk sistemine göre daha dengeli bir milletvekili dağılımı gerçekleşmiştir. Cumhuriyet Senatosu seçimleri ise çoğunluk sistemine göre yapılmış ve AP %35 oyla 71 senatör çıkarırken CHP %37 ile 36 senatör çıkarmıştır ki bu da nispi temsil sistemi ile çoğunluk istemi arasındaki farkı görmek adına bir örnek olmuştur. 1964'de Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde de nispi temsile geçilmiştir. 1961, 1965, 1969, 1971, 1973 ve 1977 seçimlerinde nispi temsil seçim sistemi uygulanmaya devam edilmiştir (Unat, 1996, ss. 71).

1960-1980 döneminin en önemli özelliği demokratik geleneklerin tam oturmadığı Türkiye'de tekrar Demokrat Parti benzeri bir tek başına iktidarın çıkmasının önüne geçilmesidir. Fakat bu dönemde Türk Siyasi hayatı istikrardan uzak kalmış, hükümetlerin kurulamadığı dönemlere şahitlik etmiştir. Demokrat Partinin devamı niteliğinde olan Adalet Partisi (AP) öncelikle 1965 sonrasında da 1969 seçimlerinden oyunu arttırarak iktidar olarak çıkmıştır. Bu durum hiç şüphesiz 70'li yılların askeri müdahalelerinin ve nihayetinde 12 Eylül 1980 askeri darbesinin altında yatan bahanelere gerekçeler hazırlamıştır. Zira 12 Eylül askeri darbesinin en nemli gerekçesini istikrar sağlayamayan hükümetler oluşturmuştur. 1970 ile 1980 arasında 10'a yakın hükümet kurulmuştur.

1982 Anayasasını yapacak olan Askeri Cunta 12 Eylül 1980'de yapılan darbeye yönetime el koymuştur. 12 Eylül askeri darbesi kendi gerekçesi olan istikrarsız hükümetler sorununa çözüm bulmak amacıyla tek parti hükümetini sağlamaya yönelik adımlar atmıştır. Bu dönemin başlangıcı 12 Eylül öncesi partilere getirilen siyasi yasaklarla olmuştur. Bu dönemde yeni çıkarılan anayasada 2839 sayılı milletvekili kanununa göre seçimlerin tek dereceli ve nispi temsil sistemine göre yapılacağı belirtilmiştir. %10 barajının uygulandığı bu dönemde ülke genelinde bu oranı yakalayamayan partilerin milletvekili çıkartamayacağı belirtilmiştir. Yapılan ilk seçimler olan 1983 seçimlerinin sonucuna bakıldığında da Anavatan Partisinin tek başına iktidarı sonucu askeri darbeye uygulanmaya koyulan seçim sistemini başarıya ulaştırmıştır ((Erdoğan,1998, ss. 801). 1983, 1987, 1991, 1995 ve 1999 seçimleri nispi temsil sistemi uygulanmasına rağmen çoğunluk sistemine benzer özelliklerin yaşandığı bir dönemde gerçekleşmişlerdir. Nispi temsil sistemini çoğunluk sistemine benzetmeye çalışan tüm düzenlemelere rağmen 1991 seçimlerinden sonra koalisyon dönemleri tekrar başlamış ve beraberinde 2002 seçimlerine kadar sürecek siyasi istikrarsızlık yaşanmıştır.

Seçim Sisteminde Son Yapılan Değişikler ve Değerlendirme

2002 seçimlerinde mevcut %10 barajlı nispi temsil sistemine dayanan seçim sistemi sayesinde %34,3 oyla milletvekillerinin yüzde 66'sına sahip olan Adalet ve Kalkınma Partisi Türkiye'nin kronik sorunlarından biri olan istikrarsız yönetimlerin ardından tek başına iktidar olmayı bu seçim sistemiyle sürdürmüştür. %10 barajlı nispi temsil seçim sistemi 2018 senesine kadar devam etmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte Türk Siyasi hayatında ittifakların seçimlerde önemli bir rol oynamaya başlamasıyla ufak bir değişiklikte varlığını sürdürmüştür. Özellikle 2018 seçimlerinde uygulanan ittifak yapıları bu dönemin seçim sisteminde dikkat çekmektedir. İttifakların aldıkları toplam oylar neticesinde milletvekilleri önce ittifaklara paylaştırılmıştır. Böylece %10 ülke barajını geçme konusunda ittifak partileri fayda sağlamışlardır. İttifakın toplam oy itibarıyla %10'u geçmesi milletvekili çıkarmak için yetmiştir. Bir seçim bölgesinde aldığı oy %10'u geçemeyen ittifak üyesi partinin oyu artık oy olarak ittifakın en yüksek partisine eklenerek ittifakın mecliste temsiline

olanak sağlamıştır. Bu durumun yarattığı olumsuz bir sonuç ise 2018 seçimlerinde Yozgat seçim çevresindeki örnekten daha iyi anlaşılacaktır. Yozgat'ta AK Parti %53,42, MHP %24,88, CHP %11,57, İYİ Parti %7,43 ve SP %1,18 oy almışlardır. Milletvekillerinin önce ittifaka dağıtıldığı daha sonra oy oranları çerçevesinde milletvekiline dağıtıldığı bu dönemde İYİ Parti ve SP'nin oylarının artık oy uygulamasıyla CHP'ye eklenmesiyle MHP bir milletvekili kaybetmiş ve CHP bir milletvekili kazanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile yeni bir seçim sistemine bu dönemde ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla 31 Mart 2022 tarihinde TBMM'de kabul edilen ve 6 Nisan 2022 tarihinde 31801 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2839 sayılı milletvekili seçim kanunu, 2820 sayılı siyasi partiler kanunu ve 298 sayılı seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkında kanunda değişiklikler yapılmıştır.

En erken Nisan 2023'te uygulanabilecek olan bu değişikliklere göre;

- %10 seçim barajı %7'ye düşürülmüştür.
- Seçim çevrelerinde milletvekillerinin partilere düşen milletvekili sayısının hesaplanmasında ittifakların aldığı toplam oya göre değil, her partinin aldığı oya göre ayrı ayrı değerlendirme yapılması kabul edilmiştir.
- D'hondt hesaplamasında önce ittifaklara düşen milletvekili sayısının hesaplanıp sonrasında ittifak içinde dağıtım yapılması usulüne son verilmiştir. Yeni usulde ittifakın barajı geçmesi halinde her bir partinin aldığı oya göre dağılım yapılacaktır.
- Siyasi partilerin TBMM'de grubunun bulunması seçime girmesi için yeterli olmayacaktır. Partilere teşkilatlanma yeterliliği ve kongrelerini yapma zorunluluğu getirilmiştir.
- İl seçim kurulunun ildeki en kıdemli hakimlerden oluşması ve bunlardan kıdemli olanın başkanlık etmesi yerine ad çekme usulü ile üyelerin ve başkanın belirlenmesi usulü benimsenmiştir.

Kaynakça

Akşin, Sina, 100 Soruda Jön Türkler ve İttihat ve Terakki, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1980, s. 107
Burhan Kuzu, "Demokrasi Resmi İdeoloji- Sivil Toplum", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 47, Sayı 1, Ocak 1992, s.336.

Dahl, Robert A., Demokrasi Üzerine, çev. Betül Kadioğlu, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2017.

Edward Mcnall Burns, Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950, çev. Alaeddin Şenel, Birey ve Toplum Yayınları, Ankara, 1984, s.4-5.

Erdoğan, Mustafa, "Türkiye'de Siyasal Sistem ve Demokrasi"; Yeni Türkiye Dergisi, Cumhuriyet Özel Sayısı II, Sayı: 23-24, Eylül-Aralık 1998, s. 801

Eroğul, Cem, Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-71, Geçiş Sürecinde Türkiye, Belge Yayınları, Oxford University Press, 1987, s. 116

Erol Tuncer, "Seçim Sistemi Uygulamalarında Türkiye Örneği", Türkiye'de ve Avrupa'da Seçim Sistemleri, Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 80-135

Ersin Kalaycıoğlu - Murat SerteL, Türkiye için Yeni Bir Seçim Yöntemi Tasarımına Doğru, TÜSİAD, Ajans Medya Reklamcılık A.Ş., İstanbul, 1995, s. 55

Heywood, Andrew, Siyaset, çev. Bican Şahin- Atilla Yayla- Mete Yıldız vd., Adres Yayınları, Ankara, 2015, s. 147.

İnceoğlu, Nihal, "Türkiye'de Siyasal Partilerin Seçim Sistemiyle İlgili Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme", Türkiye'de ve Avrupa'da Seçim Sistemleri, Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s. 210

Leslie Lipson, Demokratik Uygarlık, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1984, s.237.

Tunaya, Tank Zafer, "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti

- Rejimine Geçiş”, Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme, Alfa Yayınlan, İstanbul, 2000, s. 254
- Gözübüyük, A.Şeref, Açıklamalı Türk Anayasaları, Turhan Kitabevi, Ankara, 1993, s. 44
- Öz, Esat, Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım, Gündoğan Yayınlan, Ankara, 1992, s. 175
- Sartori, Giovanni, Demokrasi Teorisine Geri Dönüş, çev. Tunçer Karamustafaoğlu- Mehmet Turhan, Yetkin Yayınları, Ankara, 1996, s. 23-37
- Sartori, Giovanni, Demokrasi Teorisine Geri Dönüş, çev. Tunçer Karamustafaoğlu- Mehmet Turhan, Yetkin Yayınları, Ankara, 1996, s. 32.
- Robert Dahl, Demokrasi ve Eleştirileri, çev. Levent Köker, Türk Demokrasi Vakfı Yayını, Ankara, 1991, s.296-297
- Sartori, Giovanni, Demokrasi Kuramı, çev. Deniz Baykal, Siyasi İlimler Derneği Yayınları, Ankara, s. 18.
- Schmitter, C. Philippe ve Karl, Tery Lynn, “What Democracy is ...and is not,” Journal of Democracy, 1991, s. 81-82
- Sezen, Saim, Seçim ve Demokrasi, Gündoğan Yayınlan, Ankara, 1994, s. 217-240
- TBMM Seçim, Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar, TBMM Basımevi, Ankara, 1982, 23
- Unat, Nermin, Anayasa Hukuku ve Siyasi Bilimler Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınlan, No: 202 - 184, Ankara, 1966, s. 71

EVALUATION OF ORGANIZATIONAL CYNICISM IN HEALTH PROFESSIONALS ACCORDING TO THEIR DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS

Selma Söyük

Istanbul University-Cerrahpaşa, 0000-0001-9822-9417

Salim Yılmaz

Istanbul University-Cerrahpaşa, 0000-0003-2405-5084

ABSTRACT

Organizational cynicism is when the employee's expectations are not met, the employee's thoughts, emotions and behaviors are in a negative situation against the organization. While this situation reveals reluctant work, it poses a special risk for the patient, institution and employee when considered for health professionals. From this point of view, in this study, it is aimed to examine the organizational cynicism levels of health workers and to determine the demographic characteristics that they are affected by. The research was carried out in a private medical center. The organizational cynicism levels of the participants were determined as low (2,46). It has been determined that the level of education, willingness to choose the profession and working in shifts make a difference in the level of organizational cynicism. It is recommended to regularly examine the expectations and satisfaction levels of health workers and to meet them as much as possible, to employ more health professionals and to choose those who are truly willing to work in the profession while being employed.

Keywords: organizational cynicism, health professionals, health workers.

1. INTRODUCTION

Cynicism is the attitude of individuals to explain events based on pessimism, especially about their hidden and undisclosed goals; It can be defined as the tendency to take care of others and manage affairs simply as a means to protect or increase one's own interests [1]. On the other hand, organizational cynicism can be defined as the concept of having a negative attitude towards the organization based on the lack of trust in the organization and expressing the feelings and situations of anger, sarcasm, shame, anxiety, lack of respect, and complaining [2].

When the causes of organizational cynicism are examined, it is seen that there are unrealistic expectations. People's expectations can change according to their personalities and experiences. However, if these expectations are not met, the individual feels blocked and finds himself in a sense of loss, moreover, they may feel betrayed and used. In such a situation, the reaction of the people is also shaped in this situation. Another reason is disappointment. The fact that the promises promised to them or the hopes for the unspecified matters do not come true on time, disappoints people. On the other hand, humiliation or exclusion is another factor. Individuals who have been humiliated or ostracized lose their trust and belonging in the first place. Another factor of cynicism can be defined as skepticism. Skepticism stems from a lack of trust. It is stated that especially the removal of contracts and job descriptions causes skepticism and indirectly organizational cynicism [3-5].

Health professionals are people who can work 24 hours a day and should have conscientious values due to their profession [6]. For this reason, it is extremely important that they carry out their work with self-sacrifice and social responsibility. However, the inability to work due to legal entities or managers, regardless of state or private, will definitely affect the patients. The most important

distinguishing part of the health field from other service sectors is the absence of error tolerance. The cost of this can threaten the health of one, sometimes more, people. Considering that it is an area based on human power rather than technological tools, it is extremely important that preventable errors are not caused by organizational problems [7]. However, organizational cynicism can change not only for organizational reasons, but also due to the individual himself or his personality. In many studies examining both organizational and individual factors, age, gender, income status, position, etc. It is stated that it varies according to sociodemographic characteristics [8-10].

Based on this information, the aim of the research is to determine the organizational cynicism levels of health professionals in a medical center and to determine which demographic characteristics change.

2. MATERIALS AND METHODS

The research is a cross-sectional and descriptive survey study. The questionnaire consists of two parts, in the first part there are sociodemographic questions, and in the second part, the Organizational Cynicism Scale consisting of 13-item 5-point Likert-type questions developed by Brandes et al. [11] and adapted to Turkish by Kalağan [12] in 2009 was used. There are three sub-dimensions: Cognitive, Affective, and Behavioral, and general organizational cynicism scoring. The cognitive dimension consists of items related to the loss of belief due to the promises and behaviors of the institution. The affective dimension, on the other hand, creates feelings such as anxiety, tension, and anger in the individual. The behavioral dimension refers to the reflection of the negative feelings and thoughts of the employee experiencing organizational cynicism on his behaviors in the form of complaints, criticism, and sarcasm. These three dimensions together constitute organizational cynicism.

The research was carried out in a private medical center on the Anatolian side of Istanbul. Reaching 74 people at the 95% confidence level in the medical center with 92 employees was calculated with the SSC 2.0.4 program. Data collection part of the study was completed by reaching 80 valid questionnaires between August 20-August 31, 2022.

SPSS 22.0 program was used in the analysis of the data. The normality analysis of numerical data was calculated over the skewness and kurtosis values (-1.50 - +1.50), and it was assumed that the data were normally distributed by meeting the range values in all dimensions. Accordingly, t-test, one-way analysis of variance and Sidak post-hoc test were used in difference analysis, while Pearson correlation was used in relationship analysis. It was interpreted and evaluated at the 95% confidence level.

3. RESULTS AND DISCUSSION

Araştırmaya 80 sağlık profesyoneli katılmıştır. Betimleyici ve çözümsel istatistik sonuçları tablolarda verilmiştir.

Table 1. Health Professionals' Sociodemographic Characteristics

		n	%
Gender	Women	58	72,5
	Men	22	27,5
Age Groups	18-35 years old	50	62,5
	36 years and older	30	37,5
Education Level	Associate Graduate and below	22	27,5
	Bachelor Degree	28	35,0
	MD or Master Deg.	20	25,0
	Specialist MD or PhD	10	12,5
Working time in the institution	Under 5 years	63	78,8
	5 years and above	17	21,2
Job	Nurse	30	37,5
	Physician	22	27,5
	Other healthcare staff	21	26,3
	Administrative staff	7	8,7
Shift working	No	46	57,5
	Yes	34	42,5
Willingly choose of profession	No	49	61,3
	Yes	31	38,7

72.5% of health professionals are women. It is 62.5% of those between the ages of 18-35. Most of them (35.0%) have Bachelor degrees. Employees less than 5 years make up 78.8%. In terms of profession, most of the participants (37.5%) are nurses. Those who do not work in shifts are in the majority (57.5%). Those who do not choose their profession voluntarily are in the majority (61.3%).

Table 2. Scores from the scale

Dimensions	$\bar{x} \pm s$	Min.	Max.
Cognitive	2,38±0,55	1,00	5,00
Affective	2,32±0,58	1,00	5,00
Behavioral	2,89±0,77	1,00	5,00
Organizational Cynicism	2,46±0,64	1,00	5,00

The mean score of health professionals in the cognitive sub-dimension was 2.38±0.55; in the affective sub-dimension was 2,32±0,58; behavioral sub-dimension was 2,89±0,77. Organizational cynicism mean score is 2.46±0.64. According to these results, while the behavioral dimension is moderate, the other dimensions can be considered low.

Table 3. Comparison of Health Professionals' Organizational Cynicism by Sociodemographic Characteristics

Features	n	CC	AC	BC	OC
		Mean±SD	Mean±SD	Mean±SD	Mean±SD
Gender					
Women	58	2,40±0,57	2,35±0,59	2,92±0,81	2,56±0,68
Men	22	2,33±0,51	2,26±0,55	2,81±0,68	2,34±0,58
Test t p		0,786	0,886	0,718	0,746
Age Groups					
18-35 years old	50	2,44±0,66	2,44±0,68	3,01±0,66	2,55±0,68
36 years and older	30	2,31±0,63	2,19±0,59	2,74±0,62	2,24±0,62
Test t p		0,632	0,318	0,222	0,234
Educational Level					
Associate Graduate and below ^a	22	2,35±0,58	2,18±0,50	2,67±0,76	2,28±0,55
Bachelor Degree ^b	28	2,64±0,54	2,58±0,64	3,03±0,83	2,82±0,73
MD or Master Degree ^c	20	2,28±0,54	2,33±0,59	2,80±0,69	2,44±0,68
Specialist MD or PhD ^d	10	2,31±0,56	2,26±0,59	2,85±0,77	2,33±0,63
Test F p		0,155	0,196	0,045*	0,049*
Post-hoc		-	-	b>a	b>a,d
Working time in the institution					
Under 5 years	63	2,40±0,56	2,34±0,59	3,02±0,79	2,60±0,66
5 years and above	17	2,31±0,52	2,29±0,50	2,22±0,75	2,24±0,59
Test t p		0,768	0,902	0,027*	0,136
Job					
Nurse ^a	30	2,62±0,53	2,60±0,66	3,05±0,82	2,68±0,74
Physician ^b	22	2,38±0,56	2,37±0,56	2,83±0,72	2,33±0,60
Other healthcare staff ^c	21	2,32±0,59	2,29±0,53	2,65±0,70	2,30±0,57
Administrative staff ^d	7	2,36±0,55	2,30±0,55	2,77±0,65	2,41±0,65
Test F p		0,346	0,108	0,204	0,123
Post-hoc		-	-	-	-
Shift working					
No	46	2,20±0,41	2,21±0,56	2,76±0,67	2,41±0,55
Yes	34	2,49±0,67	2,39±0,61	2,98±0,85	2,56±0,72
Test t p		0,192	0,272	0,280	0,154
Willingly choose of profession					
No	49	2,60±0,58	2,36±0,59	3,01±0,80	2,72±0,70
Yes	31	2,40±0,51	2,20±0,57	2,52±0,75	2,33±0,52
Test t p		0,272	0,244	0,035*	0,040*

CC: Cognitive cynicism; AC: Affective Cynicism; BC: Behavioral Cynicism; OC: Organizational Cynicism

*:p<0,05

A significant difference was found in the behavioral sub-dimension and organizational cynicism according to the education levels of health professionals. In the behavioral sub-dimension, those with undergraduate education scored higher than those with lower education level. In terms of

organizational cynicism, those with a bachelor's degree had higher scores than those with a lower education level and those with a doctorate degree or a specialist physician. It was determined that those who did not choose the profession voluntarily got higher scores in terms of behavioral sub-dimension and organizational cynicism. Those who work in the organization for less than 5 years have significantly higher behavioral cynicism behaviors than those who work for more than 5 years (Table 3). In the study of Yılmaz et al. [13], it was determined that those who worked for a short time had higher organizational cynicism in terms of organizational cynicism. Although studies on this subject show similarities, we believe that the reason why people who experience organizational cynicism do not want to stay in the organization for a long time can be given.

Table 4. The relationship between organizational cynicism sub-dimensions and overall score

	AC	BC	OC
	r	r	r
CC	0,710*	0,442*	0,684*
AC		0,602*	0,696*
BC			0,712*
OC			

CC: Cognitive cynicism; AC: Affective Cynicism; BC: Behavioral Cynicism; OC: Organizational Cynicism; *:p<0,05

There is a high level of correlation between Cognitive and Affective (r:0.710). There is a moderate relationship between Cognitive and Behavioral (r:0.442). There is a moderate relationship between Cognitive and Organizational Cynicism (r:0.684). There is a moderate relationship between Affective and Behavioral (r:0.602). There is a moderate relationship between Affective and Organizational Cynicism (r:0.696). There is a high-level relationship between Behavioral and Organizational Cynicism (r:0.712). All dimensions have a significant relationship with each other (p<0.05). Akyüz and Yurtseven [14] used the same scale in their research on health professionals, and while all dimensions showed a high-level significant relationship with the general score, the sub-dimensions had a moderate relationship with each other. The results of the studies are similar and we think that the higher behavioral level of cynicism can be explained by the lack of opportunities to convey their dissatisfaction to the organization.

4. CONCLUSIONS

The field of health is an area that has its own characteristics among the service sector. Perhaps the most important of these features is that it is human-based and requires a high level of expertise. At the same time, man is a creature that can always make mistakes. It is also the duty of the managers and the institutions they are affiliated with to bring the margin of error closer to zero. If adequate opportunities are not provided and employee expectations are not listened to, the organization is constantly exposed to workforce turnover. This will increase the margin of error. In addition, it is important that the health worker does his job with peace and happiness. Although job descriptions of health professionals are flexible, they are clearer than many sectors in terms of legislation. Going beyond these job descriptions too much, working overtime that does not comply with the contract, paying less wages will increase organizational cynicism. For this reason, it is necessary for the legal entity to share higher shares of its earnings with the employees and to measure satisfaction and expectation on a regular basis. On the other hand, it is also the duty of human resources to select

people who are conscientious about providing health services and who will love their profession in the allocation of labor force. If enough attention is paid to such issues, errors will decrease, patients' health will not be put at risk, and employees and institutions will encounter less legal problems.

ACKNOWLEDGMENT

We would like to thank all healthcare professionals who participated in our survey.

REFERENCES

- [12]. Dean Jr JW, Brandes P, Dharwadkar R. Organizational cynicism. *Academy of Management review*. 1998 Apr 1;23(2):341-52.
- [13]. Abraham R. Organizational cynicism: Bases and consequences. *Genetic, social, and general psychology monographs*. 2000 Aug 1;126(3):269.
- [14]. Yıldız S, Şaylıkay M. The effect of organisational cynicism on alienation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2014 Jan 8;109:622-7.
- [15]. Durrah O, Chaudhary M, Gharib M. Organizational cynicism and its impact on organizational pride in industrial organizations. *International journal of environmental research and public health*. 2019 Apr;16(7):1203.
- [16]. Mete YA. Relationship between organizational cynicism and ethical leadership behaviour: A study at higher education. *Procedia-Social and behavioral sciences*. 2013 Oct 10;89:476-83.
- [17]. Theriot KH, Connelly K. Free to do no harm: Conscience protections for healthcare professionals. *Ariz. St. LJ*. 2017;49:549.
- [18]. Wicclair MR. The moral significance of claims of conscience in healthcare. *The American Journal of Bioethics*. 2007 Dec 17;7(12):30-1.
- [19]. Topcu I, Karadal A, Yildirim A. The relationships between general and organizational cynicism: a study among healthcare professionals. *International Journal of Caring Sciences*. 2017;10(1):216.
- [20]. Zan SY, Altuntaş S. The effect of nurses' perceptions of organizational support on organizational cynicism. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2019 Apr 15;12(2):100-6.
- [21]. Aloisio LD, Gifford WA, McGilton KS, Lalonde M, Estabrooks CA, Squires JE. Individual and organizational predictors of allied healthcare providers' job satisfaction in residential long-term care. *BMC health services research*. 2018 Dec;18(1):1-8.
- [22]. Brandes P, Dharwadkar R, Dean JW. Does organizational cynicism matter? Employee and supervisor perspectives on work outcomes. In *Eastern Academy of Management Proceedings 1999 May 13 (Vol. 2, No. 1, pp. 150-153)*.
- [23]. Kalağan G. Araştırma görevlilerinin örgütsel destek algıları ile örgütsel sinizm tutumları arasındaki ilişki (Master Thesis), Akdeniz University, Institute of Sosyal Sciences, Antalya, Türkiye.
- [24]. Yılmaz F, İşeri İ, Çolak My. Ankara'da Özel Hastanelerde Çalışanların Sinizm Ve Örgütsel Sinizm Düzeyleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*. 2016(54):429-44.
- [25]. Akyüz İ, Yurduseven N. Sağlık Çalışanlarının Örgütsel Sinizm Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. 2016(16):61-76.

5-6 YAŞINDAKİ OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARDA SALDIRGANLIK VE AKRAN ŞİDDETİNE MARUZ KALMA

Dr. Öğr. Üyesi Belgin LİMAN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Zübeyde Hanım Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi,
Niğde, TÜRKİYE

Doç. Dr. Aylin MENTİŞ KÖKSOY

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, İzmir, TÜRKİYE

ÖZET

Araştırmanın amacı, 5-6 yaş arası çocukların saldırganlık düzeylerinin akran zorbalığı düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymak ve cinsiyete göre saldırganlık düzeylerini belirlemektir. Araştırmanın evrenini Niğde ilinde bağımsız anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem grubunu Niğde ilinde okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubundan 80'i kız (%45.2) ve 97'si (%54.8) erkek olmak üzere 177 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği'nin fiziksel ve ilişkisel saldırganlık alt ölçeği ve Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson korelasyon katsayısı, basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, 5-6 yaş çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlık ile akran zorbalığı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın akran zorbalığını yordadığı belirlenmiştir.

ABSTRACT

Aggression is a behavioral problem that is increasing day by day, learned and acquired at an early age, and may be seen in relational as well as physical dimensions. The aim of the study is to reveal the predictive outcome of aggression levels of five-six-year-old children on their peer victimization levels and to determine their aggression levels by gender. The sample group of the study of 177 five-six-year-old children attending preschool education in Niğde province. According to the results of the study, it was found that relational and physical aggression levels of four-year-old children statistically significantly predicted their peer victimization levels. Relational and physical aggression levels of five-six-year-old children did not differ significantly by gender.

Keywords: Preschool, relational aggression, physical aggression, peer violence

GİRİŞ

Saldırganlık günümüzde gittikçe artan, erken yaşlarda öğrenilerek kazanılan ve fiziksel boyutta olduğu kadar ilişkisel boyutta da görülebilen bir davranış sorunudur. Saldırganlık temelde uygulama tarzına (ilişkisel ve fiziksel) ve işlevine (proaktif ve tepkisel) göre ikiye ayrılır. Fiziksel saldırganlık, başka bir kişiye fiziksel olarak zarar veren eylemleri (tekmelemek, vurmak, çimdiklemek ve bir şeyler fırlatmak gibi) içerir. İlişkisel saldırganlık, başka bir kişinin sosyal ilişkilerine zarar vererek ortaya çıkar (Crick ve Grotpeter, 1995). Proaktif saldırganlık bir kişinin amacına ulaşmak için saldırgan davranışlar sergilemesidir. Tepkisel saldırganlık ise kişinin düşmanca olarak algıladığı bir duruma tepki olarak saldırganlık göstermesidir. Akran zorbalığı karmaşık sosyal süreçleri, sosyal ilişkileri ve etkileşimleri kapsamaktadır (Hanish, Ryan, Lynn-Martin ve Fabes, 2005). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişimleri yeterince desteklenemeyen çocuklar okul döneminde arkadaşlarıyla alay etme, zorbalık, saldırganlık gibi problem davranışlar sergileyebilmektedir (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009). Kızlar ve erkekler tarafından kullanılan saldırganlık türleri, dil becerileri ve sosyal yetkinlik

düzelelerine göre farklılaşmaktadır (Alink, vd., 2006). Erkekler, kızlara göre saldırganlığın bütün türlerine göstermekle birlikte (Pişkin, 2010; Salmivalli ve Peets, 2009), fiziksel ve sözel saldırganlık erkekler arasında daha yaygın görülebilmektedir (Doménech-Llaberia, Jané, Corbella, Ballespí, Mitjavila ve Canals, 2008; Karaca, Gündüz ve Aral, 2011; Özbey ve Alisinanoğlu, 2009; Özkan ve Çifci, 2010; Tremblay, Nagin, Séguin, Zoccolillo, Zelazo, Boivin, Pérusse ve Japel, 2004). Kızların ise ilişkisel saldırganlığı kullanmaya daha meyilli oldukları ifade edilmektedir (Alink, vd., 2006; Pişkin, 2010; Salmivalli ve Peets, 2009). Bonica, Arnold, Fisher, Zeljo ve Yershova (2003) çalışmasında, çocuklar arasında yaşanan ilişkisel saldırganlık ile dil gelişimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Nitekim saldırgan davranışlar, yalnızca çocuklarda beceri eksikliklerinin sonucunda oluşmamaktadır. Aynı zamanda model alma, çevresindeki çocukların ve yetişkinlerin, televizyon programlarının veya bilgisayar oyunlarının gözlemlenmesi ile de ortaya çıkabilmektedir (Bay-Hinitz, 2001). Ayrıca okul oyun alanlarının fiziksel koşulları ve donanımları da çocuklar arasındaki saldırgan davranışların oluşmasında etkili olabilmektedir (Angulo, Neto ve Ortega, 2001). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırgan davranışları pek çok değişkenle ilişkili olabilir. Alanyazında saldırganlık mizaç (González-Peña, Egido, Carrasco ve Tello, 2013), cinsiyet (Kung, Li, Golden ve Hines, 2018), ebeveyn tutumları (Hosokawa ve Katsura, 2018) gibi çeşitli değişkenlerle ilişkilendirilmektedir.

Okul öncesi dönem bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı bir dönemdir. Bu kritik dönem, tesadüflere bırakılmayacak kadar ciddi, bilimsel ve sistematik bir düzenleme yapılması gereken bir dönem olma durumundadır (Akgün, Yarar ve Dinçer, 2011). Bu dönemde çocukların gelişimlerinin desteklenmesi, olumlu ve olumsuz sosyal davranışlarının belirlenmesi, destekleyici eğitim hizmetleri planlama, uygulama ve gerektiğinde müdahalede bulunma önemlidir (Şen ve Arı, 2011). Özellikle fiziksel saldırganlık kadar önem arz eden ilişkisel saldırganlık somut olarak gözlemlenememesi nedeniyle çoğu zaman önemsenmemektedir. Oysa okul öncesi dönemde gittikçe artış gösteren saldırgan davranışlar (Webster-Stratton ve Herman, 2010), fiziksel boyut kadar ilişkisel boyutta da artış göstermektedir. Bu dönemdeki çocuklar arasında yaşanan saldırganlığın, ileriki yaşamlarında olumsuz kalıcı izler bırakmasını önlemek, bu davranışların sağaltılması ve önlenmesi amacıyla gerekli çalışmalara önem verilmelidir. Bu araştırmanın amacı, 5-6 yaş arası çocukların saldırganlık düzeylerinin akran zorbalığı düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymak ve cinsiyete göre saldırganlık düzeylerini belirlemektir. Araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibidir:

1. Beş-altı yaş arası çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Beş-altı yaş arası çocukların akran zorbalığı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Beş-altı yaş arası çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlık düzeylerinin akran zorbalığı düzeyleri üzerinde yordayıcı etkisi var mı?

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmada regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Niğde ilinde bağımsız anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem grubunu Niğde ilinde okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubundan 80'i kız (%45.2) ve 97'si (%54.8) erkek olmak üzere 177 çocuk oluşturmuştur. Araştırmaya dahil olan çocuklar normal gelişim göstermektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği'nin

fiziksel ve ilişkisel saldırganlık alt ölçeği ve Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Çocuklarla ilgili cinsiyet, doğum tarihi, okul adına ve öğretmenlerin kıdemlerine yönelik sorular yer almaktadır.

Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği (Öğretmen Formu): 1997 yılında Crick, Casas ve Mosher tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 2008’de Karakuş tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarını öğretmen derecelendirmesine yönelik olarak belirlemeyi amaçlamaktadır. Beşli likert olarak düzenlenen ölçekte bu çalışma için fiziksel ve ilişkisel saldırganlık alt boyutları kullanılmıştır. Güvenirlilik çalışması sırasında, ölçeğin iç güvenirlilik (iç tutarlılığı) analizi yapılmış ve ölçeğin iç güvenirliliği, Cronbach Alpha .87 bulunmuştur. Bu çalışma için Cronbach Alpha .96 bulunmuştur.

Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği: 1997’de Kochenderfer ve Ladd tarafından 5-6 yaş çocukları için geliştirilmiştir. Ölçek 2008’de Gülay tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Öğretmenler tarafından doldurulmaktadır. Form, akran saldırganlığının dört tipi (fiziksel, dolaylı, doğrudan ve genel) ile ilgili birer tane olmak üzere dört maddeden oluşmaktadır. Ölçme aracında alt boyut bulunmamaktadır, bu nedenle toplam puan üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Toplam puan çocukların akran şiddetine ne kadar maruz kaldığını ifade etmektedir. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği’nin iç tutarlık katsayısı .79 ($p < .01$). Bu çalışma için Cronbach Alpha .80 bulunmuştur.

Veri Analizi

Verilerin analizinde Pearson korelasyon katsayısı, basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Varsayımların (uç değerler, normallik, doğrusallık, çoklu bağlantı ve otokorelasyon) karşılanıp karşılanmadığı sınıanmıştır. Normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş, bu değerlerin -1 ile +1 arasında yer aldığı görülmüştür. Otokorelasyonu test etmek için kullanılan Durbin-Watson değerinin 2.05 olduğu ve Tolerans ve VIF puanlarının normal değer aralığında olduğu ve yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantının olmadığı belirlenmiştir. Verilerin analizinde öncelikle fiziksel ve ilişkisel saldırganlık ile akran şiddetine maruz kalma arasındaki ilişki korelasyon testi ile incelenmiş, regresyon analizi ile yordayıcı etkisi incelenmiştir. Veriler SPSS 22 programı ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde veriler, değişkenlerin birbirleriyle korelasyonu bağlamında analiz edilerek elde edilen bulgular tablo şeklinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. 5-6 yaş arası çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonucu

Fiziksel saldırganlık		t-Test			
	n	\bar{x}	t	Sd	p
Kız	80	18.400	-1.821	7.991	.070
Erkek	97	20.360		6.329	
İlişkisel saldırganlık		t-Test			
	n	\bar{x}	t	Sd	p
Kız	80	19.462	-.221	7.543	.826
Erkek	97	19.701		6.831	

Tablo 1'de 5-6 yaş arası çocukların fiziksel saldırganlık ve ilişkisel saldırganlık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmamıştır ($p>.05$). Tablo 2'ye göre 5-6 yaş arası çocukların akran zorbalığı düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemiştir ($p>.05$). Tablo 2 aşağıda görülmektedir.

Tablo 2. 5-6 yaş arası çocukların akran zorbalığı düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonucu

Akran şiddeti	t-Test				
	n	\bar{x}	t	Sd	p
Kız	80	3.575	-.756	2.549	.451
Erkek	97	3.845		2.209	

Tablo 3. 5-6 yaş arası çocukların fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık ve akran zorbalığı düzeyleri arasındaki ilişkiye ilişkin Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucu

	Akran şiddeti	
	r	p
Fiziksel saldırganlık	.659	.000*
İlişkisel saldırganlık	.487	.000*

* $p \leq 0.01$

Tablo 3'e göre fiziksel saldırganlık ile akran zorbalığı değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.659$, $p<.001$). Bu sonuca göre fiziksel saldırganlık düzeyi arttıkça akran zorbalığı düzeyi de artmaktadır; fiziksel saldırganlık düzeyi azaldıkça akran zorbalığı düzeyi de azalmaktadır. Tablo 3, ilişkisel saldırganlık ve akran mağduriyeti değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($r=.487$, $p<.001$). Bu sonuca göre ilişkisel saldırganlık düzeyi arttıkça akran zorbalığı düzeyi de artmaktadır; ilişkisel saldırganlık düzeyi azaldıkça akran zorbalığı düzeyi de azalmaktadır.

Tablo 4. Çocukların fiziksel saldırganlık ve ilişkisel saldırganlık düzeylerinin akran zorbalığı düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin regresyon analizinin sonucu

	R	R ²	F	β	t	p
Fiziksel saldırganlık Akran şiddeti	.659	.435	134.621	.659	11.603	.000*
İlişkisel saldırganlık Akran şiddeti	.487	.237	54.356	.487	7.373	.000*

* $p \leq 0.01$

Tablo 4, beş-altı yaşındaki çocukların fiziksel saldırganlık düzeylerinin akran zorbalığı düzeylerini yordayıcı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir ($R=.659$, $R^2=.435$, $F=134.621$, $p<.001$). Elde edilen sonuca göre çocukların fiziksel saldırganlık düzeyleri, akran zorbalığı düzeylerinin %43'ünü yordamaktadır. Yine Tablo 4'te beş-altı yaşındaki çocukların ilişkisel saldırganlık düzeylerinin akran zorbalığı düzeylerini yordayıcı etkisinin olduğu görülmektedir ($R=.487$, $R^2=.237$, $F=54.356$, $p<.001$). Elde edilen sonuca göre çocukların ilişkisel saldırganlık düzeyleri, akran mağduriyeti düzeylerinin %23'sini yordamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Küçük çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarında gelişimsel farklılıklarından kaynaklı saldırganlık ve akran zorbalığı gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Akranlarına yönelik saldırgan davranışlar sergileyen çocuklar, akranları tarafından dışlanır (Ettekal ve Ladd, 2015; Sullivan, Farrell ve Kliewer, 2006). Elde edilen bulguya göre araştırmada beş-altı yaş çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlık ile akran zorbalığı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Alanyazın incelendiğinde bazı araştırma sonuçlarının bu araştırmadaki bulguyla örtüşmediği görülmüştür. Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerinin incelendiği çeşitli araştırma sonuçlarına göre (Şen, 2009) erkek çocuklarının, fiziksel saldırganlık davranışlarını kız çocuklardan daha fazla sergiledikleri, (Crick, Casas ve Mosher, 1997; Ostrov, Crick ve Stauffacher, 2006; Ostrow ve Keating, 2004; Ostrov, Woods, Jansen, Casas ve Crick, 2004; Özdemir ve Tepeli, 2015) kız çocukların ise ilişkisel saldırganlığı erkek çocuklarından daha fazla kullandıkları bildirilmektedir. Bazı çalışmalar ise (Gültekin-Akduman, 2012; Karaca, Gündüz ve Aral, 2011; Landsford vd., 2012; Ostrow ve Bishop, 2008; Juliano, Werner ve Cassidy, 2006; Morine vd., 2011; Uysal ve Dinçer, 2013) okul öncesi dönem kız ve erkek çocuklarının ilişkisel saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olmadığını belirlemiştir. Tremblay vd., (1999) okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel saldırganlık düzeylerinin 2-4 yaşları arasında en yüksek düzeye ulaştığını ve erkek çocuklarda daha yoğun görüldüğü ancak bu dönemden sonra çocukların anlaşmazlıkların çözümü için fiziksel saldırganlık yerine başka stratejiler kullanmaya başladıklarını vurgulamaktadır. Benzer şekilde Shaw (2006) okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel saldırganlık gösterdiklerinde çevreden aldıkları olumsuz geri bildirimler nedeniyle fiziksel saldırganlık yerine başka alternatifler geliştirdiklerini bildirmektedir. Alanyazın incelendiğinde araştırmamızın bulgularıyla paralellik gösteren çalışmaları görmek mümkündür. Pektane Gülmez, Gültekin-Akduman ve Gündüz (2019), çalışmalarında çocukların cinsiyetlerine göre zorba ve kurban çocuk davranışları alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olmadığını ortaya koymuşlardır. Özdemir (2017) ve Yüce, (2015) araştırması sonucunda cinsiyetin çocukların akran zorbalığına maruz kalma puanları üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığını ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde Yeh (2006), küçük çocuklarla gerçekleştirdiği araştırmasının sonucunda, kız ve erkek çocuklar arasında akran şiddetine maruz kalma sıklığı açısından bir farklılığın olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Araştırma kapsamında çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlık düzeylerinin akran zorbalığına maruz kalmada anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fiziksel ve ilişkisel saldırganlık ile akran mağduriyeti değişkeni arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. 5-6 yaş aralığındaki çocukların fiziksel saldırganlık düzeyleri, akran zorbalığı düzeylerinin %43'ünü, ilişkisel saldırganlık düzeyleri, akran mağduriyeti düzeylerinin %23'sini açıklamaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda, özellikle çocuklarının okulda yaşadıkları şiddet türünün (fiziksel, ilişkisel şiddet) akran şiddetine maruz kalma düzeylerinin artmasına neden olarak bu durumun bir kısır döngü halini olması olasıdır. Nitekim Salı (2014) çocukların akran şiddetine maruz kaldıkça, akranlarına saldırganlık gösterebildiklerini bildirmektedir. Birçok araştırmacı akran şiddetine maruz kalmanın, saldırganlık, arkadaşlarına karşı baskıcı, kavgacı olma (Hodges ve Perry,1999), yakın arkadaşlıklar kuramama (Smith, Cowie ve Blades, 2005), akranları tarafından reddedilme, (Cullerton-Sen ve Crick, 2005) gibi olumsuz sonuçlara neden olduğunu ifade etmektedir.

Erken çocukluk yılları, saldırganlığı mümkün olduğunca erken durdurmak için temel dönemlerden biridir. Özellikle erken eğitim öğretmenlerinin saldırganlığa yönelik tepkileri, yetkin sınıf yönetim becerileri sınıflarda davranış sorunlarının, özellikle saldırganlığın önemli ölçüde azalmasında etkili olabilir (Oliver, Wehby ve Reschly, 2011). Diğer yandan sınıfta yaşanan olumsuzlukların

önlenmesinde öğretmen ve çocuk arasındaki ilişki de büyük önem taşımaktadır. Akran sosyal işlevselliğinin anlaşılması, ek desteğe veya müdahale hizmetlerine ihtiyaç duyabilecek çocukları belirlemede öğretmenlere yardımcı olabilir. Bu nedenle okul öncesi eğitim öğretmenleri çocukların akran ilişkilerindeki işleyici takip etmelidir. Saldırgan davranışlar gösteren çocukları gözlemleyerek, çocukların bu davranışlarını azaltmaya yönelik önlemler almalıdır. Gerekli durumlarda saldırgan davranışlar gösteren çocuk, psikolojik destek için gerekli birimlere yönlendirilebilir. Bu bağlamda okul-aile işbirliği dahilinde önleme ve müdahale programları için boylamsal, deneysel ve tanımlayıcı ve ilişkisel çalışmalar planlanabilir.

KAYNAKLAR

- Akgün, E., Yarar, M. ve Dinçer, Ç. (2011). Okul öncesi öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde kullandıkları sınıf yönetimi stratejilerinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*,1(3), 1-9.
- Alink, L.R., Mesman, J., van Zeijl, J., Stolk, M.N., Juffer, F., Koot, H.M., Bakermans-Kranenburg, M. J. ve van Ijzendoorn, M. H. (2006). The early childhood aggression curve: development of physical aggression in 10- to 50-month-old children. *Child Development*, 77(4):954-66.
- Angulo, J. C., Neto, C. ve Ortega, R. (2001). *Bullying in School Playgrounds in The Lisbon Area*In C. Blaya and E. Debardeux (Coord.) International Conference on Violence in School and Public Policies UNESCO, Paris.
- Bay-Hinitz, A. K. (2001). Prescribing games to reduce aggression in children. In C. Schaefer &S. E. Reid (Ed.), *Game play therapeutic use of childhood games* (2nd ed., pp. 366-383). NewYork, NY: John Wiley and Sons, Inc.
- Bonica, C., Arnold, D. H., Zeljo, A. ve Yershova, K. (2003). Relational aggression, relational victimization, and language development in preschoolers. *Social Development*, 12(4), 551-562.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*, 66, 710- 722.
- Crick, N. R., Casas, J. F. ve Mosher, M. (1997). Relational and overt aggression in preschool. *Developmental Psychology*, 33(4), 579-588.
- Doménech-Llaberia, E., Jané, M. C., Corbella, T., Ballespí, S., Mitjavila, M. ve Canals, J. (2008). Teacher reports of peer aggression in preschool: Its relationship to DSM-IV externalizing symptoms. *The Spanish Journal of Psychology*, 11(2), 433-442.
- Ettekal, I. ve Ladd, G. W. (2015). Costs and benefits of children's physical and relational aggression trajectories on peer rejection, acceptance, and friendships: Variations by aggression subtypes, gender, and age. *Developmental Psychology*,51(12), 1756–1770.
- González-Peña, P., Egido, B. D., Carrasco, M. Á. ve Tello, F. P. (2013). Aggressive behavior in children: the role of temperament and family socialization. *Span. J.Psychol.*, 16(E37).
- Gülây, H. (2008). *The validity and reliability studies of peer relationships scales for 5-6 year-old children and examining peer relationships in terms of various variables* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Gültekin-Akduman, G. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(1), 121-137.
- Hanish, L. D., Ryan, P., Lynn-Martin, C. ve Fabes, R. A. (2005). The social context of young children's peer victimization. *Social Development*, 14(1), 2-19.
- Hosokawa, R. ve Katsura, T. (2018). Japonya'daki okul öncesi çocuklar arasında sosyoekonomik durum, duygusal/davranışsal zorluklar ve sosyal yeterlilik. *Çocuk ve Aile Çalışmaları Dergisi*, 27 (12), 4001-4014.
- Juliano, M., Werner, R. S. ve Cassidy, K. W. (2006). Early correlates of preschool aggressive

- behavior according to type of aggression and measurement. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27, 395–410.
- Kalaycı,Ş. (2006). *SPSS Applied Multivariate Statistical Techniques*. Ankara: Asil Publications.
- Karaca, N. H., Gündüz, A. ve Aral, N. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışının incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 4(2), 65-76.
- Karakuş, A. (2008). *Okul öncesi sosyal davranış ölçeği öğretmen formu'nun güvenilirlik ve geçerlik çalışması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 226413)
- Kung, K. T., Li, G., Golding, J. ve Hines, M. (2018). Preschool gender-typed play behavior at age 3-5 years predicts physical aggression at age 13 years. *Archives of Sexual Behavior*, 47(4), 905-914.
- Landsford, J. E., Skinner, A. T., Sorbring, E., Di Giunta, L., Deater-Deckard, K., Dodge, K. A., ... Chang, L. (2012). Boys' and girls' relational and physical aggression in nine countries. *Aggressive Behavior*, 38(4), 298–308.
- Morine, K. A., Crothers, L. M., Schreiber, J. B., Kolbert, J. B., Hughes, T. L. ve Schmitt, A. J. (2011). Relational aggression in preschool students: an exploration of the variables of sex, age, and siblings, *Child Development Research*, 1-6.
- Oliver, R. M., Wehby, J. H. ve Reschly, D. J. (2011). Teacher classroom management practices: Effects on disruptive or aggressive student behavior. *Campbell Systematic Reviews*, 4, 1–55.
- Ostrov, J. M. ve Bishop, C. M. (2008). Preschoolers aggression and parent-child conflict A multiinformant and multimethod study. *Journal of Experimental Child Psychology*, 99(4), 309-322.
- Ostrov, J. M. ve Keating, C. F. (2004). Gender differences in preschool aggression during free play and structured interactions: An observational study. *Social Development*, 13(2), 255-277.
- Ostrov, J. M., Woods, K. E., Jansen, E. A., Casas, J. F. ve Crick, N. R. (2004). An observational study of delivered and received aggression and social psychological adjustment in preschool: “This white crayon doesn't work.” *Early Childhood Research Quarterly*, 19, 355-371.
- Ostrov, J. M., Crick, N. R. ve Stauffacher, K. (2006). Relational aggression in sibling and peer relationships during early childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27(3), 241–253.
- Özdemir, S. ve Tepeli, K. (2015). Okul öncesi çocuklarda görülen fiziksel ve ilişkisel saldırganlık davranışlarının incelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 229-245.
- Özkan, Y. ve Çifci, E. G. (2010). Düşük sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.
- Özbey, S. ve Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Özdemir, A. N. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının akran şiddetine maruz kalma düzeyi, mizaç tarzı ve empatik becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Enstitüsü.
- Pektane-Gülmez, A., Gültekin-Akduman, G. ve Gündüz, A. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin duygusal zekâ düzeyleri ile çocuklarının akran zorbalığı düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64), 605-611.
- Pişkin, M. (2010). Ankara'daki ilköğretim öğrencileri arasında akran zorbalığının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 175-189.
- Salmivalli, C. ve Peets, K. (2009). Bullies, Victims, and Bully–victim Relationships in Middle Childhood and Early Adolescence. In K. H. Rubin, W. M. Bukowski & B. Laursen (Ed.), *Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups* (pp. 322-340). New York, NY: The

Guilford Press.

Shaw, D. S. (2006). The development of aggression in early childhood. *The crisis youth mental health: critical issues and effective programs*, 1, 1-30.

Sullivan, T. N., Farrell, A. D. ve Kliewer, W. (2006). Peer victimization in early adolescence: Association between physical and relational victimization and drug use, aggression, and delinquent behaviors among urban middle school students. *Developmental Psychopathology*, 18(1), 119–137.

Şen, M. (2009). *3-6 yaş grubu çocukların sosyal davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Şen, M. ve Arı, M. (2011). Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği-Öğretmen Formu'nun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(2), 1-28.

Tremblay, R. E., Nagin, D. S., Séguin, J. R., Zoccolillo, M., Zelazo, P. D., Boivin, M., Pérusse, D. ve Japel, C. (2004). Physical aggression during early childhood: trajectories and predictors. *Pediatrics*, 114(1), 43-50.

Uysal, H. ve Dinçer, Ç. (2013). Okul öncesi dönemde karşılaşılan fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38 (169), 328-345.

Yeh, E. A. J. (2006). *Preschool children's and teachers' behavioral responses to physical and relational peer victimization: A short term longitudinal study*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Minnesota.

Yüce, G. (2015). *Okulöncesi eğitime devam eden özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren çocukların akran ilişkileri ve akran şiddetine maruz kalma düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Webster-Stratton, C. ve Herman, K. C. (2010). Disseminating Incredible Years series early intervention programs: Integrating and sustaining services between school and home. *Psychology in the School*, 47, 36–54.

EXTENDED ABSTRACT EXPOSURE TO AGGRESSION AND PEER VIOLENCE IN PRESCHOOL CHILDREN AGED 5-6 YEARS OLD

INTRODUCTION

Aggression is a behavioral problem that is increasing day by day, learned and acquired at an early age, and may be seen in relational as well as physical dimensions. Aggression can be basically described as actions that are performed to harm another individual. It is basically categorized into two groups according to the mode of application (relational and physical) and function (proactive and reactive). Physical aggression includes detrimental actions (such as hitting, kicking, pinching, and throwing things) that physically harm another individual. Relational aggression occurs by damaging another individual's social relationships (Crick & Grotpeter, 1995). Proactive aggression involves the exhibition of an individual's aggressive behaviors in order to achieve certain goals or gain resources whereas reactive aggression involves the engagement of aggression in response to a situation that is perceived as hostile by an individual. Peer violence involves complex social processes, social relationships, and interactions. As a matter of fact, children whose social and emotional development cannot be sufficiently supported during the preschool period may exhibit problematic behaviors such as teasing, mocking, bullying, and aggression toward their classmates. Moreover, during this period, children experience acts of aggression as victims, bystanders, or bullies in school. The types of aggression exhibited by girls and boys may differ according to their language skills and social competence levels. The preschool period is a duration in which basic knowledge, skills, and habits are acquired and the foundations that would constitute the basis for children's adaptation to life are

laid. Therefore, the preschool period is a special period in which an utterly serious, scientific, and systematic arrangement should be made. The aim of the study is to reveal the predictive outcome of aggression levels of five-six-year-old children on their peer victimization levels and to determine their aggression levels by gender.

METHOD

The population of the study consisted of aged 5–6 years children attending independent kindergartens in the province of Niğde. The sample group consisted of 177 children including 80 girls (45.2%) and 97 boys (54.8%) from the age group of aged 5–6 years, attending preschool education in the province of Niğde. In the research, as a data collective tool, Preschool Social Behaviour Scale (Teacher Form) and Peer Victimization Scale were used. The skewness and kurtosis values were investigated to determine whether or not the normality assumption was fulfilled, and it was seen that those values ranged from -1 to +1. Durbin–Watson test which was performed, it was determined that the Simple Linear Regression analysis could be conducted with the value of 2.05. Tolerance values were found to be higher than 0.20, and VIF values lower than 10, and it was determined that there was no multicollinearity among the predictive variables.

FINDINGS

In this study physical aggression and relational aggression levels of aged 5–6 years children did not differ according to gender. Similarly, peer victimization levels of aged 5–6 years children did not differ according to gender ($p > .05$). There was a positive significant correlation between the variables of physical aggression and peer victimization ($r = .66$, $p < .01$). Based on this result, as physical aggression level increased, peer victimization level also increased; and as physical aggression level decreased, peer victimization level also decreased. Table 3 shows there was a positive significant correlation between the variables of relational aggression and peer victimization ($r = .47$, $p < .01$). Based on this result, as relational aggression level increased, peer victimization level also increased; and as relational aggression level decreased, peer victimization level also decreased. Table 4 shows physical aggression levels of five-six-year-old children had a predictive effect on their peer victimization levels ($R = .659$, $R^2 = .435$, $F = 134.621$, $p < .01$). According to the result, physical aggression levels of children predicted 43% of their peer victimization levels. In Table 4, relational aggression levels of five-six-year-old children had a predictive effect on their peer victimization levels ($R = .487$, $R^2 = .237$, $F = 54.356$, $p < .01$). According to the result, relational aggression levels of children predicted 23% of their peer victimization levels.

CONCLUSION

The levels of physical and relational aggression and exposure to peer violence of 5-6 year-old children did not significantly differ by gender. Physical aggression levels the children predicted 43% of peer victimization levels. Again, relational aggression levels predicted 22% of peer victimization levels. It was determined that a positive and significant relationship existed between physical and relational aggression and peer victimization variables.

SUGGESTIONS

During the preschool period, young children are required to acquire vital skills such as problem solving, social competence, self-regulation and environmental awareness. Preschool education and its teachers are considered important in acquiring these behaviors. Classroom management strategies used by the teachers should be developed to maintain a positive classroom environment. It is of

primary importance to determine the positive and negative social behaviors of children, to obtain information regarding the development of children, to plan and implement supportive educational services. Different family participation activities should be planned to support children's social competences with the cooperation of teachers and families.

THE LANDSCAPE OF ONLINE SPORTS EQUIPMENT CONSUMPTION BY EDUCATION LEVEL AND INCOME SEGMENTS IN TURKEY

İsa DEMİR

Assistant Professor, Zonguldak Bülent Ecevit University,
The Department of Social Work, ORCID: 0000-0001-7555-9827

Türkan AKYOL GÜNER

Assistant Professor, Zonguldak Bülent Ecevit University,
The Department of Social Work, ORCID: 0000-0003-0138-0669

ABSTRACT

Having time to do sports, possessing the economic capital to buy sports equipment, and the cultural capital to devote their spare time to do sports are one of the areas where the hierarchical structures in society make themselves visible. Sports can not be regarded as just a leisure activity or a hobby. Being able to do sports is a fundamental right that should be granted to all members of the society in all life periods in terms of healthy living, self-realization, social inclusion, social belonging, mental and physical development and the acquisition of healthy nutrition knowledge. One of the main tasks of the social state is to provide sport areas and equipment for its citizens through educational institutions, local governments, and governments. The inequality phenomenon observed in almost every areas of society also shows itself accessing sports activities. The education institutions where have not enough infrastructure for primary, secondary, and higher education; undernutrition from childhood, ignoring of sport centers in city planning, not ensuring work-life balance due to long working hours; low wages, poverty, precarisation, and the commodification of sport centers and equipment transform sports to the areas where manifest the inequalities. Nowadays, doing sports marketizes and turns into a status indicator. Under these conditions, being able to do sports and attain the habitus related to sports culture turns into a privilege of the high-income groups in the society. Access to healthy life, thus, also becomes class-based. Our aim, in this study, is to reveal the distribution of online consumption behaviors related to sports equipment with regard to education level and income segments.

This study, which used SPSS 16.0 analysis and was based on data belonging to the TURKSTAT 2020 Household Information and Communication Technology Usage Survey, consists of two dimensions. In the first dimension, online consumption behaviors of individuals for sportswear products and sports equipment (excluding sportswear) by education level, in the second dimension also by the income segments were compared. The data to have reached as a result of the analysis reveals that sport is getting commodification and marketization, and clearly point out that the consumption behaviors are getting based-class. Accordingly, it is shown that as far as education and income level increase the online consumption behavior of individuals also rises up in Turkey.

Keywords: Sport, consumption, class, inequality, Turkey

TÜRKİYE'DE EĞİTİM SEVİYESİ VE GELİR GRUPLARINA GÖRE ÇEVİRİMİÇİ SPOR MALZEMELERİ TÜKETİM MANZARASI

ÖZET

Spor yapabilecek zamana, spor malzemeleri satın alabilecek ekonomik sermayeye ve boş zamanlarını

spor yapmaya ayıracak kültürel sermayeye sahip olmak toplumdaki hiyerarşik yapılanmanın kendisini görünür kıldığı alanlardan bir tanesidir. Spor yalnızca bir boş zaman aktivitesi, eğlenceye ayrılmış bir zaman aralığı veya bir hobi olarak değerlendirilemez. Spor yapabilmek sağlıklı yaşam, kendini gerçekleştirme, sosyal içerilme, toplumsal aidiyet, zihinsel ve bedensel gelişim ve sağlıklı beslenme bilgisinin edinimi açısından bütün yaşam dönemlerinde toplumun tüm bireylerine tanınması gereken temel bir haktır. Sosyal devletin temel görevlerinden bir tanesi de eğitim kurumlarının, yerel yönetimlerin ve hükümetlerin bireylere spor yapabilecekleri alanları ve ekipmanları sağlamasıdır. Toplumun hemen hemen tüm alanlarında gözlemlenen eşitsizlik olgusu sportif faaliyetlere erişimde de kendisini gösterir. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde yeterli alt yapıya sahip olmayan eğitim kurumları, çocukluktan itibaren yetersiz beslenme, kent planlamasında spor alanlarının ihmal edilmesi, uzun çalışma saatleri nedeniyle iş-yaşam dengesinin sağlanamaması, düşük ücretler, yoksulluk, güvencesizlik, spor tesislerinin ve ekipmanlarının metalaşması temel bir hak olan spora erişimi eşitsizliğin tezahür ettiği bir alana dönüştürmektedir. Günümüzde spor yapmak tüm diğer alanlarda olduğu gibi piyasalaşmakta ve statü göstergesine dönüşmektedir. Bu koşullar altında spor yapabilmek ve spor kültürüne ilişkin habitusa erişmek toplumdaki üst gelir gruplarının bir ayrıcalığına dönüşmektedir. Buna paralel olarak sağlıklı yaşama erişim de sınıfsallaşmaktadır. Bu çalışmada amacımız spor ekipmanlarına ilişkin çevrimiçi tüketim davranışlarının eğitim ve gelir gruplarına göre dağılımını ortaya koymaktır.

TÜİK'e ait 2020 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması Mikro Veri Seti'nden, SPSS programı kullanılarak derlenen verilere dayanan bu çalışma iki boyuttan oluşmaktadır. İlk boyutta, eğitim seviyesine göre fertlerin spor giyim ürünleri ve spor malzemelerine (spor giyim hariç) yönelik çevrimiçi tüketim davranışları; ikinci boyutta 10'lu gelir dilimlerine göre fertlerin spor giyim ürünleri ve spor malzemelerine (spor giyim hariç) yönelik çevrimiçi tüketim davranışları karşılaştırılmıştır. Analizler sonucunda ulaştığımız veriler sporun metalaşma ve piyasalaşma sürecini gözler önüne sermekte, sportif ürünlere ilişkin tüketim davranışlarının sınıfsallığına net bir biçimde işaret etmektedir. Buna göre eğitim ve gelir seviyesi yükseldikçe bireylerin sportif ürünlere yönelik çevrimiçi tüketim davranışlarının da arttığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor, tüketim, sınıf, eşitsizlik, Türkiye

ASSIA DJEBAR: WRITING IN THE LANGUAGE OF THE OTHER

Dr. Monica GAROIU

University of Tennessee-Chattanooga, USA

ABSTRACT

This paper attempts to examine the Algerian-born writer, Assia Djébar's complicated relationship to the French language, the language of the former colonizer, in a postcolonial context: instead of writing back to the former metropolitan center and rejecting it, she writes with it, positioning her text within the diverse traditions she re-appropriates, challenges, and recreates.

I will analyze the ways in which she uses the French language to express a division within herself, working with and on the language to signify a fragmentation of identity paralleled by the fragmentation of the language, which is a fundamental part of the writer's work.

Keywords: Assia Djébar, French language, Algeria, women's voices, postcolonial discourse.

LEGAL INSTRUMENTS TO FIGHT AGAINST CORRUPTION AT THE NATIONAL, REGIONAL AND GLOBAL LEVEL

Adriana CAZACU

PhD student, Free International University of Moldova,
Chisinau, Republic of Moldova
<https://orcid.org/0000-0002-6847-7943>

ABSTRACT

Corruption erodes trust in governments, undermines democracy and the principles of the rule of law. This phenomenon, which brings incalculable damage to the development of communities, is a cause for concern for the entire globe. Corruption erodes societies and trust in institutions, fuels poverty and inequality, making public or private systems dysfunctional, weakens state mechanisms and capacity to enforce laws, and distorts competition, directly affecting the market economy. This phenomenon fuels transnational crime, wastes public resources, destabilizes countries and hinders good governance. For these reasons, strengthening the capacity of states to combat corruption represents one of the defining challenges of today's democracies.

On the other hand, the corruption infiltrated into the system of the rule of law weakens the structures responsible for preventing and fighting corruption and contributes to a culture of impunity, because illegal actions are not punished, thus, laws are not uniformly respected. In countries where corruption penetrates government and law enforcement systems, legal reforms and the fair administration of justice are hindered by politicians, judges, lawyers, prosecutors, etc. Accordingly, it is necessary to unify anti-corruption efforts across all sectors to address and eradicate this scourge. In addressing anti-corruption at the country level, it is important to put in place institutional systems and incentives to prevent this scourge from occurring. Complementarily, the measures to prevent corruption must focus on a credible deterrence, based on institutional and political responsibility, including having sufficiently strong enforcement mechanisms.

The early detection of potential corrupt practices would contribute to the identification and establishment of proactive and reactive measures for law enforcement and other anti-corruption bodies in society. At the same time, we must admit that the political and social context influences both the level of corruption and the approaches to reforms likely to encounter success or failure. In many states, one of the main tools to ensure the achievement of the objective of preventing and combating corruption in certain sectors represents the approval of anti-corruption strategies, based on the principles of integrity, transparency, responsibility and zero tolerance towards corruption. National and international experts are increasingly concerned about the level of corruption in all areas: justice, law enforcement, health, education, environment, procurement, banking, etc. Thus, in order to redress the situation in the fight against corruption, experts recommend the development of anti-corruption strategies, aimed at achieving concrete results, including the application of effective and current tools to prevent and combat corruption at national, regional and international levels.

Keywords: corruption, anti-corruption tools, anti-corruption mechanisms, lustration, preventing/fighting corruption, anti-corruption strategy.

Introduction

Corruption is a global problem that requires global solutions. The World Bank Group has been working for more than 20 years to mitigate the dangerous effects of corruption in different countries. Thus, the Bank Group works nationally, regionally and globally to help build capable, transparent and accountable institutions and to design and implement anti-corruption programs based on the latest discourses and innovations.

Until recently, corruption was not perceived as a serious threat in Finland, and it did not have a specific national strategy to combat corruption approved. In 1996, the Finnish Parliament approved its first program aimed at reducing economic crime and the share of the underground economy, but anti-corruption measures were not among its priority objectives. A separate program, namely the Internal Security Program 2012, analyzes the risks of corruption in public procurement and Finnish companies or their representatives when doing business abroad. Thus, in order to prevent corruption, the Internal Security Program emphasizes the need for more intensive international cooperation and specific preventive measures for each sector regarding public officials and businesses.

1

The Finnish administration is considered to be transparent in its practices, being characterized by high standards, structures in which the hierarchical principle is relatively little felt and a weak or even non-existent politicization of key positions in the public administration. Together with other social factors, these features contribute to the existence of a low degree of corruption in public institutions. Norms and principles of conduct are found in several types of legislation, such as the Constitution and the Civil Servants Act. The few reported cases of bribery offenses were minor, low-level offenses in which an undue benefit, usually in the form of money, was offered to a public official in exchange for giving up a certain measure.²

Finland has acceded to several international anti-corruption conventions, and development cooperation is guided by the OECD Recommendation of the Council of Development Cooperation Actors on Corruption Risk Management from 2016. Thus, international organizations have issued several recommendations to Finland regarding other anti-corruption measures. Accordingly, the Government of Finland adopted the first national anti-corruption strategy in May 2021.³

The short-term objective of the targeted strategy is to strengthen the prevention and fight against corruption. The long-term vision and objective of the strategy is to build a society where corruption does not overcome or go unnoticed. It should be mentioned that the Strategy was developed in accordance with the Sustainable Development Goals of the UN (Agenda 2030) and with the recommendations issued to Finland by the UN, OECD, Council of Europe and European Union in order to strengthen its anti-corruption activity.

In this context, we can specify that while Finland approved an anti-corruption strategy only in 2021, other countries have had such a policy document for many years. For example, the Republic of Moldova (RM) approved its first anti-corruption Strategy back in 2004. The opportunity of the national Strategy to prevent and combat corruption approved in 2004 was determined by the awareness of the impossibility to root out corruption only through the application of some criminal-restrictive measures, of the need for a new approach to this phenomenon, including the combination of anti-corruption with those of detection, instrumentation and sanctions, promoting, at the same time, the mechanisms of the market economy. The development of the Strategy was also motivated by the

¹ EU anti-corruption report, available online: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:058aecf0-d9b7-11e3-8cd4-01aa75ed71a1.0005.01/DOC_27&format=PDF, accessed 01.08.22.

² *Ibidem*

³ <https://korruntorjunta.fi/en/anti-corruption-strategy>, accessed 01.08.22.

need for effective cooperation between the public sector, the private sector and civil society. This Strategy was implemented until 2010, after which another anti-corruption strategy was approved for the years 2011-2016, then for the years 2017-2023, however, the level of corruption in the Republic of Moldova remains high.

Therefore, although the anti-corruption strategies approved in the Republic of Moldova since 2004 have included activity measures and concrete implementation actions, so far, the corruption problem remains a serious and current one for the Republic of Moldova. This fact, of course, requires the simultaneous implementation of other effective anti-corruption tools.

Research methods. In order to achieve the stated goal, a series of methods were applied in this scientific research, including: logical method to clarify the content, systemic, deduction method, including historical and comparative method of the research field through the global aspects of the research topic.

Research and findings

Corruption remains a serious problem for the Republic of Moldova, and civil servants are not punished for their lack of ethics and professional integrity. This conclusion belongs to the authors of a sociological study on the impact of the National Integrity and Anti-Corruption Strategy for the years 2017-2020. 1,120 natural persons, 506 economic agents and 606 officials from the central, district and local public administration participated in the national survey. Corruption in the Republic of Moldova is also considered to be a particularly serious problem by public agents. On the other hand, the public service in general, as well as the institutions where public agents were active at the time of the survey, were positively assessed by them in terms of respect for ethical and integrity principles. According to the public agents participating in the survey, among the main causes of corruption are the low salaries in the public sector and the mentality of demanding and giving bribes in money and/or goods. The general perception of the people surveyed is that the employees of state institutions are not sanctioned by their leaders for the lack of ethics and professional integrity. More than 70% of the survey participants from the general population believe that public officials are rarely, very rarely or never punished for corruption. In the case of economic agents, this indicator is 80%. According to research data, in 2019, the estimated volume of bribes reached 516 million lei. In 2017, this indicator constituted 405 million lei. At the same time, in 2019, the level of intolerance of the population towards corruption increased. The main factors that could lead to citizens' involvement in corruption-reducing activities are the confidence that they will be protected in case they denounce a public agent for acts of corruption, as well as security regarding the independence of the judiciary, the survey also shows.¹

Frequently encountered in society, corruption is particularly serious, because it values individual interests and affects collective interests by: ignoring moral and legal norms, using, appropriating and evading undue benefits, occupying public positions through preferential relations. Corruption includes in itself the monopoly on power, plus the lack of transparency, minus the responsibility for the decisions made. This negative scourge is recognized as a serious and controversial problem for society, both by ordinary citizens, politicians, national authorities and international institutions.

For these reasons, countering the phenomenon of corruption is one of the fundamental priorities of the governing parties, which foresee in the government programs a series of measures aimed at the

¹ <https://www.jurnaltv.md/news/44514b191e98da1a/index.html>, accessed 05.07.2022.

approval and implementation of anti-corruption policies, the independence and efficiency of anti-corruption institutions, the fight against political corruption, the consolidation of transparency of financial reporting by parties, combating corruption in law enforcement and justice bodies, combating illicit enrichment and extensive confiscation of assets resulting from corruption and related crimes, combating fraud in the use of external funds, control of assets, of personal interests and conflicts of interest, institutional integrity and public services offered through electronic platforms.¹

Thus, in order to effectively carry out these measures, it is important to identify new effective and modern tools for preventing and combating corruption.

The notion of a tool to prevent and combat corruption crimes is addressed by several authors, and in most specialized works anti-corruption tools are associated with anti-corruption mechanisms, measures, policies and procedures. In some domestic publications, the notion of a corruption prevention tool is defined as a descriptive element of an anti-corruption mechanism or as a measure, means or procedure, used by international bodies, institutions, national and local authorities, citizens, in order to prevent and combat the phenomenon of corruption.²

The tools to prevent and combat corruption can be classified into:³

- international and regional level tools, established by international and regional bodies based on agreements and treaties, international conventions;
- national and local level tools, established and approved by laws, decisions of central public bodies, provisions of the Prime Minister, Government Decisions, Decisions of the Parliament, decisions of local public authorities;
- institutional level tools, created at the level of institutions and authorities, which aim at preventing and fighting corruption.

At the international level, preventing and combating corruption became a task of intergovernmental, governmental entities, and this concern increasingly increased after the 80s - 90s of the 20th century. In response to this phenomenon, international institutions have developed a series of instruments, which constitute binding legal tools for the state's parties to international law, tools that establish standards and political commitments for actions against corruption.⁴

As anti-corruption tools, UN experts mention the following:⁵

- *assessment of corruption*, by using specific methods, including interviews, documentary analysis, case studies and other means, which can be used to collect information on corruption, to support both quantitative and qualitative assessments;
- *assessment of institutional capacities and responses to corruption*, which aims to provide information on the extent to which institutions are affected by corruption and whether they can be used in the implementation of anti-corruption measures;
- *specialized tool on anti-corruption agencies*, which is intended to be used to assess whether a country should establish a specialized anti-corruption agency, whether it should adapt existing law enforcement institutions to fight corruption, or whether it should use some combination of the two;
- *audit and audit institutions*, which examine legal and financial aspects, ensuring compliance with established standards or reviewing the performance of institutions in the field of anti-corruption;
- *the institution of the people's advocate (ombudsman)*, in some countries the ombudsman institution

¹ Talmaci F. Tools to prevent and combat corruption crimes. The international experience and of the Republic of Moldova // National Journal of Law. Number 7-9 (237-239) / 2020, p.59-70, available online: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/59-70_0.pdf, accessed on 07.05.2022.

² *Ibidem*

³ *Ibidem*

⁴ *Ibidem*

⁵ *Ibidem*

has an active role in studying the efficiency and operation policies of public institutions, in an effort to prevent the occurrence of injustices;

- *strengthening the judicial system*, in order not to admit cases of corruption among judges, which must be an example for society;
- public administration reform, in order to strengthen the activity of quality provision of public services and the appropriate remuneration of civil servants;
- *codes of conduct*, which would establish additional rules applied to public sector officials, prosecutors and judges, etc.;
- *national anti-corruption commissions*, established to implement and administer the elements of prevention and ensuring compliance with the provisions of a national strategy, other anti-corruption policy documents;
- *the tool of asset declaration by civil servants*, to discourage illicit enrichment from illegal sources, this obligation can be established by legislative means or as a contractual condition of employment;
- *the public sector procurement monitoring authority*, specialized to monitor key contacts and transactions in areas where corruption is widespread;
- *the integrity pact*, which consists of a contract in which the contracting public authority and other bidders or interested parties agree to refrain from corrupt practices;
- *reduction of procedures*, the purpose of the tool is to identify the ways in which the complexity of excessive administrative procedures can be reduced;
- *access to information*, which increases public access to information and is a powerful accountability mechanism for state institutions;
- *education and awareness*, which provides for the mobilization of civil society and involvement in the supervision of state institutions;
- *media training and investigative journalism*, which has an essential role in strengthening the credibility and capacity of the media to impartially and responsibly report corruption cases and anti-corruption initiatives;
- *the tool of social control*, a mechanism that involves society in monitoring public activities and helps governments to function more efficiently;
- *the operational independence of the investigation and prosecution staff investigating corruption cases*, it is important that the officials or institutions responsible for investigating corruption are independent or autonomous;
- *financial investigations and assets monitoring*, which can be used as a starting point for further investigations or as evidence for allegations of corruption;
- *integrity testing*, which is a procedure used to determine whether a public official engages in corrupt practices;
- *international and regional legal acts*, which contain anti-corruption provisions;
- *national legal tools in criminal matters*, which regulate the sanctioning of corruption and related acts and establish appropriate sanctions against them;
- *standards for the prevention and control of money laundering*, which regulate measures to prevent and combat money laundering resulting from acts of corruption;
- *whistleblower protection*, a tool that offers protection to those who, in good faith, report cases of maladministration, corruption and other illegal behavior within public institutions;
- *studies on the provision of services*, which is a social audit process, designed to establish the level of satisfaction of the population with public services, illegal remunerations paid and suggestions for their improvement;
- *the United Nations country assessment*, which aims at achieving a clear and coherent picture of the condition of a country in terms of levels, locations, types and costs of corruption, causes and measures to prevent and fight corruption;
- *recovery of illegal funds*, a tool that provides for the recovery and repatriation of the assets of corrupt

political leaders and their associates;

- *mutual legal assistance*, which is a tool of international cooperation through which states request and provide assistance in the investigation and prosecution of corruption cases, in the pursuit, seizure and confiscation of assets resulting from acts of corruption.

International and national anti-corruption mechanisms are aimed at preventing the phenomenon of corruption by creating standards and establishing good preventive and anti-corruption practices, by repressing deviant or non-integrated behaviors. Therefore, the mechanisms for preventing the phenomenon of corruption in a state can be grouped into the mechanisms for preventing corruption in the public domain, characteristic of all public institutions and authorities, and the prevention mechanisms applied by institutions specialized in preventing and combating corruption, this classification being supported and by local authors.¹

In the Republic of Moldova, the first mechanisms to prevent and fight corruption were established since 1991, after the declaration of independence, and the analysis of the actions taken by the governing authorities, attests to the fact that, as a rule, corruption meant an accurate diagnosis of future political, social and economic failures, complete cycles of corruption being achieved within most of the national and local public authorities. At the same time, among the first mechanisms to prevent and fight corruption at the national level, the decrees of the head of state are mentioned in local publications, namely: Decree of the President of the Republic of Moldova no. 104 of 30.04.1992 "On the measures to fight corruption in the organs of state power and state administration."²

At the national level, the following can be considered as corruption prevention tools: amnesty, integrity whistleblowers, combating illicit enrichment and civil liability for corruption.

An effective tool in preventing and fighting corruption can also be considered *lustration*, which is a means by which some countries deal with the legacy of human rights abuses, by mass disqualifying those associated with abuses from the previous regime.³

Lustration was a ceremony practiced in antiquity, by which the ancients purified a person, a field, etc. Currently, this term has broadened its semantic scope and refers to the limitation of access of ex-communists to leadership positions in state and even to other positions in civil service, in ex-communist European countries until 1989-1991. Another definition of the notion of lustration describes it as a process consisting of "administrative measures used by post-totalitarian regimes to exclude from public institutions those persons who worked for or collaborated with the communist regime."⁴

After the fall of various European communist governments with the Revolutions of 1989, between 1989 and 1991, the term came to refer to government-sanctioned policies of "mass disqualification of those associated with the abuses of the previous regime".⁵

Lustration as an anti-corruption tool is also supported by the authors Nisnevich Y. and Rozic P., who believe that after the change of totalitarian and authoritarian government regimes, in which the entire system of public authorities is generally corrupt, this tool can minimize the probability of the recurrence of the systemic corruption. Lustration, in this case, can be a mechanism of managerial change, prohibiting the access to public positions of all those who held leadership positions in public

¹ Gațcan I. Corruption as a social phenomenon and anti-corruption mechanisms. Doctoral thesis, Chisinau, 2015. p.109, available online: http://www.cnaa.md/files/theses/2016/24368/iurie_gatcan_thesis.pdf, accessed on 08.06.2022.

² Talmaci F. Tools to prevent and combat corruption crimes. The international experience and of the Republic of Moldova // National Journal of Law. Number 7-9 (237-239) / 2020, p.59-70, available online: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/59-70_0.pdf, accessed on 07.05.2022.

³ *Ibidem*

⁴ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Lustra%C8%9Bie>, , accessed 15.07.2022.

⁵ https://hmn.wiki/ro/Lustration#cite_note-autogenerated1-9, accessed 17.07.2022.

authorities from the previous regime. Also, the authors believe that this procedure must be carried out only on the basis of the adopted laws, with the support of specialized anti-corruption institutions.¹ The lustration, considered a guarantee against corruption, should be carried out only on the basis of the new laws adopted by the new special government and, preferably, by a specially authorized body, so that they can be involved and instituted.

In the 20th century, the use of lustration, which leads to the cleansing of the public power organs from the corrupt managers of previous totalitarian and authoritarian regimes, began with the denazification of Germany after the end of the Second World War by the decision of the Potsdam Conference in 1945. Lustration took place in the 1990s in a number of Central and Eastern European states after the collapse of the Soviet regimes.²

The application of lustration took place in 2013 in Libya as well. Thus, the Libyan parliament adopted a lustration law by which it prohibited high-ranking representatives of M. Gaddafi's regime from holding positions in the new government. Also in the same year, the Parliament of Georgia unanimously adopted the "Charter of Freedom", which contains rules establishing the conduct of political lustration in relation to former officials of the Communist Party of the Soviet Union and employees of the special services of the USSR.

The lustration law "is a special public work law that regulates the process of examining whether a person holding certain higher public positions has worked or collaborated with the repressive apparatus of the communist regime." The "special" nature of the law of lustration refers to its transitory nature. Since 1996, various lustration laws of different domains have been implemented in the Czech Republic, Slovakia, Hungary, Macedonia, Albania, Bulgaria, Lithuania, Latvia, Estonia, Germany, Poland and Romania. Since 2019, lustration laws had not been passed in Belarus, nor in the former Yugoslavia or the former Soviet republics of Central Asia (Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Uzbekistan).³

It should be mentioned that currently the instrument of lustration is also used by democratic states that tend to fight the phenomenon of corruption, when creating new government structures.

An example in this sense is the Republic of Moldova, which through the Decision of the Parliament of the Republic of Moldova no. 39 of June 8, 2019, adopted the Declaration regarding the recognition of the captive character of the Republic of Moldova by the previous regime, by establishing the illegal and unconstitutional control exercised over the General Prosecutor's Office, the judicial system, the National Anticorruption Centre, the National Integrity Authority, the Central Electoral Commission, the Security and Intelligence Service, the National Bank of Moldova and other authorities that must function autonomously, independent of the political factor.

Another example is Ukraine. Thus, following the change of power after the events on Euro-Maidan at the beginning of 2014, the Government Lustration Law (GLL) was adopted, which targeted officials of the Yanukovich regime (2010-2014) or officials of the former communist regime (before 1991). Until then, they were career civil servants. Thus, in October 2014, based on this legislation, they were dismissed, being denied access to public office for a period of ten years, and their names being entered in the Lustration Register, accessible to the public.

¹ Nisnevich Yu., Rozhych P. Lustration as a tool for combating corruption // Polis. Political Studies No. 1, Moscow, 2014, p.109-130, available online: <https://www.politstudies.ru/files/File/2014/11/2014-1-Nisnevich-Rojich.pdf>, accessed on 18.07.2022.

² Nisnevich Yu., Rozhych P. Lustration as a tool for combating corruption // Polis. Political Studies No. 1, Moscow, 2014, p.109-130, available online: <https://www.politstudies.ru/files/File/2014/11/2014-1-Nisnevich-Rojich.pdf>, accessed on 18.07.2022

³ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Lustra%C8%9Bie>, accessed 15.07.2022.

According to the Venice Commission, the GLL pursued two legitimate goals, namely:¹

- protecting society from people who, because of their past behavior, could present a danger to the new democratic regime;
- the purification of the public administration from people engaged in acts of corruption on a large scale.

However, unlike the Venice Commission, the European Court of Human Rights (ECHR) had some doubts regarding the pursuit of legitimate goals in this case, namely:²

- the alleged danger presented by a wide category of people falling under the GLL measures for the functioning of democratic institutions could not be equated with the danger presented by cases of collaboration with the totalitarian security services. Unlike the latter, the applicants held positions in state institutions with a democratic constitutional basis (at least as a matter of principle);
 - their release seemed to be based on a collective responsibility of persons employed by state institutions during the term of office of President Yanukovich, regardless of the precise functions they performed and their connection with the anti-democratic tendencies and developments that took place during that period. That lustration could not be used as punishment, retribution or revenge was a well-established principle. The same was true for the contested measures provided for by the GLL.³
- The alleged objectives of restoring confidence in public institutions and protecting democratic governance could be achieved by less intrusive means (such as, where possible, after an individual assessment, the removal of applicants from positions of authority and their transfer, where possible, to less sensitive functions). The extensive nature of the measures applied to the plaintiffs, combined with the deeply accusatory language used in the GLL to describe the law's purposes, raised the possibility that some of these measures were motivated, at least in part, by retaliation against those associated with previous administrations. If it turned out that this was the case, then, far from pursuing the goal of protecting democratic governance, the GLL's measures could be seen as undermining this government by politicizing the public service, an issue that the law was designed to combat.⁴

Ukraine is not the first country in Europe to introduce lustration. Some states in Central and Eastern Europe went through lustration after the fall of communism. At the same time, the European Court of Human Rights found that some of these lustration laws violate the European Convention on Human Rights. This is because they excessively interfere with the lives of the people covered by this law. Lustration transcends the criminal justice system, so it can quickly clean up the legal system during a transition period. This procedure, however, must be applied carefully, because it can be perceived as a tool to suppress democracy, not to strengthen it. At the same time, it could be understood as a retaliation or as a tool to dismiss some people from the highest government positions.

Another component of countering corruption refers to the implementation of measures to prevent corruption, although it is an extremely complex and important process, but in many cases it is the most difficult to achieve because its results can be felt over time.

Corruption prevention can be carried out through several forms such as: action on social existence

¹ The case of Polyakh v. Ukraine. ECHR summaries, available online: <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=179&id=1744&t=//strongemPolyakh-v-Ukrainaemstrong-Sfera-excesiv-de-larga-i-caracterul-restrictiv-of-the-lustration-measures-that-affected-public-functionaries-of-the-Yanukovich-regime-2010-2014-and-of-the-communist-regime-Violation/>, accessed on 17.07.2022.

² *Ibidem*

³ The case of Polyakh v. Ukraine. ECHR summaries, available online: <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=179&id=1744&t=//strongemPolyakh-v-Ukrainaemstrong-Sfera-excesiv-de-larga-i-caracterul-restrictiv-of-the-lustration-measures-that-affected-public-functionaries-of-the-Yanukovich-regime-2010-2014-and-of-the-communist-regime-Violation/>, accessed on 17.07.2022.

⁴ *Ibidem*

and influence on the sphere of social consciousness. Each of these forms corresponds to a certain totality of types of preventive activity, carried out at several levels.

It should be mentioned that the preventive measures are divided into general and special, carried out in several consecutive stages, which derive from one another. However, solving the problem of corruption is possible only on condition of the existence of the political will to counteract this negative social phenomenon.

Thus, it is mentioned about the importance of the anti-corruption instrument that aims at carrying out the anti-corruption expertise of draft normative acts, including the removal of existing risk factors from the legislation in force, which generate the materialization of corruption risks. These actions involve the removal from the draft normative acts and within the normative acts in force of defective or blanket references, of ambiguous linguistic formulations, of legislative inconsistencies, of risk factors generated by the lack of mechanisms to prevent corruption, which directly or indirectly contributes to committing crimes, especially economic crimes and corruption, etc.

Another tool to counter corruption would be the implementation of fraud and corruption risk management within all public entities, as well as the tightening of control in this regard.

Equally important is the increase in the salaries of state officials with the inclusion of the social guarantee system in force; the introduction of transparency in the adoption of important economic decisions by persons with positions of responsibility.

The next important corruption prevention tool applied including by the Republic of Moldova is the assessment of institutional integrity (external assessment of corruption risks) which involves the stage of institutional assessment and the testing of the professional integrity of public agents.

It should be noted that it is very important that the process of countering corruption also has a rich scientific support, which provides for the analysis of the causes and conditions that favor corruption. Here we can refer to the strategic studies on corruption in certain affected areas. These studies will be able to determine certain strategic directions of action and intervention and will strengthen the skills in the anti-corruption fight, emerging from the identified vulnerabilities.

In the corruption prevention system, a central place must be given to education, including anti-corruption training and education actions. This set of measures must accomplish the following tasks: promoting successful examples of anti-corruption programs in other countries; disseminating the results of combating corruption in mass media; stimulating the activity of non-governmental organizations that track and promote information regarding the finality of corruption cases, the practices and corrupt methods applied; the spread in mass media of the level of corruption at the national, EU and global level, which would allow comparing regions, branches, large enterprises in the approved decisions; permanent information of the society about the implementation of anti-corruption programs and registered arrears (publication of informative materials, organization of radio and TV broadcasts); creating and promoting an atmosphere of intolerance towards corruption at all levels and in all public entities. At the same time, it is extremely important that the anti-corruption education activities are carried out by people of integrity and not compromised politically or professionally, otherwise, the impact of these trainings may not occur or cause diametrically opposite effects.

Another extremely effective measure is for each state through its public institutions to identify, assess, manage, monitor, review and report corruption risks, activities, which should be integrated in a cyclical and continuous process (the evaluation internal/self-assessment). This fact will be able to limit the occurrence of possible risks of corruption in the work processes carried out, including preventing their materialization in the future. Therefore, each public entity should systematically analyze, at least once a year, its corruption risks related to the performance of its activities, appoint

risk management officers and draw up the entity-level risk register.

Regarding the legal tools for combating corruption applied at the institutional level by the public entities of the Republic of Moldova, it is mentioned that according to the Integrity Law, the climate of institutional integrity is cultivated by implementing the following measures:

- hiring and promoting public agents based on merit and professional integrity;
- compliance with the legal regime of incompatibilities, hierarchy restrictions and advertising limitations;
- compliance with the legal regime of the declaration of wealth and personal interests;
- compliance with the legal regime of conflicts of interest;
- non-admission of favoritism;
- compliance with the legal regime of gifts;
- not admitting, denouncing and dealing with inappropriate influences;
- non-admission, denunciation of manifestations of corruption and protection of integrity whistleblowers;
- intolerance towards integrity incidents;
- ensuring transparency in the decision-making process;
- ensuring access to information of public interest;
- transparent and responsible management of public patrimony, repayable and non-repayable finances;
- compliance with the norms of ethics and deontology;
- compliance with the regime of restrictions and limitations in connection with the termination of the mandate, employment or service relationships and with the migration of public agents to the private sector (the slipper).

Additionally, it should be noted that only by establishing a rigorous control, the phenomenon of corruption can and must be reduced both through preventive measures aimed at the criminogenic factors and removal of the conditions that generate corruption, as well as through the direct detection of acts of corruption, the legal liability of the guilty under the law of each state.

Conclusions

The phenomenon of corruption reaches the stage where it can be eradicated and reduced only through the simultaneous application of some radical and effective prevention and countermeasures.

In this context, it should be mentioned that combating the manifestations of corruption is ineffective without simultaneously implementing preventive measures, considering that the given phenomenon is generated by a strong social cause and favored by a multitude of favorable social conditions. At the same time, the prevention of the phenomenon is ineffective without the simultaneous implementation of measures to combat it, because an endemic or systemic system of corruption can be established that unsanctioned can be tolerated and admits manifestations of corruption continuously.

On the other hand, the need to combine prevention and countermeasures causes social confusion and unhealthy agitation. Individuals, including the corrupt, if not all, want the society to get rid of corruption, but they don't want people to be held criminally responsible, which turns out to be impossible. Thus, we conclude that anti-corruption actions represent a long process, which must be continuously monitored.

The process of detecting corruption acts and directly holding the guilty to legal responsibility under the law must be started in line with the implementation of measures to prevent corruption and actions to educate the population in the spirit of intolerance towards acts of corruption.

Bibliographical references

1. Bostan G., Pavlov S. Study, available online:
http://justice.gov.md/public/files/file/reformasectorul_justitiei/pilonstudiu1/Studiu_instrumente_de_prevenire_a_coruptiei- CAPC-2012.pdf, accessed on 15.06.2022.
2. The Polyakh v. Ukraine case. ECHR summaries, available online:
<https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=179&id=1744&t=///strongemPolyakh-v-Ukraineemstrong-Sfera-excesiv-de-larga-i-caracterul-restrictiv-al-masurilor-de-lustration-that-affected-the-public-functionaries-of-the-Yanukovych-regime-2010-2014-and-of-the-communist-regime-Violation/>, accessed on 17.07.2022.
3. Gațcan Iu. Corruption as a social phenomenon and anti-corruption mechanisms. Doctoral thesis, Chisinau, 2015. p.109, available online:
http://www.cnaa.md/files/theses/2016/24368/iurie_gatcan_thesis.pdf, accessed on 08.06.2022.
4. EU anti-corruption report, available online:
https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:058aecf0-d9b7-11e3-8cd4-01aa75ed71a1.0005.01/DOC_27&format=PDF, accessed on 01.08. 22.
5. Talmaci F. Tools to prevent and combat corruption crimes. The international experience and of the Republic of Moldova // National Journal of Law. Number 7-9 (237-239) / 2020, p.59-70, available online:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/59-70_0.pdf, accessed on 07.05.2022.
6. Nisnevich Yu., Rozhyh P. Lustration as a tool for combating corruption // Polis. Political Studies No. 1, Moscow, 2014, p.109-130, available online:
<https://www.politstudies.ru/files/File/2014/11/2014-1-Nisnevich-Rojich.pdf>, accessed on 18.07.2022.
7. <https://www.jurnaltv.md/news/44514b191e98da1a/index.html>, accessed on 07/05/2022.
8. https://hmn.wiki/ro/Lustration#cite_note-autogenerated1-9, accesat la 17.07.2022.
9. <https://korruptiontorjunta.fi/en/anti-corruption-strategy>, accesat la 01.08.22.
10. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Lustra%C8%9Bie>, accesat la 15.07.2022.

AN EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF INSTRUCTIONAL QUALITY TOWARD HIGHER ORDER THINKING SKILLS IN MATHEMATICS ACHIEVEMENT

Wirda Diyana Wan Ibrahim
SMK Agama Keningau, Sabah

Zulkifle bin Mohamad
SMK Agama Keningau, Sabah

ABSTRACT

This paper explored the reliability of an instrument to evaluate instructional quality towards higher order thinking skills in Mathematics. This paper adapts the TIMSS 2015 and 2019 questionnaire which is instructional quality as an exogenous construct. This research is based on students' reflections on their teacher's instruction in Malaysia by employing Exploratory Factor Analysis (EFA). We apply a cross-sectional study design, and data collection was taken from a proportionate Stratified Sampling with 100 questionnaires distributed to Form 4, secondary school students. We verified the consistency of the instrument which contained 23 items for the constructs of instructional quality. The researchers employed Cronbach's Alpha to verify the internal reliability of the current instrument and confirmed that it was reliable. Results of the exploratory factor analysis (EFA) revealed four underlying components of instructional quality which are teaching clarity, cognitive activation, supportive climate, and classroom management the four components explained 68.187% of the total variance. The reliability of the quality instructional construct was 0.88. This paper provides a detailed explanation on of the procedures for conducting the EFA on instructional quality towards Higtowarder Thinking Skills in Mathematics. The outcomes of this study would benefit those involved in future research related to Mathematics Achievement.

Keywords: Exploratory Factor Analysis, Instructional Quality, TIMSS 2015 & 2019, Higher Order Thinking Skills in Mathematics Achievement

1. INTRODUCTION

The paramount of student achievement is the quality of instruction has been proven. The instructional quality construct is the features associated with the student's outcomes both affective and cognitive. [1] Clear and organized teaching has an impact on high-level thinking skills [2] This is because the mastery and application of learning content are the basis of high-level thinking skills [3]. Students who understand and master what they are learning will show good performance [4]. Previous study found that student motivation factors, classroom management and the role of peers only contributed to KBAT achievement by 29.5 percent ($R^2=29.6$) and 70.5 percent were influenced by other factors that needed to be studied. Only 35.5 percent ($R^2=35.5$) of exogenous constructs, namely the role of peers and classroom management, contribute to student motivation and the rest are influenced by other factors. Therefore, [5] suggested that further research should be done regarding the effectiveness of teachers in classroom management[5]. The characteristics of effective learning need to be practiced in learning Mathematics. This is because the discipline of mathematics includes problem-solving strategies, reasoning skills, and logical and systematic thinking. Likewise, as in PISA 2012, the main domain tested is Mathematics literacy. According to [6], Mathematics literacy is the student's ability to formulate, apply, communicate, and make procedural and conceptual generalizations that involve solving problems in various everyday contexts. Unlike Singapore and Japan, their teachers use

problem-solving routines by promoting high-level thinking skills in preparation for international assessments [7] such as TIMSS and PISA.

Previous studies have established that the concept of instructional quality in the field of educational effectiveness research is a multidimensional construct not only a relationship between measures of student achievement [8][9]. Cognitive activation, clarity of instruction, and a supportive climate are three of instructional characteristics besides classroom management [10][11][12]. In TIMSS 2015 students reflects about three dimensions of InQua which are cognitive activation, classroom management, and supportive climate. Teaching clarity is a teaching quality scale that has been updated for the TIMSS 2019 student and teacher questionnaire [13]. In fact, five of the 10 items in each of the TIMSS 2015 Student Views of Teaching Engagement scales for grades four and eight measure clarity of instruction. Teaching clarity and student achievement show a positive correlation. Student achievement is directly proportional to the clarity of teaching by their teachers [1]. Considering cognitive activation is described as how a teacher practices pedagogical knowledge to promote students' cognitive engagement and focuses on enhancement which leads to learning at a higher level of thinking [14][12]. So, cognitive activation is very related to higher-order thinking skills in Mathematics. Thus, in this study, we combine all the dimensions in InQua constructs.

2. METHODOLOGY

The methodology of this study employed a cross-sectional study design, and data collection was taken from a proportionate stratified sampling with 100 questionnaires distributed to Form 4, secondary school students. The items were adapted and modified to suit this study. A total of 100 students from the 11 schools in Sabah, Malaysia were randomly selected and given the self-administered questionnaire for data collection. The Exploratory Factor Analysis (EFA) procedure using IBM-SPSS version 21.0 was carried out.

The instructional quality construct consists of 23 items in a questionnaire. The 10-point interval scale was supported by [15], who state that 10 points scale is more accurate when compared to 5 points scale in the measurement model because of more extensive choice and more independence. The constructs were measured using a 10-point scale. According to [16] [17], 1 is for “strongly disagree,” while, 10 is for “strongly agree”. The items are coded as IQ1 to IQ23 (Table 1). The results in Table 1 show the descriptive statistics for each item measuring the InQua construct. The mean value for every item ranged from 4.56 to 9.34, while the standard deviation of the value ranged from 1.430 to 2.946.

Table 1: Table 1: The mean and standard deviation for every item measuring instructional quality (InQua)

Item statement	Mean	Standard Deviation
IQ1- The students focus on anything the teacher delivers.	7.05	2.653
IQ2- The Math class is often noisy and out of control	6.30	2.736
IQ3- My Maths teacher has to take a long time to make sure the students are under control and quiet.	6.78	2.946
IQ4- During Maths class, students can do assignments well.	4.56	1.800

IQ5- The students take a long time to do Maths assignments even though Maths learning has started a long time ago.	4.72	2.555
IQ6- My Maths teacher treated me well even though I made mistakes.	8.92	2.003
IQ7- My Maths teacher cares about my performance.	8.35	2.231
IQ8- My Maths teacher told me how I corrected my Maths practice mistakes.	8.76	2.021
IQ9- My Maths teacher is confident that I am capable of completing difficult assignments.	7.79	2.267
IQ10- We are given assignments that require us to think holistically.	8.13	1.973
IQ11- The Math teacher asked us whether we understood or not related the question given to us	9.34	1.430
IQ12- Our Maths teacher poses questions that require us to think carefully.	8.62	1.895
IQ13- Our Maths teacher gives challenging Maths assignments involving higher order thinking skills (HOTS) questions	8.21	1.800
IQ14- Our Math teacher asks what we know before starting a new topic	8.33	2.146
IQ15- Our math teacher gave us math assignments that required us to think to solve them	8.69	1.710
IQ16- We need to explain the answer we have given.	7.81	2.423
IQ16- We need to explain the answer we have given.	7.81	2.423
IQ17- I know what my Maths teacher expects of me	7.20	2.785
IQ18- My Math teacher's teaching is easy to understand	8.03	2.153
IQ19- My Maths teacher gave clear answers to my questions	8.46	1.855
IQ20- My Mathematics teacher can give good explanations when teaching Mathematics	8.65	1.977
IQ21- My Maths teacher did many ways to help facilitate our learning.	8.71	1.731
IQ22- My Maths teacher connected the new lesson to what I already knew	8.19	1.937
IQ23- My Maths teacher explained the topic over and over again when we didn't understand	8.59	2.089

Table 2: The Value of KMO and Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.857
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1502.936
	df	253
	Sig.	.000

An Exploratory Factor Analysis (EFA) procedure using the Principal Component Analysis (PCA) method with Varimax Rotation was conducted on 23 items that measure the instructional quality construct. Findings from Table 2 show that the value of Bartlett's Test is significant (P-Value < 0.05). At the same time, the value of the measure of sampling adequacy (Measure of Sampling Adequacy) by Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) is 0.857 which is above the minimum value of 0.6 [18] [19] [20][21]. These two achievements (Bartlett's test significant, and KMO value > 0.6) reflect the data are eligible for the next procedure in the Exploratory Factor Analysis (EFA) [18] [19] [20][21].

Table 3: Total variance explained contributed by every component of instructional quality (InQua)

Total Variance Explained						
Compon ent	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% Variance	% of Cumulative	Total	% Variance	% of Cumulative
1	8.911	44.554	44.554	4.262	21.312	21.312
2	2.096	10.478	55.033	3.744	18.721	40.033
3	1.437	7.184	62.217	3.606	18.028	58.061
4	1.194	5.970	68.187	2.025	10.126	68.187

Extraction Method: Principal Component Analysis.

The amount of estimated variance is important for us to know what percentage of the items that are constructed can measure a construct of our study. Table 3 shows the total variance value estimated by the items used to measure the construct of instructional quality (InQua). Table 3, shows that the instructional quality construct is measured using four components where are component 1 measures the construct as much as 21.312%, component 2 measures the construct as much as 18.721%, and component 3 measures the construct as much as 18.028%. while component 4 measures the construct by 10.126%. The total estimated variance for the instructional quality construct is 68.187%. This value is good because it exceeds the minimum requirement of 60% [18] [19] [20][21].

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

3.1 The EFA Procedures for Instructional Quality

Findings from Table 3 show the construct of instructional quality measured by four components formed from 23 question items. This is supported by the Scree Plot which shows that the number of factors formed are 4, which refers to the value of Eigenvalue > 1

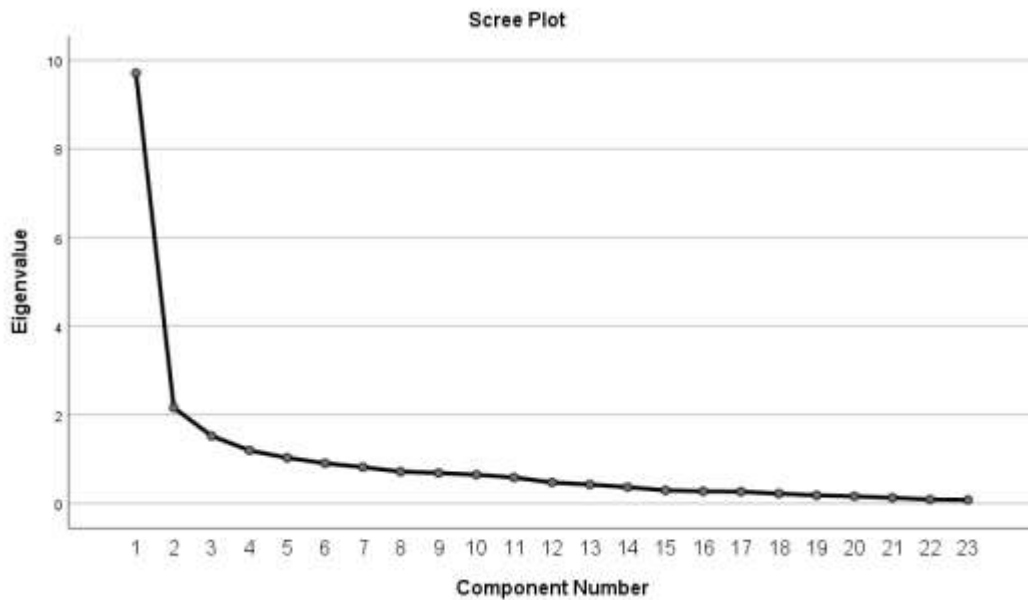

Figure 1: Scree Plot

Therefore, the researcher wants to know what the selected items are to measure each component. Table 4 and Table 5 show the distribution of items for the four components that measure the instructional quality construct. Items IQ10, IQ11, IQ12, IQ13 and IQ15 measure component 1, items IQ18, IQ19, IQ20, IQ21, IQ22 and IQ23 measure component 2, IQ6, IQ7, IQ8, IQ9, and IQ17 measure component 3 while IQ1, IQ2, IQ33 and IQ55 measures component 4. Items IQ4, IQ14, and IQ16 are removed. All items have factor loading values exceeding the minimum limit of 0.6.

Table 4: The factor loading for all items and their components

Items Statement	Component 1	Component 2	Component 3	Component 4
IQ1- The students focus on anything the teacher delivers.				.612
IQ2- The Math class is often noisy and out of control				.742
IQ3- My Maths teacher has to take a long time to make sure the students are under control and quiet.				.793
IQ4- During Maths class, students can do assignments well.			Deleted	
IQ5- The students take a long time to do Maths assignments even though Maths learning has started a long time ago.				.633
IQ6- My Maths teacher treated me well even though I made mistakes.			.625	
IQ7- My Maths teacher cares about my performance.			.675	
IQ8- My Maths teacher told me how I corrected my Maths practice mistakes.			.658	

IQ9- My Maths teacher is confident that I am capable of completing difficult assignments.	.725
IQ10- We are given assignments that require us to think holistically.	.646
IQ11- The Math teacher asked us whether we understood or not related the question given to us	.735
IQ12- Our Maths teacher poses questions that require us to think carefully.	.692
IQ13- Our Maths teacher gives challenging Maths assignments involving higher order thinking skills (HOTS) questions	.805
IQ14- Our Math teacher asks what we know before starting a new topic	Deleted
IQ15- Our math teacher gave us math assignments that required us to think to solve them	.797
IQ16- We need to explain the answer we have given.	Deleted
IQ17- I know what my Maths teacher expects of me	.752
IQ18- My Math teacher's teaching is easy to understand	.844
IQ19- My Maths teacher gave clear answers to my questions	.702
IQ20- My Mathematics teacher can give good explanations when teaching Mathematics	.844
IQ21- My Maths teacher did many ways to help facilitate our learning.	.715
IQ22- My Maths teacher connected the new lesson to what I already knew	.613
IQ23- My Maths teacher explained the topic over and over again when we didn't understand	.642

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 6 iterations.

Table 5: The internal reliability value for each component

Construct	Component	Number of Items	Cronbach Alpha's Value
Instructional Quality	1	6	.914
	2	5	.893
	3	5	.876
	4	4	.700
Total items		20	.88

Another important piece of information that researchers need is the reliability value of the items that

have been constructed to measure the construct. The measure of the reliability of the instrument was estimated through the value of Cronbach Alpha. The Cronbach Alpha value of an instrument must pass the minimum limit of 0.7 to be adopted in the next study. Table 8 shows Cronbach Alpha values for all components. All components have a Cronbach Alpha value exceeding the minimum value of 0.7 and can be used in this study [18] [19] [20][21].

4. CONCLUSION

The dimensions of quality of instruction identified in this study are teaching clarity, classroom management, supportive climate, and cognitive activation. The results from the exploratory factor analysis (EFA) disclosed that the measurement items from the four dimensions adapted from the literature were grouped into four components. All the items with the acceptable factor loading of above .60. The results also showed that the construct could adequately be measured using twenty-three items with the total explained variance above 68.187%. The Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value of .857 ($> .60$) also shows that the data is adequate for use in this study. Additionally, the items in all measurable components assessing the construct possess excellent internal reliability since all Cronbach's values have surpassed the acceptable range of .7. The detailed measurement development and validation processes of the current study have confirmed that the new InQua instrument is internally consistent and reliable. Therefore, this current study contributes to the InQua literature by identifying the dimensions that contribute to high InQua among academics in Malaysian research universities. This study also contributed by establishing a validated and reliable instrument for measuring the InQua construct.

ACKNOWLEDGMENT

We would like to express our appreciation to the research participants for their responses and feedback throughout the data collection process. Thank you so much.

REFERENCES

- [1]R. Scherer and T. Nilsen, "The Relations Among School Climate , Instructional Quality , and Achievement Motivation in Mathematics," 2016, doi: 10.1007/978-3-319-41252-8.
- [2]J. S. Wang, E. T. Pascarella, T. F. N. Laird, and A. K. Ribera, "How clear and organized classroom instruction and deep approaches to learning affect growth in critical thinking and need for cognition," *Stud. High. Educ.*, vol. 40, no. 10, pp. 1786–1807, 2014, doi: 10.1080/03075079.2014.914911.
- [3]H. Putranta and Supahar, "Synthesis of the Cognitive Aspects' Science Literacy and Higher Order Thinking Skills (HOTS) in Chapter Momentum and Impulse," *J. Phys. Conf. Ser.*, vol. 1397, no. 1, 2019, doi: 10.1088/1742-6596/1397/1/012014.
- [4]S. Bolkan, A. K. Goodboy, and D. M. Kelsey, "Instructor Clarity and Student Motivation: Academic Performance as A Product of Students' Ability and Motivation to Process Instructional Material," *Commun. Educ.*, vol. 65, no. 2, pp. 129–148, 2016, doi: 10.1080/03634523.2015.1079329.
- [5]R. Primahendra, A. Sopa, and A. Purwanto, "The Factors Influencing High Order Thinking Skills Among Social Science Student," *Shodhshauryam, Int. Sci. Ref. Res. J.* © 2020 SHISRRJ, vol. 3, no. 1, pp. 2581–6306, 2019, [Online]. Available: www.shisrrj.com.
- [6]R. H. N. Sari, "Literasi Matematika : Apa , Mengapa dan Bagaimana ?," *Semin. Nas. Mat. dan Pendidik. Mat. UNY 2015*, pp. 713–720, 2015.
- [7]Y. F. Lay and A. L. Chandrasegaran, "Availability of school resources and TIMSS grade 8 students' science achievement: A comparative study between Malaysia and Singapore," *Int. J. Environ. Sci. Educ.*, vol. 11, no. 9, pp. 3065–3080, 2016, doi: 10.12973/ijese.2016.907a.

- [8] J. Baumert *et al.*, “Teachers’ mathematical knowledge, cognitive activation in the classroom, and student progress,” *Am. Educ. Res. J.*, vol. 47, no. 1, pp. 133–180, 2010, doi: 10.3102/0002831209345157.
- [9] B. P. M. Creemers and L. Kyriakides, “Educational Effectiveness, The Field of,” *Int. Encycl. Soc. Behav. Sci. Second Ed.*, pp. 224–228, 2015, doi: 10.1016/B978-0-08-097086-8.92101-9.
- [10] K. Bellens, J. Van Damme, W. Van Den Noortgate, H. Wendt, and T. Nilsen, “Instructional quality: catalyst or pitfall in educational systems’ aim for high achievement and equity? An answer based on multilevel SEM analyses of TIMSS 2015 data in Flanders (Belgium), Germany, and Norway,” *Large-Scale Assessments Educ.*, vol. 7, no. 1, pp. 1–27, 2019, doi: 10.1186/s40536-019-0069-2.
- [11] S. Schukajlow and K. Rakoczy, “The power of emotions : Can enjoyment and boredom explain the impact of individual preconditions and teaching methods on interest and performance in mathematics ?,” *Learn. Instr.*, vol. 44, pp. 117–127, 2016, doi: 10.1016/j.learninstruc.2016.05.001.
- [12] B. Fauth, J. Decristan, S. Rieser, E. Klieme, and G. Büttner, “Student ratings of teaching quality in primary school: Dimensions and prediction of student outcomes,” *Learn. Instr.*, vol. 29, pp. 1–9, 2014, doi: 10.1016/j.learninstruc.2013.07.001.
- [13] T. Nilsen and J.-E. Gustafsson, *Teacher Quality, Instructional Quality and Student Outcomes. Relationships Across Countries, Cohorts and Time (A Series of In-depth Analyses Based on Data of the International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA))*, vol. 52, no. 4, 2016.
- [14] A. K. Praetorius, E. Klieme, B. Herbert, and P. Pinger, “Generic dimensions of teaching quality: the German framework of Three Basic Dimensions,” *ZDM - Math. Educ.*, vol. 50, no. 3, pp. 407–426, 2018, doi: 10.1007/s11858-018-0918-4.
- [15] Z. Awang, A. Afthanorhan, and M. Mamat, “The Likert scale analysis using parametric based Structural Equation Modeling (SEM),” *Comput. Methods Soc. Sci.*, vol. 4, no. 1, pp. 13–21, 2016.
- [16] N. Alias, Z. Awang, and H. Muda, “Policy Implementation Performance of Primary School Leaders in Malaysia: An Exploratory Factor Analysis,” *IJUM J. Educ. Stud.*, vol. 7, no. 2, pp. 22–39, 2019, doi: 10.31436/ijes.v7i2.222.
- [17] Z. Awang, L. Siew Hui, and N. F. S. Zainudin, *Pendekatan Mudah SEM: Structural Equation Modelling*, Pertama. Bangi, Selangor: MPWS Rich Publication Sdn. Bhd, 2018.
- [18] Zainuddin Awang, *Research methodology and data analysis*. Malaysia: Universiti Teknologi MARA, Press, 2012.
- [19] A. Hoque and Z. Awang, “Does gender difference play moderating role in the relationship between entrepreneurial marketing and Bangladeshi SME performance?..,” *Accounting*, vol. 5, no. 1, pp. 35–52, 2018.
- [20] T. A. B. Yahaya, K. Idris, T. Suandi, and I. A. Ismail, “Adapting instruments and modifying statements: The confirmation method for the inventory and model for information sharing behavior using social media,” *Manag. Sci. Lett.*, vol. 8, no. 5, pp. 271–282, 2018, doi: 10.5267/j.msl.2018.4.021.
- [21] A. S. Shkeer and Z. Awang, “Exploring the Items for Measuring the Marketing Information System Construct: an Exploratory Factor Analysis,” *Int. Rev. Manag. Mark.*, vol. 9, no. 6, pp. 87–97, 2019, doi: 10.32479/irmm.8622.

TRAYECTORIAS DE DOCENTES QUE TRABAJAN EN PROGRAMAS DE REINSERCIÓN Y REINGRESO ESCOLAR: ELEMENTOS CLAVES PARA UN MODELO DE DESARROLLO PROFESIONAL

Sylvia Contreras Salinas

Doctora en Pedagogía de la diversidad sociocultural, docente de la Universidad de Santiago de Chile, Chile. Departamento de educación

RESUMEN

En Chile se han venido gestando múltiples cambios relacionados con políticas públicas orientadas a niños, niñas y jóvenes (NNJ) excluidos del sistema educativo. A partir de aquí, se han creado diversas modalidades de reingreso que tienen por finalidad restituir y asegurar el derecho a la educación. No obstante, existen escasas investigaciones que den cuenta del desarrollo profesional de docentes que trabajen en estas modalidades, por lo que se justifica una indagación en esta línea, en el marco de la restitución del derecho a la educación. Este trabajo presenta los resultados preliminares de una investigación mayor. Su objetivo es cartografiar trayectorias formativas, laborales y sociales de los y las docentes que se desempeñan en programas de reingreso o en contextos de encierro. La muestra estuvo compuesta por 20 profesores y profesoras que trabajaban en dichos programas. La metodología utilizada fue de tipo cualitativa, mediante el enfoque biográfico. Los docentes participaron en tres talleres con el fin de reconstruir sus propias trayectorias, finalizando con la creación de una autobiografía. El análisis biográfico se llevó a cabo siguiendo la propuesta de Joseph Maxweel, quedando finalmente dividido en análisis temático y narrativo. A partir de aquí, se construyeron cinco categorías y 32 subcategorías. Los resultados obtenidos señalan que re-construir las trayectorias personales, sociales, escolares, universitarias y profesionales se convierte en un recurso pedagógico a la hora de pensar en el desarrollo profesional de los docentes, que no funciona sólo como recurso para trabajar con los NNJ de los programas. Se concluye que la re-construcción biografía permite explicitar los aprendizajes construidos en sus trayectorias y como estos aprendizajes se movilizan en la relación pedagógica que establecen, materializados frecuentemente en relatos testimoniales que apuntan a construir una relación educativa que permita a los NNJ resignificar el valor de la escolarización y pensarse como aprendices.

Palabras claves: autobiografías, trayectorias, educación

APLICACIÓN DEL PROTOCOLO PARA SCREENING DE HABILIDADES MUSICALES (PSHM) EN EL CENTRO EDUCATIVO DE ALTAS CAPACIDADES (CEPAC)

Dra. Fabiana Oliveira Koga

Universidade Federal de São Carlos (UFSCar/Brasil)

Dra. Rosemeire de Araújo Rangni

Universidade Federal de São Carlos (UFSCar/Brasil)

Dr. Julián Betancourt

Universidade de Guadalajara

RESUMEN

El Protocolo para Screening de Habilidades Musicales (PSHM) e instrumentos adicionales fueron desarrollados y aplicados con éxito en escuelas públicas y privadas del Estado de São Paulo, Brasil. Se buscó ampliar la usabilidad de los instrumentos, se aplicaron en el Centro Educativo de Altas Capacidades, en México, donde se identificaron y evaluaron 98 estudiantes (35 niñas y 63 niños) con altas capacidades. Ante ello, el objetivo fue presentar los resultados de la aplicación de los instrumentos en la realidad mexicana e identificar índices de aptitud auditiva superior, premisa del talento musical en una etapa temprana. Se trata de una investigación experimental basada en métodos Psicofísicos y Psicométricos. Se realizó análisis estadístico descriptivo (binomial, chi-cuadrado/ X^2) y se consideraron los rangos de puntuación presentes en el instructivo del instrumento. Se evaluaron trece individuos con aptitud auditiva superior, tres de los cuales lograron índices muy altos (puntajes 85, 87 y 89). Al verificar el potencial de seguimiento, se encontró que $p < 0.05$ era significativo y se rechazó la hipótesis nula. Con base en los resultados, se recomendaron acciones educativas musicales que brinden la oportunidad para el desarrollo de la musicalidad, culminando en la profesionalización de quienes desean hacer de la música una profesión.

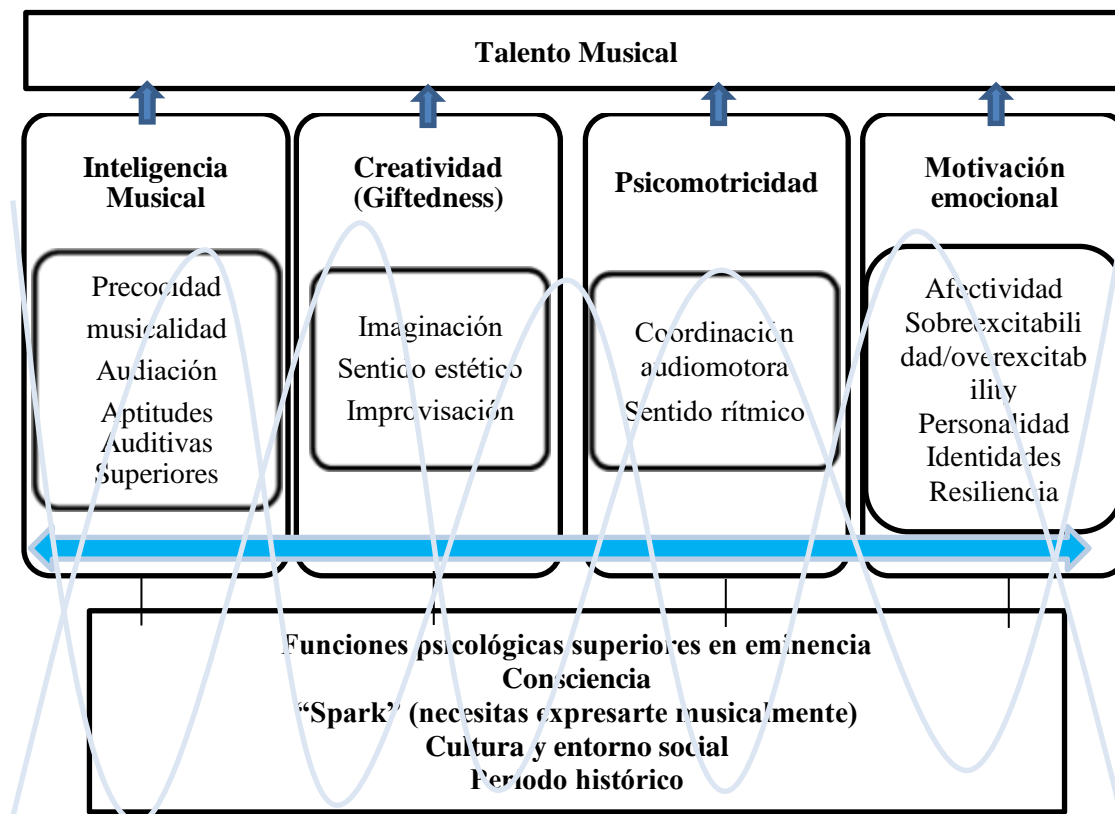
Palabras clave: Educación Especial; Talento musical; Identificación.

Introducción

La mensuración del talento musical presenta complejidad en cuanto a su constructo. Para Pasquali (2013), fenómenos de esta naturaleza como habilidades, aptitudes, tendencias, actitudes y otros pueden ser representados en forma de comportamientos, que se consideran medidas de rasgos latentes. Esas medidas pueden organizarse en ítems/tareas y la respuesta (no)verbal dada por los individuos permite inferir o hipotetizar las relaciones entre las respuestas (expresión de comportamientos) y los niveles de latencia del fenómeno. En este entendimiento, el talento musical puede ser considerado un fenómeno en su conjunto y la aptitude, una de las variables, que es dinámica en la interacción con otros matices del fenómeno. La síntesis representada en la Figura 1 es el resultado de los estudios de Abramo y Natalie-Abramo (2020), Gordon (2015), Haroutounian (2002; 2019), Kirnarskaya (2004; 2020; 2021), Evans; McPherson (2015), entre otros discutidos en Koga (2021).

Figura 1

VARIABLES COMPONENTES DEL TALENTO MUSICAL

Fuente: Elaborado por los autores.

Algunos ejemplos de medición del talento musical, a partir de algunas de sus variables, se pueden encontrar en investigaciones como: Correia et al. (2022), Gagné y McPherson (2016), Gordon (2015), Haroutounian (2002), Hernández y Pérez (2022), Kirnarskaya (2020), entre otros. Los estudios de Roederer (2002), así como los de Benito (2015), Gordon (2015) y Kirnarskaya (2020; 2021) permiten concluir que las aptitudes auditivas superiores, siendo variables que son componentes del talento musical en una etapa temprana, posibilitan la elaboración de ítems en forma de ejercicios de comparación y su administración puede ocurrir de forma masiva, en formato de screening, o incluso individualmente, según las necesidades y logística de aplicación.

En México, Guadalajara/Jalisco, se encuentra una de las pocas escuelas específicas para alumnos talentosos en las más diversas áreas. El Centro Educativo de Altas Capacidades (CEPAC)¹ es una escuela pública de nivel básico (primaria y secundaria) específicamente para niños y jóvenes identificados y evaluados con altas capacidades. El espacio está adaptado y cuenta con profesores especialistas en el área. En el CEPAC se enfatiza el trabajo creativo y el estudiante desarrolla su interés y comparte sus resultados con sus colegas. Los docentes trabajan en la articulación de contenidos y encaminamiento de actividades, que posibiliten que los niños y jóvenes participen activamente del proceso en su conjunto. En investigaciones y documentos legislativos es posible encontrar aspectos que fundamentan las acciones pedagógicas del CEPAC. Se trata de estudios de Betancourt y Valadez (2017), documentos de la Secretaría de Educación Pública (2006) y Valadez et al. (2020).

Así, el objetivo de la presente investigación fue presentar los resultados de la aplicación del

¹ <http://cepac.edu.jalisco.gob.mx/#page>

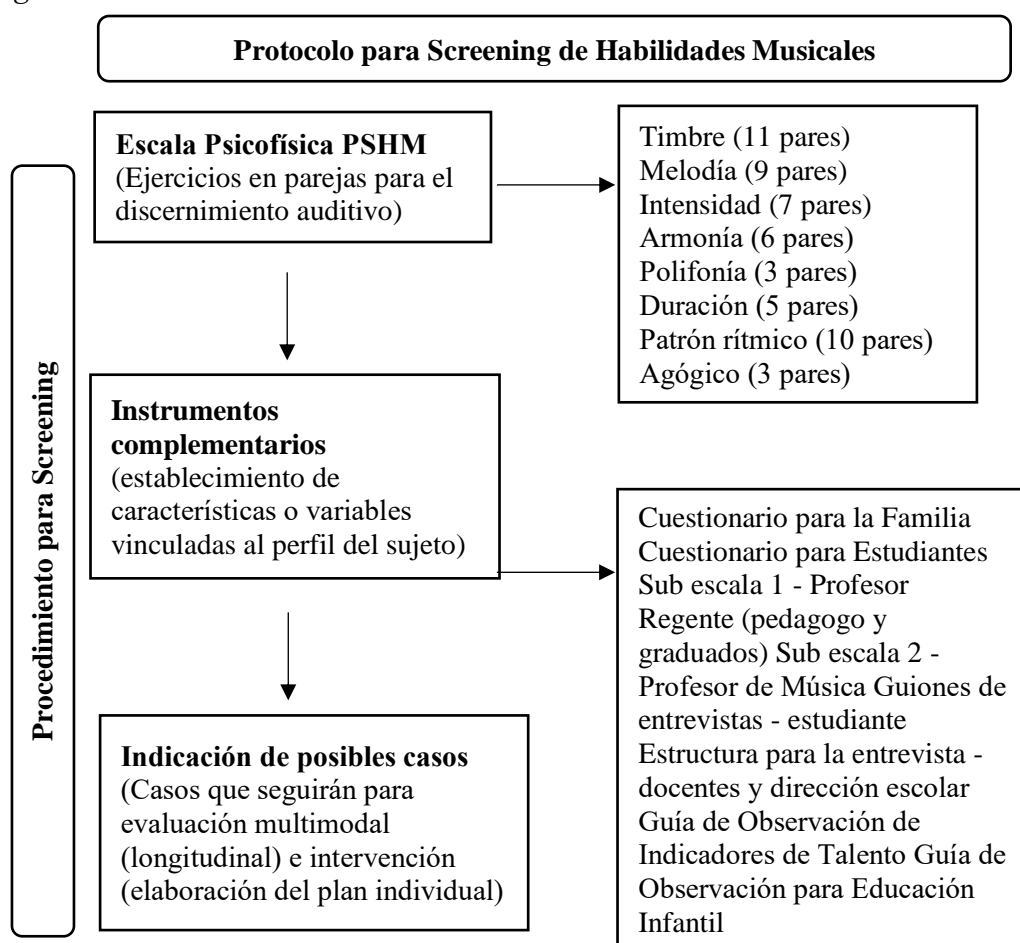
Protocolo para Screening de Habilidades Musicales (PSHM) e instrumentos complementarios en el Centro Educativo de Altas Capacidades (CEPAC).

Método

El diseño experimental de esta investigación se basa en métodos Psicofísicos y Psicométricos (Roederer, 2002; Feitosa, 2010; Pasquali, 2013). Al utilizar el PSHM y sus instrumentos adicionales, vía identificación (método de screening), se investigará la aptitude auditiva superior en niveles de eminencia y precocidad (Benito, 2015; Pasquali, 2013; Vieira, 2018). Autores que apoyan la elaboración del PSHM e instrumentos adicionales son: Bertola (2019), Gagné y McPherson (2016), Gordon (2015), Haroutounian (2002; 2019), Kirnarskaya (2020; 2021), Pasquali (2013) y Roederer (2002). La Figura 2 ilustra la representación estructural de los instrumentos completos.

Figura 2

Organización estructural del PSHM e instrumentos adicionales¹

Fuente: Elaborado por los autores.

En términos de hipótesis, se pretende probar:

H_0 - si la forma en que fueron diseñados el PSHM y los instrumentos adicionales no favorecieron la identificación de estudiantes con talento musical temprano; y

¹ Los detalles completos sobre el desarrollo del PSHM e instrumentos adicionales se pueden encontrar en Koga (2021). Se destaca que existe una versión impresa y una versión online de los instrumentos en las mismas condiciones de administración y usabilidad.

H₁: si el PSHM y los instrumentos adicionales pudieron detectar posibles casos tempranos de talento musical eminente a partir de una aptitud auditiva superior.

Para ello, se seleccionó una muestra¹ aleatorio y por conglomerados de participantes con base en el acceso al líder de la institución escolar participante y en el hecho de que los estudiantes hayan sido previamente identificados y evaluados con altas capacidades. La presente investigación es parte de un estudio más amplio, que tiene como objetivo validar, estandarizar y probar la confiabilidad del PSHM e instrumentos adicionales, que están siendo sometidos a muestras variadas de individuos.

En la investigación participaron un total de 98 estudiantes (35 niñas y 63 niños) de la etapa Primaria del CEPAC. Todos con edades comprendidas entre los 7 y los 12 años. Son personas con identificación y evaluación para altas capacidades, pero no para el área de Música.

La recolección de datos se realizó en salones de clases. Se pusieron a disposición hojas de respuestas con las opciones “diferentes e iguales”. El altavoz de la computadora se colocó en la parte delantera y central de la sala. Se leyeron las instrucciones (estandarizadas) y los profesores del CEPAC colaboraron con la investigadora en las dudas de los estudiantes sobre el idioma español. Cabe destacar que no hubo intercambio de materiales producto de la pandemia y estudiantes y docentes fueron vacunados y algunos usaron la mascarilla.

Durante las instrucciones, se señaló que los niños no copiaban de sus compañeros. Como forma de garantía, se aplicaron pruebas estáticas, que investigan respuestas aleatorias, y se recogieron las hojas de respuestas en el orden en que estaban sentados los estudiantes para analizar si alguno copiaba o no a su colega (Bertola, 2019; Pasquali, 2013).

La versión impresa fue elegida porque la conexión a internet estaba en mantenimiento en la semana de la investigación. La figura 3 representa una de las aulas, y hubo colaboraban de un docente del CEPAC y coordinador pedagógico de Primaria y un director de orquesta y pianista, quien es simpatizante del colegio y padre de un alumno.

Figura 3 e 4

Momento de la recolección de datos

Fuente: Colección de investigación del autores.

Se destaca que luego de la aplicación del PSHM e instrumentos adicionales, se seleccionaron dos individuos (con resultados superiores e inferiores) para evaluación a fin de verificar el mantenimiento de los resultados. En esta etapa, fue aplicado el instrumento de Gordon (2015) llamado Intermediate Measure of Music Aptitude (IMMA).

De esta forma, se realizó análisis estadístico descriptivo, así como se siguieron las instrucciones de

¹ Tipos de muestreo basados en las directrices de Vieira (2018). Cabe destacar que se ampararon todas las medidas éticas con dictamen favorable para la realización de la investigación, incluso a nivel internacional. CAEE 52224021.0.0000.5504.

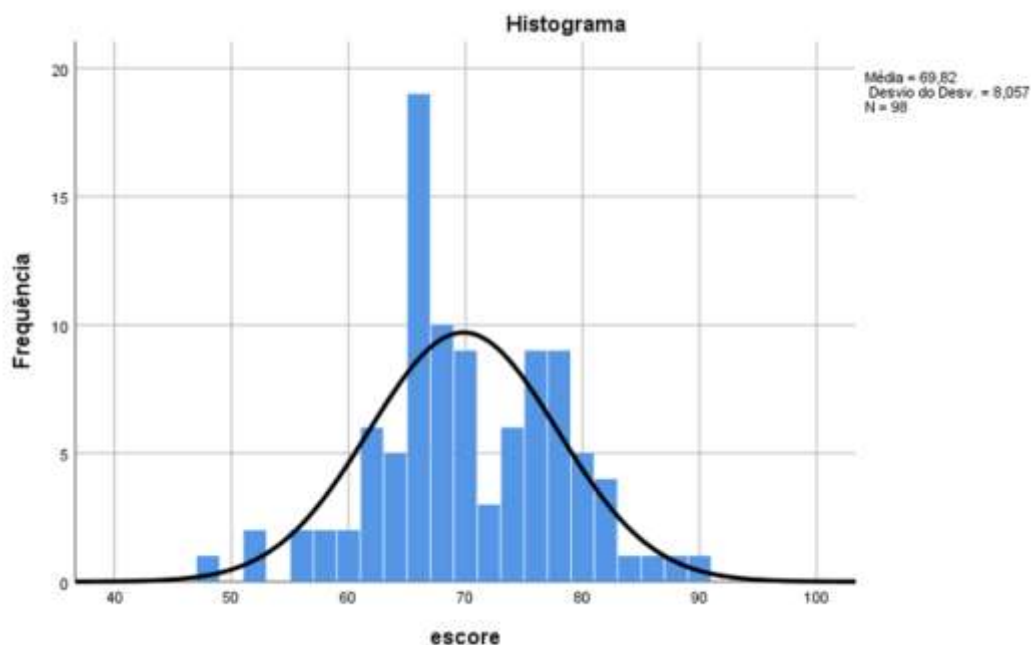
los manuales de los instrumentos, que indicaban la interpretación de los puntajes (Koga, 2021; Vieira, 2018).

Resultados y discusiones

Si bien se han identificado y evaluado estudiantes con altas capacidades, difieren en cuanto a la musicalidad. Los resultados indican que los estudiantes con aptitudes auditivas elementales tienen un puntaje entre 65 y 76, considerado como de desempeño medio. Los mayores de 76 están en niveles medios a altos. Cabe destacar que la discrepancia en el Gráfico 1 entre 60 y 70 se debe a la concentración de participantes con el mismo puntaje, incluso este aspecto impacta la representación gráfica del desempeño en el PSHM.

Gráfico 1

Distribución de los índices de musicalidad

Fuente: Elaborado por los autores.

Al analizar el Gráfico 1, se observa que hay estudiantes que se desempeñan muy bien en la ejecución del PSHM e instrumentos adicionales, exclusivamente en la etapa de discernimiento auditivo, y otros no tanto, pues se infiere la necesidad de realizar mayor investigación, en el contexto mexicano, para la validación cultural a gran escala y ajuste de ítems, algo esperado durante la construcción de instrumentos (Bertola, 2019; Pasquali, 2013; Roederer, 2002). Al analizar la curva de distribución se puede apreciar la capacidad de medida del instrumento que permite concluir que por encima de 80 son aquellos individuos que probablemente presentan una aptitud auditiva superior, lo que corrobora con índices encontrados en instrumentos y procedimientos desarrollados por teóricos como Gordon (2015), Haroutounian (2002; 2019) y Kirnarskaya (2020; 2021).

Al aplicar el análisis binomial y chi-cuadrado/ X^2 se encontró $p < 0.05$ lo que indica el rechazo de la hipótesis nula. Desde esta perspectiva, se puede concluir que el PSHM permitió rastrear estudiantes (13) con eminente aptitud auditiva superior. De esos, tres individuos (un niño y dos niñas) son los que más se destacaron, con puntajes de 85, 87 y 89. Se destaca, además, que el PSHM y sus instrumentos adicionales presentaron resultados similares a los de CEPAC/México en Brasil. Sin embargo, en las escuelas para niños en general sin identificación y evaluación de altas capacidades.

En el estudio de Koga y Rangni (2021) se evaluó a 11 estudiantes con aptitudes auditivas superiores. Ante eso y con base en estudios de Benito (2015) se observa que el cribado ha sido efectivo en términos de usabilidad en entornos escolares.

Se seleccionó aleatoriamente un participante con aptitudes auditivas superiores y otro con aptitudes auditivas elementales. Los resultados indicaron que tanto los índices superiores como elementales, en discernimiento auditivo en el PSHM y en el IMMA, permanecieron iguales (puntaje 70/más alto para uno y 50/medio para el otro).

Gordon (2015), Haroutounian (2002; 2019) y Kirnarskaya (2004; 2020; 2021) destacan la importancia de identificar índices de aptitud auditiva en todos los estudiantes del ámbito escolar, principalmente. Primero, porque es posible mejorar los índices de musicalidad y, segundo, porque hay personas eminentes y precoces que muchas veces desconocen su potencial. Para que las aptitudes auditivas superiores culminen efectivamente en talento, según Gagné y McPherson (2016), es fundamental la experiencia en el área de la Música, combinada con el tiempo de dedicación y compromiso en el área. Incluso Evans y McPherson (2015) destacan a través de los resultados que encontraron el peso de la personalidad, la identidad y el amor por el área en el ímpetu del éxito y mantenimiento de la dedicación en el área. Además, el punto más crítico lo señalan Abramo y Natalie-Abramo (2020), quienes destacan los efectos secundarios que trae consigo el fenómeno del talento, uno de los cuales es la sobreexcitabilidad/overexcitability, además de otros impactos emocionales.

Pensando en la legislación mexicana (SEP, 2006) y con base en estudios de Betancourt y Valadez (2017) y Valadez et al. (2020), se observa cuán importante sería insertar los lenguajes artísticos, especialmente la Educación Musical, en el contexto de los talleres del CEPAC como una oportunidad para el desarrollo de la musicalidad de quienes desean sumergirse en el universo musical. Además, las asociaciones podrían agregar la posibilidad de que los estudiantes con mayor capacidad musical tengan la posibilidad de prepararse para la vida profesional en el campo de la Música, que se recomienda comenzar lo antes posible (Haroutounian, 2019; Kirnarskaya, 2021).

Consideraciones finales

La construcción del PSHM e instrumentos adicionales permitió encontrar individuos con aptitud auditiva superior, premisa de la presencia de eminente talento musical. En general, los estudiantes mostraron excelentes índices de musicalidad. Sin embargo, por ser instrumentos en el proceso de validación y por estar dirigidos al procedimiento de screening, existe la necesidad de continuar con el proceso de evaluación, que tiene la función de confirmar o no la condición temprana de presencia del talento musical. Además, se destaca la limitación de los resultados, ya que la muestra mexicana participante fue de un solo colegio en un total de 98 estudiantes; queda expandirse a otros ambientes escolares mexicanos y otras edades.

Por un lado, hubo necesidad de ajustes en algunos ítems, así como en los propios comandos del instrumento, por otro lado, este tipo de instrumento puede colaborar para aplicaciones masivas y tabulaciones rápidas, debido a la existencia de la versión en línea. Se prevé que el PSHM y sus instrumentos adicionales colaboren para que los niños y jóvenes desarrollen su musicalidad y aquellos con habilidades auditivas superiores tengan la oportunidad de hacer de la música su profesión.

Referencias

- Abramo & Natalie-Abramo. (2020). Reexamining Gifted and Talented in Music Education. *Music Educators Journal* (106)3, 38-46.
- Benito, Y. La identificación: procedimiento e instrumentos. In J. A. Alonso et al. (Ed.), *Manual Internacional de Superdotados* (pp. 33-69). España: Fundamentos Psicopedagógicos.

- Betancourt, J., & Valadez, M. D. (2017). *Estimulando el pensamiento creativo*. Planeta Crea. Trillas
- Bertola, L. (2019). *Psicometria e estatística: aplicadas à neuropsicológica clínica*. São Paulo: Pearson Clinical Brasil.
- Correia et al. (2022). Can musical ability be tested online? *Behavior Research Methods*, (54)1, 955-969.
- Evans, P.; & McPherson, G. E. (2015). Identity and practice: the motivational benefits of a long-term musical identity. *Psychology of Music*, (43)3, 407-422.
- Gagné, F.; & McPherson, G. E. (2016). Analyzing Musical Prodigiousness Using Gagné's Integrative Model of Talent Development. In G. E. McPherson (Ed.). *Musical Prodigies: interpretations from psychology, education, musicology and ethnomusicology* (pp. 3-114). New York: Oxford University Press.
- Gordon, E. E. (2015). *Teoria de aprendizagem musical para recém-nascidos e crianças em idade pré-escolar*. 4ªed. Lisboa: Fundação Calouste Gulbenkian.
- Haroutounian, J. (2002). *Kindling the spark: recognizing and developing musical talent*. New York: Oxford University Press.
- Haroutounian, J. (2019). Artistic Ways of Knowing: Thinking Like an Artist in the STEAM Classroom. In: Stewart, Arthur J. et al. (Orgs.). *Converting STEM into STEAM Program*. (pp. 169-183). Suíça: Springer.
- Hernández, C. A.; & Pérez, L. G. Normativización de una escala para la detección temprana de talentos musicales (TAMU). *Sobredotação*, (17)1, 193-220.
- Kirnarskaya, D. (2004). *The natural musician: on abilities, giftedness and talent*. Trad. do russo por Mark H Teeter. New York: Oxford.
- Kirnarskaya, D. (2020). Diagnosis of musicality in the structure of musical giftedness. *Journal Music Education and Education*, (8)1, 124-132. DOI: 10.24411/2308-1031-2020-10014
- Kirnarskaya, D. (2021). Why workaholics are not Mozarts? Musical abilities in post-cognitive era. *Journal of Modern Foreign Psychology*, (10)4, 64-72.
- Koga, F. O. (2021). *Protocolo para Screening de Habilidades Musicais*. São Paulo: Cultura Acadêmica.
- Koga, F. O.; Rangni, R. A. (2021). Identificação do talento musical na escola. *Revista Teias*, (22)66, 114-123
- Pasquali, L. (2013). *Psicometria: teoria dos testes na psicologia e na educação*. Petrópolis: Vozes.
- Roederer, J. (2002). *Introdução à Física e Psicofísica da Música*. São Paulo: Editora da Universidade de São Paulo.
- SEP (2006). *Propuesta Nacional de Intervención: Atención Educativa a alumnos y alumnas con aptitudes sobresalientes*. Secretaria de Educación Pública. <https://www.educacionespecial.sep.gob.mx/html/asdoctos.html>
- Valadez, et al. (2020). Evaluation of the Effects of Grouping High Capacity Students in Academic Achievement and Creativity. *Sustainability*, (12) 4513, 02-20.
- Vieira, S. (2018). *Estatística básica* (2ª ed.). São Paulo: Cengage.

LAS RELACIONES LINGÜÍSTICAS TURCO-ESPAÑOLAS EN TÉRMINOS DE HISTORIA Y CULTURA

Narmina Mammadova

Universidad Estatal de Bakú

<https://orcid.org/0000-0001-5425-2818>

RESUMEN

El movimiento de liberación nacional fortalecido en el mundo túrquico a fines del siglo XIX y principios del XX continuó a lo largo del siglo XX y planteó el tema del fortalecimiento de la unidad turca y occidental en un mundo globalizado. La integración económica, política y cultural es inevitable en el mundo y este proceso continúa. En este proceso, se realizan grandes contribuciones tanto en el campo cultural como político para fortalecer la unidad del mundo turco y occidental. El estado de los países turcos está mejorando sus relaciones económicas, políticas, culturales y científicas con los estados del mundo. Una de las cuestiones importantes derivadas de la proximidad de nuestra lengua materna es el examen de las conexiones entre lenguas. Los acontecimientos históricos recientes en el mundo turco, los cambios sociales y económicos en nuestra sociedad después de obtener la independencia, los lazos científicos y culturales desarrollados dinámicamente entre el mundo turco y el mundo occidental han llevado al aprendizaje científico de las relaciones lingüísticas entre Turcic dialectos y lenguas europeas. Sin duda, en tal caso, cobra especial importancia el tema del lenguaje y los préstamos léxicos y las investigaciones conexas que se relacionan directamente con la vida social y sociopolítica real de la sociedad. Las lenguas turcas han mantenido su independencia durante cientos de años, pero al mismo tiempo lograron transformar sus palabras nativas a otras lenguas, si es necesario, y asimilar y enriquecer su vocabulario con préstamos de lenguas occidentales y orientales. Durante muchos años, los informantes de las lenguas túrquicas han interactuado con los países occidentales y orientales en los campos económico, comercial, científico y literario y, como resultado, el vocabulario y la terminología de los dialectos túrquicos se han mejorado y enriquecido con las palabras prestadas de estos idiomas. La etimología de estas palabras y la historia de la transición a las lenguas, su adopción, transformación léxico-estructural, la posición de este proceso y sus aspectos positivos y negativos también son interesantes e importantes para la filología y han actualizado el problema de nuestra investigación. En el presente artículo se intenta, por primera vez en la lengua española, llevar a cabo un estudio exhaustivo de los préstamos español en turco, atendiendo a parámetros lingüísticos diferentes (histórico y cultura), además de indicar su grado de transformación al inventario de léxico del turco.

Palabras clave: préstamos léxicos, contactos lingüísticos turco-español, interacción cultural, vocabulario

TURKISH-SPANISH LINGUISTIC RELATIONS IN TERMS OF HISTORY AND CULTURE

Narmina Mammadova

Baku State University

<https://orcid.org/0000-0001-5425-2818>

ABSTRACT

The national liberation movement strengthened in the Turkic world in the late 19th and early 20th centuries continued throughout the 20th century and raised the issue of strengthening Turkish and Western unity in a globalized world. Economic, political and cultural integration is inevitable in the world and this process continues. In this process, great contributions are made both in the cultural and political fields to strengthen the unity of the Turkic and Western world. The state of the Turkic countries is improving its economic, political, cultural and scientific relations with the states of the world. One of the important questions arising from the proximity of our mother tongue is the examination of the connections between languages. Recent historical events in the Turkic world, social and economic changes in our society after gaining independence, dynamically developed scientific and cultural ties between the Turkic world and the Western world have led to scientific learning of the linguistic relationships between Turkic dialects and European languages. Undoubtedly, in such a case, the subject of language and lexical borrowing and related research that is directly related to the real social and sociopolitical life of society takes on special importance. The Turkic languages have maintained their independence for hundreds of years, but at the same time they managed to transform their native words into other languages, if necessary, and assimilate and enrich their vocabulary with loanwords from Western and Eastern languages. For many years, the informants of the Turkic languages have interacted with the Western and Eastern countries in the economic, commercial, scientific, and literary fields, and as a result, the vocabulary and terminology of the Turkic dialects have been improved and enriched with the words borrowed from these languages. The etymology of these words and the history of the transition to languages, their adoption, lexical-structural transformation, the position of this process and its positive and negative aspects are also interesting and important for philology and have updated the problem of our research. . This article attempts, for the first time in the Spanish language, to carry out an exhaustive study of Spanish loanwords in Turkish, taking into account different linguistic parameters (historical and cultural), in addition to indicating their degree of transformation to the lexical inventory of Turkish.

Keywords: lexical borrowings, Turkish - Spanish linguistic contacts, cultural interaction, vocabulary.

ESPACIO PÚBLICO VS INTERÉS PÚBLICO: IMPLICACIONES POLÍTICAS DE LAS DEMANDAS EN LA REIVINDICACIÓN DEL CERRO KASTELI

Marios Panierakis

Estudiante del doctorado en la facultad de Sociología, Instituto de Ciencias Sociales y Humanidades, Benemérita Universidad Autónoma de Puebla

RESUME

La venta del cerro Kasteli, una zona emblemática para la ciudad de la Canea en la que yacen las ruinas que la destacan como la ciudad más antigua de Europa, ha suscitado muchas reacciones. En septiembre de 2020, la empresa procede al cercamiento del espacio para construir un hotel, en una zona ya agotada por el turismo. Los ciudadanos de la ciudad reaccionan, y se estima que tienen lugar las manifestaciones más masivas en décadas. Las reivindicaciones de estas manifestaciones se concentran en la protección del patrimonio cultural, el rechazo a hotelización de la zona y la necesidad de un espacio libre y público.

En este artículo voy a “abrir” el discurso sobre la demanda del espacio público. En particular, hay una diferenciación entre los discursos de las corrientes del movimiento que utilizan este discurso: la corriente más radical usa el concepto del *espacio público* en sus demandas, mientras que la corriente más institucionalizada emplea la noción del *carácter público*. Argumentaré que esta distinción tiene implicaciones políticas. Por un lado, la demanda de interés público se dirige al estado y sus instituciones. Por otro lado, la noción del espacio abre las posibilidades. El conflicto que tiene lugar dentro de las corrientes del movimiento reivindicativo pone de manifiesto el significado y los límites de la propia lucha, cuya puesta en relieve es el objetivo de este texto.

Este trabajo es resultado tanto de investigación de campo como de análisis de los discursos, tanto de los comunicados de los actores significativos de la acción colectiva como de los artículos de opinión publicados en los medios de comunicación. De manera auxiliar, se realizaron algunas entrevistas.

Palabras claves: espacio público, interés público, demanda, cerro Kasteli, movimientos sociales

VAISHNAVISM AND FOOD CULTURE: A CASE STUDY

Tridib Khan

Faculty member, Department of English, Chandrakona Vidyasagar Mahavidyalaya, affiliated to Vidyasagar University, West Bengal, India

ABSTRACT

Culture and food habits are interlinked. Again geographical location, race, and ethnicity determine different aspects of the culture of any particular region. Religion and beliefs also impact culture and food practices. And above all availability of food items impact the food practice. Culture is the combination of so many things and food practice is one of the factors that shape a culture. Vaishnavism is a reformed version of Hinduism that developed in the 16th century undivided Bengal with the preaching of Sri Chaitanya Deva. In course of time, it has made its place in nooks and corners of the world. Through this religion, Bengali Hindu Culture is entering different parts of the world where people are taking *deeksha* of this religion. This religion promotes vegetarian food and a semi-monastic lifestyle where chanting of '*Krishna naam*' honesty and holy living are given the dominant role. This religion rejects killing and consuming livestock and accepts vegetarian food and there are also different rules. Not all vegetables are acceptable. After the establishment of different branches of ISKCON, the Hare Krishna Movement got a new dimension. Still, now ISKCON is establishing branches, and the movement is not stopped. Thousands of restaurants have been launched that cater vegetarian food free of cost and these food items are marked as '*prasadam*'. This movement runs a food distribution program called 'Food for Life' and it is the largest vegetarian food distribution philanthropy in the world. Cookbook publication, food distribution, food pantry work, sacred cooking, food offerings, and gardening have given the Vaishnav communities a unique food culture. ISKCON expresses its foodway through Krishna Consciousness food culture. In this mood food is the means of grace of God. This foodway is produced by theology. The sociological dynamics of food production and distribution also reinforce the religious identity. In Vaishnavism, the food culture plays a prominent role and the traces of Bengali Hindu culture and Vaishnavite tradition can be marked easily. This food culture is developing in recently preached Vaishnav communities also. The people who were consuming non-veg earlier are developing this food practice right after embracing this religion. Here this religion is playing a crucial role in the development of this food culture in different parts of the world. The focal point of this paper is to explore the food culture of Vaishnav communities developed and developing in different regions in course of time. It is a case study on the food culture of the converted people.

Keywords: Food culture, vegetarian cuisine, Vaishnavism, Hare Krishna Movement, food offering, food distribution.

CHRISTIANOPHOBIA: THE THREAT OF MULTICULTURALISM AND RELIGIOUS FREEDOM IN INDONESIA

Manotar Tampubolon

Faculty of Law, Universitas Kristen Indonesia, Jakarta Indonesia

Fernando Silalahi

Faculty of Law, Universitas Kristen Indonesia, Jakarta Indonesia

Wiwik Sri Widiarty

Faculty of Law, Universitas Kristen Indonesia, Jakarta Indonesia

Desi Sianipar

Department of Christian Religious Education, Universitas Kristen Indonesia, Jakarta, Indonesia

Hadje C. Sadje

Department of Religious Studies, University of Hamburg, Germany

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0618-7980>

ABSTRACT

This article examines Christianophobia as a threat to Indonesian multiculturalism and religious freedom. But what happens when the "ban's" underlying fear of distraction is realized in the absence of religious freedom? How do we understand not only Christians who cannot be free, but also adherents of other minority religions who find it difficult to freely practice their religion and beliefs, in the current Christianophobia discourse? The author divides the trajectory of Christianity in Indonesia in this paper using phobia theory and religious freedom to describe the case of Christianophobia in Indonesia. We explain how phobias are practiced in the secular democratic nation-state of Indonesia, drawing on Marks' phobia and Lock's legacy of religious freedom. The approach is phenomenological and the method is qualitative-exploratory. According to the findings of this study, Christianophobia has significantly harmed religious harmony and diversity in Indonesia. This is demonstrated by the phenomenon of mutual distrust of Christianity among Indonesian Muslims. To face the threat of division caused by Christianophobia, present Christianity as a means of defending nationalism and multiculturalism in Indonesia.

Keywords: Christianophobia, diversity, multiculturalism, religious freedom

LASTOVO IN THE STARS FESTIVAL AS A FORM OF MODERN TOURIST EXPERIENCE

Renata Relja

University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Department of Sociology, Split, Croatia, ORCID 0000-0002-5684-4558

Tea Gutović

University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Department of Sociology, Split, Croatia, ORCID 0000-0003-0713-4610

Ante Kljenak

University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Department of Sociology, Split, Croatia

ABSTRACT

Today, selective tourism is increasingly recognized as environmentally conscious, socially responsible, culturally original, market competitive and economically profitable. In this sense, the subject of our research is focused on the analysis of the creation and implementation of the Lastovo in the Stars festival project from November 2017 to June 2019, through the activities of the Kontrast association. A case study was chosen as the research strategy, as well as the application of a mixed methodology. Research methods were observation with participation, semi-structured interviews, and survey research. The survey questionnaire was conducted in the period from the beginning of November 2019 to the end of January 2020 and covered 113 visitors to the Festival. The research assumed: the Lastovo Festival in the Stars is precisely where 'new' tourists with a 'new' tourist culture come because of their vacation in an isolated and clean location that is not overcrowded with tourists with an aspiration for an active vacation; visitors recognize the ecological implications of the Festival and act in accordance with them; they are satisfied with the various elements of the Festival and the tourist offer of the island of Lastovo and are of the opinion that the tourism of Lastovo should be developed in accordance with sustainable development. The results of the research confirmed the initial research assumptions, which justified the need and expediency of further developing the concept of a sustainable selective form of tourism applicable both to the island of Lastovo and to other similar areas in the context of developing selective forms of tourism that offer a different direction of development and tourist experiences.

Keywords: case study, festival, Lastovo, selective form of tourism, sustainability

1. INTRODUCTION

The subject of this paper is the presentation and analysis of the development and implementation of the *Lastovo in the Stars* festival as a selective form of tourism, which is held on the island of Lastovo, in Croatia, from its beginning to its end after being held for two years. After its first edition in 2018, the festival was awarded the award for the "best new festival" in Croatia. Within the subject of research, there is an abundance of life situations that can be called practical sociology in one phrase. The moment the idea of organizing a festival begins, the process of sociological imagination begins, and different contexts and challenges that sociology as a discipline can objectively observe begin to "stick" to the idea. During the development of the project, it was

necessary to solve several problems, starting with overcoming the distance and just accessing the island and the island community in the context of solving potential issues, problems, and shortcomings. The project further focused on the development of tourism and awareness of deliberately provoking tourist implications, both for the island itself and for the local population. In the end, it was necessary to become aware of the balancing between all elements and the island community itself and tourism in a broader sense. A logical solution was imposed through the promotion of a selective form of tourism.

The aim of the research, i.e., the project itself, is to conduct a sociological investigation of all relevant factors in the context of the development of the festival. The paper analyzes tourism as a mass phenomenon as well as selective forms of tourism. It points to the emergence of new tourists who opt for different tourist experiences in different locations than the mass ones. The empirical part of the work is focused on the ethnography of the development and implementation of the festival *Lastovo in the Stars*.

2. THEORY

Currently, the most prominent definition of tourism is that of the World Tourism Organization (WTO), for which: "Tourism (is) a set of relationships resulting from the temporary movement of people. Tourists are travelers who stay for a limited time, but more than twenty-four hours, in one or more places, different from their usual environment" [1]. This definition reflects the conditions in which tourism develops and how it is understood by wider circles. The center of interest is the tourist, that is, the visitor. However, Dulčić believes that tourism, like any social concept, can be more precisely defined according to its individual, special and general aspects. The individual aspect starts from the human traveler who, while traveling and staying outside his domicile, is called, and understood as a tourist. The special definition of the term "tourism" is defined at the level of some specific form, also separated according to some criteria, for example, domestic, foreign, nautical, etc. tourism. Generality means understanding tourism as a global phenomenon, the dimensions of which are of such a scale that they give an essential feature to contemporary civilizational trends, i.e., tourism is one of the general features of the time in which we live [2]. Today, mass (and uniformed) tourism is the prevailing and dominating category and a synthetic type of modern tourism, which, by its social-economic and spatial-ecological features, determines and defines this phenomenon in everything. Due to its meaning and spatial and temporal concentration, mass tourism is sometimes called "total", traditional, industrial and "big tourism" [3]. Tourism in general, including mass tourism, "is a layered and rich mosaic of social and economic existence". It is known that it is precisely in tourism that the theoretical legitimacy is confirmed in the best way, that every positive tourism function carries and causes within itself the germ or result of one or more negative functions". The author Young emphasizes its function of revitalizing man and his environment as a fundamental positive characteristic of mass tourism. At the same time, this same tourism remains uniform and unbalanced in the context of tourist supply and demand. While tourism is a factor of socialization, today it often plays the role of "desocialization and dehumanization of human values and positive traditions." It became "a human blessing, but also an ever-increasing scourge and curse" [3].

Jadrešić emphasizes that we need an innovative approach and a new philosophy of "today's tourism for tomorrow's tourism". About the negative aspects of mass tourism, today we need tourism that is in the function of man and for man. This form of tourism is called by various schools and their followers by various names because it is both selective and sustainable and responsible, tolerable, alternative, special, new, and modern. Regardless of the versions and its essential and non-essential

elements of specificity and justification, according to its essence, structure, being and manifestations it is (or should be) a counterweight, i.e., an antonym or antipode to the prevailing one, which we call mass, industrial or uniform [3]. Geić believes that this innovative approach and philosophy comes in the form of selective tourism, which "represents a kind of answer to the problems in modern tourism caused by mass "hard" tourism and its infrastructure. Contemporary theoreticians of tourism find the answer precisely in the development of alternative (selective) forms of "soft" tourism, i.e., trips that are not mass, schematic and impersonal" [4]. Kombol defines selective tourism as "the organization of different forms of tourism aligned with the natural and social values of the local community that enable guests and hosts to enjoy positive and valuable interactions of mutual experience" [4]; while Dujmović points out that "selective forms of tourism are characterized by a qualitative departure from mass tourism, which promotes socially just forms of tourism, which meet the needs of tourists to engage in forms of behavior that, in the best case, can be justified as socially responsible" [5].

Luković points out that it is known that in tourism demand drives supply, and accordingly the appearance of a new selective type of tourism is conditioned by the appearance of some additional demand that is new in form and motive [6]. Therefore, the range of tourism has not only expanded and multiplied, but has imaginatively and intelligently mixed culture, sport, adventure, transgression, religion, the search for meaning, nature, and so on, which not only broadened the view of tourists, but it has also already become transversal to many other social and cultural practices [1]. Following the development of tourism, a new form of tourist culture is developing. "The new culture of tourism includes redefining the tourist experience and experience and dealing with the changing culture of the tourism industry itself" [7]. Accordingly, increased people are moving from one static and stereotyped notion of tourist enjoyment to a plurality of motivations, goals, time, and modalities that tend to personalize and segment a thousand tourisms imaginable in society [1]. Apart from the standard tourist motives, modern tourists are also attracted by many others such as: "escape from noise and pollution, escape from the monotony of everyday life, physical rest and recovery of fitness, communication with other people, discovery of other places, discovery of oneself, experience of another country, hanging out with friends and relatives, adventure, social prestige and the like" [8].

2.1. Tourism of Events and Festivals

Until recently, the organization of events functioned as part of the entire tourism industry [9]. Events represent an essential element of the tourist product and greatly influence the increase in tourist traffic and the extension of the tourist season. It has been shown that events shape the image and brand of a destination and therefore can have both a negative and a positive impact [10].

Various festivals stand out as one of the events that really create the image of the destination. Festivals arise because of the search for rest and entertainment, and the ways in which this need is satisfied are as diverse as the markets that seek satisfaction. In recent times, the number of festivals around the world has increased because of the recognition of their "importance to tourism, branding and economic development". Festivals have multiple roles in society and can be organized to bring a positive economic impact, a competitive advantage they give to a destination or to address social goals. Festival studies have emerged in a wide range of disciplines. We can define them as "short-term, recurring, publicly available events that usually celebrate and/or perform certain elements of culture that are important to the place in which they are held or to the community that holds them; which provide opportunities for recreation and entertainment; and which encourage a sense of belonging and community" [11]. Also, according to Preston, "festivals serve not only to physically

enable social interaction but have always been a place where people share common and similar experiences, thus providing a good opportunity for interpersonal acquaintance" [12]. According to Richards, "big festivals and special events are attractive in terms of the basic desire of most people to become part of the event, to be present as participants or witnesses and thus become part of history, as a means of achieving a kind of immortality" [13] Festivals in themselves represent uniqueness and authenticity, offer hospitality and accessibility, and offer themes and symbols for participants and spectators [14].

2.2. The Island of Lastovo as a Tourist Destination

The island Lastovo, with an area of 46.9 square kilometers, length of 11 km and width of about 6.5 km, belongs to the group of South Dalmatian islands and is the fourteenth largest island on the Adriatic coast. Together with the associated smaller islands, it forms the "Lastovo Archipelago", which includes 46 islands, islets and rocks and covers an area of 56.2 square km. It is located south of the island of Korčula, which makes it Croatian southernmost and most outlying inhabited island [15]. Tourism on Lastovo began to develop more intensively after 1988, when the ban on the arrival of foreigners to the island was eased. Today, the island of Lastovo offers a number of opportunities for a quality vacation. In addition to nautical tourism and enjoying the sun and sea, free time can also be used for active vacations and exploration of the island, i.e., its natural and cultural beauties. Pedestrian and bicycle paths make up a network of more than two hundred kilometers. The peak Sozanj, located at 231 meters above sea level, is the control point of the Croatian Mountaineering Association. The educational trail "*Through the present to the past*" passes through important habitats rich in plant and animal species, and the indented coast and hidden coves that are difficult to reach from the mainland can be explored with the help of kayaks, sups, or pedal boats. Diving clubs make it possible to explore Lastovo's undersea, and hunting tourism is also developing, i.e., with appropriate documents, recreational and sport fishing. Lastovo is also proud of its gastronomy, which is based on its natural resources. Lastovo gastronomy is known for its rich offer of fish, crabs and molluscs, vegetables grown in ecological conditions, as well as olive oil and Lastovo wines. There are many taverns, rural households, and wineries where visitors can enjoy themselves. The island also offers a diverse range of accommodation, from private renters, hotels, campsites, and even a lighthouse [16].

3. MATERIALS AND METHODS

The experience of creating the project *Lastovo in the Stars* from the initial idea to the final realization results in a lot of research material in which various interdisciplinary concepts are incorporated, from sociological, psychological, economic, etc. The subject of this research is the development of the project *Lastovo in the Stars* as well as the context of its creation, therefore as research strategy selected case analysis (case study). Considering the subject of the research as well as the fact that one of the authors of the paper is also the initiator of the researched project, an ethnographic research approach was used. Ethnography is useful for producing detailed insights into the peculiarities of social interactions, and ethnographic data is important for understanding basic human values, determining the direction of social change, and predicting future trends [17]. This paper will describe in detail the beginning, development, and implementation of *the Lastovo in the Stars* project. The first research method, at the same time dominant in ethnographic research, is observation with participation, and it is based on many notes that the authors made from the beginning of the development of the project. Based on these notes, as well as secondary material, the beginning, foundation, and other activities of the Association Kontrast as the holder of this

project are described in detail. In addition, semi-structured interviews were conducted with two members of the association, also the organizers of the festival. All respondents were informed about the objectives of the research and the confidentiality of the data in connection with the conduct of the interview. At the same time, the names that appear in the text are published with the consent of the respondents who have given their informed consent. Consent was obtained for all obtained audio material and photographs that were stored in the research archive. All transcripts used are also in the researcher's archive. The paper also presents certain posts on social networks collected through the activity of the association, all with the aim of a better and more comprehensive presentation of the idea, development, and realization of the project.

In addition to the interviews, the data was also collected through a survey conducted online in the period from the beginning of November 2019 to the end of January 2020. The sample consisted of visitors to the festival *Lastovo in the Stars* (N=113). With the help of a survey, data was collected and analyzed on the socio-demographic characteristics of visitors, as well as a series of attitudes and opinions related to the festival and the island of Lastovo. Before the very beginning, the purpose of conducting the survey was explained to the respondents in writing, and the anonymity of the given data was emphasized. The obtained data were statistically processed in the SPSS 22 software. The research started from several hypotheses:

- **H0** Visitors came to the festival mostly for vacation in an isolated and clean location that is not overcrowded with tourists, and to strive for an active vacation.
- **H1** "New" tourists with a "new" tourist culture described in the theoretical part of the paper come to the festival *Lastovo in the Stars*.
- **H2** Visitors have recognized the ecological implications of the festival and it is not a problem for them to act in accordance with them.
- **H3** Visitors are satisfied with the various elements of the festival as well as with the tourist offer on the island of Lastovo and are of the opinion that tourism in Lastovo should be developed in accordance with sustainable development.

4. RESULTS AND DISCUSSION

4.1. Group Formation and Management

The fundamental thought guiding the organization of the *Lastovo in the Stars* festival was ecological in nature; the islands should be protected from any pollution; therefore, this manifestation should leave as small ecological footprint as possible. Rather, this event should serve as a platform to raise environmental awareness. In addition, the personal motives of one of the authors, Ante Kljenak, were present from his early youth, he wanted to participate in the organization of the festival and experience firsthand the "behind the scenes" process of designing from idea to realization. The idea was to create a festival that would be different from the conventional concept of a festival of any character - be it music, cultural, educational, food, film, etc. Along with educations, presentations, and lectures, we tried to reach the consciousness of every individual and it was an opportunity for exchange of experiences of all age categories and new friendships and new skills. In addition, the idea of the festival is that all this should be accompanied by musical content, as an element of entertainment. The main motivational message of the group of enthusiasts who set out to implement the festival project was created from the idea itself, which reads: "If the children from Lastovo eagerly await the next edition of this festival, then we have succeeded in our idea". However, every creative process requires some problems and obstacles that the organizers encounter in the first steps of organizing the festival.

To put their idea into action and a concrete project, the initiators needed a legal entity. That is why

the Kontrast Association was founded. The first goal of the newly formed association was to organize a festival on the most remote inhabited island in Croatia, which was obviously not a simple goal and task. A festival of this format requires a larger team of people. At the initiative of one of the authors, several other residents of Lastovo joined the work, sharing the vision and ambition to realize this idea.

Due to the inclusion of several new members in the organizational stages of the festival project, the association can be seen as a social group with a specific goal. Studies conducted by B. W. Tuckman in 1965, which can still be applied today, showed that groups usually go through five defined stages of development: formation, conflicts, norming, work, and dissolution [18]. The members of the association were chosen primarily based on trust, and then because of certain preferences, skills, and knowledge of each individual member for a certain aspect of the organization of this type of event. The fact that the formed group of people was not a priori a group of best friends, but a group of acquaintances working on a common project, manifested itself in both positive and negative effects. In order for team communication to be successful, Hofstede believes that intercultural skills should be developed, which include the ability to: "express respect, not express condemnation, accept the fact that everyone's knowledge and perception are relative, show compassion, adapt, allow everyone to participate in the discussion and accept uncertainty (of different interpretations)" [18].

P1 – member of the association: *From the beginning, I saw my role as advisory and supervisory. Those two things, I thought, were crucial for me to do, to be someone who would have that distance and be able to correct some things when hot heads might get carried away. On the other hand, I think that we certainly did not do the same amount of work, me or, for example, you, M., or A. Your duties were certainly the biggest in relation to that project, while I, D. and K. did support, in my opinion.*

4.2. Organizational Steps and Procedures

The aim of the festival was to create an ecologically oriented, interdisciplinary event that will serve as a platform for various cultural, artistic, recreational, and educational practices. The purpose of the festival was that the realized manifestation serves primarily in the development of ecological awareness of all involved. Also, that by its example it encourages and inspires individuals, associations, initiatives, and societies in positive changes. All planned events take place on the side of the island where Lastovo is located, so the festival represented a wonderful opportunity for a kind of revival, revitalization, and contribution to that locality.

The next step involved solving the issue of accommodation for festival visitors. Namely, the island of Lastovo, as part of the Lastovo Islands Nature Park, implements specific measures for the protection and preservation of nature. Camping 'in the wild' is completely prohibited, and the place Uble does not have enough accommodation capacity for many visitors. As a solution, the opening of a new camp in private ownership appeared, which turned out to be more than sufficient for all the needs of the *Lastovo in the Stars* festival. After determining the purpose and location of the festival, the theme crystallized by itself. In the pine forest, under the starry sky, man enjoys peace and the moment. Soon after, the festival logo was perfected:

Picture 1. Logo of the Lastovo in the Stars festival

Source: personal archive of researchers

The details of the timing of the event were meticulously planned, with the first observed variable in making the decision being another festival on the same island. Namely, the island of Lastovo is the most distant inhabited island and is not so well connected to the mainland, therefore the assumption is that visitors strictly plan their trip to Lastovo and it rarely happens spontaneously. By leaving a time gap between the two festivals, we offer visitors the opportunity to plan which period is more suitable for them to visit the island or the festival they prefer to visit. In addition, the peak of the season on the island of Lastovo is July and August, while in the other months there are still not many tourists or events on the island. Therefore, the month of June seemed like an ideal period when festival events can also be used to extend the tourist season. The final dates of the first edition of the festival in 2018 were from June 22nd to 25th, while the festival in 2019 lasted from June 20th to 25th.

The next phase of the festival project included networking with key actors, where the goal was to achieve partnerships and collaborations, attract donors and sponsors, and at the same time build marketing that will attract visitors. This is also articulated as the biggest challenge of organizing a new event. The goal was to connect with associations, initiatives, and entities throughout the Republic of Croatia, not limited to the local area. With the collected support of other associations and local companies and the local government, the project could continue.

P2 – member of the association: *We were lucky enough to have support from the local government, not financial but at least on paper, and it helped us in some matters.*

It should be emphasized that the biggest tailwind was precisely friends and acquaintances who also have a number of different acquaintances, share the ambition and are available. This is the power of networking and shared vision. These are human resources that are important and without which nothing would be possible, neither in the planning process nor in the implementation process. The networking of all the initial six team members resulted in the involvement of a total of 50 volunteers in the final realization of the festival. In the same way, the inhabitants of the Lastovo area were directly and indirectly involved in the organization of the festival itself. Several people were available at any time of the day, which meant a lot of support and a sense of acceptance from the local population.

Today, the Internet is the medium that people consume the most, and social networks provide the possibility of free advertising. The *Lastovo in the Stars* page was created on the social network Facebook, which will become the main tool for attracting potential visitors or those who sympathize and support the entire project.

Picture 2. Posts on social networks (Facebook)

Source: personal archive of researchers

The next step was to create an event, an official event on Facebook, where you can react and respond to the published event in three ways: "I'm coming"; "I'm interested" and "I'm not interested". This is also one of the key moments in marketing, because for the first time a response is received from potential visitors, that is, their interest is shown. In addition to Facebook and Instagram, some other advertising methods were also used to create publicity, such as project website, partner websites, internet articles. In a slightly later phase of the project, posters, flyers, and accreditations for visitors were created. Promotional parties and get-togethers were also organized in several locations (Lastovo, Split, Šibenik, Rijeka, Dubrovnik, Korčula).

The realization of the first edition of the festival showed that most of the elements were successfully planned, while some elements needed serious work. Despite the planning, the first edition of the festival was marked by frequent improvisation, which was to be expected considering the complexity of the festival and organization. The most improvisation was with the personnel and location elements – the organizational team and volunteers faced various challenges, mostly due to the multiple festival locations that had to be managed. Communication and organization of teamwork required improvement. Also, the first edition of the festival showed that visitors should be more clearly and thoroughly informed about the development of individual festival content. Communication and cooperation with the hosts of the camp was much better in the second edition, considering that this link proved to be the weakest in the first edition of the festival. Thus, the first edition of the festival provided a considerable experience, due to which the realization of the second edition took place simply and routinely.

4.3. Festival's Evaluation and Outcomes

The evaluation of the *Lastovo in the Stars* festival was conducted after the realization of two editions of the festival, and it was evaluated by those for whom the festival was intended - festival visitors. Through twenty-nine questions, visitors had the opportunity to evaluate several elements of the festival, including design, implementation, and content. Some questions refer to the outcomes of the festival as a manifestation that seeks to raise environmental awareness among the ubiquitous, while in some open-ended questions visitors had the opportunity to send (constructive) criticism or praise to a certain segment of the festival. Certain questions indicate (dis)satisfaction with the touristic aspects of the festival and the island of Lastovo and provide the opinion of the respondents in the context of the direction of tourism development for the island of Lastovo. The goal of the survey part of the research was to examine the attitudes and opinions of festival visitors. The construction of the questionnaire included four key variables:

- *socio-demographic variables* - questions about gender, age, place of current residence, achieved level of education and current occupation.
- *tourism* - questions about general attendance of festivals, past visits to Lastovo, accommodation in Lastovo, satisfaction with services in Lastovo, preferred direction of tourism development in Lastovo and activities during stay in Lastovo.
- *information and motivation* - ways of informing about the festival and individual motivation for visiting.
- *satisfaction with the festival* - questions about satisfaction with the program, location, marketing, staff, financial aspects and overall satisfaction with the festival, recommendations and return to the festival.

The survey questionnaire was conducted at the beginning of December 2019, and the survey included 113 respondents. This research method was used exclusively for the purpose of describing the attitudes and opinions of visitors in relation to satisfaction with festival elements, information

and motivation, touristic aspects, and sociodemographic profiling of visitors.

70 (61.9%) women and 43 (38.1%) men participated in the questionnaire. In relation to age, the sample was stratified into five age categories. Most respondents (39.8%) are within the age group between 25-29s, while 41.6% of respondents are over 29 years old. 25.7% completed high school, 39.8% completed graduate studies, and 28.3% completed professional studies. 5.3% of respondents achieved a scientific degree of education. Most respondents (45.1%) live in Split and its surroundings, followed by Zagreb and its surroundings (19.5%), Rijeka and its surroundings (9.7%) and Šibenik and its surroundings (3.5%). Under the category 'other', we included respondents from abroad (Serbia, BiH, Sweden) and cities such as Pula, Dubrovnik, Zadar, Korčula and Knin, where 18.6% of respondents currently reside. More than half of respondents (66.4%) are employed, 15.9% study, and 8.8% study and work at the same time.

All respondents who took part in the survey are also visitors to the *Lastovo in the Stars* festival. Of the total number of respondents, 33.6% visited both editions of the festival, 28.3% visited only the 2018 edition, and 38.1% only the 2019 edition. 32.7% of respondents visit festivals once a year, 31.0% twice, and 16.8% three times a year. When asked about previous visits to Lastovo, 36.3% of respondents had been to the island once, 18.6% another time, and 45.1% had visited Lastovo more than twice.

Respondents found out about the festival mostly through recommendations from acquaintances or friends (49.6%), and slightly less through the social network Facebook (45.1%). Only 1.8% of respondents found out about the festival through the official website, while 3.5% of respondents found out about the festival through other media such as internet articles, radio, posters or flyers. The motivation for coming to the festival for the largest number of respondents (85.8%) was the natural beauty of the island, followed immediately by vacation in an isolated location (78.8%). Musical content motivated 55.8% of respondents, workshops, and lectures 19.5% of them, and the opportunity to learn about local culture attracted 17.7% of respondents. Gastronomy and oenology motivated 14.2% of respondents, while the same percentage of respondents came professionally, as a musician or workshop leader.

Swimming or sunbathing (93.8%) and attending musical performances (84.1%) lead the way among the activities that respondents engaged in during their stay at the festival. A significant percentage of the respondents visited the island of Lastovo (61.9%), and more than half of the respondents walked or cycled around the island (54.0%). Slightly fewer respondents participated in workshops (33.6%), and the least of them visited the cultural monuments of the island of Lastovo (15.0%).

75.2% of respondents were satisfied with the variety of programs, and 77% of respondents were satisfied with the quality of the entire program. 71.6% are satisfied with the workshops, and 70.8% of respondents share their satisfaction with lectures and presentations. The music program was satisfying for 54% of respondents, while the biggest expressed dissatisfaction was with the same element, slightly more than 17%. The overall atmosphere was satisfactory for 85% of respondents. The survey shows that 85.8% of respondents are satisfied with marketing, 77.9% with the festival's official website, and slightly more than 60% with posters and flyers. Most of the respondents (88.5%) are satisfied with the organizers and volunteers, and slightly less (76.1%) with the hosts of the camp, with whom there is also a slight dissatisfaction. More than 90% of respondents were satisfied with kindness, hospitality, and willingness to help, and a slightly smaller percentage (83%) of respondents were satisfied with the speed of reaction in certain situations. From the results, we can conclude that the festival was financially extremely affordable, as 80% of respondents were generally satisfied with the prices of tickets, overnight stays and drinks at the Youth Center. The element that shows a degree of dissatisfaction (19.5%) is the element of the cost of boat

transportation, which is a problem for visitors when it comes to the island of Lastovo.

From the results, we can see that 76.1% of respondents agreed with the statement "*the festival environment motivated me to be careful, pay attention and dispose of the waste I generated*", which gives us an insight that there was room for progress in terms of environmental action and awareness festival visitors. The statement "*it would not be a problem for me to have my own glass and take care of it, knowing that in this way I minimize the harmful impact of my stay in nature on the environment*" met with the complete agreement of more than 83% of respondents, and with the statement "*I would support the festival's initiative to eliminate disposable plastic*" 85% of respondents completely agreed. From the above, we can conclude that it is not a problem for the respondents to act in terms of ecological progress, on the contrary, they support initiatives such as this festival that strive to eliminate single-use plastics.

In general, 85.8% of respondents were satisfied with the festival, while 4.4% were dissatisfied. This festival would be recommended by 77.9% of respondents, while 85.9% of respondents would or very likely return to it. 0.9% of the respondents think that Lastovo needs a lot more tourists, hotels, apartments and tourist and hospitality facilities. Furthermore, 56.5% of respondents believe that the number of tourists should increase, but tourism should remain in harmony with nature and sustainable development.

We can say that for most respondents, going to the festival was not their first encounter with the island of Lastovo, and they already perceive this island as a place of perfect vacation, a small paradise on earth, where they can enjoy complete peace, quiet and preserved natural blessings. The respondents are middle-aged, mostly students, highly educated and employed, so we can conclude that there is a tendency among them to vacation precisely in non-commercial, isolated areas such as Lastovo. The concept, design and content of the festival met the expectations of all present, of course with various possibilities for improving the content and some logistical moments that would make this festival even better. Furthermore, it can be concluded that the respondents perceived the importance of ecological implications by coming to Lastovo. The question remains whether this is because of Lastovo itself, which a priori with its natural mysteries seems to make everyone present aware of the importance of preserving nature, or because of the festival's initiative to emphasize the same importance and actions in terms of sustainability. In any case, the respondents support environmental initiatives and have no problem acting in accordance with them.

From the tourist point of view, the respondents who participated in this research are festival visitors, who behave, observe, and experience the island as tourists. The profile of these tourists can fit into the already mentioned concept of *post tourists*, i.e., new tourists who are looking for an active vacation. They come for the natural beauty while at the same time looking for a series of activities that will complete the experience of a quality vacation. In addition to participating in various daily workshops of the festival, most respondents actively toured the island of Lastovo, hiked and cycled. The element of the offer of recreational facilities on the island did not fully satisfy the respondents, which confirms the fact that this type of tourist is looking for recreation, an active holiday, and a different experience from classic, mass forms of tourism. Accordingly, more than half of the respondents are of the opinion that Lastovo should be developed in the direction of sustainable tourism that is in harmony with the natural and cultural heritage.

Overall, the idea and implementation of the *Lastovo in the Stars* festival satisfied everyone present and certainly provided a new, rich, and different experience. We can say that regardless of the implementation of individual elements, the visitors recognized and supported the purpose of this project. Regardless of the slow and expensive ferries, most respondents would return to the festival again and of course recommend it to their friends or acquaintances.

5. CONCLUSIONS

Interactions, relationships, and actions within the *Lastovo in the Stars* festival project are described through the development of the group and the experience of working in the group, as well as through networking with different individuals, associations, and initiatives for the purpose of developing this project. Ways of project creation and brand creation, public relations, advertising, and publicity provided various sociological insights into the relationship between ideas and audience (society). Placing the idea of a 'different' festival on a market full of commercial and mass events, and the exceptional support and interest of the audience for it, leads to certain conclusions about the state and needs of human society. Also, the sociology and ethnographic approach enabled us to objectively see the relationship between ideas - the local area and the population, providing insights into the possibilities, needs and demands of the local community, respecting spatial factors and laws. The creation of an event that provokes tourist movements in a certain destination is a topic that is included in the subject of macro sociology.

We can certainly see the *Lastovo in the Stars* festival as a form of selective tourism. This is the event that was the motive for coming to the island of Lastovo, and which resulted in improved and increased tourist visits (in the pre-season) and additional economic contribution. The festival, observed in the category of tourism, was based on a reasonable program selection, responsible behavior of all participants, on the ecological, sociocultural, and economic principles of balanced development.

The hypothesis with which we assumed that the visitors came to the festival to relax in an isolated and clean location that is not overcrowded with tourists, and that they strive for an active vacation, was confirmed. Therefore, visitors are characterized by a more selective choice of destination, and they pay great attention to authentic experiences and new life experiences. The next confirmed hypothesis is that the visitors recognized the ecological implications of the festival and that it is not a problem for them to act in accordance with them. Visitors are sensitive to the preservation of the destination's environment and are willing to actively participate in various environmental actions. The hypothesis about visitors' satisfaction with the elements of the festival was also confirmed, which also implies its rich content. This tells us about tourists who strive not only to have fun, but also to explore, participate, discover, and educate. Also, the last confirmed hypothesis refers to the tourism development of the island of Lastovo. Most visitors believe that tourism in Lastovo should be developed in accordance with sustainable development. So, in addition to an active vacation, a tourist destination like Lastovo should remain faithful to its cultural tradition, preserve the original beauty of nature, social peculiarities and values, and changes must not take place to the detriment of the above.

This festival is an example of a positive practice that started with an idea and was based on the ambition of a few people and managed to be realized despite numerous obstacles and insurmountable problems. Its further development, and therefore a broader impact on the local area and community, can grow into a high-quality and strong initiative that could be part of the creation of local politics and influence decision-making essential for the sustainable development of the island of Lastovo. The festival will be remembered as an example of perspective and possibilities for positive changes, and thus this project has a solid foundation in the collective memory, so that one day a new initiative, idea and content that changes society for the better will be launched again.

REFERENCES

[1]. F. Šuran, *Slobodno vrijeme, putovanje i turizam: sociološki pristup*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, 2016.

- [2]. A. Dulčić and L. Petrić, *Upravljanje razvojem turizma*, Zagreb: Mate 2001.
- [3]. V. Jadrešić, *Janusovo lice turizma: od masovnog do selektivno-održivog turizma*. Zagreb, 2010.
- [4]. S. Geić, *Menadžment selektivnih oblika turizma*. Split: Sveučilišni studijski centar za stručne studije, 2011.
- [5]. M. Dujmović, "Komercijalizacija kulturne baštine u turizmu," *Socijalna ekologija*, vol. 28, pp. 145-161, 2019.
- [6]. T. Luković, "Selektivni turizam, hir ili znanstveno-istraživačka potreba," *Acta turistica nova*, vol. 2, pp. 51-74, 2008.
- [7]. J. Gržinić and V. Bevanda, *Suvremeni trendovi u turizmu*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, 2014.
- [8]. N. Vidak and J. Sindik, "Pravci razvoja suvremenog turizma – pretpostavke za održivi turizam u Hrvatskoj," *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru*, vol. 9, pp. 295-302, 2015.
- [9]. D. Gračan and A. Rudančić-Lugarić, "Konkurentnost turističke destinacije – studija slučaja (case study) Riječki karneval," *Ekonomski vjesnik*, vol. 26, pp. 271-281, 2013.
- [10]. V. Vrtiprah and S. Sentić, "Događaji u funkciji boljeg plasmana turističke destinacije, primjer Dubrovnika," *Ekonomska misao i praksa*, vol. 1, pp. 267-284, 2018.
- [11]. J. Mair, *The Routledge Handbook of Festivals*, 1st ed., London: Routledge, 2018.
- [12]. C.A. Preston, *Event marketing*, 2nd ed., New Jersey: John Wiley & Sons Berivoje, 2012.
- [13]. B. Richards, *Marketing turističkih atrakcija, festivala i posebnih događanja*, Zagreb: Potecon, 1997.
- [14]. L. Fjell, "Suvremeni festivali: polifonija glasova i neki novi čimbenici," *Studia ethnologica Croatia*, vol. 19, pp. 129-147, 2007.
- [15]. A. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*, Matica Hrvatska Lastovo, 2001.
- [16]. (2022) Nature Park Lastovo website. [Online]. Available: <http://pp-lastovo.hr/>
- [17]. R. Relja, "Suvremena etnografija kao integrativni metodološki pristup: teorijsko-metodološki doprinosi socio-kulturološkim istraživanjima," *Godišnjak Titius*, vol. 2, pp. 119-134, 2009.
- [18]. L. Van Der Wagen and R.B. Carlos, *Event Management, Upravljanje događanjima za turistička, kulturna, poslovna i sportska događanja*, Mate d.o.o., Zagreb, 2008.

REVISITING THE EFFECT OF CONSTRUCTIVIST APPROACH ON ACADEMIC ACHIEVEMENT IN MATHEMATICS: A MIXED-META RESEARCH STUDY

Yunus Doğan

Fırat University, ORCID: 0000-0002-5038-3404

Veli Batdı

Gaziantep University, ORCID: 0000-0002-7402-3251

Nalan Mert Yüksel

Gaziantep University Graduate School of Educational Sciences

ABSTRACT

The constructivist approach to education has been influential in contemporary design of our learning environments for more than half a century now. The approach underpins various learner-centered teaching methods and techniques in contrast to conventional educational. The evidence-based research on its general effects on individuals' learning is fully-fledged. However, there are but a few research synthesis on its effects on achievement in Math classes, particularly in Turkey. Thus, the main purpose of this research is to examine the effect size on academic achievement in educational environments designed using the constructivist approach. The present research synthesis has been planned to be conducted with a rather novel approach to mixed method research, which is a mixed-meta approach. This method includes both a quantitative meta-analysis of relevant studies and a qualitative meta-thematic analysis based on a document analysis. While the meta-analysis comprises of 19 research studies conducted on the subject in question, the meta-thematic analysis includes 7 relevant qualitative studies with participants' views about the effectiveness of the approach in Mathematics. As a result of the meta-analysis, it was determined that the constructivist implementations has an overall effect size of $g = 0.80$, which means a quite large effect on academic achievement. As a result of the questioning of this study with the meta-thematic analysis of the constructivist approach, results containing various themes were obtained. The study provides insights into the effectiveness of the constructivist approach on learning outcomes of Math classes with implications and future research directions.

Keywords: constructivist approach, Mathematics, meta-analysis, meta-thematic analysis, mixed-meta research

1. INTRODUCTION

Constructivism is a philosophy that has guided education in recent years. Changes and developments in many areas that can come to mind also affect and direct the field of education. The reason why it is preferred in education is that it is no longer useful to obtain information ready-made in the developing world. These changes in education, like all countries in the world, were followed by Turkey. The program, which was based on the behavioral approach in the education programs of 2005-2006, left its place to the constructivist approach and was prepared in a way that was based on the constructivist approach. The aim of the Turkish education system today is to raise a generation who can easily adapt to changing conditions, who are not afraid of innovations and changing conditions, who do not receive information directly, but who can reveal it by thinking, researching and producing (MEB, 2011). The basis of the constructivist learning-teaching approach

can be traced back to the philosophers -Socrates, Plato and Aristotle- who advocate the idea that "Knowledge is only what we perceive". However, it was Giambattista Vico, an 18th century philosopher who brought constructivism to education and advocated the idea that "Knowledge occurs as a product of activities or operations done in the world" (Lüle Mert, 2018). Later on, Immanuel Kant developed the ideas put forward by Vico and stated that the individual does not receive information passively while learning takes place. He stated that the learner is active during learning and makes the newly learned information permanent as a result of associating it with their old learning (Özden, 2010). The constructivist approach gained an important place in the education system in the 20th century and continued to develop thanks to Piaget, Vygotsky, Ausubel, Bruner, Von Glasersfeld and John Dewey (Önen, 2005). According to the constructivist approach, knowledge is directly related to the past experiences, experiences and attitudes of the learner. Advocates of this approach are more concerned with how an individual learns, rather than what is taught. The learner needs their experience to make sense of the information by associating it with their prior learning. Therefore, the learning outcome can be either positive or negative. Considering all these, knowledge is specific to the individual, that is, it is subjective, not objective. The individual thinks, interprets and interprets the newly encountered information according to his previous experiences; so it now belongs to that individual (Özden, 2010). For this reason, this approach is not the accumulation of knowledge and the memorization of it by reading; It is an approach that includes high-level cognitive skills consisting of thinking, creating, interpreting, that is, analysis, synthesis and evaluation (Karatay, 2010).

The traditional learning environment and the constructivist learning environment can be compared as follows: In the constructivist learning environment, knowledge has personal meaning and is subjective; In traditional learning, knowledge is objective independent of the learner and given by the instructor. While the learner in the constructivist learning environment creates his own knowledge based on his experiences; In traditional learning, the learners' acquisition of information depends on the teacher's ability to explain the information they hear or see well. In constructivist learning, students are successful when they comprehend and express knowledge, whereas in traditional learning, success occurs when they can repeat the taught information well. There are three known variants of the constructivist approach. These are cognitive constructivism, social constructivism, and radical constructivism. Piaget was the pioneer of cognitive constructivism. Piaget emphasized the process in learning. It defends the idea that the learner acquires knowledge through assimilation and adaptation. He explains this thought with the concepts of assimilation, harmony and balance. The individual is in a cognitive balance until he encounters information that he has not encountered before, but when he encounters it, the cognitive balance is disturbed. Everything in nature wants to be in balance. For this reason, the learner assimilates the newly encountered information and adapts to it. When the information is assimilated by the learner and the cognitive balance is reached, new information is learned. If the information cannot be assimilated, imbalance is seen and cognition works to make a new regulation until it reaches balance (Koç & Demirel, 2004). According to the cognitive constructivism theory, the characteristics of individuals' developmental periods affect learning, the learner comprehends the facts he encounters in life with experiences and cognitive competence; since knowledge is the product of an individual's intelligence, and a clear answer cannot be reached about its reality. According to Vygotsky, who forms the basis of social constructivism, learning takes place in the environment of social interaction. The learner constructs the newly encountered knowledge with the beliefs and thoughts of the social environment. If the learner is in the center and active position in this theory, the teacher

should be in a position to support the process (Koç & Demirel, 2004). Özden (2010) states that social constructivists defend the following views based on Vygotsky's theory:

- Learning and development is a social interaction.
- The teacher plays a role in helping the student's learning process.
- Learners should be provided with activities and interactions together. Learners internalize their new knowledge by discussing and sharing it with their peers and teachers.

The radical constructivism theory put forward by Ernst Von Glasersfeld, individual and cognition are important. The proponents of this theory argue that constructing knowledge is an individual process, learners form understandings based on their prior knowledge and therefore their past experiences, and therefore it is subjective. From this point of view, he argues that the information does not have to reflect the truth and that it is important to obtain useful information in life. (Cloud, 2004; Halat, 2007). In the constructivist approach, teachers are defined as individuals who provide the cognitive development of the learner, guide them in the learning process and support their intrinsic motivation for learning, enrich the course content and choose activities suitable for this approach, question information, think, discuss, listen and work in cooperation (Bayrak, 2008). In the constructivist approach, learners are defined as individuals who can think independently and have self-control, have cognitive awareness and have the responsibility to distinguish whether they know the information, know how to discover information, have advanced high-level skills, can think metacognitively, and do not shy away from their duties and responsibilities (Albayrak, 2012). Mathematics is a concept that often remains abstract for students. In order for the knowledge to be permanent, the concepts in teaching should be concretized and thus made permanent for the learner. In a learning environment equipped with materials that will embody the learning of mathematics, students feel what they have learned and participate actively in the lesson and develop a positive attitude towards the lesson (Güngör, 2005). The main purpose of teaching mathematics is to provide the learner with a scientific perspective and sufficient preliminary knowledge. For this purpose, it can be said that individuals who can produce practical solutions to the problems they encounter are raised (Dinç, 2002). This aim directly coincides with the constructivist approach. In a classroom where constructivist learning approach is adopted, a democratic attitude should be developed, and the subject that will attract the motivation and interest of the learner should be chosen together with the students. A classroom environment should be provided in which students actively participate, the teacher only supports them while they make sense of the information, and where inquiry and research are carried out. For this, it is necessary to choose methods and techniques in which the learner actively participates, such as case studies, brainstorming, socratic discussion, and educational games. Constructivist classrooms should be arranged in such a way that the learner interacts more with the learning-teaching environment and provides rich learning experiences. In this way, students can provide the opportunity to compare their past experiences and prior learning with new ones, to correct their erroneous learnings, and to reconstruct them by replacing their old learnings with new ones (Bağcı Ayrancı, 2018).

1.1. Purpose & Significance of the Present Study

The main purpose of this research is to examine the effect size on academic achievement in educational environments designed using the constructivist approach. For this purpose, it is aimed to conduct a meta-thematic analysis. As a result of the scans in the literature, it is aimed to draw general conclusions thanks to the codes created by examining the studies, including the views of the participants in the qualitative dimension. With this research, the current situation of the subject in the literature will be revealed. With the findings of the study, the deficiency in this subject will be eliminated and will guide the researchers. For this reason in the research, answers were sought to the questions below:

- 1) What is the effectiveness of the constructivist approach on academic achievement in mathematics course?
- 2) What are its contributions in the cognitive domain?
- 3) What are its contributions in the affective-social domain?
- 4) What are the problems encountered while applying the constructivist approach?

2. METHOD

This research was conducted by using quantitative and qualitative methods together to examine the effect of constructivist approach on academic achievement in mathematics course. For this reason, the method part of the research consists of two stages. For the quantitative dimension of the research, the meta-analysis method was used to determine the effectiveness of the constructivist approach on academic achievement in mathematics. In the qualitative aspect of the study, meta-thematic analysis method was used.

2.1. Meta-analysis Process

Meta-analysis is a statistical technique that involves combining and interpreting the findings obtained from studies that are similar in subject and that have been done independently (Crombie & Davies, 2009, p.1). In this study, which was conducted to determine the effect of the constructivist approach on academic success, Google Scholar and Turkish Higher Education Institution (YÖK) databases were examined. Studies conducted between 2005 and 2021 were searched by using the keywords "constructivist approach" and "constructivist learning theory". 19 studies (7 articles, 3 doctoral theses, 9 master's theses) with pre-test and post-test were included in the current study. While selecting the studies, care was taken to include the sample size (n), arithmetic mean (\bar{X}), and standard deviation (SD) values required to analyze academic achievement and calculate the effect size. Comprehensive Meta-Analysis (CMA) statistical program was used for statistical operations. After the statistical classifications obtained in the study, fixed effects model (FEM) and random effects model (REM) (Knapp & Hartung, 2000) were used to see the effectiveness of the procedure.

2.2. Meta-thematic Analysis Process

Meta-thematic analysis includes the process of examining and interpreting the raw data (participant opinions) in the qualitative studies obtained by scanning the literature on a subject, by creating codes and themes again by the researcher (Batdı, 2019). In the studies conducted in the literature, data were collected through content analysis/document review. Document review is a process that includes analyzing the contents of written materials containing information about the subject to be researched. This examination allows to see the studies made at different times related to the field or subject to be studied. (Yıldırım & Şimşek, 2008). As a result of the literature review, it was tried to reach studies that included participant opinions, and 7 studies (3 articles, 4 theses) were reached. While these were included in the study, the articles were named M1, M2, M3, and theses were directly named with their registered numbers and were included in the meta-thematic analysis. In order to have a strong validity and reliability in the qualitative dimension of the study, the codes created were grouped into appropriate themes and internal consistency was ensured among themselves. For reliability, the codes reached in the literature review are presented as Figures and Tables.

3. FINDINGS

3.1. Findings of the Meta-analysis

In Table 1, the average effect size values of the studies included in the analysis are presented. As a result of the analysis, in the calculation made according to REM, the standard error of 0.15 and the upper limit of the 95% confidence interval were 1.10 and the lower limit was 0.51. The effect size value obtained was found to be (ES)=0.80.

Table 1: Homogeneous Distribution Value, Average Effect Size and Confidence Intervals According to the Effect Models on Academic Achievement Scores of the Studies Included in the Meta-analysis

Model Type	N	Z	P	Q	df	ES	SE	95 % Confidence Interval	
								Lower	Upper
FEM	20	13.70	0.00	144.84	19	0.71	0.05	0.61	0.82
REM	20	5.37	0.00	16.97	19	0.80	0.15	0.51	1.10

According to Table 2, when the ES= 0.80 value is evaluated according to Thalheimer and Cook's (2002) classification of effect size, it can be said that it has a large effect size. This finding can be interpreted as the relevant practices have a positive, significant and wide-ranging effect on academic achievement. However, the effect size distribution graph of the studies included in the meta-analysis studies is presented below.

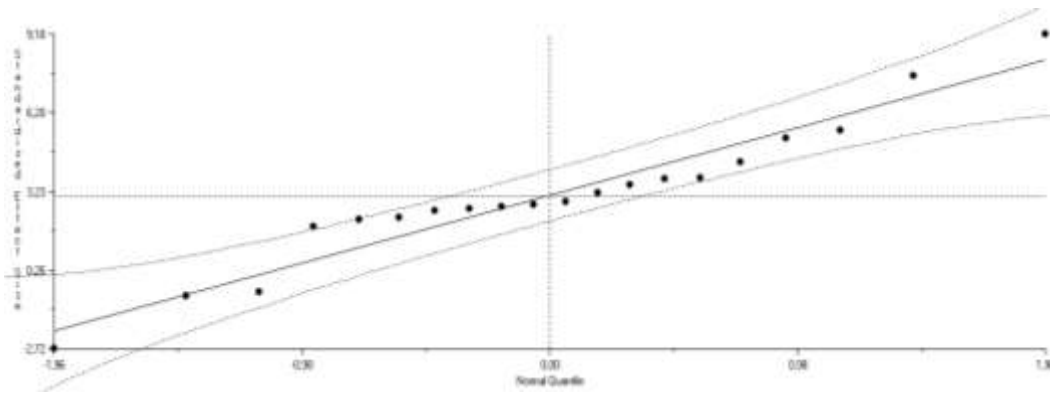

Figure 2. Normal Distribution Graph of Effect Sizes

In Figure 2, it is seen that the effect sizes of the studies show a normal distribution. It can be said that the distribution of the studies is between two lines and does not exceed the specified limits. Therefore, it can be said that the distribution is in the reliable range (Rosenberg, Adams, & Gurevitch, 2000). Another method that examines the reliability issue in meta-analysis studies is the calculation of the fail-safe number-FSN (Rosenthal, 1979). In this sense, for the current study, the FSN value for the effect of related practices on academic achievement was calculated as 1380. It can be stated that if the number of studies with the mentioned value is included in the analysis, the significant effect may decrease to zero. When the number of studies included in the analysis is compared with the FSN value, it can be said that the FSN value is quite high. This finding can be interpreted as publication bias has no significant effect on the effect size in meta-analysis procedures (Cheung & Slavin, 2011). With this result, it can be said that the analyses are reliable.

3.2. Findings of the Meta-thematic Analysis

The codes extracted from the studies determined as a result of the meta-thematic analysis of the research were gathered under the relevant themes. The themes in which the codes were collected were formed as the contribution of the constructivist approach to the cognitive dimension, the contribution of the constructivist approach to the affective-social dimension, the metaphors of the constructivist approach, and the problems encountered in the constructivist approach.

Table 2: Contribution of the Constructivist Approach to the Cognitive Dimension

Directing to Explore	Building Learning Responsibility
Developing Questioning Skills	Providing Creativity and Originality
Generating Meaningful Information	Learner's Own Access to Information
Enabling Learning by Doing	Enabling to Find Practical Solutions
Increasing Academic Achievement	Developing High-Level Skills
Providing Permanent Learning	

In Table 2, it was concluded that the constructivist approach contributed to the cognitive dimension such as "improving the ability to ask questions, providing permanent learning, directing the individual to discover, learning by doing, providing permanent learning". In the context of this theme, taken from the study coded M1-p.17, "I think the magic of this approach is hidden in learning by doing and experiencing. Because the student's access to information means both using his research and questioning skills and ability to reach information, and putting the information he has reached or constructed into practice..." I think that they will not forget the information learned

with their thinking and reasoning...”, in the study titled M3-p.7, “The student's asking questions increased with this approach. Children can think and say what they think. Statements such as “they ask the questions themselves and find the answers themselves” helped to form the theme. As it can be understood from these codes, asking questions in the learning-teaching environment benefiting from the constructivist approach, trying to produce different solutions, structuring the knowledge by taking the responsibility of learning, and as a result, permanent learning is formed.

Table 3. *Contribution of the Constructivist Approach to the Affective-Social Dimension*

student being in the center	making the lesson fun
student being active	ensuring cooperation
paying attention to individual differences	increased interest in the lesson
the need for change and continuity	associated with life
effort required	teacher being a guide

When Table 3 is examined, the codes forming the theme of the contribution of the constructivist approach to the affective-social dimension are seen. A few of these codes can be stated as “the student being active, the student being in the center, making the lesson fun, giving importance to individual differences”. The reference statements in the creation of these codes are “The constructivist approach was an approach based on student activity and participation, providing a lesson process in which the student is active, enabling the acquisition of knowledge and the organization of the acquired knowledge” in the study coded M1-p.16, M1-p.16. taken from the study "The more active the student is in a teaching process organized according to this approach and the more students are addressed in the activities, the more meaningful and permanent learning will be achieved", in the study coded 445622-p.86 "The lesson that can be seen as boring is enjoyable by using the constructivist approach". and we can make it permanent.” As can be understood from these statements and the codes extracted, the constructivist approach is an approach that students should practice, put effort and effort into, give importance to individual differences, and where the student is active and in the center. In addition, it enables students to perceive the lesson in a fun way and to increase their interest in the lesson.

Table 4. *Metaphors for the Constructivist Approach*

construction of a building	north star
freedom	learning how to fish
life	finding the hidden treasure
wood fire	life itself
jigsaw	play dough
a blossoming tree	chest

Table 4 shows the metaphors for the constructivist approach. Comparisons have been made regarding the constructivist approach, such as "construction of a building, freedom, life, wood fire, jigsaw puzzle, north star, teaching fishing, finding hidden treasure". Some of the expressions in which the metaphor codes for the constructivist approach are revealed are taken from the code named M2-p.12 “Constructivist approach is like teaching the child how to fish, not giving them fish. Because the constructivist approach is an approach in which the child actively participates in the learning process and takes an active role...” Because you put your belongings and memories in a chest. You fill the box yourself. In this way, students put what they have learned into the ballot

box. It hides the information as it makes sense.”, “Constructivist approach is like the north star” in the code named M2-p.16. Because it is an approach where the student finds a way even in the dark.” is in the form. From these statements, it can be deduced that the constructivist approach is guiding, makes the student active, and the student constructs the knowledge.

Table 5. Problems Encountered in the Constructivist Approach

lack of prior knowledge	financial inadequacy
readiness level	lack of equipment
off-topic conversations	technological inadequacies
success anxiety in central exams	poor school conditions
excess of class sizes	failure to provide timely reinforcement
student-parent unconsciousness	teachers' lack of knowledge
discipline problems	density of course content

As a result of the meta-thematic analysis, it was found that some problems were encountered in using the constructivist approach. These problems are the central exams in the education system, the intensity of the course content, the requirement to stick to the plan, the financial and technological inadequacies of the school, the lack of prior knowledge and the level of readiness of the students. The expressions taken as a reference in the creation of the codes are stated in the study M1-p.24: “We learned in our undergraduate education and observed in practice that constructivism is a situation that requires a certain level of student characteristics. In other words, what I want to tell you is that a student whose pre-school life was very unqualified and maybe even did not have a kindergarten education, cannot compete with an opposite student in this system”. This approach necessitated the use of equipment in support of events. It is difficult to find tools especially in mathematics lessons”, “I use various methods such as test, written probe, true-false, matching, filling in the blanks in grades 5-6-7, and only test method in 8th grades” in the code 445622-p.83. . Because they have a TEOG exam to take. So I have to use test. I am applying to the classical evaluation method”. It can be said that these problems will be solved by reducing the number of classrooms, easing the course content, raising awareness of students and parents, providing in-service training to teachers, and facilitating access to equipment and technology.

4. DISCUSSION & CONCLUSION

In this section, the results obtained by interpreting the qualitative and quantitative findings of the study are given. From this point of view, comments were made and suggestions were presented. As the first part of the research result, meta-analytical evaluations based on quantitative data were interpreted. The aim of the research is to determine the academic achievement scores of the students in the mathematics course in a learning environment prepared using the constructivist approach. When the data of the studies containing academic achievement scores selected in accordance with the determined criteria were evaluated according to the random sampling model, $ES = 0.80$. According to the classification of Cohen (1992), it is possible to say that this value is broadly effective, positive and significant. As a result of the meta-analysis study conducted with the aim of determining the effectiveness of the constructivist learning approach on the academic success of the students, it was determined that the constructivist learning approach had a positive effect on the academic achievement of the students compared to the traditional learning techniques and methods. As a result of the questioning of this study with the meta-thematic analysis of the constructivist approach, results containing various themes were obtained. For the purposes of the research, 3

articles and 4 thesis studies were reached through document analysis. As a result of the meta-thematic analysis, many codes containing the cognitive, social and affective dimensions of the constructivist approach, as well as the simulations for the constructivist approach and the problems that arise in the implementation of the constructivist approach, were reached. When the results are examined, it is seen that the constructivist approach is quite effective on academic achievement compared to classical education.

In the cognitive dimension of the constructivist approach, in the lessons enriched by using the constructivist approach, it was concluded that the students followed the topics with interest and love, acquired the knowledge with their own efforts, and provided permanent learning by creating meaningful learning. In his study, Coşkun Cımbız (2016) reached the conclusion that students actively and centrally participate in the teaching process in lessons associated with real life, seeking practical solutions, and providing them with an environment of learning by doing and living. For this reason, it can be said that a course taught with a constructivist approach improves students' high-level skills.

In the social and affective dimensions of the constructivist approach, it has been concluded that students' interests and attitudes towards lessons develop well, they provide cooperative learning, and they provide learning in a democratic environment where the ideas and thoughts of others are respected. Çeliköz (2017) supports this result with his study. In this context, we can see that the cognitive, affective and social dimensions of the constructivist approach cannot be clearly classified by supporting each other.

Some problems were encountered in the application of the constructivist approach. The result of Çaycı & Altunkeser (2015) in their study supports this. It is possible to classify the factors that cause problems as teachers, students, parents and physical conditions. In their study, Çandar and Şahin (2013) stated that teachers do not have sufficient equipment in the functioning of the constructivist approach, disciplinary problems stemming from students, parents who constantly interfere with the teacher's work by asking for homework and coursework in the traditional method, and the inadequacy of the school in terms of equipment and technological equipment are some of these problems. The biggest problem of the teachers in this regard is that although they want to give feedback and a voice to every student during the limited class hours, the class sizes are too large. As a solution to these problems, it can be emphasized that teachers should be informed through in-service training (Akın & Koçak, 2007, p.13). Çeliköz (2017) touched upon the awareness of parents and students in his study. In addition, in order to make the classroom environment suitable for the constructivist approach, reducing the existing ones, stretching the curriculum in the course contents, improving the inadequacies in school conditions (tools-equipment-technological equipment) can be suggested as a solution.

REFERENCES

(*Studies included into analysis)

Akın, A. G. U., & Koçak, R. (2007). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile iş doyumları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 353-370.

*Akın, M. F. (2007). Özdeşlik konusunun öğretiminde yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının öğrenme ürünlerine etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.*

Albayrak, Y. (2012). *Yapılandırmacı paradigma bağlamında öğretmenin rolünün incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*

- *Anahtarıcı, S. (2009). Yapılandırmacı yaklaşıma dayalı matematik programında portfolyonun başarıya ve matematiğe karşı tutuma etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- *Bada, M. & Kırpık, C. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşıma dair öz yeterlik algıları ve buna etki eden faktörlere ilişkin görüşleri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 462-480 . DOI: 10.21733/ibad.846169
- Bağcı Ayrancı, B. (2018). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yazılı anlatım dersi uygulamalarında alanlarına özgü etkinlik oluşturma çalışmaları. *ZfWT*, 10(1), 143-157.
- *Balantekin, Y. (2014). Arcs motivasyon modeline göre tasarlanan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin motivasyonlarına, tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Batdı, V. (2019). Meta-tematik analiz. V. Batdı (Ed.), *Meta-tematik analiz: Örnek uygulamalar*. (s. 10-76). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bayrak, F. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin matematik dersine ilişkin inançları ve yapılandırmacı öğrenme ortamına yönelik görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Cheung, A. C., & Slavin, R. E. (2011). *The Effectiveness of Education Technology for Enhancing Reading Achievement: A Meta-Analysis*. Center for Research and reform in Education.
- Cohen, J. (1992). Statistical power analysis. *Current Directions in Psychological Science*, 1(3), 98-101.
- Crombie, I. K., & Davies, H. T. (2009). *What is meta-analysis. What is ...? series, second edition*. Hayward Publication.
- *Çağdaşer, B. T. (2008). Cebir öğrenme alanının yapılandırmacı yaklaşımla öğretiminin 6. Sınıf öğrencilerinin cebirsel düşünme düzeyleri üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- *Çandar, H., & Şahin, A. E. (2013). Yapılandırmacı yaklaşımın sınıf yönetimine etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(44), 109-119.
- *Çaycı, B., & Altunkeser, F. (2015). Öğretmen adaylarının yapılandırmacı anlayışa yönelik tutumları ile etkililiğine yönelik görüşleri. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 44-61.
- *Çeliköz, M. & Çeliköz, N. (2016). Eğitim programları ve öğretim (epö) alanındaki öğretim üyelerinin yapılandırmacılık anlayışları. *Yükseköğretim Dergisi*, 6(1) , 8-21.
- *Çiftçi, E. (2010). İlköğretim 6. Sınıf matematik dersi geometri öğrenme alanında yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretimin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- *Deniz, E. I. (2009). Orantılı doğru parçaları ve benzer üçgenler ünitesinin geleneksel ve yapılandırmacı yaklaşım ile öğretiminin öğrenci başarısı açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dinç, Y. (2002). *Orta Öğretim Ders Kitaplarında Buluş Yoluyla Öğretimin Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- *Ginga, U. A., & Zakariya, Y. F. (2020). *Impact of a Social Constructivist Instructional Strategy on Performance in Algebra with a Focus on Secondary School Students*. *Education Research International*, 2020.
- Güngör, Seyhan (2005). Ortaöğretim geometri dersi üçgenler konusunda oluşturmacı (constructivism) yaklaşıma dayalı elle yapılan materyaller ve portfolyo (portfolio) hazırlamanın öğrenciler üzerindeki etkilerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Halat, E. (2007). Yeni ilköğretim matematik programı (1-5) ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 63-88.
- *Ilyas, B. M. , Rawat, K. J. , Bhatti, M. T. & Malik, N. (2012). Effect of teaching of algebra through social constructivist approach on 7th graders' learning outcomes in sindh (Pakistan). *International Journal of Instruction*, 6(1).
- *Kapur, M. (2007). A study of the effect of the format of instruction on the achievement of high school mathematics students. Doctoral dissertation, University of Houston.
- Karatay, H. (2010). Türkçe dersi öğretim araçlarında yapılandırmacılık: metinler arasılık. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 155-178.
- *Kim, J. S. (2005). The effects of a constructivist teaching approach on student academic achievement, self-concept, and learning strategies. *Asia pacific education review*, 6(1), 7-19.
- Knapp, G., & Hartung, J. (2000). Combined test procedures in the meta-analysis of controlled clinical trials. A Technical Report, SFB 475: Komplexitätsreduktion in Multivariaten Datenstrukturen, University of Dortmund.
- Koç, G. ve Demirel, M. (2004). Davranışçılıktan yapılandırmacılığa: Eğitimde yeni bir paradigma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 174-180.
- Lüle Mert, E. (2018). Türkçe eğitiminde yapılandırmacı yaklaşım bağlamında anlama eğitimi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 306-323.
- *Madu, B. C., & Ezeamagu, M. U. (2013). Effect of constructivist based approach (5E's) on the pupils' achievement in primary mathematics in Enugu state, Nigeria. *International Journal of Educational Science and Research*, 3(4), 59-70.
- MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Başkanlığı (EARGED). (2011). MEB 21. yüzyıl öğrenci profili. Ankara: MEB.
- *Nair, V. R. (2019). Effectiveness of constructivist instructional approach on achievement in mathematics among students. *International Research Journal of Engineering and Technology (IRJET)*, 6(10).
- *Onwuka, P. İ. (2014). Effects constructivist based instructional strategy on students' learning outcome in mathematics. *The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences*, 1, 327-330.
- Önen, F. (2005). İlköğretimde basınç konusunda öğrencilerin sahip olduğu kavram yanlışlarının yapılandırmacı yaklaşım ile giderilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özden, Y. (2010). Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Pegem Akademi.
- *Özerbaş, M. A. (2007). Yapılandırmacı Öğrenme Ortamının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Kalıcılığına Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(4), 609-635.
- *Pettitt, W. J. (2008). A comparative study of traditional/constructivist teaching methods used in algebra classes for preservice elementary teachers. Doctoral dissertation, Capella University.
- *Ranjan, S., & Padmanabhan, J. (2018). 5e approach of constructivist on achievement in mathematics at upper primary level. *Educational Quest-An International Journal of Education and Applied Social Sciences*, 9(3), 239-245.
- Rosenberg, M. S., Adams, D. C., & Gurevitch, J. (2000). MetaWin: statistical software for meta-analysis. Sinauer Associates, Incorporated.
- *Sakallı, A. F. (2011). Karmaşık sayılar konusunun öğretiminde yapılandırmacı 5e modelinin öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- *Şekerci, H. Yapılandırmacı yaklaşım kavramına ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerinin metaforlar aracılığı ile incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 766-795.
- *Şimşek, B. (2018). Sınıf öğretmeni adaylarının yapılandırmacı öğrenme inançları ve öğretmenliğe hazır olma durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- *Şişman, M. (2007). İlköğretim 8. Sınıf matematik dersi çarpanlara ayırma ve özdeşlikler konusunun yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygun olarak öğretiminin öğrenci başarısına etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Thalheimer, W., & Cook, S. (2002). How to calculate effect sizes from published research articles:A simplified methodology.
- *Vizcaino, V. M. (2020). The impact of social constructivist mathematics learning experiences on latino, middle school students' proportional reasoning. *Doctoral dissertation*, The University of Texas Rio Grande Valley.
- Yaşar, Ş. (1998). Yapısalcı kuram ve öğrenme öğretme süreci. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1-2), 68-75.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- *Yürüdür, E. & Coşkun Cımbız, T. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşıma dayalı sınıf içi uygulamalarına yönelik görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 276-300. DOI: 10.17556/erziefd.337992

A THEORETICAL REVIEW OF BRAIN-BASED EDUCATION

Yunus Doğan

Firat University, ORCID: 0000-0002-5038-3404

Veli Batdı

Gaziantep University, ORCID: 0000-0002-7402-3251

Tuğba Akalan

Gaziantep University Graduate School of Educational Sciences

Abstract

The exponential increase in research on brain for more than half a century has culminated in a new paradigm in learning theory. This novel approach to learning, which is known as brain-based education, has provided sound implications both for teachers and students all over the world. Brain-based learning is an innovative and exploratory approach that keeps the student's brain active, prompts the student to think, activates the student's brain at many points at the same time, and awakens the student's curiosity by giving examples about his/her past life, in an environment where the student receives the information rather than transferring the information to the student. At the core of the brain-based teaching theory, there is a student-centered approach in which different disciplines are used together, so that the student feels comfortable, there is a threat-free environment where he can create patterns with meaningful information. With this approach, student motivation increases and what is learned becomes meaningful. In the present study, a comprehensive review was aimed by scanning the literature on brain-based learning. In this context, a review study was conducted using the literature review method to determine the effects of brain-based learning on academic achievement. In this context, the data presented in the research was reached as a result of document analysis. The relevant literature was searched by the researchers and an attempt was made to form the expansion of brain-based learning. Many different sources were used during the literature review. Google scholar databases were scanned and keywords such as "brain-based learning, brain-compatible education model/approach/method" were used while searching. The data obtained as a result of the researches are presented in sub-headings that reflect the content.

Keywords: brain-based learning, brain-compatible learning, brain-based education

1. INTRODUCTION

Brain-based learning is an environment where the student receives more information than transferring information to the student, by constantly giving examples about his past life, keeping the student's brain active, prompting the student to think, activating the student's brain at many points at the same time, arousing the student's curiosity and becoming innovative and exploratory individuals. It is a learning approach. Brain-based learning does not give a prescription to follow, but it asks us to consider the nature of the brain in our decision making (Avcı & Yağbasan, 2010). "Experience isn't what happens to you, it's what you make out of it." (Aldous Huxley) This statement provides guidance on why we should develop a brain-based learning strategy. If we explain this subject with an example, when someone is asked why he is inadequate in the field he works, the answer is immediately given, but when asked why he continues to be inadequate, the answers are either about the lack of time, the abundance of work or completely independent reasons

are sought, because what is not learned is actually undesirable to learn. Almost all studies of brain-based learning agree that learning is possible only if sufficient motivation and opportunity are provided. Then, based on his own learning experiences, a person should not forget what appealed to him, when he started to think about something, when he sparked the fire of curiosity, and when he finally said this is the connection and was proud of himself for achieving it. The work of engaging and making the event interesting is very important for the learning work. As a result, since brain-based learning gives the human brain space to move and makes the person taste the most important emotion "sense of achievement" with his own skills, it has the chance to get ahead of other education methods and theories and to stand out more in new educational environments dominated by the rapidly changing informatics world (Polat, 2014).

Principles of Brain-Based Learning

According to (Caine & Caine, 1995), the principles of the brain-based learning approach are:

1. The brain is a parallel processor: According to this view, if the processing of information is to be maximized, the stimulus should use many methods, not just one.
2. Learning is a physiological event: The brain, like our other organs, works according to physiological rules. Learning can be directed by external influence. Nutrition, distress, exercise, drugs we use, stress, pressure, fear, our habits, happiness, contentment, etc. Physiological factors that affect learning.
3. The brain tries to give meaning to the data it receives: Our brain tries to give meaning to what is happening around us. The learning-teaching process should also be meaningful and lessons should be exciting and engaging. Motivation of students should be kept at a high level and rich content should be offered to them.
4. With patterning, the field is loaded: A meaningful relationship brings with it effective learning. In education, meaning is made in some way. While doing this, they can benefit from methods such as critical thinking, creative thinking, problem solving and daydreaming.
5. Emotions are very important in patterning: Our feelings and thoughts affect our learning. While learning, the individual needs emotions such as expectations, needs, and respect, and these emotions affect learning. Learning will be easier if these expectations are met.
6. Parts and wholes are processed at the same time by the brain: The lobes of the brain are interacting, so parts and wholes must be given at the same time in the learning process.
7. Learning requires organic perception and focused attention: There are stimuli that the brain is directly aware of and cannot see, but that do not attract attention. Learning takes place with stimuli of which it is directly aware.
8. Learning always includes intentional and unintentional processes: The brain is ready to receive all the stimuli in the environment. While the attention-grabbing stimuli are directly noticed, the side stimuli unwittingly settle in the subconscious. In the learning and teaching process, all these stimuli should be arranged to serve the purpose of learning.
9. There is a contextual memory system and a mechanical learning system: Some information, such as remembering what we wore yesterday, does not need repetition to stay in our minds. This is spatial memory. However, storing some information requires repetition and memorization.
10. Learning is better when facts and skills are entangled in spatial memory: Learning is a progressive process. In this process, the experimental method is the most effective teaching method. With this method, spatial memory is activated through drama, movies, and interactive classroom activities.

11. Learning is enriched by activities that force the mind and decreases with threats: If the brain encounters fear, its performance decreases and its learning capacity decreases. Learning can be maximized if it encounters an appropriate challenge.

12. Each brain is unique and no two brains are alike: Our brains are the same systemically, but we all have very different thoughts and perceptions. Our thoughts and perceptions are influenced by genetics and the environment. This differentiates our brains just like our fingerprints.

2. METHOD

In this study, a comprehensive review study was aimed by scanning the literature on brain-based learning. In this context, a review study was conducted using the literature review method to determine the effects of brain-based learning on academic achievement. Literature review study; They are studies that researchers evaluate completed studies and bring together in a systematic and understandable way (Fink, 2009). In this context, the data presented in the research was reached as a result of document analysis. Document analysis, which is defined as the analysis of resources on the relevant subject in education (Bogdan & Biklen, 2007, p.133), enables the researcher to obtain the data they need without the need for other methods. The relevant literature was searched by the researchers and an attempt was made to form the expansion of brain-based learning. Many different sources were used during the literature review. Google scholar databases were scanned and keywords such as "brain-based learning, Brain-based learning model/approach/method" were used while searching. The data obtained as a result of the researches are presented in sub-headings that reflect the content.

3.FINDINGS

The Implementation of Brain-Based Education

While the principles of the brain-based learning approach are reflected in practice, a learning environment should be designed by considering the components of relaxed alertness and deep immersion.

Deep Immersion

In-depth immersion means that the learner is confronted with the content and focused on the subject to be learned. Here, it should be emphasized that the student will have difficulty but challenging activities should be included. Because the brain needs tough problems. In this challenging process, the brain affects its chemicals and ensures the development of interneuron connections (Koyuncu, 2009). Similar stimuli can cause students to get bored and cause disciplinary problems in the learning environment (Sousa, 2001). In order to avoid this negative situation in the learning-teaching environment:

- Activities should be at a level that students can achieve,
- The materials should attract the attention of the student,
- The student should be given feedback about his/her activities,
- While the student is doing the activity, the student should be guided by giving hints about the activity,
- While forming the groups, the individual speed of the students should be taken into account and a group should be formed with the students who will contribute to each other,
- Each student should be expected to complete the activity.

Relieved Alertness

Relieved alertness is the optimal state of the brain for meaningful learning to take place (Caine & Caine, 2002). The moment when the brain is most suitable is a temporary process (Gülpınar, İšoğlu Alkaç, & Yeğin Çağlayan, 2015). In this process, the individual feels ready to learn physically, spiritually and mentally, and the student feels secure.

Active processing

It can be expressed as the organization and internalization of knowledge by the student in a meaningful and conceptual way (Caine & Caine, 2002). At this stage, learners are given the opportunity to take responsibility for integrating and internalizing knowledge through higher-order thinking practices by asking questions. In addition, learners are expected to realize their own interests and abilities and to specialize in the relevant field. It is expected that their thinking skills and judgment power will develop in order to make broad inferences about the subjects they have learned (Caine & Caine, 1990). Evaluation of the active processing phase is important. It is difficult to say that there is only one correct way to evaluate student achievement in the brain-based learning process (Caine & Caine, 1995).

What are the Advantages of Brain-Based Learning?

According to Caine and Caine (2002):

- In brain-based learning, if the information is repeated at regular intervals, it can be kept in memory for a lifetime.
- In brain-based learning, the student can simply solve the problems he encounters in daily life.
- The teacher increases the success level of the class by constantly prompting the student to think during the lesson.
- The student will enjoy the lessons very much because it is in a stress-free learning environment. It is very important for him to like the lessons, especially for science and mathematics.
- Since the motivation is for learning, learning will take place more easily.
- The center of the human body is the brain. If the brain is healthy, the body will be healthy too.
- If the student associates the subject with his daily life, the subject is fully settled in his brain.

What are the Points to Consider in Brain-Based Learning?

In brain-based learning, some preparations should be made and some issues should be considered by educators (Pool, 1997).

- In order to design the environment in accordance with the brain, educators must be artists.
- Both hemispheres of the brain are used in almost every learning. There is no person who uses the right or left brain alone. Actions should be taken to strengthen the use of both parties. For example, reading a book strengthens the use of both sides.
- The best learning is learning with approaches that can be applied.
- Emotions are very important in brain-based learning. For this reason, the teacher should not use music, games, stories, similes, etc. in the learning environment. with emotions.
- There should be a fun atmosphere where stress is low.
- The connection between the subject and the application creates long-term learning.
- After reminding the old information by giving organizers who connect the old with the new, new topics are started.
- Real problems are the best tutorials.
- Non-boring repetitions are important in learning.

- The child reaches his/her current potential by asking questions and expressing his/her ideas in a learning environment where he/she feels safe.
- Information is structured in the discussion environment.
- The environment should be prepared for group work.
- Indoor and outdoor environments should be connected, this is important for moving and getting fresh air.
- The student needs space for thought.
- The student should know the importance of nutrition, water and sleep and how the brain works.
- The general objectives of the school should be posted in the school corridors.
- The award should not stress the student.

How Should Evaluation Be Made in Brain-Based Learning Approach?

Assessment is a job that requires expertise and if students are evaluated correctly and in the way they want, their learning desire will increase many times (Weiss, 2000). At this point, the important thing is that the teaching approach applied in the lesson and the evaluation made at the end of the lesson match. Evaluation should be reasonable and should aim to reward. In this context, in classroom environments where brain-based learning is practiced, it is one of the basic tools that can be used to enrich and integrate the educational process in terms of projects and to provide opportunities for permanent learning (Fogarty, 2002). It can be said that the related practices allow learning to occur naturally by challenging the students at the appropriate level and can easily be integrated with various types of teaching, learning and assessment activities (Berman, 2002; Fogarty, 2002). If the teaching approach used is brain-based teaching, the assessment should be different from the traditional assessment methods. Students receive information with their sense organs within the framework of relevant acquisitions. Learners remember their experiences more clearly by seeing, touching, feeling, smelling and hearing. Therefore, integrating the learning process with the sense organs will make it easier for the information to be placed in the memory and remembered (Prigge, 2002). Therefore, enriched learning environments will facilitate learning (Fogarty, 2002). In addition, creating opportunities that will create social interaction (Cram & Germinario, 2000), relaxed alertness where there is a safe and sufficient challenge to students (Pool, 1997), classroom environments that allow students to express their feelings (Green, 1999) should be provided. Students should know why assessment is important, where they will use what they have learned, and they should be allowed to reconcile what they learn in assessment with real life. When students are asked questions, the importance of thinking and finding should be emphasized. Evaluation should not be limited to a single course. The most appropriate assessment for the brain-based approach is the assessment made when the student does not expect it and without making him/her feel it.

3. DISCUSSION & CONCLUSION

The basis of learning lies in the formation of a meaningful “hah sense” in the student (Caine & Caine 2002). If the information given to the student constitutes integrity with his previous knowledge, the feeling felt in the student is the feeling of feeling. For example, the feeling we feel when we solve a problem is the feeling of hah. This sensation creates a desire to learn more in the student and the student turns to new goals. In the form of education in our country, the use of the left lobe of the brain could not be advanced. In this education style, it consists of "saying, telling, teaching" methods. The function of the right lobe, “rhythm, color, shape, creative thinking, imagination, etc” cannot be fulfilled.

At the core of the brain-based teaching theory, there is a student-centered approach in which different disciplines are used together, so that the student feels comfortable, there is a threat-free environment where he can create patterns with meaningful information. With this approach, student motivation increases and what is learned becomes meaningful. This meaning helps shape and complete the process. Thanks to this approach, teaching environments are enriched with technology. In this context, recently, both synchronous (Henriksen, Creely & Henderson, 2020; Sidpra et al., 2020) and asynchronous (Lowenthal et al., 2020) content presentations have been used extensively in educational environments during the pandemic process. In this process, one of the most observed situations can be expressed as the presentation of online education technologies-oriented solutions (Bozkurt, 2020). Therefore, the use of technologies in the education process will support the learner to be equipped with the qualifications they need in the information age (Davis, 2003). As a result, the higher the curiosity and motivation of the student, the more effective and permanent the learning will be. “The ordinary teacher tells, the good teacher explains, the talented teacher makes and demonstrates, the great teacher inspires.

REFERENCES

- Avcı, d. E., & Yağbasan, r. (2010). Beyin temelli öğrenme hakkında öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 1-18.
- Berman, S. (2002). *Performance-Based Learning for the Multiple Intelligences Classroom*. Arlington Heights: Skylight Training and Publishing, 1999.” Fogarty, Robin. Brain Compatible Classrooms. İkinci Baskı. IL: Skylight Professional Development.
- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. (5th edition) Boston: Allyn and Bacon.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (3), 112-142.
- Caine, R. N. & Caine, G. (1990). “Understanding a Brain-Based Approach to Learning and Teaching”, *Educational Leadership*, 48,2: 66-70.
- Caine, R. N. & Caine, G. (1995). Reinventing Schools through Brain-Based Learning. *Educational leadership*, 32 (7), 43-48.
- Caine, R. N. & Caine, G. (2002). *Beyin Temelli Öğrenme*. Çeviri Editörü: Gülten Ülgen. Ankara: Nobel Yayınları
- Caine, R. N. ve Caine G. (2002). *Making connections: teaching and the human brain*(Çev. Ed. Gülten Ülgen). Ankara: Nobel. Conducting research literature reviews: From the Internet to paper. CA: Sage publications.
- Cram, H. G. ve Germinario, V. (2000). *Leading and Learning School: Brain-Based Practices*. London: The Scarecrow Pres, Inc.

- Davis, N. (2003). Technology in Teacher Education in the USA: What Makes For Sustainable Good Practice. *Technology, Pedagogy and Education*, 12, 59-73.
- Fink, A. (2009). *Conducting research literature reviews: From the Internet to paper*. CA: Sage publications.
- Fogarty, R. (2002). *Brain Compatible Classrooms*. İkinci Baskı. IL: Skylight Professional Development.
- Green, F. E. (1999). "Brain and Learning Research: Implications for Meeting the Needs of Diverse Learners", *Education*, 119:4, 682-687.
- Gülpınar, M., İšođlu Alkaç, Ü. ve Yeğen Çađlayan, B. (2015). Integrated and contextual basic science instruction in preclinical education: problem-based learning experience enriched with brain/mind learning principles. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(5), 1215-1228. doi: 10.12738/etsp.2015.5.0095
- Henriksen, D., Creely, E., & Henderson, M. (2020). Folk Pedagogies for Teacher Transitions: Approaches to Synchronous Online Learning in the Wake of COVID-19. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28 (2), 201-209. <https://www.learntechlib.org/primary/p/216179/>
- Koyuncu, B. (2009). İlköğretim beşinci sınıf fen ve teknoloji dersi için geliştirilen zenginleştirilmişöğretim tasarımlarının öğrencilerin erişileri, derse yönelik ilgileri ve öğrenmenin kalıcılığı üzerine etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Lowenthal, P., Borup, J., West, R., & Archambault, L. (2020). Thinking beyond zoom: using asynchronous video to maintain connection and engagement during the COVID-19 pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28 (2), 383-391. <https://www.learntechlib.org/primary/p/216192/>
- Pool, C. R. (1997). "Maximizing Learning: A Conversation with Renate Nummela Caine", *Educational Leadership*, 54, 6: 11-15.
- Pool, Carolyn R. (1997) Brain-based learning and students. *Education Digest* Volume 63 Issue 3, s.10.
- Prigge, D. J. (2002). "20 Ways to Promote Brain-Based Teaching and Learning", *Intervention in School and Clinic*, 37:4; 237-241.
- Sousa, D. A. (2001). *How the brain learns: a classroom teacher's guide*. California: Corwin Press.
- Weiss, R.P. (2000) *Brain Based Learning; The wave of the brain*, Training and Development, ASTD Magazines,

REFLECTION ON PROFILE OF INCLUSIVE TEACHER IN ALBANIA

Prof. Asoc. Dr. Enida Kume

Faculty of Education, "Aleksander Moisiu" University, Durrës, Albania

ORCID ID: 0000-0002-3187-0418

ABSTRACT

In the Albanian legislation, the right to education is defined as the constitutional right of all citizens to be educated, without being discriminated by gender, race, color, ethnicity, language, sexual orientation, political or religious beliefs, economic or social status, age, disability, place of residence. This definition conditions the necessity for the development of an inclusive education system. The inclusive teacher is the key factor to the success of this development.

Comparative analysis of the Comprehensive Teacher Profile in Albanian system for primary education and necessity for the implementation and development training and lifelong teaching of teachers, conditions the need for changes that need to be made in the Albanian legislative and institutional framework. Intervention in university studies curricula and in training programs for preparing and empowering teachers to engage in inclusive education considering all forms of diversity, are necessary. In particular, interventions should focus on teacher development of competencies and skills for: (i) assessment and use of pupils diversity as added value for their education; (ii) promoting academic, practical, social and emotional learning for all students; (iii) developing effective teaching methodologies in classrooms with different features and characteristics; (iv) achieving effective collaboration with pupils, the parent community and teamwork; (v) continuous commitment to professional qualification

Keywords: Inclusive, teacher, education, pre-university system, Albania

ÖĞRETMEN ADAYLARININ EĞİTİMDE DEĞERLERİN KULLANIMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Doç. Dr. Bünyamin HAN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

ORCID: 0000-0003-0204-5686

ÖZET

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının eğitimde değerlerin kullanımına yönelik farkındalık düzeylerini ortaya koymaktır. Bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından örtük programlara yerleştirilen değerlerin öğrencilere aktarılması konusundaki öğretmen adayı görüşlerini incelemektedir. Bu kapsamda, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinden seçmeli Değerler Eğitimi dersini alan 36 öğretmen adayı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda; “1. Değer ne demektir? Eğitimde değerler sizde neyi çağrıştırıyor?, 2. Değerleri canlı-cansız herhangi bir şeye benzetseydiniz bu ne olurdu?, Neden?, 3. Eğitimde değerlerin kullanılma gerekçeleri nelerdir?, 4. Eğitimde öğrencilere değerler nasıl kazandırılmalıdır, neler yapılmalıdır?, 5. Örtük programlardaki değerleri öğrencilere kazandırma konusunda kendinizi yeterli görüyor musunuz, Neden?” gibi sorular sorulmuştur. Veriler, betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen kodlar çeşitli kategoriler altında birleştirilerek temalar oluşturulmuş ve tablo ve grafiklerle görselleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar değerleri ağaç, insan, doğa gibi faydalı ve olumlu nesnelere benzetmişlerdir. Değerlerin eğitimde kullanılma gerekçeleri olarak toplumsal düzeni sağlama, kültürel yozlaşmayı engelleme ve vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme şeklinde görüş bildirmişlerdir. Değerler Eğitimi dersini alan öğretmen adayları kendilerini değerleri öğretme konusunda çoğunlukla yeterli görmektedirler. Değerlerin öğretilmesi sürecinde etkinlik temelli uygulamaların kullanılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Anahtar kelimeler: Değer, Değerler eğitimi, örtük program, öğretmen adayı

OPINIONS OF TEACHER CANDIDATES ON THE USE OF VALUES IN EDUCATION

ABSTRACT

The aim of this research is to reveal the awareness levels of teacher candidates about the use of values in education. This study examines the views of teacher candidates on transferring the values to the students in the hidden curriculum by the Ministry of National Education. In this context, interviews were conducted with 36 the teacher candidates who took the elective Values Education Course at the Faculty of Education of Kütahya Dumlupınar University. A semi-structured interview form was used in the interviews. In the interview form such questions were asked; "1. What does value mean? What do values in education mean for you?, 2. What would it be if you compared values to anything animate or inanimate?, Why?, 3. What are the reasons for using values in education?, 4. How should students gain values in education, what should be done?, 5. Do you consider yourself sufficient to teach values to students, Why?". The data were analyzed using the descriptive analysis technique. The codes obtained were combined under various categories to create themes and visualized with tables and graphics. According to the results of the research, the participants compared the values to useful and positive objects such as tree, people and nature. They stated that the reasons for using values in education are providing social order, preventing cultural

degeneration and fulfilling civic responsibilities. Teacher candidates who take the Values Education course mostly consider themselves sufficient in teaching values. They emphasized that activity-based practices should be used in the process of teaching values.

Keywords: Value, Values education, hidden curriculum, teacher candidate

GİRİŞ

Değerler bireyin davranışları için referans noktalarını oluştururlar. Bu bakımdan değerlerin toplumsal birçok işlevinden bahsedilebilir. Değerler, toplumları bir arada tutan önemli faktörlerdir. Toplumun birlik ve beraberliğini sağlamada, toplumsal varlığının devamında ve toplumsal kültürel normları oluşturmada değerler oldukça kritiktir. Değerler, aynı zamanda sosyal yaşamda bir kontrol mekanizması işlevi de görürler. Toplumda istenmeyen davranışlar, yanlış hal ve hareketler, stres, şiddet, zorbalık, baskı, işkence, mobbing, kayırmacılık gibi birçok olumsuz davranışların önlenmesinde değerlerin düzeltici rolü yadsınamaz. Bu tür problemlerle mücadele ve toplumun manevi sağlığını koruma bakımından değerler eğitimi bir çözüm yolu olarak popülerleşmeye başlamıştır.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 2017 yılında müfredat çalışmaları kapsamında değerler eğitimi konusunda kapsamlı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada ders programlarının ekseninde 10 temel değer belirlenmiştir. Bu değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Bu çalışmanın amaçları şu şekilde sıralanmaktadır:

- a. Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak,
- b. Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,
- c. Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu vatandaşlar olarak yetiştirmek,
- d. Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,
- e. Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak beden ve ruh sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için bilimsel süreçlere ve ahlakî değerlere uygun olarak karar verme alışkanlığını kazandırmak,
- f. Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, plânlı çalışma alışkanlığına ve eleştirel bakış açısına sahip, estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olmalarını sağlamak,
- g. Öğrencilerin kendisine, ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilecek yapıda bireyler olarak yetiştirilmesini sağlamak,
- h. Öğrencilerin kişisel, toplumsal tüm kaynakları ve zamanlarını etkin, yerinde ve verimli kullanmalarını sağlamak,
- ı. Öğrencilere temel insanî değer ve erdemleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olmak,
- i. Öğrencilere okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmak,

- j. Öğrencilere Türk dilini sevdirecek, dilimizdeki yozlaşmaların önüne geçilmesini sağlamak,
- k. Her öğrencinin biricik ve tek olmasını, bu tek ve biriciklerin çoklar olabilmesini ve okullarımızı çoklar içinde özel olmayı sağlayan bir yaşam merkezi durumuna getirmeyi sağlamak,
- l. Öğrencilerimizin millî, manevî ve evrensel değerleri hayata geçirmelerini sağlayarak toplumsal dayanışma ve bütünleşmeye katkı sağlamak,
- m. Değerlerimizin gelecek nesillere aktarılmasındaki önemli görevi yerine getirerek artan ve değişen risk ve tehditlerden bireysel ve toplumsal korunmayı sağlamak.

Talim Terbiye Kurulu toplantısında değerler eğitiminin önemi vurgulanmıştır. Okulların, sadece akademik açıdan başarılı bireylerin yetiştirildiği kurumlar olarak düşünülemez. Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmenin de okulların misyonları arasındadır. Değerler eğitimi "öğrencilerin, sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkan sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi çabalarının adı" olarak tanımlanarak, "Bu tür bir eğitim, öğrencileri hem küresel ve çok kültürlü bir dünyaya hazırlayacak, hem hayatın gerçekleriyle onları yüzleştirecek hem de eleştirel düşüncelerini teşvik ederek sorumlu davranmalarını sağlayacaktır". Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve değerlerini benimsemiş insanlara bağlıdır. Öğrencilerin uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılmasının eğitim sisteminin temel hedefleri arasında yer alması gerektiğini vurgulanmıştır (MEB, 2017).

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Fenomonolojik desende gerçekleştirilen bu araştırmanın verileri 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarından toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri betimsel analiz tekniği ile analiz edilerek kod, kategori ve temalar elde edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma problemine açıklık getirmesi adına yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular bu başlık altında sunulmuştur. Çalışmaya toplamda 36 katılımcı dahil olmuştur. Katılımcılar K1-K36 olarak kodlanmıştır. Araştırmaya katılan çalışma grubuna ait demografik bilgiler aşağıda verilen Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Katılımcı Profili

Katılımcı	Cinsiyet	Sınıf	Bölüm
K1	Kız	2. sınıf	Sosyal bilgiler
K2	Kız	2. sınıf	İlköğretim matematik
K3	Kız	3. sınıf	Sınıf öğretmenliği
K4	Erkek	2. sınıf	Türkçe
K5	Kız	2. sınıf	Türkçe
K6	Kız	2. sınıf	Sosyal bilgiler
K7	Erkek	3. sınıf	Sosyal bilgiler
K8	Kız	2. sınıf	Sınıf öğretmenliği
K9	Kız	2. sınıf	Sosyal bilgiler
K10	Kız	2. sınıf	Türkçe
K11	Erkek	2. sınıf	Sosyal bilgiler
K12	Kız	3. sınıf	Sosyal bilgiler
K13	Kız	2. sınıf	İlköğretim matematik

K14	Kız	3. sınıf	Türkçe
K15	Erkek	2. sınıf	Sosyal bilgiler
K16	Kız	2. sınıf	İlköğretim matematik
K17	Kız	3. sınıf	Fen bilgisi
K18	Kız	3. sınıf	Fen bilgisi
K19	Erkek	2. sınıf	Sınıf öğretmenliği
K20	Kız	3. sınıf	Sınıf öğretmenliği
K21	Kız	3. sınıf	Sosyal bilgiler
K22	Kız	3. sınıf	Fen bilgisi
K23	Kız	3. sınıf	Fen bilgisi
K24	Kız	3. sınıf	Sosyal bilgiler
K25	Kız	2. sınıf	Sosyal bilgiler
K26	Kız	3. sınıf	Türkçe
K27	Kız	2. sınıf	Fen bilgisi
K28	Kız	2. sınıf	Sosyal bilgiler
K29	Erkek	2. sınıf	Türkçe
K30	Erkek	3. sınıf	Türkçe
K31	Kız	2. sınıf	Türkçe
K32	Kız	3. sınıf	Sınıf öğretmenliği
K33	Kız	2. sınıf	Sosyal bilgiler
K34	Kız	2. sınıf	Türkçe
K35	Kız	2. sınıf	İlköğretim matematik
K36	Kız	3. sınıf	Sınıf öğretmenliği

Tabloya göre katılımcıların 29'u kız 7'si erkektir. Bunlardan 21'i 2.sınıf, 15'i 3. sınıftır. Bölümlerine baktığımızda ise 12'si sosyal bilimler, 4'ü ilköğretim matematik, 6'sı sınıf öğretmenliği, 9'u Türkçe, 5'i fen bilgisi bölümündendir.

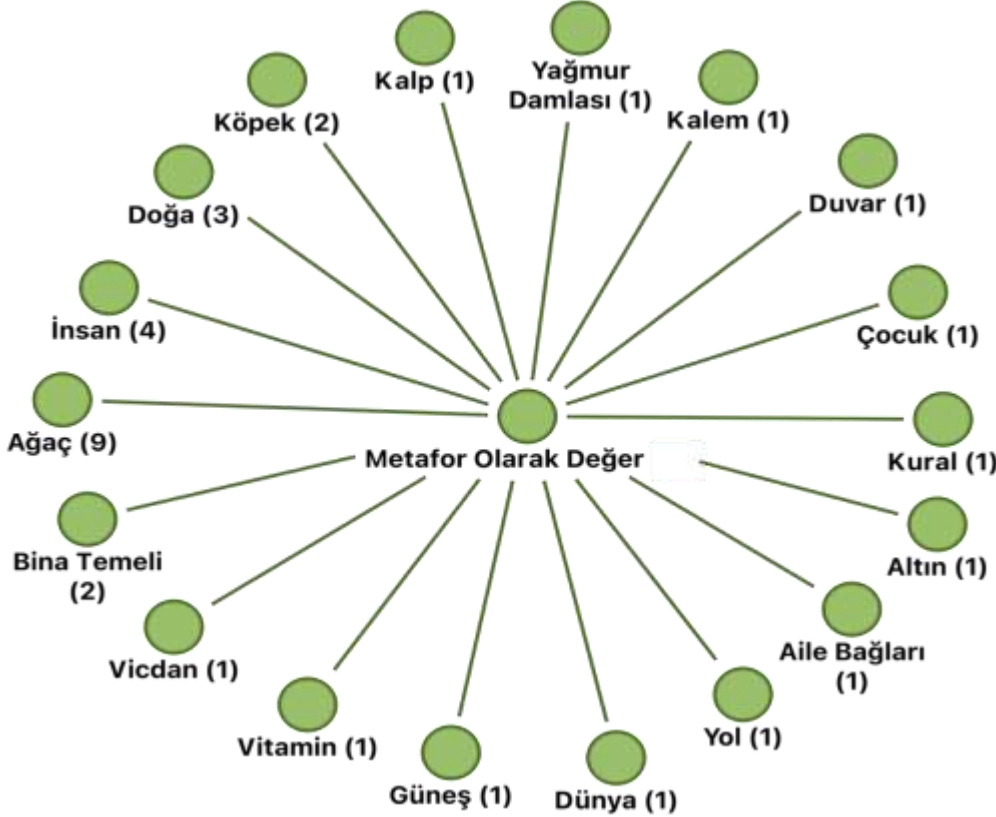
Çalışma Şekil 1'de görüldüğü üzere 5 tema altında toplanmıştır. Bunlar; metafor olarak değer, değer anlamı, değerlerin öğretilmesinde yeterlilik, değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi, değerlerin kullanılma gerekçeleri, değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi.

Şekil 1. Öğretmen Adaylarının Eğitimde Değerlerin Kullanımına Yönelik Farkındalık Düzeyleri Temalar Gösterimi

Metafor Olarak Değer

Araştırma kapsamında ele alınan ilk tema olan metafor olarak değer temasına ait 18 kategori oluşturulmuştur. Bunlar; ağaç, insan, doğa, bina temeli, köpek, vicdan, vitamin, kalp, güneş, dünya, yağmur damlası, altın, yol, kalem, aile bağları, duvar, çocuk, kuraldır.

Şekil 2. Metafor Olarak Değer Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Gösterimi

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ağaç ile ilgili yoğun olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını ağaç ve ağacın köklerine benzetmişlerdir. Konuyla ilgili K1, K20 ve K36 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Değerleri ağaç veren bir meyveye benzetebilirim. Çocukluğundan itibaren değerlere uygun olarak yetiştirilen bireyler ileride çevresine faydalı birer insan olabilir." (K1)

"Değerleri bir ağaca benzetebilirdim. Ağaçlar yaşamamız için çok önemli ve oksijen kaynağı olan canlılardır. Değerler de tıpkı ağaçlar gibi yaşamamız için önemlidir." (K20)

"Ağaç köküne benzetirdim. Ağaç koku ağacın yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirmesi için en gerekli bölüm oradan en temel ihtiyacı olan besini alıyor değerlerde insanların bir arada beraber yaşamaları için gerekli olan kısımdır ve bence de en temel ihtiyacı olan besini yani birliği alıyor." (K36)

Metafor olarak değer temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod insan olmuştur. Katılımcılar değer kavramını insanın kendisine insan vücuduna benzetmişlerdir. Konuyla ilgili K16 ve K7 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

"Değerler insanın kendisidir. İnsanlıktır. İnsanın varlığıdır. Çünkü insan varoluşuyla değerleri de var eder ve aslında bunları özünde taşır." (K16)

"Değerlerimizi insan vücudundaki organlarımıza benzetebiliriz organlarımız düzenli bir şekilde

çalışırsa vücudumuz işlevlerini yerine getirebilir" (K7)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca doğa ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını doğa ve çiçeklere benzetmiştir. Konuyla ilgili K5 ve K13 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Değerleri doğaya benzetebilirim. Çünkü doğaya değer verip onu hayatımıza dahil ettiğimizde bize çeşitli meyveler sebzeler verebilir" (K34)

"Çiçeğe benzetirdim. Bir çiçeği ekip ilgi gösterildiğinde büyür gelişir güzelleşir. Bu da çevreyi güzelleştirir insani mutlu eder. Çocuğa da değerleri aşılsak o da iyi bir insan olma yolunda ilerler ve topluma faydalı bir birey olur." (K9)

Metafor olarak değer temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod bina temeli olmuştur. Katılımcılar değer kavramını bir binanın temeline benzetmiştir. Konuyla ilgili K28 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Değerler sağlam bir evin temeline benzer. Eğer malzeme iyi kullanılmazsa veya eksik kullanılırsa bir domino etkisi gibi yıkılır ve güvenli olmaz." (K28)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca köpek ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını iyi bir dost olması yönünden bir köpeğe benzetmiştir. Konuyla ilgili K5 ve K13 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Köpeğe benzetirdim çünkü doğru kullanıldığında çok iyi bir dost kötü kullanıldığında çok iyi bir zarar verici" (K19)

Metafor olarak değer temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod vicdan olmuştur. Katılımcılar değer kavramını vicdana benzetmiştir. Konuyla ilgili K23 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Vicdan. Çünkü her şey insanın içinden gelir. İçinde vicdan olmayan birine değerimizi kabul ettirmek veya uygulamak çok zor. O yüzden ben değerleri vicdana benzettim. Vicdanlı insan bana göre ahlaklı ve merhamet sahibi bir insandır." (K23)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca vitamin ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını koruması bakımından vitaminlere benzetmiştir. Konuyla ilgili K22 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Değerleri cansız olarak meyvelerden alınan vitamene benzetebiliriz. Bir elmayı yediğimizde belki vücudumuzda hemen bir etki göstermez anlayamayız ama bir ondan aldığımız vitamin bizi hastalıklara karşı korur" (K22)

Metafor olarak değer temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod kalp olmuştur. Katılımcılar değer kavramını kalbe benzetmiştir. Konuyla ilgili K29 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Kalp: Değer duygularının hepsinin kalpten geldiğine inanıyorum." (K29)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca güneş ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını aydınlatması bakımından güneşe benzetmiştir. Konuyla ilgili K32 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Değeri canlı bir şeye benzetseydim güneşe benzetirdim çünkü güneş girdiği yeri aydınlatır mutluluk verir değerleri olan biri yada değerlerimiz olduğu yeri aydınlatır ve mutluluk verir." (K32)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca dünya ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını evrene ve tüm dünyaya benzetmiştir. Konuyla ilgili K18 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Dünyaya ve tüm evrene" (K18)

Metafor olarak değer temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod yağmur damlası

olmuştur. Katılımcılar değer kavramını yağmura benzetmiştir. Konuyla ilgili K33 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Yağmur damlalarına benzetirdim. Değerler olmadan da insanlar, topluluklar var olur ama yağmurun yağmadığı yerler gibi kurak kalır." (K33)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca altın ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını değerli bir maden olduğu için altına benzetmiştir. Konuyla ilgili K11 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Altın olurdu, çünkü insanlığın başından beri altın daima değerli bir nesne olmuştur başta taki olarak kullanılırken şu anda değerli bir maden olarak hala kullanılıyor" (K11)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca yol ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını yola benzetmiştir. Konuyla ilgili K10 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Ben değerleri bir yola benzetiyorum. Ucu bucağı olmayan bir yol." (K10)

Metafor olarak değer temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod kalem olmuştur. Katılımcılar değer kavramını karakterimizi dolduran bir kaleme benzetmiştir. Konuyla ilgili K35 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Değerleri canlı- cansız bir şeye benzetmek isteseydim bu kalem olurdu. Değerlerimiz karakterimizi oluşturur. Eğer değerlerimiz bir kalemse ve biz boş bir sayfaysak değerlerimiz o boş sayfayı doldurabilecek olan tek şeydir." (K35)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca aile bağları ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını aileyi bir arada tutan bağlara benzetmiştir. Konuyla ilgili K8 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Değer kavramını aile bağlarına benzetebilirim. Aileyi bir arada tutan bu bağlardır ve bu bağlarda olacak bir kopukluk o ailede sorunlar yaşanmasına sebep olur." (K8)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca duvar ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını renklendirilmeye hazır bir duvara benzetmiştir. Konuyla ilgili K6 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

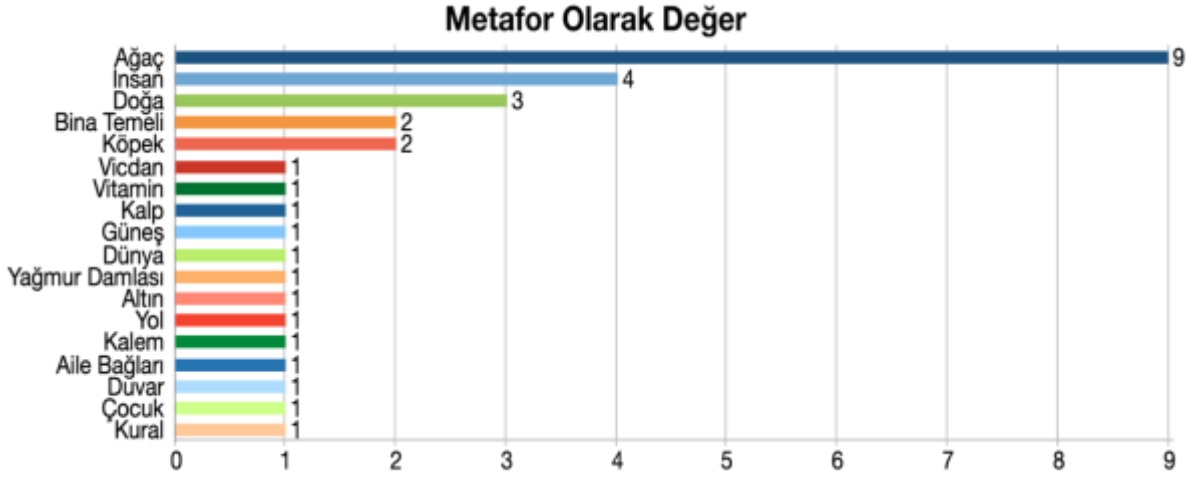
"Duvar sanırım çünkü sonunda ortaya çıkacak olan tamamen kendisinin ürünü olacaktır renklendirmekte karartmakta bireylerin ellerinde" (K6)

Metafor olarak değer temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod çocuk olmuştur. Katılımcılar değer kavramını toplumun değerlerini yansıttığı için çocuğa benzetmiştir. Konuyla ilgili K4 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Değer bence bir çocuğa benzer çünkü çocuk değerlere sahip en küçük varlıktır ve bu aynı zamanda yetişmiş olduğu toplumun ya da ailenin değerlerini yansıtan bir aynadır" (K4)

Metafor olarak değer temasında katılımcılar ayrıca kural ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramını uyulması gereken kurallara benzetmiştir. Konuyla ilgili K15 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Değerleri kuralları benzetiyorum değerlere uymayanlar aynı kurallara uymayanlar gibi ceza alıyor ve toplum tarafından kınanıyor." (K15)

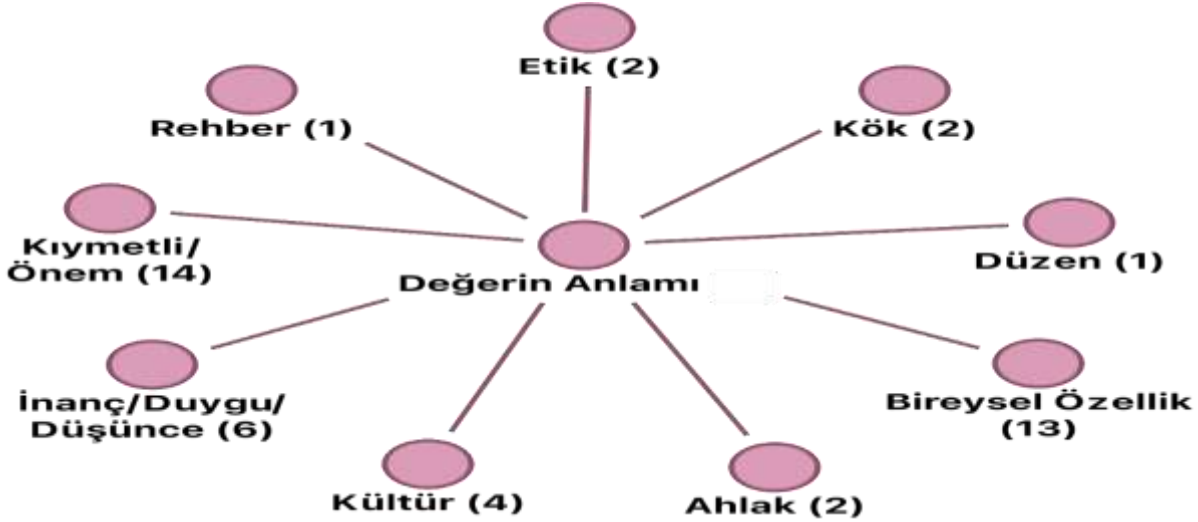

Grafik 1. Metafor Olarak Değer Temasının Kişi Bazlı Dağılımı

Metafor olarak değer teması katılımcılara göre incelenmiştir. Buna göre katılımcı ifadeleri ağaç, insan ve doğa kodları üzerine yoğunlaşmıştır.

Değerin Anlamı

Araştırma kapsamında ele alınan ikinci tema olan değer anlamı temasına ait 9 kod oluşturulmuştur. Bunlar; kıymetli/önem, bireysel özellik, inanç/duygu/düşünce, kültür, etik, ahlak, kök, rehber, düzendir.

Şekil 3. Değerin Anlamı Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Gösterimi

Değerin anlamı temasında katılımcılar kıymetli/önem ile ilgili yoğun olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer kavramının önemli ve kıymetli bir kavram olduğundan bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K1 ve K17 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Aklıma ilk gelen anlamıyla değer, bizim için kıymetli olan kavramlardır. Kıymetli olarak nitelendirdiğimiz şeyler bir insan da olabilir- annemiz, babamız veya öğretmenimiz- bir kelebek de olabilir. Ya da her gece bize göz kırpan gökyüzündeki bir yıldız da olabilir." (K10)

"Değer benim için bir şeyin önemi gerekliliğinin ölçütü sayılabilir. Eğitimde değer bende düzeni mutluluğu çağrıştırıyor. Çünkü bir yerde Değerler varsa orda düzen tertiplik vardır."

Değerin anlamı temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod bireysel özellik olmuştur. Katılımcılar değer kavramını insanı insan yapan ve mutlaka bulunması gereken özellikler olarak bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K4 ve K20 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

"İnsana değer katan davranışlardır." (K4)

"Değer toplumsal yaşamın sağlanabilmesi için insanlarda bulunması muhakkak gereken birtakım davranışlardır." (K20)

Değerin anlamı temasında katılımcılar ayrıca inanç/duygu/düşünce ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değerden toplum tarafından kabul edilen inanç, duygu ve düşünceler olarak bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K18 ve K25 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Toplumunu oluşturan bireylerin büyük çoğunluğu tarafından kabul edilen inanç duygu ve düşüncedir." (K18)

"Değer toplumdaki insanlar tarafından kabul gören benimsenen duygu ve davranışlardır." (K25)

Değerin anlamı temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod kültür olmuştur. Katılımcılar değerden bir toplumun sahip olduğu öğeler, toplumun kültürü olarak bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K9 ve K30 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

"Bir milletin sahip olduğu maddi manevi öğelerdir." (K9)

"Değerler bizim kültürümüzü taşıyan yegane unsurlardır." (K30)

Değerin anlamı temasında katılımcılar ayrıca etik ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değerden insanların sahip olduğu etik davranışlar olarak bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K1 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Değer, insanın doğru olduğuna inandığı etik davranışlardır." (K1)

Değerin anlamı temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod ahlak olmuştur. Katılımcılar değeri ahlak olarak tanımlamışlardır. Konuyla ilgili K23 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Değer bana göre ahlaktır. Ama zorunlu olması gerekiyor. Yani herkesin uymaya zorunlu. Aslında mecburi olmaması gerekiyor ama insanlar uymadığı için zorunlu olmalı." (K23)

Değerin anlamı temasında katılımcılar ayrıca kök ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değerden toplumun özünü oluşturan kökler olarak tanımlamışlardır. Konuyla ilgili K5 ve K13 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

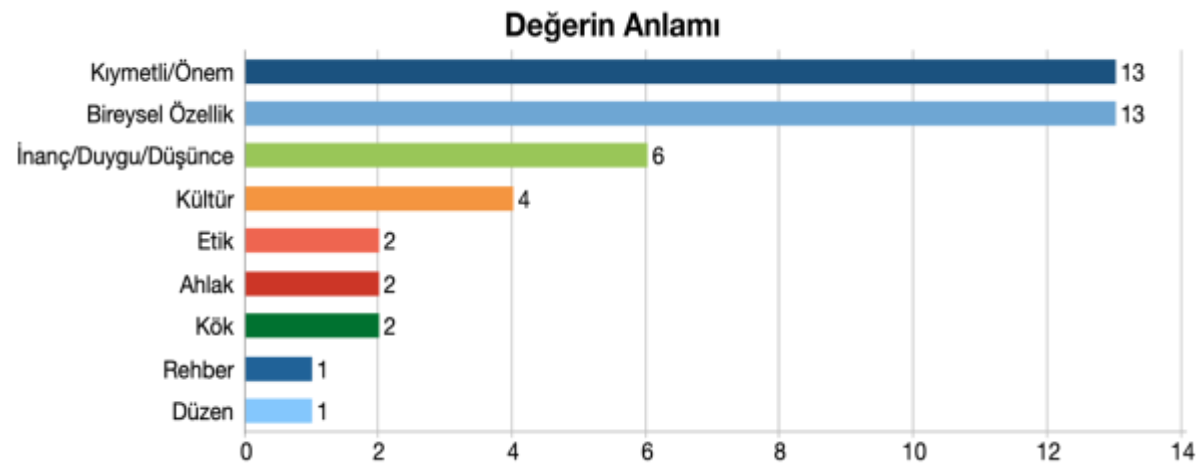
"Değerler bir toplumun köklerini oluşturur." (K23)

Değerin anlamı temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod rehber olmuştur. Katılımcılar değeri bir rehber olarak tanımlamışlardır. Konuyla ilgili K3 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Değer davranışlarımıza rehberlik eden yoldur" (K3)

Değerin anlamı temasında katılımcılar ayrıca düzen ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değeri düzen olarak tanımlamışlardır. Konuyla ilgili K32 kodlu katılımcı şunlardan bahsetmiştir:

"Değer benim için bir şeyin önemi gerekliliğinin ölçütü sayılabilir. Eğitimde değer bende düzeni mutluluğu çağrıştırıyor. Çünkü bir yerde Değerler varsa orda düzen tertiplik vardır." (K32)

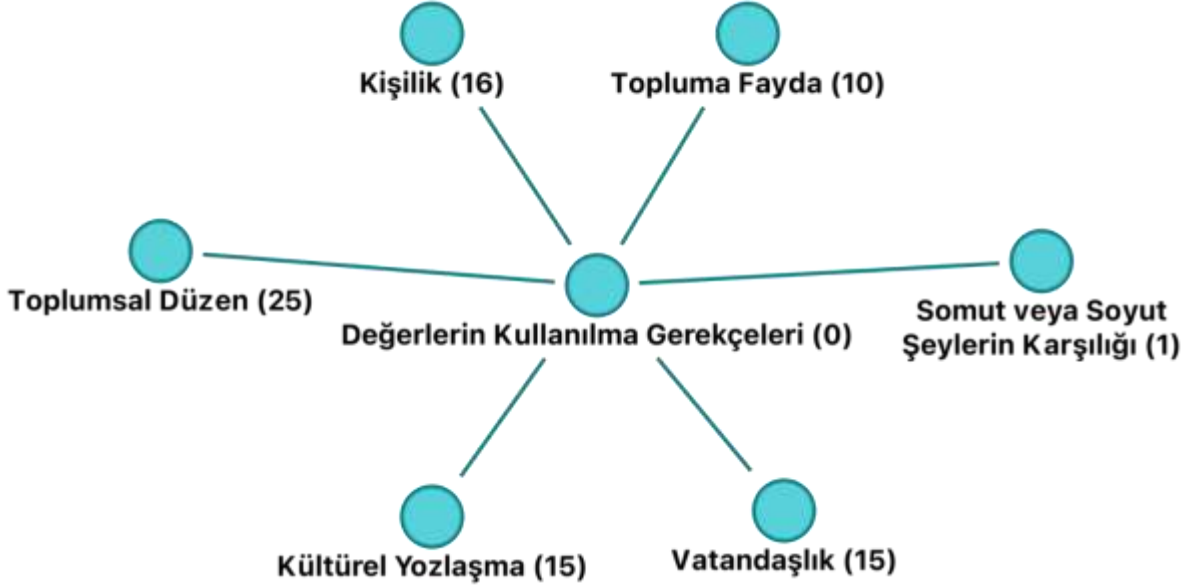

Grafik 2. Değerin Anlamı Temasının Kişi Bazlı Dağılımı

Değerin anlamı katılımcılara göre incelenmiştir. Buna göre katılımcı ifadeleri kıymetli/önem, bireysel özellik ve inanç/duygu/düşünce kodları üzerine yoğunlaşmıştır.

Değerlerin Kullanılma Gerekçeleri

Araştırma kapsamında ele alınan üçüncü tema olan değerlerin kullanılma gerekçeleri temasına ait 6 kod oluşturulmuştur. Bunlar; toplumsal düzen, kişilik, kültürel yozlaşma, vatandaşlık, topluma fayda, somut veya soyut şeylerin karşılığıdır.

Şekil 4. Değerlerin Kullanılma Gerekçeleri Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Gösterimi

Değerlerin kullanılma gerekçeleri temasında katılımcılar toplumsal düzen ile ilgili yoğun olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değerlerin toplumdaki düzeni sağladığından bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K5 ve K20 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Okullarda öğrencilerin diğer bazı öğrencilere karşı zorbalıkta bulunması yani akran zorbalığı, toplumda ahlaki bozuklukların olması, şiddet olaylarının artması değerler eğitiminin verilme gerekçelerindedir. Değerler eğitimi ile toplumdaki bu sorunlara çözüm bulmak, bu sorunları ortadan kaldırmak, şiddeti akran zorbalığı ve diğer ahlaki bozuklukların azaltılması hedeflenir" (K5)

"Değer toplumsal yaşamın sağlanabilmesi için insanlarda bulunması muhakkak gereken birtakım davranışlardır." (20)

Değerlerin kullanılma gerekçeleri temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod kişilik olmuştur. Katılımcılar bireylerin kişilik gelişimine katkıda bulunduğundan bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K5 ve K36 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

"İyi bir kişiliğe sahip insanların yetiştirilmesine destek olmak, insanların toplum için karşılaştıkları sorunlara çözüm getirebilmelerini sağlamak amacıyla değerler eğitimi okullarda verilir." (K5)

"Çocukların özelliklerini iyi tarafını belirlemeye çalışıyoruz. Kisiliklerini her yönüyle gelişmesine yardım ediyoruz" (K36)

Değerlerin kullanılma gerekçeleri temasında katılımcılar ayrıca kültürel yozlaşma ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değerlerin kültürün ve ahlakın yozlaşmasının önüne geçtiğini düşünmektedirler. Konuyla ilgili K9 ve K23 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Toplumun değerlerimizi yitirip yozlaşarak yok olmaması gerektiğini düşünüyorum" (K9)

"Çünkü insanlar değerlerimizi bilmedikleri ve görmemezlikten geldikleri için uygunsuz davranışlar her geçen gün artmaktadır. Eğitimde bu değerlere yer verilse yani herkese doğru bir şekilde

anlatılsa herkes bu değerlere uyar ve sorun olmaz. Mesela iyi doktor, iyi öğretmen yetiştirmek yerine öncelikli amaç iyi insan yetiştirmek olsa eminim insanlar daha mutlu olacaklardır." (K23)

Değerlerin kullanılma gerekçeleri temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod vatandaşlık olmuştur. Katılımcılar değerlerin iyi bir vatandaş olabilmek için gerekli olduğunu düşünmektedirler. Konuyla ilgili K11 ve K23 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

"Eğitimde değerler, öğrencilerimize devletine karşı etkili, dürüst kendi işinde liyakatli birer vatandaş olabilmelerini sağlamak için kazandırdığımız becerileri çağrıştırıyor." (K11)

"Toplumun her açıdan gelişebilmesi için içindeki insanların güvenilir, saygılı, çalışkan vb gibi özellikleri olması lazım. Bu da ancak eğitim ile gerçekleşir. Bu açıdan eğitimde değerlere yer verilmesi bence zorunludur. Daha iyi insan yetiştirdiğimizde daha iyi doktor ve öğretmen yetişmiş olur zaten. Daha iyi insanın yetişmesi de ancak değerleri bilmesi ile olur. Yani amaç daha iyi doktor vb yetiştirmek ise bu toplum gelişmez." (K23)

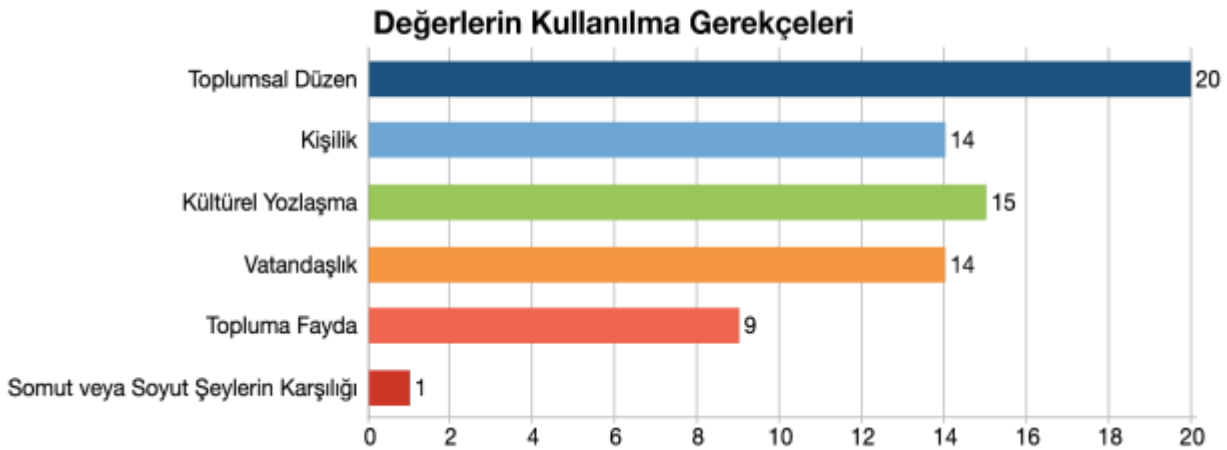
Değerlerin kullanılma gerekçeleri temasında katılımcılar ayrıca topluma fayda ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar bireylerin topluma yararlı bir vatandaş olabilmeleri için değerlerin gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K1 ve K11 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Toplumsal düzeni korumak, vatana ve millete faydalı gençler yetiştirmek, öğrencileri özsaygı ve bireysel farkındalığa erdirmek..." (K1)

"Eğitimde değerlerin kullanılma gerekçeleri, vatandaşlık görevlerimizi daha iyi kavrayabilmemizi diğer insanlara saygılı olabilmemizi sağlamaktadır." (K11)

Değerlerin kullanılma gerekçeleri temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod somut veya soyut şeylerin karşılığıdır. Katılımcılar değerlerin somut/soyut her şeyin karşılığı olduğundan bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K11 kodlu katılımcının ifadeleri şöyledir:

"Değer, somut ve soyut şeylerin karşılığıdır. Örneğin altının karşılığı para veya onun ölçüsünde farklı bir emtia iken; sevginin karşılığı bir sarılma olabilir." (K11)

Grafik 3. Değerlerin Kullanılma Gerekçeleri Temasının Kişi Bazlı Dağılımı

Değerlerin kullanılma gerekçeleri teması katılımcılara göre incelenmiştir. Buna göre katılımcı ifadeleri toplumsal düzen, kültürel yozlaşma kodları üzerine yoğunlaşmıştır.

Değerlerin Öğretilmesinde Yeterlilik

Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer tema olan değerlerin öğretilmesinde yeterlilik temasına ait 4 kod oluşturulmuştur. Bunlar; yeterli olmak, tecrübe eksikliği sebebiyle yetersizlik, yeterli olmamak, kısmen yeterli olmaktır.

Şekil 5. Değerlerin Öğretilmesinde Yeterlili Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Gösterimi

Değerlerin öğretilmesinde yeterlilik temasında katılımcılar yeterli olmak ile ilgili yoğun olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar kendilerini değer eğitimi konusunda yeterli gördüklerinden bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K5 ve K25 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Görüyorum. Saygı, yardımlaşma, sorumluluk, sabır gibi değerleri onlara öğrenebilecekleri şekilde, yaş seviyelerine uygun bir şekilde kazandırabilirim." (K5)

"Derslerde hali hazırda değerlerle ilgili etkinlik örnekleri gördük ve yaptık nerede nasıl ne yapılması gerektiğini deneyimledik. Bu deneyimler sayesinde kendimi yeterli görüyorum." (K25)

Değerlerin öğretilmesinde yeterlilik temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod tecrübe eksikliği sebebiyle yetersizlik olmuştur. Katılımcılar bu alanda yeterli deneyimleri olmadığı için kendilerini değer eğitimi konusunda yeterli görmediklerinden bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K19 ve K23 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

"Görmüyorum çünkü yeterince bilgi kazandırma deneyimi elde edemedim" (K19)

"Ben kendimin yeterli olduğumu düşünüyorum. Ama hiç deneyimlemedim tabi. Okul ortamında bu konuda öğrencilerime ne kadar yetebilirim ne kadar örnek olurum bilmiyorum ama bu konuda elimden geleni yapacağıma inanıyorum" (K23)

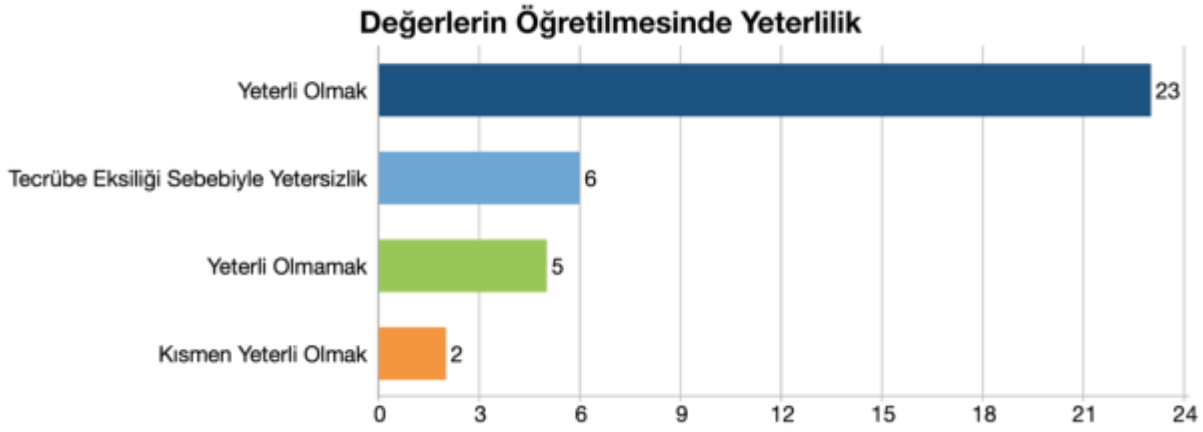
Değerlerin öğretilmesinde yeterlilik temasında katılımcılar ayrıca yeterli olmamak ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar kendilerini değer eğitimi konusunda yeterli görmediklerini belirtmişlerdir. Konuyla ilgili K6 ve K12 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Henüz kendimi tam olarak yeterli hissetmiyorum" (K12)

"Değerlerin tamamına tam anlamıyla hakimiyet sağladığımı düşünmüyorum maalesef bu yüzden her anlamda iyi bir insan mıyım sorusunu henüz cevaplayamamamdan kaynaklı olarak bazı eksikliklerimin olabileceğini düşünüyorum" (K6)

Değerlerin öğretilmesinde yeterlilik temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod kısmen yeterli olmak olmuştur. Katılımcılar değer eğitimi konusunda kısmen yeterli olduklarından bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K4 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

"Kısmen yeterli görüyorum çünkü öğrenciye değerleri en güzel ve en etkili model olarak öğretiriz ne yazık ki bazı değerler bende yok dikkat edin sadece model olarak öğretiriz demiyorum. Mesela sabır duruma ve yere göre değişebilirken dürüstlük değişmemelidir." (K4)

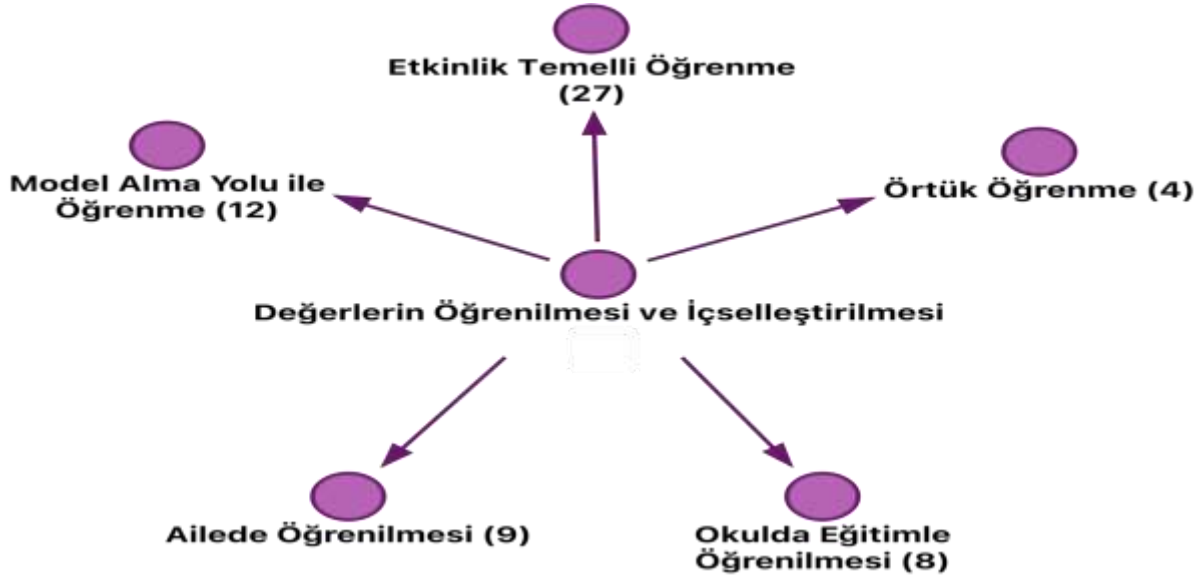

Grafik 4. Değerlerin Öğretilmesinde Yeterlilik Temasının Kişi Bazlı Dağılımı

Değerlerin öğretilmesinde yeterlilik teması katılımcılara göre incelenmiştir. Buna göre katılımcı ifadeleri yeterli olmaz, tecrübe eksikliği sebebiyle yetersizlik kodları üzerine yoğunlaşmıştır.

Değerlerin Öğrenilmesi ve İçselleştirilmesi

Araştırma kapsamında ele alınan son tema olan değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi temasına ait 6 kod oluşturulmuştur. Bunlar; etkinlik temelli öğrenme, model alma yolu ile öğrenme, ailede öğrenmesi, okulda eğitimle öğrenilmesi ve örtük öğrenmedir.

Şekil 6. Değerlerin Öğrenilmesi ve İçselleştirilmesi Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Gösterimi

Değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi temasında katılımcılar etkinlik temelli öğrenme ile ilgili yoğun olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar sınıf içerisinde farklı etkinlikler aracılığıyla değer eğitimi verdiklerinden bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K5 ve K13 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Değerler birçok şekilde kazandırılabilir. Örneğin sınıfa eğitici, değerlerle ilgili bir film getirerek onun hakkında konuşabilir bu yolla değerler öğrenilir. Drama yoluyla öğrencilere değerler gösterilebilir veya sınıfa getirilen şiir, hikâye, masal veya yazıların üzerine düşünerek, konuşarak öğrencilerin değerler görmesi sağlanabilir. Çeşitli etkinliklerle birlikte değerler kazandırılmalıdır." (K5)

"Eğitimde çeşitli etkinlikler yardımıyla öğrencilere değerleri kazandırabiliriz. Değerlerimizi içeren çeşitli hikayeler okuyup filmler izletebiliriz, öğrencilerin dikkatlerini çekecek etkinlikler hazırlayabiliriz. Onlara bu etkinlikler sonucunda neler öğrendiklerini hangi değerlerimize vurgu

yapıldığını sorup onları da derse dahil ederek değerleri kazandırabiliriz" (K13)

Değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod model alma yolu ile öğrenme olmuştur. Katılımcılar rol modeller aracılığıyla değerlerin öğrenilmesi gerektiğinden bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K20 ve K29 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

"Ama bence en etkili yöntem örnek öğretmenler yetiştirmekte. Çünkü bir öğretmen sözel olarak istediği kadar anlatımda bulunsun bir okul ikliminde eğer bu değerler müdüründen hizmetlisine herkeste davranış haline gelmediyse sonuç almak güçleşir." (K20)

"Değerleri eğitimde sadece teorik olarak değil örnek olarak da göstermeliyiz." (K29)

Değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi temasında katılımcılar ayrıca ailede öğrenilmesi ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer eğitiminin ailede başladığından bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili K10 ve K20 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Davranışlarımıza yön veren değerler, temeli ailede atılan daha sonra okuldan ve çevreden edindiğimiz bir yetidir." (K10)

"Eğitimde değer değince aileden sonra değer kavramının insanlarda davranışa dönüştürülmesinin en önemli yolu olduğunu düşünüyorum." (K20)

Değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi temasında katılımcıların görüş bildirdikleri bir diğer kod okulda eğitimle öğrenilmesi olmuştur. Katılımcılar değer eğitiminin okulda verildiğinden bahsetmiştir. Konuyla ilgili K14 ve K33 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

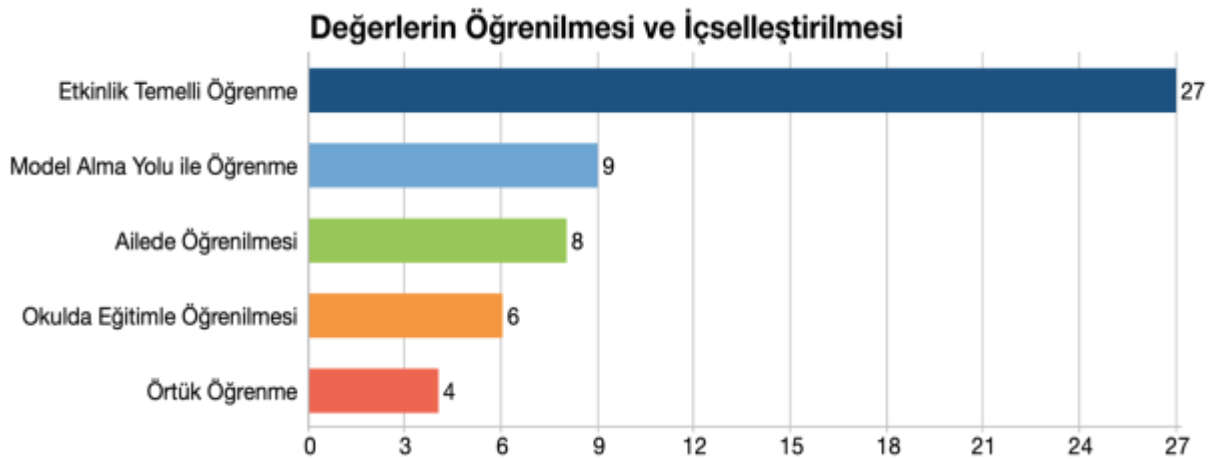
"İnsan gelişiminde kritik dönem diye tabir edilen dönemler vardır ve öğrencilerin okul dönemi değerlerin kazanılması için kritik dönemdir. Öğrenci okul zamanında değerleri kazanamazsa toplum içinde yaşarken bazı sorunlara neden olabilir." (K14)

"Çocukların en çok vakit geçirdikleri yer okullar olduğu için değerlerin eğitimde kullanılması gereklidir" (K33)

Değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi temasında katılımcılar ayrıca örtük öğrenme ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar değer eğitiminin örtük öğrenme ile birlikte mümkün olabileceğinden bahsetmiştir. Konuyla ilgili K2 ve K30 kodlu katılımcılar şunlardan bahsetmiştir:

"Öğrencilerin en çok etkilendiği örtük öğretimin daha etkili olacağı görüşündeyim bazen açıkça da ders olarak işlenmelidir." (K30)

"Eğitimde değerler öğrencilere örtük program içerisinde kazandırılmalıdır. Derste yaptığımız gibi benzer etkinlikler ile bunu yapabiliriz." (K2)

Grafik 5. Değerlerin Öğrenilmesi ve İçselleştirilmesi Temasının Kişi Bazlı Dağılımı

Değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi teması katılımcılara göre incelenmiştir. Buna göre katılımcı ifadeleri etkinlik temelli öğrenme, model alma yoluyla öğrenme kodları üzerine yoğunlaşmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Öğretmen adaylarının eğitimde değerlerin kullanımına yönelik farkındalık düzeylerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın bazı önemli sonuçları şu şekildedir:

1. Araştırma kapsamında ele alınan ilk tema olan metafor olarak değer temasına ait 18 kategori oluşturulmuştur. Bunlar; ağaç, insan, doğa, bina temeli gibi metaforlardır.
2. Araştırma kapsamında ele alınan ikinci tema olan değer anlamı temasına ait 9 kod oluşturulmuştur. Bunlar; kıymetli/önem, bireysel özellik, inanç/duygu/düşünce, kültür, etik, ahlak, kök, rehber, düzendir.
3. Araştırma kapsamında ele alınan üçüncü tema olan değerlerin kullanılma gerekçeleri temasına ait 6 kod oluşturulmuştur. Bunlar; toplumsal düzen, kişilik, kültürel yozlaşma, vatandaşlık, topluma fayda, somut veya soyut şeylerin karşılığıdır.
4. Araştırma kapsamında ele alınan bir diğer tema olan değerlerin öğretilmesinde yeterlilik temasına ait 4 kod oluşturulmuştur. Bunlar; yeterli olmak, tecrübe eksikliği sebebiyle yetersizlik, yeterli olmamak, kısmen yeterli olmaktır.
5. Araştırma kapsamında ele alınan son tema olan değerlerin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi temasına ait 6 kod oluşturulmuştur. Bunlar; etkinlik temelli öğrenme, model alma yolu ile öğrenme, ailede öğrenmesi, okulda eğitimle öğrenilmesi ve örtük öğrenmedir.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar değerleri *ağaç, insan, doğa* gibi faydalı ve olumlu nesnelere benzetmişlerdir. Değerlerin eğitimde kullanılma gerekçeleri olarak toplumsal düzeni sağlama, kültürel yozlaşmayı engelleme ve vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme şeklinde görüş bildirmişlerdir. Değerler Eğitimi dersini alan öğretmen adayları kendilerini değerleri öğretme konusunda çoğunlukla yeterli görmektedirler. Değerlerin öğretilmesi sürecinde etkinlik temelli uygulamaların kullanılması gerektiğini vurgulamışlardır.

TEŞEKKÜR

Bu araştırma Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir.

Kaynakça

MEB (2017). Talim ve Terbiye Başkanlığı. <https://www.meb.gov.tr/degerler-egitimi-toplantisi/haber/15302/tr>

PROMOTING EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AND TEACHER EDUCATION AIDS IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS IN THE MODERN DIGITAL ERA

Fr. Baiju Thomas

Research Scholar, Ramakrishna Mission Vivekananda Educational and Research Institute,
Faculty of Disability Management and Special Education,
Vidyalaya Campus, SRKV Post, Coimbatore.

ABSTRACT

The present study explores the promotion of educational technologies (ET) and teacher education (TE) aids in the professional development (PD) of teachers in the modern digital era. Future teachers can learn how to positively affect their students using ET and limit interruptions by engaging in TE. Every aspect of a teacher's time in school is being altered and integrated by ET. Teachers must help their students become deep thinkers who can analyze and evaluate the material taught in the classroom. By TE, we refer to a body of procedures aimed at providing prospective teachers with the knowledge and skills they will need to make a meaningful difference in the lives of their students and the communities in which they work. By TE, we mean professional development opportunities that assist teachers in preparing for the challenges of the digital age. New teachers gain the knowledge and experience they need to do their jobs effectively through teacher training programs, which offer them access to course materials, mentorship from more seasoned teachers, and classroom experience. These courses are interdisciplinary and provide candidates with multiple opportunities to observe and participate in actual classroom settings while being supervised by an experienced teacher. PD is ongoing training given to educators to foster growth in all areas. Teachers' PD goes beyond mere instruction to become an active force in influencing how lessons are delivered. The introduction of ET helps make the change to instructional support possible by providing students more say in their classroom setting. With the help of ET and other extracurricular programs, modern students are more likely to collaborate effectively, generate original ideas, and exercise creative thought. To the extent that ET has been used in an education setting, learners have gained a deep respect for education that has lasting effects. As in medicine, law, and technology, today's aspiring teachers can benefit from the same case studies, workshops, and exchange of best practices as their professional counterparts. There has been a widespread effort to update education programs to meet the needs of prospective teachers who may want to change fields of study or pursue their education online. These schools are achieving this by stressing the importance of students' subject-matter expertise, employing ET tools and training methods, and taking an interdisciplinary approach to education in the modern digital era.

Keywords: Teacher Education, Educational Technology, Professional Development, Aids, Teachers, Modern and Digital Era.

Introduction

The use of technology in ET is strategic and is used to augment more traditional teaching approaches. Taking a systematic approach in the classroom is necessary when testing new ways of instruction with pupils. The dominant pedagogical culture can significantly influence course content, teaching methods, and classroom dynamics. The terms "teaching resources" and

"educational resources" may sound interchangeable, but they fact, refer to two different kinds of instructional materials (Pedagokilek Nikon, 1996). Instead, then revealing fundamental differences in teaching methods, differences in terminology reveal underlying beliefs about the place of technology in the classroom and the best practices for using it. This helps explain why there are such vast disagreements in opinion between social scientists and natural scientists. Effective deployment of ET thus necessitates professionals with backgrounds in education, psychology, computing, and information science. To do their professions ethically, teachers must equip their students with the essential technical competencies required to fully engage in today's society (Gamire et al., 2006). In response to this increased demand, various educational initiatives and changes in TE have prioritized the integration of technology into the classroom since the turn of the millennium (US Department of Education, 1999; Drent & Meelissen, 2008; Agyei & Voogt, 2011; Education Services Australia, 2012; Tondeur et al., 2012). There is no universally accepted definition of ET because everyone has different experiences, worldviews, and educational goals. The widespread implementation of ET in classrooms has been hampered by a lack of funding and appropriately educated teachers. ET's adaptability to contemporary teaching methods is a significant factor in its widespread use in the classroom. Because of this, teachers will have a greater chance of evaluating their pupils' academic progress in the classroom. A book is a valuable tool for teachers who want their students to engage in meaningful PD activities that are also engaging, current, and fair. Teachers should reach out to their peers in various parts of the country and the world to extend their TE-related professional relationships. Since technological resources are so prevalent, our cultural worldview must shift to accommodate this reality (Mauss, 1990). How these limitations will play out in TE and PD is currently unknown (Bend avid Kolikant, Martinovic, & Milner Bolotin, 2019). The classroom is a beautiful illustration of this idea. Teachers in many places are required every two years to complete a minimum number of hours of continuing PD (the State of Virginia, 2015). The success of a PD program in the twenty-first century depends on several elements, one of which is innovative methods. Many persons outside teachers can significantly impact a child's development in the modern digital era.

The Significance of Educational Technology in Teaching-Learning

Technology is essential in today's culture if you want to survive. Technological advancements have altered every aspect of contemporary civilization. Technology is affecting every area of human life. Technological progress drives a shift in labour practices, information dissemination, education, scientific application, and knowledge application. This study aims to shed light on the possibilities, benefits, drawbacks, and challenges of integrating technological solutions into educational settings. Several forms of technology have rapidly grown fundamental as time has gone on. Many jobs now require familiarity with sophisticated equipment that was not necessary for the past. As more individuals have access to computers, they are better equipped to put them to good use. Many people who own smartphones, tablets, or desktop computers use them regularly to play a wide range of different types of interactive games. We all know that technology plays a crucial role in today's world. Students must learn how to be good Internet citizens in school of the digital era.

The widespread use of technology in classrooms to improve student's learning experiences has increased dramatically in recent years. Education leaders are recommitting themselves to practises that research has proved effective in helping children learn and grow. If we want to make a difference in students' education, we need to figure out how to successfully implement the ubiquitous technology of the modern world into the classroom. With Common Core State Standards, there has been a theoretical push to elevate the status of digital tools in the classroom

(Cristen, 2009). Education technology is occasionally used indiscriminately with less specialized terminology despite the complexity of the topic. Some have referred to educational technology as a "design science" due to its focus on education and social change. It uses technology effectively in the classroom to improve student's educational outcomes. Technology innovations result from methodically applying scientific or other types of knowledge to practical challenges in the modern digital era.

We would take a giant leap ahead if we made contact with advanced alien cultures. Maybe you are the kind of educator who is always looking for exciting new strategies to implement in the classroom. Higher education has profited considerably from technological advances compared to primary and secondary education. Teachers now have more to do since pupils are more accustomed to and dependent on ET. As the quality of available educational technologies increases, the status quo in the classroom will have to shift. Evidence of their efficacy in the classroom supports their use. The use of cutting-edge technology in the classroom has been directly correlated to a dramatic increase in students' academic performance. Learners of all ages can utilize the educational benefits of today's technology in the modern digital era.

The classroom dynamics shift substantially when both students and teachers rely on technology tools. Some examples of ET include video lectures and online discussion forums. ET includes but is not limited to desktop computers, laptops, tablets, cell phones, smart boards, interface boxes, phones, the internet, satellite connections, and supplementary apps and resources. Finally, we expect our study to offer insight into how teachers employ ET in the classroom and how that use relates to larger educational aims (Biswas, B, 2019). However, ET is fascinating when viewed as a whole. Most teachers are familiar with the basics of incorporating technology into their lessons. Substantial follow-up education in the form of seminars, workshops, webinars, etc., is required to comprehend how to use ET appropriately and thoroughly. Educators' lack of interest and apathy, along with issues with school infrastructure and teacher preparation, contribute to ET's low adoption rate. The sound impacts on students' learning, interaction with one another, and openness to trying new techniques and subject matter warrant encouraging teachers to adopt their approach to education in the modern digital era.

Educational Technology in Teacher Education

As technology in the classroom becomes more commonplace, pre-service educators must be proficient with it. Many recent academic works, such as D'Angelo and Woosley (2007) and Nickerson and Zodhiates (2013), bring to light the high prevalence of technology in today's classrooms. According to their accounts, students would gain from standards because technology enhances learning effectiveness, gives timely and trustworthy information, permits PD of their work, and supports varied learning methods (Li, 2007). On the other hand, new studies have shown that American teacher training programmes produce merely average teachers (Greenberg, McKee, & Walsh, 2013). Teachers-to-be "had less opportunity to learn from their teachers how technology could be used to enhance topic learning," "knew substantially less" about using technology to serve students with special needs, and "had little experience" with subject-specific technologies, as per studies by Lei (2009). Signs of disaster are easy to spot. Lei (2009) argues that for today's students to benefit from tomorrow's technological innovations, the next generation of teachers must be well-versed in these developments. It has been argued that educating students on how to successfully and safely use technology should be a top priority for all schools. Based on the outcome, traditional TE programs do not emphasize "the current technology-enabled learning design competencies will need to help their students become 21st-century leaders" (Bower, Highfield, Furney, & Mowbray, 2013).

Almost half of the 4-year institutions offering TE programmes did not teach ET tools for varied purposes to a medium or large number of students, suggesting there is much room for improvement in the education of pre-service teachers in the technology field (Kleiner et al., 2007). Teachers who have not received adequate training may not provide their students with opportunities to "harness technology to be excellent problem solvers, collaborators, communicators, and innovators," despite the importance of technology in today's classrooms (National Education Association, 2014). TE programs should "attempt to demonstrate how to use various technologies to collect student information" and "help pre-service teachers consider the distinct factors that can increase communication technologies offer and how to choose the best tool, concerning how to use such resources" to produce well-rounded teachers (Ottenbreit-Leftwich et al., 2012). Overuse of technology in classrooms appears to have its roots in TE programs in the modern digital era.

Many factors, such as the lack of a required single-course introduction to ET, a growing chasm between theory and practice, an ever-expanding wish list of desirable technological skills, and a general inadequacy in TE programs, may leave some graduate students ill-prepared to use 21st-century technology in the classroom (Kleiner, Thomas, & Lewis, 2007). The study's outcomes corroborated the poll's conclusions that aspiring teachers recognized the benefits of using technology in the classroom but were hesitant to implement it. More than that, they fabricated information regarding most Web 2.0 applications (Lei, 2009). Without these features, TE programs are more likely to be used by teachers who lack the knowledge and training to implement technology effectively in the classroom. Pre-service teachers exposed to various arguments for and against ET will enter the classroom with a richer grasp of the subject. Pre-service teachers lack experience and expertise with classroom technology. Further, a dearth of students with the skills necessary to effectively implement ET will lead to a deficit of teachers able to instruct in today's technologically equipped classrooms. TE and its inherent ability to successfully equip pre-service teachers to use ET for teaching are central to an understanding of policy shifts surrounding integrating technological preparation into TE programs for pre-service teachers in the modern digital era.

Professional Development for Teachers

Given modern students' greater access to knowledge and the widespread use of digital technologies in the classroom, the function of a teacher has evolved significantly in the twenty-first century. Modern students view their educators less as gatekeepers and more as information guides. Classrooms should be where students are routinely asked to engage in higher-order cognitive tasks like analysis, synthesis, and evaluation. Teachers should make every effort to facilitate these types of activities. Supporting PD for staff is essential for public schools and for individual instructors to adapt to students' evolving needs. Teachers' knowledge, pedagogical abilities, confidence, and perspectives on teaching and student learning improve as they engage in PD programs (Radford, 1998; Stein et al., 1999). The importance of carrying oneself with grace has become increasingly apparent with the advent of self-directed PD in the education sector. Strategic plans for continuing education play a crucial role in encouraging professionals to put their knowledge to use in the workplace (Al-Hinai, 2007). Modern students have more options for when and where to fit their schoolwork into their schedules. It has been supplanted by contemporary teaching methods focusing more on group work, individual responsibility, practical application, critical thinking, etc. This massive change necessitates a rethinking of established educational practices in the modern digital era.

Most of these studies raise serious questions about how well TE curricula prepare its students to become teachers. Mayer et al. (2005) stress the importance of providing a thorough education in professional teaching practises to future educators. These suggestions aim to give employees in the Pacific Time Zone a firm footing from which to learn the professional knowledge, involvement, and cooperation skills necessary for them to do their jobs well (Choy et al., 2013; Feiman-Nemser, 2015). PD is vital because it aids teachers in learning new techniques, adapting to novel situations, and better managing their people resources (Tanning & Abu, 2014). PD for teachers is, at its core, the capacity to learn and apply that learning to benefit one's students (Avalos, 2011). Teachers have a crucial role in shaping the characters of their students and preparing them to become productive members of society. They play a crucial role in creating a welcoming and productive learning environment for pupils. When teachers try to offer material that interests their students and helps them learn, students benefit greatly (Namunga & Otunga, 2012). A study has shown that teachers significantly cumulative impact students' learning over time, indicating the essential role teachers play in improving academic outcomes (Darling-Hammond, Wei, & Johnson, 2012). Studies show that the impact of educators on their students' outcomes varies widely (Darling-Hammond, 2006). A student's academic and professional achievements depend on their capacity to learn successfully. The methods of instruction can significantly impact the expectations of current students and recent alums. They represent information that can be put to good use in a scholarly investigation. In recent years, there has been an effort to raise the bar internationally through standardizing teaching methods. Many nations have developed national Professional Standards to raise the bar for education worldwide. A teacher's effectiveness can be gauged by how much they tell their students in learning. Any successful professional needs to be able to assess their performance, accurately diagnose problems, and come up with workable remedies. Professional development for educators emphasizing introspective thinking and teamwork-based enhancement can lead to shifts in classroom practises (Sari, 2012). Professionalism demands constant involvement in formal and informal learning opportunities in the modern digital era.

Standards for Professional Behaviours in the Classrooms

Even though there are currently 9.7 million teachers in the Indian labour market, a million more are desperately needed. There will always be a need for teacher educators, but there is currently a severe scarcity of qualified individuals. Significant changes must be made to the teaching profession if we want to retain talented people from leaving it. Students are expected to have completed extensive background reading in the relevant scientific fields, to have each task clearly explained to them, to have regular feedback, and to have their progress carefully monitored and evaluated. The scholarly community has published many publications laying out the best methods for following the regulations and standards that apply to your field. According to some theorists, codes promote a skewed mythic perspective since they reward qualities irrelevant to professional success, like intelligence, empathy, and autonomy (Kultgen, John. 1988). Each teacher's teaching expertise and methods can profoundly impact their pupils' academic growth. Effective teachers are in higher demand than ever in today's information-based culture. Due to education's increasing importance and intricacy, every educator must maintain the highest professional standards. To assist their students in flourishing, educators should foster an attitude that learning is a lifelong pursuit. Teachers should try to learn more about their subjects, grow as teachers, and use the most recent educational findings in their lessons. Some people think that rules only explain what kinds of behaviour are allowed in society.

In contrast, others think they help develop values like honesty, compassion, and moderation in the workplace (May, William F, 1988). Teachers are held in high esteem because of the difference they can make in the lives of their students. Because only the most enlightened and educated individuals were chosen for teaching professions in the past, teachers were traditionally considered to be part of society's upper class. For a school to thrive, it needs teachers who can effectively convey their expertise to their students. Given current developments in education, it is more important than ever for countries to aggressively seek out and cultivate the most brilliant teachers to ensure their long-term economic and social success. Standards for professional teachers help bring to light the requirement of enhancing the teaching profession for the country's good. Even among the students who are aware of these regulations, many have just a vague comprehension of what is required of them. There is a widespread misunderstanding that workers will automatically acquire their supervisor's moral compass. Writing essays on my behalf, my students argue for the relevance of their moral compass within the larger area of ethics. Student groups will gather to discuss responses to a message, including many open-ended questions and personal identification. Now is a perfect moment to try to identify connections between concepts that seem unrelated at first since there are so many perspectives to choose from. This semester, undergraduates are pursuing a wide variety of majors, including but not limited to computer science, civil engineering, electrical engineering technology, mechanical design technology, business administration, accounting, nursing, the health sciences, and medical imaging. Competence in a field is sometimes described as a person's "knowledge" or "expertise." The benefits and drawbacks of working for the government are examined. Successful candidates will have the required background knowledge, skills, and experience for this position. Educating a child is more than just ensuring they do well on exams. When designing courses, it is essential to consider the instructor's knowledge base and background. The teaching profession and the teacher's function have evolved in response to several variables, such as formal and informal mandates and the evolving needs of today's students in the modern digital era.

Educational Technology Enhances Professional Development in Digital Era

Teachers are continuously looking for new ways to personalize education for each student. The information recorded in real-time from students and other sources of constant information, material, and technologies can aid in PD for teachers. New pedagogical opportunities are emerging in the digital age, such as blended learning environments and digital technologies for formative and summative evaluations. The adoption of new technologies in the classroom may cause substantial changes. Classes could be adapted to each student's needs, new ideas could be generated, long-standing gaps in equity and accessibility could be closed, and the student-teacher relationship might strengthen. Different investigations, including Warschauer (2002), Kessler and Bikowski (2010), Hafner (2014), Chen and Chan (2019), and others, have studied the benefits of using technology in language classrooms. However, there have been limited studies on the best preparing language teachers to make the most of technology in the classroom (Kessler & Hubbard, 2017). Rapid technological advancement has caused these methods to become standard practice. Every aspect of modern life is influenced by the accessibility of information in the digital age. People of all ages show signs of this transition in their day-to-day activities, including how they use their spare time, perform in school, and interact with others. This pattern, once seen mainly in the elementary grades, is now widespread throughout all of formal schooling. The requirement for interdisciplinary courses has led to the developing of new forms of ET, such as learning materials and interactive whiteboards. Recent pedagogical theories emphasize the need to adapt teaching methods to each

classroom's specific requirements. The teaching profession and educational institutions have been profoundly impacted by the rise of online education and increased scrutiny from the government, the social sector, and the commercial sector. Teachers play a vital role in assisting their pupils in adjusting to their new environment. Thus, they must pay close attention to the particulars. To effectively utilize today's classroom tools, educators require technical skills and extensive training (Sharma, M. M., 2018). Technology's rapid spread has pushed its use to the forefront. Today's digital revolution has altered both significant and trivial human endeavours. The way young people use their free time, study, keep in touch with friends and family, and even recall and forget information is all influenced by the technology they use today. This shift has influenced classroom instruction from the primary grades through college. Due to technological developments, phrases like "flipped classrooms," "blended learning," and "library services" are now commonly used at today's colleges (Sharma, M. M., 2018). Fernández and Vázquez (2016) claim that little preparation is given to teachers and school officials of the modern digital era.

Technology is a potent instrument in the pursuit of personalizing education because it provides students more agency over their learning and better prepares them for a future where digital media reigns supreme. Children's opportunities to learn how to learn, solve problems on their own, evaluate evidence, communicate effectively, and come up with original ideas are all influenced by how readily available knowledge and technology are to them outside of school. Well-implemented ET programs in the classroom can motivate students to keep learning even after graduation. As an outcome, ET decided to opt for extraordinary measures. The idea and motivation for this originated from outside the institution. Using innovative strategies, tools, and practices in the classroom is essential for enhancing the TE program and maintaining classroom order in today's schools. We use the whole range of cutting-edge social science and life science approaches as befits a design science that addresses fundamental, essential, and critical issues related to education and societal structure. In-depth scientific inquiry of conceptual situations using state-of-the-art technologies is now possible, for instance, because of technological advancements in PD for pre-service teachers in the modern digital age.

Conclusion

A teacher is necessary for any setting where people are expected to learn something. Modern teachers have a lot on their plates because of the rapid evolution of educational theory and ET. A teacher's responsibilities are broad, extending beyond the classroom to the country. Professionals in TE management should try out tracer or reform in their work. Looking at the traces can help us refine our existing training models and make more informed plans. Many students at recent schools have claimed to have had contact with aliens. The fact that today's youth have always had easy access to natural computer skills calls for re-evaluating current teaching methods. Using ET can help you become a better person overall. The proliferation of information has accelerated dramatically since the introduction of mobile devices. Online materials are becoming more and more important to educators. Whether or not today's teachers have the resources to keep up with the dizzying pace of technological innovation is a matter of debate. There are two issues here. Is it essential, and have educators received sufficient training on its use? Studies have been done and will continue to be done in this area. However, we still lack the data we need to effectively incorporate ET into Education settings for PD of teachers in the digital era.

References

1. Al-Hinai, A. M. (2007). The interplay between culture, teacher professionalism and teachers' professional development at times of change. In *Handbook of teacher education* (pp. 41-52). Springer, Dordrecht.
2. Agyei, D. D., & Voogt, J. M. (2011). Exploring the potential of the will, skill, tool model in Ghana: Predicting prospective and practicing teachers' use of technology. *Computers & Education, 56*(1), 91-100.
3. Akiyama, K., Alberdi, A., Alef, W., Asada, K., Azulay, R., Baczko, A. K., ... & Ramakrishnan, V. (2019). First M87 event horizon telescope results. IV. Imaging the central supermassive black hole. *The Astrophysical Journal Letters, 875*(1), L4.
4. Avalos, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and teacher education, 27*(1), 10-20.
5. Azor-Martinez, E., Cobos-Carrascosa, E., Seijas-Vazquez, M. L., Fernández-Sánchez, C., Strizzi, J. M., Torres-Alegre, P., ... & Gimenez-Sanchez, F. (2016). Hand hygiene program decreases school absenteeism due to upper respiratory infections. *Journal of School Health, 86*(12), 873-881.
6. Biswas, B. A study on the effect of Educational Technology on teaching-learning process in Higher Education.
7. Bower, M., Highfield, K., Furney, P., & Mowbray, L. (2013). Supporting pre-service teachers' technology-enabled learning design thinking through whole of programme transformation. *Educational Media International, 50*(1), 39-50.
8. Chachashvili-Bolotin, S., Lissitsa, S., & Milner-Bolotin, M. (2019). STEM outcomes of second-generation immigrant students with high-skilled parental backgrounds. *International Journal of Science Education, 41*(17), 2465-2483.
9. Choy, D., Wong, A. F., Lim, K. M., & Chong, S. (2013). Beginning teachers' perceptions of their pedagogical knowledge and skills in teaching: a three year study. *Australian Journal of Teacher Education, 38*(5), 68-79.
10. Coffman, A. N., & Patterson, R. (2014). Teacher Residencies: Redefining Preparation through Partnerships. *National Education Association*.
11. Corbin, D. (2015). *Life, Work, and Rebellion in the Coal Fields: The Southern West Virginia Miners, 1880-1922 2nd Edition*. West Virginia University Press.
12. Cristen, C. (2009). Why is it a bad idea to scare a vulture.
13. Darling-Hammond, L., Wei, R. C., & Johnson, C. M. (2012). Teacher preparation and teacher learning: A changing policy landscape. In *Handbook of education policy research* (pp. 613-636). Routledge.
14. Darling-Hammond, L. (2006). Assessing teacher education: The usefulness of multiple measures for assessing program outcomes. *Journal of teacher education, 57*(2), 120-138.
15. D'Angelo, J. M., & Wooley, S. A. (2007). Technology in the Classroom: Friend or Foe. *Education, 127*(4).
16. Drent, M., & Meelissen, M. (2008). Which factors obstruct or stimulate teacher educators to use ICT innovatively?. *Computers & Education, 51*(1), 187-199.
17. Feiman-Nemser, S., Tamir, E., & Hammerness, K. (2015). Inspiring teaching: Context-specific teacher preparation for the 21st century.
18. Gamire, E., & Pearson, G. (Eds.). (2006). *Tech tally: Approaches to assessing technological literacy*. Island Press.
19. Gerstberger, S., Hafner, M., & Tuschl, T. (2014). A census of human RNA-binding proteins. *Nature Reviews Genetics, 15*(12), 829-845.

20. Greenberg, J., McKee, A., & Walsh, K. (2013). Teacher prep review: A review of the nation's teacher preparation programs. *Available at SSRN 2353894*.
21. Kessler, G., & Hubbard, P. (2017). Language teacher education and technology. *The handbook of technology and second language teaching and learning*, 278-292.
22. Kessler, G., & Bikowski, D. (2010). Developing collaborative autonomous learning abilities in computer mediated language learning: Attention to meaning among students in wiki space. *Computer Assisted Language Learning*, 23(1), 41-58.
23. Kleiner, B., Thomas, N., & Lewis, L. (2007). Educational Technology in Teacher Education Programs for Initial Licensure. Statistical Analysis Report. NCES 2008-040. *National Center for Education Statistics*.
24. Kumar, A., Seth, P., Shrivastava, K., Manchanda, R., & Sharma, M. M. (2018, July). Well interference diagnosis through integrated analysis of tracer and pressure interference tests. In *SPE/AAPG/SEG Unconventional Resources Technology Conference*. OnePetro.
25. Kultgen, J. H. (1988). *Ethics and professionalism*. University of Pennsylvania Press.
26. Lazar, Stošić. "The importance of educational technology in teaching." *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education* 3.1 (2015): 111-114.
27. Lei, J. (2009). Digital natives as preservice teachers: What technology preparation is needed?. *Journal of Computing in teacher Education*, 25(3), 87-97.
28. Li, Q. (2007). Student and teacher views about technology: A tale of two cities?. *Journal of research on Technology in Education*, 39(4), 377-397.
29. MAUSS, S., Chaponnier, C., JUST, I., AKTORIES, K., & Gabbiani, G. (1990). ADP-ribosylation of actin isoforms by Clostridium botulinum C2 toxin and Clostridium perfringens iota toxin. *European journal of biochemistry*, 194(1), 237-241.
30. Mayer, D. (2014). Forty years of teacher education in Australia: 1974–2014. *Journal of education for teaching*, 40(5), 461-473.
31. Moore, J. C., & William Hunt, H. (1988). Resource compartmentation and the stability of real ecosystems. *Nature*, 333(6170), 261-263.
32. Namunga, N. W., & Otunga, R. N. (2012). Teacher education as a driver for sustainable development in Kenya. *International journal of humanities and social science*, 2(5), 228-234.
33. Nickerson, R. S., & Zodhiates, P. P. (Eds.). (2013). *Technology in education: Looking toward 2020*. Routledge.
34. Ottenbreit-Leftwich, A. T., Brush, T. A., Strycker, J., Gronseth, S., Roman, T., Abaci, S., ... & Plucker, J. (2012). Preparation versus practice: How do teacher education programs and practicing teachers align in their use of technology to support teaching and learning?. *Computers & Education*, 59(2), 399-411.
35. Radford, D. L. (1998). Transferring theory into practice: A model for professional development for science education reform. *Journal of Research in Science Teaching: The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 35(1), 73-88.
36. Ramesh, P., Thammi Raju, D., Reddy, K. M., Krishnan, P., Biswas, A., & Umamaheshwari, T. (2019). Perception of teaching competencies by administrators, faculty and students of Indian agricultural universities: an assessment of faculty training needs. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 25(4), 337-359.
37. Sari, E. R. (2012). Online learning community: A case study of teacher professional development in Indonesia. *Intercultural Education*, 23(1), 63-72.

38. Stein, M. K., Smith, M. S., & Silver, E. (1999). The development of professional developers: Learning to assist teachers in new settings in new ways. *Harvard educational review*, 69(3), 237-270.
39. Sultan, P., & Wong, H. Y. (2012). Cultures' consequences in the assessment of higher education service quality: the case of CQU, Australia. In *Sharing the Cup of Knowledge. 2012 ANZMAC Conference, Adelaide*.
40. Tondeur, J., Van Braak, J., Sang, G., Voogt, J., Fisser, P., & Ottenbreit-Leftwich, A. (2012). Preparing pre-service teachers to integrate technology in education: A synthesis of qualitative evidence. *Computers & Education*, 59(1), 134-144.
41. Warschauer, M. (2002). A developmental perspective on technology in language education. *TESOL quarterly*, 36(3), 453-475.
42. Wong, C. L., Sieo, C. C., Tan, W. S., Abdullah, N., Hair-Bejo, M., Abu, J., & Ho, Y. W. (2014). Evaluation of a lytic bacteriophage, Φ st1, for biocontrol of *Salmonella enterica* serovar Typhimurium in chickens. *International journal of food microbiology*, 172, 92-101.
43. Wood, P. A. (2001). The US Department of Education and Student Financial Aid for Distance Education: An Update. ERIC Digest.

**FACTORS OF TEACHER TEACHING, INTEREST, ANXIETY AND STUDENT
BEHAVIOR IN THE CLASSROOM IN RELATION TO MATHEMATICS
ACHIEVEMENT AMONG VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS IN THE STATE OF
SABAH, MALAYSIA**

Ernawaty Hudong
Keningau Vocational College

ABSTRACT

This study was conducted to look at Factors of Teacher Teaching, Interest, Anxiety and Student Behavior in the Classroom in relation to Mathematics achievement among vocational college students in the state of Sabah. The research design used is quantitative methods. This study was conducted among pre-diploma students taking mathematics subjects at vocational colleges in Sabah. This research only focuses on the factors of teachers' teaching methods, anxiety, interest and learning behavior in the classroom by students in relation to mathematics achievement among vocational college students in the state of Sabah. A total of 400 students are have participated voluntarily in this study. Partial Least Square (PLS) structural model is used to analyze data. The findings of the study show that there is a significant relationship between the anxiety factor and math achievement. Similarly, there is a significant relationship between the interest factor and mathematics achievement among vocational college students in the state of Sabah. In addition, gender and parents' income have a significant relationship with the mathematics achievement of students in Vocational Colleges in the state of Sabah. Gender is also seen as a moderator in the relationship between the variables Student learning behavior in the classroom to mathematics achievement. The R^2 value of the Student Behavior construct in the classroom is 0.215 and the R^2 value of the Interest construct is 0.333 at the medium level. However, anxiety is only at a weak level with a value of 0.322. The construct has a positive and significant effect, which is consistent with the research hypothesis. There is a mediating effect of interest through Anxiety then to math achievement because the value of the indirect effect $>$ the direct effect. ($24.314 > 12.133$). A partial mediator effect is seen when the effect of student behavior factors in the classroom through the teacher's teaching to math achievement when the value of the indirect effect $>$ the direct effect. ($1.3064 > 0.849$).

THE ROLE OF MATHEMATICS IN DEVELOPING PERSONALITY IN SECONDARY SCHOOLS

Assoc. Prof. Dr. Malahat Abdullayeva

Azerbaijan State Pedagogical University, Faculty of Mathematics

ORCID NO: 0000-0002-2228-1224

ABSTRACT

Mathematical education is one of the most important factors in shaping personality, intellect and creativity. Every person faces problems such as thinking logically in any field of human activity, doing the task that has to be done correctly and consistently, expressing thoughts clearly, being critical of his work, analysing the situation, separating the important from the insignificant, connecting different objects, digitizing the obtained data, etc. Mathematical education and mathematical thinking come to the aid of people in solving these problems.

It is important to realize three goals of teaching mathematics in secondary schools for developing personality: general educational goal (theoretical goal), upbringing goal and practical goal.

The article discusses the role of mathematical education in developing personality in preschool, primary, secondary and high school. At the same time, it is noted that the organization of extracurricular and extracurricular activities, including mathematics olympiad, competitions, clubs also play an important role in developing personality.

Mathematical education directs the development of students' general outlook, becoming the subject of their activities from class to class. Mathematical activity is a key element of the whole system of mathematical education, due to which the skills of modern man are formed. Math classes motivate students to transform their activities into life and apply their knowledge and skills to real-life situations. Mathematical education forms national and human values in our students.

In addition to having a positive effect on the overall development of the individual, math also affects the formation of his character and the development of his moral qualities. Mathematics promotes the formation of intellectual integrity, objectivity, perseverance and diligence. Mathematical education ensures the functional literacy of every member of society, which is necessary for raising the intellectual development of society as a whole.

After analyzing math teaching in secondary schools, it is concluded that math plays a great role in developing personality.

Keywords: maths, personality development, theoretical goal, practical goal, upbringing goal

ORTA OKUL VE LİSELERDE KİŞİLİK OLUŞUMUNDA MATEMATİĞİN ROLÜ

Doç. Dr. Melahet Abdullayeva

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Matematik Fakültesi

ÖZET

Matematik eğitimi, insanın kişiliğini, zekasını ve yaratıcılığını şekillendirmede en önemli faktörlerden biridir. İnsan faaliyetinin herhangi bir alanında mantıklı düşünebilmek, işi doğru ve tutarlı bir şekilde yapabilmek, düşüncelerini açıkça ifade edebilmek, işini eleştirebilmek, durumu analiz edebilmek, önemliyi önemsizden ayırabilmek, farklı nesnelere bağlamak, olayları açıklamak,

elde edilen verileri sayısallaştırmak vb. gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Matematik eğitimi ve matematiksel düşünmenin insanlara bu problemlerin çözümünde yardımcı olduğu görülmektedir.

Kişilik oluşumu için eğitim orta okul ve liselerde matematik öğretiminin üç hedefini gerçekleştirmek önemlidir: genel eğitim hedefi (teorik hedef), yetiştirme hedefi ve pratik hedef.

Makale, okul öncesi (ana okul), ilkokul, ortaokul ve lisede kişilik oluşumunda matematik eğitiminin rolünü tartışıyor. Aynı zamanda matematik olimpiyatları, yarışmalar, kulüpler de dahil olmak üzere ders dışı etkinliklerin organizasyonunun da kişilik oluşumunda önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir.

Matematik eğitimi, öğrencilerin genel bakış açısının gelişimini yönlendirerek, sınıftan sınıfa etkinliklerinin konusu haline gelir. Matematiksel aktivite, modern insanın becerilerinin oluşması nedeniyle tüm matematik eğitim sisteminin kilit bir unsurudur. Matematik dersleri, öğrencileri etkinliklerini hayata geçirmeye, bilgi ve becerilerini gerçek yaşam durumlarına uygulamaya motive eder. Matematik eğitimi öğrencilerimizde milli ve insani değerleri oluşturur.

Matematik, bireyin genel gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmasının yanı sıra, onun karakterinin oluşumunu ve ahlaki niteliklerinin gelişimini de etkiler. Matematik, entelektüel dürüstlük, nesnellik, azim ve çalışkanlığın oluşumunu teşvik eder. Matematik eğitimi, bir bütün olarak toplumun entelektüel gelişim düzeyini yükseltmek için gerekli bir koşul olan, toplumun her üyesinin işlevsel okuryazarlığını sağlar.

Ortaokul ve liselerde matematik öğretimi analiz edildikten sonra kişilik oluşumunda matematik eğitiminin rolünün büyük olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: matematik, kişilik oluşumu,, teorik hedef, pratik hedef, yetiştirme hedefi

INTRODUCTION

The world is changing rapidly. The main component of this change is education. Nowadays education in our society is not only a key factor in technological and socio-economic development, but also the most important factor for the emergence and development of digital civilization.

Education systems shape societies. It is no coincidence that UNESCO has declared the twenty first century as the Century of Education, given modern societies are more based on knowledge. So, today's school should be a school of mind and intellect. The residents of this school are highly educated and intelligent teachers and children who are brought up with great skills and who are the most valuable assets of the society. Every child is shaped under the influence of the family that brought him into the world and the society that brought him up and perfected him. He receives his language, religion, and is at first raised in his family, and then develops a personality in the society in which he lives. It is the responsibility of educational institutions to shape each child as a well-developed personality, to determine their future position in life and to solve other similar problems. Mathematics is of special importance among the subjects taught in secondary schools.

Mathematical education is one of the most important factors in shaping personality, intellect and creativity. Every person faces problems such as thinking logically in any field of human activity, doing the task that has to be done correctly and consistently, expressing thoughts clearly, being critical of his work, analysing the situation, separating the important from the insignificant, connecting different objects, digitizing the obtained data, etc. Mathematical education and mathematical thinking come to the aid of people in solving these problems.

Mathematics also has a social function. Everyone needs a minimum of mathematical knowledge and skills in their daily lives. Without them, it is impossible to fully communicate with other people or to have any practical interaction with them.

Throughout human history, mathematics has been a means of understanding the world around us. Mathematics has been the apparatus for calculations and research in almost all the natural sciences and a number of humanities.

The role of mathematics in public administration and state security is irreplaceable. The creation of effective and high-precision weapon systems, military spacecraft, communication systems, command of troops, protection of the country's information security is based on perfect mathematical methods. Mathematical methods are applied in all spheres of state activities: in high technologies, projects in natural sciences, economics, biology, medicine, forecasting of natural phenomena and processes in life etc.

It is important to realize three goals of teaching mathematics in secondary schools for developing personality: general educational goal (theoretical goal), upbringing goal and practical goal.

The general educational goal of the secondary schooling includes information on the subject, language and symbolism of mathematics, mathematical modelling, special mathematical techniques, algorithms and periods of development of mathematics, a system of mathematical knowledge, skills, and habits that provide insights into the general scientific methods of cognitive theory and the specific heuristics used in mathematics.

The upbringing goal of the training consists of formation of students' worldview, thinking, logical, heuristic and algorithmic components, morality, communication culture, independence, aesthetic education of schoolchildren, diligence, responsibility in decision-making, initiative to implement independently.

The practical purpose of mathematics training consists of development of the ability to build a mathematical model of simple and real events, studying events according to a given model, showing the application of the model, introduction to the importance of mathematics in scientific and technical progress and modern production [Abdullayeva, 2020].

It is important to achieve these three goals by following the principles of education for the shaping personality in secondary schools.

RESEARCH

People working in mathematics and natural sciences are surrounded by mathematical information throughout their lives. Special attention is paid to the mathematical training of students during the training of qualified engineers, economists, medical, legal and humanitarian personnel. In general, everyone's mathematical education dates back to childhood, exactly speaking, to the time when he learns walking, speaking, observing, drawing, thinking, counting, writing, and so on. Although some people stop their career-related math education after graduating from high school, others continue throughout their lives.

Preschool mathematics education

Preschool is a period of about 3 to 6 years for a child. The main purpose of mathematical education instilled in children during this period is to make children familiar with the basics of mathematical culture and to arouse interest in future knowledge about surroundings using mathematical elements. Preschool math education is simple communication or individual lessons with parents and educators in specially organized groups. In this case, educational films, games, books, magazines or other aids are used.

Mathematics education at the primary school level

The primary education covers grades 1-4. The teaching of mathematics is compulsory for all at the

primary level and the same standards are met in all educational institutions. At the end of primary school, the pupils must be able to perform arithmetic operations with numbers, know basic geometric figures, units of measurement of the most used quantities, be able to collect and present information, etc.

The study of mathematics at the primary level is of special importance in the development of young students. The knowledge and skills acquired by pupils and the initial mastery of mathematical language becomes the foundation of future mathematical education. Furthermore, mathematical education lays the foundation for future education of students. Almost all subsequent successes depend on whether they sufficiently understand the essence of arithmetic operations, the meaning of the fields of application, whether they can distinguish geometric figures and see the simplest visual properties and so on. There is no need to organize special classes for gifted students at the primary level. Considering the presence of talented students in the classroom the teacher can include additional materials in the program. The goal is to identify the potential of such students.

It is also possible to achieve the developmental (theoretical), practical and upbringing goals of the lesson with the help of problems solved in mathematics lessons.

Problem: Schoolchildren who came to Baku for a walk were taken on an excursion to Ateshgah and Icheri Sheher. A total of 74 students took part in the tour. On the first day, 30 of them visited Ateshgah and the rest visited Icheri Sheher. How many students visited to Icheri Sheher? [Isayev et al., 2021].

In order to solve the problem, students repeat the theoretical information about the subtraction, solve the problem using the obtained information and strengthen their knowledge. At the same time, students develop a worldview and interest in search and excursions. They tend to learn about museums and excursions. As a result, both their mathematical and general worldviews develop.

Problem: Create and solve a problem of equal distribution according to the picture.

The task is performed using division, in which case the theoretical information about division develops students' thinking and imagination (a theoretical goal). They gain new skills by putting what they have learned into practice (a practical goal). Pupils are instilled with positive qualities such as justice, equality and creativity (an upbringing goal).

General secondary education level: Experience shows that this period is the most difficult period for teaching mathematics to students. Learning objectives at this stage may vary depending on the student's abilities and inclination toward mathematics. Students interested in mathematics need to understand and complete all assignments on time in order to gain a deeper understanding of more complex concepts in the days to come.

In particular, teaching mathematics in grades 5-7 requires great pedagogical skills from the teacher. The teacher must be able to focus on all students, not just a few who are interested in mathematics. The teacher must allocate more time for application of theoretical knowledge into practical problems and for issues particularly related to with motion, logic, integers, geometry, etc. The topics studied should arouse interest in students, demonstrate them the close relationships between

mathematics and life as well as teach them to think and express their opinions.

General secondary education covers grades 5-9. Mathematical education at this level is a basic course. This course develops students' ability to continue their future education using mathematical knowledge and skills, as well as to use it consciously and rationally in their personal affairs, social life, and then in their professional activities.

Problem: The book has 208 pages. A student reads $\frac{1}{4}$ of it on the first day and $\frac{3}{4}$ of the rest on the

second day. How many unread pages are left in the book? [Ismayilova & Huseynova, 2018]

The theoretical purpose of the problem is that students perform arithmetic operations on ordinary fractions. Practical goal is to obtain new skills by applying what has been learnt in practice, using the acquired knowledge correctly. The upbringing goal is to arouse students' interest in reading books.

Problem: In the knowledge competition conducted among schoolchildren, 48 students who scored 60 points or more on a 100-point scale were awarded. The number of pupils who scored in the range of [80; 90) is six times more than those who scored in the range of [90; 100] and six times less than those who scored in the range of [60; 80). How many pupils scored in the range of [80; 90)? [Math test set, 2019].

The theoretical goal of the problem is that students learn how to solve a problem by constructing an equation. In terms of practical goal, students develop the ability to gather information, group and present it based on various criteria. The upbringing goal is to get an education, to acquire knowledge, to succeed and to have values.

High school level (grades 10-11): This level can also include secondary vocational education institutions. At high school, students study subjects according to their interests and prepare for future education and professional activities. In this case, it is important for students to master the mathematical knowledge that provides the basis for continuing their education. Students who take the entrance exam in mathematics for higher education study mathematics with great interest, and at the same time use their mathematical knowledge while learning natural sciences.

In modern times, math classes in grades 10-11 are organized in two directions: classes for students whose future subject will be mathematics, and classes for students whose main subject will not be the mathematics in the future. Programs are being developed for classes in both directions. For students whose main subject in the future will be mathematics, classes are conducted by highly qualified teachers, and the number of math hours is increasing. The main task of such students is to master mathematics.

Problem: The sizes of the rectangular park are 48 meters and 64 meters. Lampposts have been set up around the park, starting at the corner points at equal distances along its borders. The cost of each lamppost is 40 manat. At least how many manats were spent on the purchase of these lampposts? [Math test set, 2019].

Theoretical goal: geometric description is used in solving the problem. Knowledge of the rectangle, finding the greatest common divisor is repeated. The problem is solved with the help of dependencies between price, quantity and value. Practical goal: the student uses rectangle, a geometric figure in solving the problem, notices the relationship between mathematics and life, applies mathematical knowledge and skills to solve vital problems, uses the relationship between the currency, price, quantity, value in solving the problem. Educational purpose: the use of

symmetry to create beauty in nature, the construction of a park, its lighting, love for work and information about our national currency play an important role in shaping the worldview of students.

Mathematical Olympiads, competitions, clubs: Such events related to mathematics play an important role in developing interest and love in students for mathematics. During the preparation for the Olympiads, participation in them and the discussion of the problems which they face, students get familiar with very important and useful mathematical ideas. In these competitions, students learn to communicate properly with their peers, to compete honestly and fairly. The participation of talented students in the Olympiads helps them correctly determine the direction of their future education. Pupils who succeed in the Olympiads develop confidence in their creative abilities and potential.

It is very important to organize extracurricular activities in mathematics to raise students' motivation for learning and develop their cognitive interest. Organizing educational classes, knowledge contests, intellectual games, team competitions for students of grades 5-9 allows them to find activities in accordance with their interests and inclinations.

One of the most useful forms of extracurricular activities for schoolchildren is math clubs. Students with a special passion for and interest in mathematics are involved in the math club. The creative environment in the club, the spirit of competition, the intellectual freedom of students is very different from the math classes in the classroom. The club operates on the basis of a plan that is specifically developed for it. The use of non-standard exercises in club activities develops students' mathematical intuition and the use of historical elements helps to cultivate positive moral qualities in students.

CONCLUSION

Mathematics is one of the main subjects taught in all general education institutions, including primary, secondary and high schools, special schools and special boarding schools, schools for gifted students, lyceums, gymnasiums and other educational institutions [Abdullayeva, 2019]. Thanks to mathematics, students acquire not only knowledge but also skills and habits.

Mathematics education develops students' general worldview, and as they move from class to class, they spend more time on math. Mathematical activity is a key element of the whole system of mathematical education, due to which the skills of modern man are developed. Math classes motivate students to transform their activities into life and apply their knowledge and skills to real-life situations. Mathematical education shapes national and universal values in our students.

In addition to having a positive effect on the overall development of the individual, math also affects the formation of his character and the development of his moral qualities. Mathematics promotes the formation of intellectual integrity, objectivity, perseverance and diligence. Mathematical education ensures the functional literacy of every member of society, which is necessary for raising the intellectual development of society as a whole. The study concludes that math plays a great role in developing personality at secondary schools.

REFERENCES

- Concept of General Education in the Republic of Azerbaijan (National Curriculum). (2006). Baku.
- Mathematics curriculum for secondary schools of the Republic of Azerbaijan (I-XI grades). (2013). Baku.
- Abdullayeva M. (2020). *Methods of teaching mathematics-1*. Baku, «Science and education», p.

208.

Adigozalov, A.S. (2018). *Theoretical bases of teaching mathematics at school*. Baku, «ADPU», p. 310.

Math test set. (2019). DİM –“Abiturriyent”. Bakı.

Isayev et al. (2021). *Mathematics-2*. Textbook for the 2nd grade of primary school. Baku.

Ismayilova & Huseynova. (2018). *Mathematics Textbook for the 6th Grade of Secondary Schools*. Baku, «East-West», 2018.

<http://yamal-obr.ru/articles/matematicheskoe-obrazovanie-1/>

<https://www.e-derslik.edu.az/portal/>

SPOR EĞİTİMİ VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN CEP TELEFONU BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Seda SABAH

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor, Amasya
Associate Professor, Amasya University, Faculty of Education,
Department of Physical Education and Sports Teaching, Amasya
ORCID ID: 0000-0002-7386-0314

Soner ÇANKAYA

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği, Samsun
Prof. Dr., Ondokuz Mayıs University, Yaşar Doğu Faculty of Sports Sciences,
Department of Sport Management, Samsun
ORCID ID: 0000-0001-8056-1892

ÖZET

Değişen teknolojiye paralel olarak cep telefonların kullanım özellikleri gelişmiş ve insan yaşamının önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu süreçte müzik, görüntülü konuşma, sosyal medya, internet, oyun, dünyadan haberlere anında ulaşabilme, ofis uygulamaları gibi pek çok alanda kişiler cep telefonları vasıtasıyla çeşitli hizmetlerden yararlanabilmektedirler. Cep telefonlarının özelliklerinin günden güne güncellenmesi, yeni özelliklerin eklenmesi kullanım durumunu etkilemekle beraber bu durumun kontrol edilmesini güçleştirmiş ve bağımlılık riskinin ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada spor eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin cep telefonu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel araştırma deseninin bir çeşidi olan tarama araştırma modelindedir. Çalışmanın evrenini Spor Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Ondokuz Mayıs Üniversitesinde Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 146 öğrenci kapsamındadır. Veri toplama aracı olarak Chóliz (2012) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Fırat ve Balcı Çelik (2017) tarafından yapılan Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. İlgili ölçek 3 alt boyut ve 22 maddeden oluşmakta olup, 5'li likert tipi bir ölçektir. Tüm istatistiksel hesaplamalar SPSS 22.0 V istatistik paket programda yapılmıştır. Çalışmada yaş, cinsiyet, spor branşı, sporla ilgilenme düzeyi, gelir durumuna göre Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Diğer taraftan spor yaşı, bölüm ve sınıf değişkenine göre ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Nitekim bu kapsamda bağımlı olan veya bağımlı olduğunun farkında olmayan kişileri bilinçlendirmek amacıyla çeşitli bilgilendirme seminerleri verilebilir. Daha ileri düzeyde bağımlı olan kişilerin ise uzmanlar tarafından destek alması sağlanarak kişileri bağımlılığa iten faktörler tespit edilebilir. İlaveten yapılacak olan araştırmalarda kişilerin bağımlılık durumuna ilişkin, daha kapsamlı bilgiler edinilmesi amacıyla nitel veya karma çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Cep Telefonu, Öğrenciler, Spor

**INVESTIGATION OF CELL PHONE ADDICTION LEVELS OF STUDENTS STUDYING
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS PROVIDING SPORTS EDUCATION**

ABSTRACT

In parallel with the changing technology, the usage features of mobile phones have developed and have become an important part of human life. In this process, people can benefit from various services through their mobile phones in many areas such as music, video chat, social media, internet, games, instant access to world news, office applications. Updating the features of mobile phones day by day and adding new features affected the usage status, but made it difficult to control this situation and revealed the risk of dependency. Therefore, in this study, it was aimed to examine the mobile phone addiction levels of students studying in higher education institutions that provide sports education. The research is in the survey research model, which is a type of descriptive research design. The universe of the study consists of students studying in Higher Education Institutions that Provide Sports Education. The sample of the study is within the scope of 146 students studying at the Faculty of Sport Sciences at Ondokuz Mayıs University. The Mobile Phone Addiction Scale developed by Chóliz (2012) and adapted into Turkish by Fırat and Balcı Çelik (2017) was used as a data collection tool. The related scale consists of 3 sub-dimensions and 22 items and is a 5-point Likert type scale. All statistical calculations were made in SPSS 22.0 V statistical package program. In the study, no statistically significant difference could be determined between the Mobile Phone Addiction Scale total scores and sub-dimension total scores according to age, gender, sports branch, level of interest in sports, and income. On the other hand, a statistically significant difference was determined according to sports age, department and class variable. Various information seminars can be given in order to raise awareness of people who are addicted or who are not aware that they are addicted. The factors that push people to addiction can be determined by ensuring that people who are more addicted receive support from experts. It is recommended that qualitative or mixed studies be carried out in order to obtain more comprehensive information about the addiction status of individuals in future studies.

Keywords: Addiction, Cell Phone, Students, Sport

GİRİŞ

Mobil cihazların içerisinde en pratik ve en çok tercih edilenler arasında cep telefonları yer almaktadır. Süreç içerisinde cep telefonlarının hem taşınabilir hem de küçük cep bilgisayarlarının özelliklerinin eklenmesi ile birlikte akıllı telefonlar üretilmiştir (Kuyucu, 2017). Başka bir ifadeyle başlangıçta sesli iletişim ve yazılı mesajlaşma ile sınırlı olan cep telefonları internet olmak üzere teknik unsurların cihaza entegre edilmesi ile akıllı telefon olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Bal ve Balcı, 2020).

Gelişen teknolojiye paralel olarak cep telefonların kullanım özellikleri gelişmiş ve insan yaşamının önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu süreçte müzik, görüntülü konuşma, sosyal medya, internet, oyun, dünyadan haberlere anında ulaşabilme, ofis uygulamaları gibi pek çok alanda kişiler cep telefonları vasıtasıyla çeşitli hizmetlerden yararlanabilmektedirler. Nitekim bu durum cep telefonlarının insan hayatının merkezi bir konumunda olması durumunu oldukça etkilemektedir.

Kişinin gereğinden fazla bir nesneye, bir araca günlük yaşantısını etkileyecek düzeyde vakit ayırması, bağımlılık göstermesi bir tür bağımlılık olarak ifade edilmektedir (Aktan, 2018). Nitekim cep telefonlarına ilişkin kullanım durumunun artması bağımlılık gibi psikolojik ve sosyal anlamda pek çok olumsuz durumların yaşanmasına neden olmaktadır (Bian & Leung, 2015). Diğer taraftan teknolojik gelişmelerle birlikte yaşamın kolaylaşmasıyla beraber bağımlılık artmış, bağımlılık durumu arttıkça fiziksel aktivite düzeyi de düşüş göstermiştir (Kim ve ark. 2014).

Sonuç olarak zamanla cep telefonlarının özelliklerinin günden güne güncellenmesi, yeni özelliklerin

eklenmesi kullanım durumunu etkilemekle beraber bu durumun kontrol edilmesini güçleştirmiş ve bağıllık riskinin ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla tüm bu bilgiler ışığında çalışmada spor eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin cep telefonu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın yürütülmesi hususunda Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Kararı (karar no: 2022/529) ile onay alınmıştır. Araştırma betimsel araştırma deseninin bir çeşidi olan tarama araştırma modelindedir. Çalışmanın evrenini Spor Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Ondokuz Mayıs Üniversitesinde Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 146 öğrenci kapsamındadır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak Chóliz (2012) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlaması Fırat ve Balcı Çelik (2017) tarafından yapılan Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; Yoksunluk alt boyutu (8, 11, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 22), Kontrolsüzlük/Problemler (1, 2, 3, 4, 7, 10) Tolerans/Engelleme (5, 6, 9, 12, 17, 18, 19) olmak üzere toplam üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması iki kısımdan oluşmaktadır. Ölçek; ilk 10 maddesi 0=Hiçbir zaman'dan 4=Çoğunlukla'ya doğru puanlanan, 11-22. maddeleri ise 0=Hiç Katılmıyorum'dan 4=Tamamen Katılıyorum'a doğru puanlanan 5'li Likert tipi bir ölçektir (Fırat ve Balcı Çelik, 2017).

İstatistiksel Analiz

Araştırmada Spor Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin ölçek maddelerine verdiği cevapların iç tutarlılığını kontrol etmek amacı ile güvenirlik katsayıları (cronbach alpha) hesaplanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ait iç tutarlılık katsayıları

Ölçek	İç Tutarlılık Katsayısı	Değerlendirme
Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği	0,951	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Yoksunluk</i>	0,926	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	0,877	Yüksek Düzeyde Güvenilir
<i>Tolerans/Engelleme</i>	0,853	Yüksek Düzeyde Güvenilir

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde ilk olarak normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi ile incelenmiştir ($P>0,05$). Çalışmada, ölçek toplam puanların ve alt boyut toplam puanlarının cinsiyet, spor yapma şekli (amatör-profesyonel), spor branşına (bireysel, takım) göre farklılık gösterip göstermediği Student testi ile gelir düzeyi, bölüm, sınıf değişkenine göre ise farklılık gösterip göstermediği ise Tek Yönlü Varyans Analizi (One-way ANOVA) ve Tukey çoklu karşılaştırma testi ile belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların yaşı ile ölçek toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arası ilişki Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmiştir. Araştırma bulgularının, ortalama ve standart sapma değeri gösterilmiş olup, sonuçlar $p<0,05$ önem seviyesinde anlamlı kabul edilmiştir. Tüm istatistiksel hesaplamalar SPSS 22.0 V istatistik paket programda yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Cinsiyet	n	%	Spor Yapma Düzeyi	n	%
Kadın	62	42,5	Amatör	108	74,0
Erkek	84	57,5	Profesyonel	38	26,0
Toplam	146	100,0	Toplam	146	100,0

Yaş	n	%	Spor Yaşı (yıl)	n	%
18-20	48	32,9	0-5	35	24,0
21-23	78	53,4	6-10	67	45,9
24 ve üzeri	20	13,7	11 ve üzeri	44	30,1
Toplam	146	100,0	Toplam	146	100,0

Gelir Düzeyi	n	%	Bölüm	n	%
Düşük(Gelir<Gider)	35	24,0	Beden Eğitimi ve Spor Öğrt.	8	5,5
Orta (Gelir=Gider)	106	72,6	Antrenörlük	21	14,4
Yüksek (Gelir>Gider)	5	3,4	Spor Yöneticiliği	117	80,1
Toplam	146	100,0	Toplam	146	100,0

Sınıf	n	%	Spor Branşları	n	%
Birinci	8	5,5	Bireysel	76	52,1
İkinci	83	56,8	Takım	70	47,9
Üçüncü	28	19,2	Toplam	146	100,0
Dördüncü	27	18,5			
Toplam	146	100,0			

Araştırmaya gönüllü olarak katılan bireylerin % 57,5’i erkek, %74,0’ü amatör sporla ilgilenen, %72,6’sı orta düzeyde gelir düzeyine sahiptir. Çoğunlukla %53,4 oranla 21-23 yaş aralığına sahip katılımcıların, %45,9’u 6-10 yıl aralığında spor yaşına sahiptir. Bunlara ilaveten %80,1 oranla spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin, %56,8’i ikinci sınıfta öğrenim görmekte olup %52,1’i bireysel spor branşına sahiptir.

Tablo 3. Cinsiyete göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı düzeyleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	Ortalama	SS	P-değeri
<i>Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği</i>	Kadın	62	38,97	18,62	0,505
	Erkek	84	36,74	20,85	
<i>Yoksunluk</i>	Kadın	62	17,69	9,70	0,253
	Erkek	84	15,86	9,47	
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	Kadın	62	8,29	5,20	0,984
	Erkek	84	8,31	6,15	
<i>Tolerans/Engelleme</i>	Kadın	62	12,98	6,34	0,716
	Erkek	84	12,57	7,06	

Araştırmada, kadın ve erkek katılımcıların Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($P>0,05$; Tablo 3).

Tablo 4. Yaş gruplarına göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı düzeyleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Yaş Dağılımı	n	Ortalama	SS	P-değeri
<i>Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği</i>	18-20	48	38,19	16,98	0,269
	21-23	78	39,08	21,21	
	24 ve üzeri	20	31,05	20,75	
<i>Yoksunluk</i>	18-20	48	16,90	7,81	0,610
	21-23	78	16,99	10,36	
	24 ve üzeri	20	14,65	10,44	
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	18-20	48	8,42	5,56	0,186
	21-23	78	8,78	5,79	
	24 ve üzeri	20	6,15	5,79	
<i>Tolerans/Engelleme</i>	18-20	48	12,88	5,69	0,193
	21-23	78	13,31	7,30	
	24 ve üzeri	20	10,25	6,59	

Araştırmada, katılımcıların yaş dağılımlarına göre Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenememiştir ($P>0,05$; Tablo 4).

Tablo 5. Spor yaşına göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı düzeyleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Spor Yaşı (yıl)	n	Ortalama	SS	P-değeri
<i>Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği</i>	0-5	35	44,34 a	21,56	0,047
	6-10	67	36,13 b	19,61	
	11 ve üzeri	44	34,75 b	18,14	
<i>Yoksunluk</i>	0-5	35	19,97 a	9,83	0,046
	6-10	67	16,12 ab	9,67	
	11 ve üzeri	44	14,77 b	8,74	
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	0-5	35	9,74	6,43	0,235
	6-10	67	7,90	5,70	
	11 ve üzeri	44	7,77	5,15	
<i>Tolerans/Engelleme</i>	0-5	35	14,63	7,15	0,167
	6-10	67	12,12	6,44	
	11 ve üzeri	44	12,20	6,74	

Araştırmada, katılımcıların spor yaşına göre Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ($P=0,047$) ve yoksunluk alt boyut toplam puanları ($P=0,046$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenirken, kontrolsüzlük/problemler ($P=0,235$) ve tolerans/engelleme ($P=0,167$) alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Tablo 5).

Tablo 6. Spor branşına göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı düzeyleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Spor Branş	n	Ortalama	SS	P-değeri
<i>Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği</i>	Bireysel	76	36,49	22,21	0,450
	Takım	70	38,99	17,11	
<i>Yoksunluk</i>	Bireysel	76	16,34	10,38	0,700
	Takım	70	16,96	8,69	
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	Bireysel	76	7,87	6,58	0,344
	Takım	70	8,77	4,67	
<i>Tolerans/Engelleme</i>	Bireysel	76	12,28	7,20	0,382
	Takım	70	13,26	6,22	

Araştırmada, bireysel ve takım sporu ile ilgilenen katılımcıların Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenememiştir ($P>0,05$; Tablo 6).

Tablo 7. Spor yapma düzeyi göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı düzeyleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Spor Yapma düzeyi	n	Ortalama	SS	P-değeri
<i>Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği</i>	Amatör	108	38,42	19,89	0,456
	Profesyonel	38	35,61	20,04	
<i>Yoksunluk</i>	Amatör	108	16,84	9,55	0,663
	Profesyonel	38	16,05	9,75	
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	Amatör	108	8,32	5,74	0,936
	Profesyonel	38	8,24	5,83	
<i>Tolerans/Engelleme</i>	Amatör	108	13,25	6,83	0,123
	Profesyonel	38	11,32	6,36	

Araştırmada, amatör ve profesyonel olarak spor yapan katılımcıların Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenememiştir ($P>0,05$; Tablo 7).

Tablo 8. Gelir düzeyine göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı düzeyleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Gelir Düzeyi	n	Ortalama	SS	P-değeri
<i>Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği</i>	Düşük (Gelir<Gider)	35	38,83	20,85	0,567
	Orta(Gelir=Gider)	106	36,92	19,96	
	Yüksek(Gelir>Gider)	5	46,00	9,30	
<i>Yoksunluk</i>	Düşük (Gelir<Gider)	35	17,20	9,77	0,724
	Orta(Gelir=Gider)	106	16,32	9,70	
	Yüksek(Gelir>Gider)	5	19,40	5,18	
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	Düşük (Gelir<Gider)	35	8,06	5,74	0,947
	Orta(Gelir=Gider)	106	8,36	5,87	
	Yüksek(Gelir>Gider)	5	8,80	3,27	
<i>Tolerans/Engelleme</i>	Düşük (Gelir<Gider)	35	13,57	7,37	0,140
	Orta(Gelir=Gider)	106	12,24	6,55	
	Yüksek(Gelir>Gider)	5	17,80	4,02	

Araştırmada, katılımcıların gelir düzeyine göre Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ve

alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenememiştir ($P>0,05$; Tablo 8).

Tablo 9. Okudukları bölümlere göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı düzeyleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Bölüm	n	Ortalama	SS	P-değeri
<i>Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği</i>	Beden Eğitimi ve Spor Öğrt.	8	38,25	13,98	0,089
	Antrenörlük Eğitimi	21	46,43	20,17	
	Spor Yöneticiliği	117	36,08	19,91	
<i>Yoksunluk</i>	Beden Eğitimi ve Spor Öğrt.	8	15,25	6,23	0,233
	Antrenörlük Eğitimi	21	19,90	10,73	
	Spor Yöneticiliği	117	16,15	9,49	
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	Beden Eğitimi ve Spor Öğrt.	8	7,75	2,76	0,114
	Antrenörlük Eğitimi	21	10,71	5,77	
	Spor Yöneticiliği	117	7,91	5,81	
<i>Tolerans/Engelleme</i>	Beden Eğitimi ve Spor Öğrt.	8	15,25 a	7,78	0,033
	Antrenörlük Eğitimi	21	15,81 a	6,98	
	Spor Yöneticiliği	117	12,03 b	6,49	

Araştırmada, katılımcıların okudukları bölümlere göre Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ve alt boyut toplam puanları (Tolerans/Engelleme hariç) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenememiştir ($P>0,05$; Tablo 9). Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin tolereans/engelleme alt boyut toplam puanları Antrenörlük Eğitimi ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerin puanlarından düşük olduğu belirlenmiştir ($P=0,033$).

Tablo 10. Okudukları sınıfa göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı düzeyleri

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Sınıf	n	Ortalama	SS	P-değeri
<i>Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği</i>	Birinci	8	32,63	14,25	0,091
	İkinci	83	35,49	19,15	
	Üçüncü	28	46,00	21,56	
	Dördüncü	27	37,30	20,39	
<i>Yoksunluk</i>	Birinci	8	15,38 b	6,25	0,043
	İkinci	83	15,51 b	9,05	
	Üçüncü	28	21,00 a	10,62	
	Dördüncü	27	15,96 b	10,00	
<i>Kontrolsüzlük/Problemler</i>	Birinci	8	6,00 b	5,29	0,045
	İkinci	83	7,78 ab	5,55	
	Üçüncü	28	10,93 a	6,53	
	Dördüncü	27	7,85 ab	5,01	
<i>Tolerans/Engelleme</i>	Birinci	8	11,25	4,20	0,511
	İkinci	83	12,20	6,45	
	Üçüncü	28	14,07	7,18	
	Dördüncü	27	13,48	7,75	

Araştırmada, katılımcıların okudukları sınıflara göre Cep Telefonu Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ve Tolerans/Engelleme alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($P>0,05$; Tablo 10). Üçüncü sınıf öğrencilerinin yoksunluk ($P=0,043$) ve Kontrolsüzlük/Problemler ($P=0,045$) alt boyut toplam puanları birinci sınıf, ikinci sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerin puanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada spor eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin cep telefonu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda yaş, cinsiyet, spor branşı, sporla ilgilenme düzeyi, gelir durumuna göre cep telefonu bağımlılığı ölçeği toplam puanları ve alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Çalışmada spor yaşına göre cep telefonu bağımlılığı ölçeği toplam puanları ve yoksunluk alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Katılımcıların spor yaşı azaldıkça cep telefonu bağımlılık düzeylerinin arttığı saptanmıştır. Buna ek olarak katılımcıların okudukları bölümlere göre cep telefonu bağımlılığı ölçeği toplam puanları ve alt boyut toplam puanları (Tolerans/Engelleme hariç) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin tolerans/engelleme alt boyut toplam puanları Antrenörlük Eğitimi ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerin puanlarından düşük olduğu saptanmıştır. Tüm bunlara ilaveten sınıf değişkenine göre katılımcıların cep telefonu bağımlılığı ölçeği toplam puanları ve Tolerans/Engelleme alt boyut toplam puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Çalışmada üçüncü sınıf öğrencilerinin Yoksunluk ve Kontrolsüzlük/Problemler alt boyut toplam puanlarının en yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Literatürde bu konuda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde; katılımcıların bağımlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu (Bal ve Balcı, 2022), akıllı telefon bağımlılığının; dikkat eksikliği ve hiperaktivite, akademik başarı ve mesleki performans ile de ilişkili olduğu (Derleme ve Şahin, 2022), akıllı telefon bağımlılığı arttıkça, iletişim becerilerinin azaldığı (Birtürk ve Biçer, 2021), akıllı telefon bağımlılığının anksiyete ve depresyon gibi olumsuz durumlara neden olduğu (Boumosleh ve Jaalouk, 2018), yaş, cinsiyet ve cep telefonu kullanım özelliklerine göre katılımcıların bağımlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı (Kuyucu, 2017), öğrencilerin akıllı telefonu en çok sosyal iletişim ağlarına erişim için kullandığı (Minaz ve Bozkurt, 2017), cep telefonunu sürekli kontrol etme isteğinin konsantrasyon bozukluğuna neden olabileceği (Al-Khlaiwi ve Meo, 2004) şeklinde sonuçlara ulaşılmaktadır.

Yapılan araştırmalarda cep telefon bağımlılığının kişide dikkat eksikliği, konsantrasyon bozukluğu, depresyon, anksiyete, uyku problemleri, iletişim becerilerinde azalma vb. hususlarda çeşitli problemlere neden olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bu konuda bağımlı olan veya bağımlı olduğunun farkında olmayan kişileri bilinçlendirmek amacıyla çeşitli bilgilendirme seminerleri verilebilir. Daha ileri düzeyde bağımlı olan kişilerin ise uzmanlar tarafından destek alması ve bu durumun kontrol edilmesi sağlanabilir. Diğer taraftan kişileri bağımlılık durumuna iten faktörler tespit edilerek bunların önüne geçilmesi için çeşitli önlemlerin alınması gerekmektedir. İlaveten yapılacak olan araştırmalarda kişilerin bağımlılık durumuna ilişkin, daha kapsamlı bilgiler edinilmesi amacıyla nitel veya karma çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli

değişkenlere göre incelenmesi. Erciyes İletişim Dergisi, 5(4), 405-421.

Al-Khlaiwi, Thamir - Meo, Sultan A. (2004), "Association of mobile phone radiation with fatigue, headache, dizziness, tension and sleep disturbance in saudi population", Saudi Medical Journal, Sayı.25, (732-736).

Bal, E. & Balcı, Ş. (2020). Akıllı cep telefonu bağımlılığı: kişilik özellikleri ve kullanım örüntülerinin etkinliği üzerine bir inceleme. Erciyes İletişim Dergisi, 7(1), 369-394. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.654569

Bian, M., & Leung, L. (2015). Linking loneliness, shyness, smartphone addiction symptoms, and patterns of smartphone use to social capital. Social Science Computer Review, 33(1), 61-79.

Birtürk, A. & Biçer, T. (2021). Beden eğitimi öğretmenlerinde iletişim becerileri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki. Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 1(2), 15-32. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kafkassbd/issue/68061/1004886>

Boumosleh, J., & Jaalouk, D. (2018). Smartphone addiction among university students and its relationship with academic performance. Global Journal of Health Science, 10(1), 48-59.

Chóliz, M. (2012). Mobile-phone addiction in adolescence: The Test of Mobile Phone Dependence (TMD). Progress in Health Sciences, 2(1), 33-44.

Çakır, Ö. & Oğuz, E. (2017). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 418-429 . DOI: 10.17860/mersinefd.290711

Derleme, S., & Şahin, A. N. Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığının uyku ve uyku kalitesi etkisi üzerine bir. Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi. 2(2), 1-21.

Fırat, N., & Balcı Çelik, S. (2017). Cep telefonu bağımlılığı ölçeği (CBÖ)'nin Türkçe' ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Journal of Human Sciences, 14(3), 2875-2887. doi:10.14687/jhs.v14i3.1592

Kim D, Lee Y, Lee J, Nam JEK, Chung Y. Development of Korean Smartphone Addiction Proneness Scale for youth. PLoS One 2014; 9:1-8.

Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı:"Akıllı telefon (kolik)" üniversite gençliği. Global Media Journal TR Edition, 7(14), 328-359.

Minaz, A., & Bozkurt, Ö. Ç. (2017). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi-Investigation of university students smartphone addiction levels and usage purposes in terms of different variables. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(21), 268-286.

SPOR VE SOSYALLEŞME: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Doç. Dr. Meliha UZUN

Şırnak Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
ORCID NO: 0000-0002-1691-3504

Öğr. Gör. Sekvan YİMEZ

Şırnak Üniversitesi, Şırnak Meslek Yüksekokulu
ORCID NO: 0000-0001-9919-5140

ÖZET

Araştırmanın amacı, Şırnak ilinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin sporda sosyalleşme durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın evrenini Şırnak'ta öğrenim gören üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırma grubunu toplam 210 kişiyi kapsamakta ve bu katılımcıların 107'si erkek ve 103'ü kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Şahan (2007) tarafından geliştirilen "Spor ve Sosyalleşme Ölçeği" kullanılmış olup veriler Bayesgil örnekleme yöntemi ile 210 üniversite öğrencisine yüz yüze uygulanan anket ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde; katılımcıların demografik verilerinin dağılımının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans (f) analizleri, iki grubun karşılaştırılması için t-testi ve grupların karşılaştırmaları için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Gruplar arası farkın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için ise Tukey testi yapılmıştır. Ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerleri normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan analizlerin anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak dikkate alınmıştır. Cinsiyet ile spor ve sosyalleşme ($t = -38,870$; $p = 0,00$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkında hangi gruptan kaynaklandığına bakıldığında kadın katılımcıların aritmetik ortalamasının erkek katılımcıların aritmetik ortalamasına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular çerçevesinde incelendiğinde; öğrencilerin spor ve sosyalleşme durumlarının cinsiyet, spor branşı ve spora yönlendiren kişi bağlamında anlamlılık gösterdiği ve etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ailede spor yapan birey, yaş, kardeş sayısı ve gelir düzeyi değişkenlerinin ise spor ve sosyalleşme üzerine etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Sosyalleşme, Üniversite Öğrencisi

SPORTS AND SOCIALIZATION: A RESEARCH ON UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

The aim of the research is to examine the socialization status of university students studying in Şırnak in terms of some variables. The study includes university students studying in Şırnak. The research group includes a total of 210 people and 107 of these participants are male and 103 are female. The "Sports and Socialization Scale" developed by Şahan (2007) was used as a data collection tool in the research, and the data were obtained with a face-to-face questionnaire applied to 210 university students with the Bayesian sampling method. In the analysis of data; Percentage (%) and frequency (f) analyzes were used to determine the distribution of demographic data of the participants, t-test was used to compare the two groups, and one-way analysis of variance (ANOVA) was used to compare the groups. Tukey test was used to determine from which groups the difference between the groups originated. It was determined that the skewness and kurtosis

values of the scale showed normal distribution. The significance level of the analyzes was taken into account as $p < 0.05$. There is a statistically significant difference between gender and sports and socialization ($t = -38,870$; $p = 0.00$). When the awareness group is examined, it is seen that the arithmetic mean of female participants is higher than the arithmetic mean of male participants. When examined within the framework of the findings; It has been determined that students' sports and socialization statuses are meaningful and have an effect in the context of gender, sports branch and the person who directs them to sports. It has been concluded that the variables of the individual doing sports in the family, age, number of siblings and income level have no effect on sports and socialization.

Keywords: Sports, Socialization, University Student

GİRİŞ

Günümüzde spor; “Bireyin sosyal uyumunu, ruh ve beden sağlığını, yarışmayı kazanmayı, kişiliğin oluşumu ve gelişimi açısından eğitimcilerin önerdiği bir disiplini, kitleler tarafından sevilen bir seyri, enerjiiyi şekillendirmek ve dengeli, mücadelecii bir anlayış sergilemek için yöneticilerin kullandıkları bir metodu, insana zevk ve memnuniyet veren bir oyun güdüsünün kurallar bütünü çerçevesinde kullandıkları bir yöntemi içerir” (Kat, 2009). Bilimsel temellere dayalı olarak, yaşı ne olursa olsun bireyler tarafından bilinçli ve sistemli bir şekilde yapılan sporun, bireyin sağlığını, başarısını ve moral gücünü yüksek tutarak mutluluğunu korumada önemli rol oynamasını sağlayan bir unsur olduğunu söylemek mümkündür (Koçak, 2014).

Toplumlardaki değişimler, insanların yaşam tarzlarında ve sosyalleşme süreçlerinde değişimlere neden olmaktadır. 21. yüzyılda sanayinin artmasıyla kentleşmenin meydana geldiği ve buna paralel olarak da sosyal hayattan ve içinde yaşadığı toplumdan soyutlanan insanlar kendilerini daha yalnız hisseden bireyler haline gelmiştir. İnsanlar yalnızlık duygularından uzaklaşmak için toplumda yaşayan diğer insanlarla iletişim kurarlar (Karagülle ve Çaycı, 2014).

İnsanlar hayatta kalabilmek için diğer insanlarla işbirliği içerisinde olmak durumundadır. Bu etkileşim ve işbirliğiyle birlikte insanlar içinde yaşadıkları toplumu tanımakta ve benimsemektedir (Kaplan ve Çetinkaya, 2014). Yılmaz (2013) toplumu tanıma ve benimseme kapsamında sosyalleşmeyi, sosyal bir varlık olarak insanın sosyal normlara, değerlere, alışkanlıklara, inançlara, eğilimlere ve davranış modellerine uyum sağlama süreci olarak tanımlamıştır. Sosyalleşme süreci fertlerin hayatı boyunca devam eder (Bilen, 1994).

Hayatın bir parçası olan spor, gerçek ve sosyal yaşamın doğallığı ile ilişkilendirilir (Ünsal ve Ramazanoğlu, 2013). Spor faaliyetleri insanlara birlikte hareket etme yeteneği, rekabetçi yapı, iş disiplini, cesaret ve mücadele gibi önemli gereksinimleri kazandırmaktadır. Kazanmayı ve kaybetmeyi öğrenen kişi, paylaşmayı, işbirliği yapmayı ve başkalarının düşüncelerine saygı duymayı da öğrenir ve akabinde bireyin sosyal sorumluluk duygusu gelişir, topluma uyum ve sosyalleşme süreci sağlanır (Şahan, 2007). Spor, kişinin sosyalleşme sürecinde bir araç olmasının yanı sıra, sosyalleşmeyi yansıtan hareketler ve oyunlar sayesinde bireye duygularını ifade ederken kendini gerçekleştirme fırsatı da verir (Kalkan ve Güzel, 2018). Sportif aktiviteler ile bireylere birlikte aktivite yapabilme becerisi kazandırılmaktadır. Birey rekabetçi bir yapı, iş disiplini, cesaret ve mücadele kararlılığı kazanır. Kazanmayı ve kaybetmeyi kabul etmeyi, paylaşmayı, işbirliği yapmayı, başkalarının görüş ve düşüncelerine saygı duymayı öğrenirler. Birlikte çalışmanın sonucu olarak bireyde sosyal sorumluluk duygusu gelişir. Sosyal sorumluluk duygusunun gelişmesiyle birlikte toplumda sosyalleşme süreci de sağlanır (Şahan, 2008). Bu bağlamda çalışmanın amacı, Şırnak ilinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin sporda sosyalleşme durumlarının bazı

değişkenler açısından incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada Şırnak ilinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin sporda sosyalleşme durumlarının bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla betimsel tarama modeli kullanılmış olup bu model araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme durumu gösterilmez (Karasar, 2007).

Çalışma Grubu

Çalışma Şırnak'ta öğrenim gören üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırma grubunu toplam 210 kişiyi kapsamakta ve bu katılımcıların 107'si erkek ve 103'ü kadın katılımcıdan oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilere Kişisel Bilgi Formuna ilaveten “Spor ve Sosyalleşme Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçek Şahan (2007) tarafından geliştirilmiştir. 35 ifadeden oluşmakta ve 5'li likert tipi bir yapıya sahiptir. Ölçeğin alt boyutları yoktur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının yüksek çıkması sebebiyle toplam puan üzerinden hesaplanmıştır. Bu çalışma için ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach's Alpha (iç tutarlılık katsayısı) 0,901 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin normallik analizi sonucu normal dağıldığı belirlenmiştir. Şöyle ki; skewness ve kurtosis değerlerinin +2 ile -2 arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler bazı yazarlara göre (-2 ile +2) bazılarına göre ise (-3 ile +3) aralığında olması halinde toplanan verilerin normal dağılım özelliği gösterdiği kabul edilmektedir (Kalaycı, 2010). Veriler normal dağılım gösterdiğinden çalışmada, Parametrik hipotez testlerinin kullanılmasına kararlaştırılmıştır. Çalışmanın anlamlılık düzeyi $p < 0,05$, olarak kabul edilmiştir. Katılımcıların;

- Demografik bilgilerinin dağılımının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans (f) analizi,
- İki grubun karşılaştırılması için T-testi,
- Grupların karşılaştırmaları için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Tukey Post-hoc analizi uygulanmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

		f	%	Toplam
Cinsiyet	Kadın	103	51,0	210
	Erkek	107	49,0	
Yaş	18 yaş	49	23,3	210
	19 yaş	36	17,1	
	20 yaş	26	12,4	
	21 yaş	26	12,4	
	22 yaş	34	16,2	
	23 yaş	39	18,6	
Spor branşı	Voleybol	28	13,3	210
	Basketbol	40	19,0	
	Badminton	24	11,4	

	Taekwondo	63	30,0	
	Tenis	55	26,2	
Spora yönlendirme	Aile	55	26,2	
	Akraba	36	17,1	210
	Arkadaş	9	4,3	
	Öğretmen	13	6,2	
	Kendi	97	46,2	
Kardeş sayısı	1	48	22,9	
	2	92	43,8	210
	3 ve üzeri	70	33,3	
Gelir durumu	Düşük	66	31,4	
	Orta	89	42,4	210
	Yüksek	55	26,2	

Tablo 2. Spor ve Sosyalleşme düzeyinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	t	p
SPOR VE SOSYALLEŞME	Kadın	103	4,034	0,145	-	0,00*
	Erkek	107	2,035	0,510	38,870	

* $p < 0,05$

Tablo 2 incelendiğinde cinsiyet ile spor ve sosyalleşme ($t = -38,870$; $p = 0,00$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkında hangi gruptan kaynaklandığına bakıldığında kadın katılımcıların aritmetik ortalamasının erkek katılımcıların aritmetik ortalamasına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Spor ve Sosyalleşme puan ortalamalarının spor branşı değişkenine göre incelenmesi

Alt Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	SS	F	P	Gruplar Arası Fark
SPOR VE SOSYALLEŞME	Voleybol	28	1,9296	,19756			Taek>vol>badm>bask>ten
	Basketbol	40	2,2629	,83526	82,115	0,000*	
	Badminton	24	2,0764	,80907			
	Taekwondo	63	4,0200	,13466			ten>vol >badm
	Tenis	55	3,3751	,93913			>bask

* $p < 0,05$

Tablo 3 incelendiğinde, **spor ve sosyalleşme** ($F(4;205) = 82,115$; $p < 0,000$) spor branşı değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 4. Spor ve Sosyalleşme puan ortalamalarının spora yönlendirme değişkenine göre incelenmesi

Alt Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	SS	F	P	Gruplar Arası Fark
SPOR VE SOSYALLEŞME	Aile	55	1,9616	,18938			Arkadaş>akraba >Aile
	Akraba	36	1,8786	,13853	328,091	0,000*	Öğretmen>akraba>aile
	Arkadaş	9	3,2603	1,16079			Kendi>akraba>aile>öğretmen>arkadaş
	Öğretmen	13	2,9187	1,18659			
	Kendi	97	4,0254	,14736			

**p<0,05*

Tablo 4 incelendiğinde, **spor ve sosyalleşme** ($F(4;205) = 82,115; p<0.000$) spora yönlendirme değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sosyalleşme, gençlerin toplumsal kültür ile entegre olmasını ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır. Sosyalleşme, gencin doğumundan itibaren belirli aşamalardan geçerek kendisinden beklenen uygun rol ve normların farkına varması ve toplumsal üyeliğini kazanması süreci olarak söylenebilir. Bu süreçte özellikle aile, okul, akran çevresi, iş hayatı ve kitle iletişim araçları gençlerin sosyalleşmesinde önemli bir yere sahiptir (Uyar ve Erdoğan, 2021).

Cinsiyet ile spor ve sosyalleşme arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Farkında hangi gruptan kaynaklandığına bakıldığında kadın katılımcıların aritmetik ortalamasının erkek katılımcıların aritmetik ortalamasına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmamıza paralel olarak Tuncel ve Kaya (2019) araştırmalarında cinsiyet değişkenine göre sosyalleşme düzeyinde kadın öğrenciler bağlamında anlamlı bir farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Bir başka araştırmada sporun cinsiyet bağlamında kadın öğrencilerin sosyalleşme durumlarına katkısının olduğu belirlenmiştir (Şahan, 2007). Bir diğer araştırmada Ağkurt (2018) spor ve sosyalleşme durumlarında cinsiyetin etkin olduğunu saptamıştır. Yıldız (2015) araştırmasında cinsiyete göre sporun sosyalleşmeye etkisinin olmadığını belirtmiştir. Doğan ve ark. (2018) yapmış oldukları araştırmada cinsiyet değişkeni bakımından erkekler lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Saraç (2014) yaptığı çalışmada katılımcıların cinsiyet değişkeni açısından sosyalleşme puanlarında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir.

Spor ve sosyalleşme spor branşı değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Tablo 3). İlave olarak spor ve sosyalleşme spora yönlendirme değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Tablo 4). Alan yazın çalışmaları incelendiğinde; spor yapan bireylerin sosyalleşme durumları yapmayan bireylere göre daha yüksektir (Theberge, 2000; Özdiç, 2005; Şahan, 2007). Yine başka yapılan araştırmalarda da sporun sosyalleşme düzeyini arttırdığı tespit edilmiştir (Çakmakçı, 2001; Çelik, 2002; Bulgu & Akcan, 2003; Yaman ve ark., 2003; Özdiç, 2005; Yılmaz, 2006; Filiz, 2010). Yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde; Bireysel ya da takım sporları ile ilgilenen öğrencilerin sedanter öğrencilere göre sosyal beceri yani arkadaşlık durumlarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Yıldırım ve Özcan, 2011). Yine bir diğer araştırmada üniversite öğrencilerine 16 haftalık bir dağcılık eğitimi verilerek sosyal beceri düzeyleri incelenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin ilişki kurmaları ile toplu bir şekilde çalışma becerileri kazanmalarında pozitif yönde bir artış olduğu belirlenmiştir (Kurt ve ark., 2018). İlave olarak Kızmaz (2004) yaptığı çalışmada spor yapma yılının artmasına paralel olarak sporcuda bazı özelliklerin geliştiğini ifade etmiştir. Bu özellikler şöyle ki; sosyal olgunluk ile sosyal beceriler yönü, toplumun değerlerine saygılı, başkalarının haklarını önemseyip tanıyan, kendine güvenen, cesur, başkalarına zarar vermekten kaçınan, aile ve arkadaşlarla dostça yaşama gibidir.

Bulgular çerçevesinde incelendiğinde; öğrencilerin spor ve sosyalleşme durumlarının cinsiyet, spor branşı ve spora yönlendiren kişi bağlamında anlamlılık gösterdiği ve etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ailede spor yapan birey, yaş, kardeş sayısı ve gelir düzeyi değişkenlerinin ise spor ve sosyalleşme üzerine etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Ağkurt, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinde spora katılımın sosyalleşmeye etkisi* (Master's thesis,

Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Bilen, M. (1994). Ailede Toplumsallaşma, Aile ve Eğitim, Türk Eğitim Derneği XVIII. Eğitim Toplantısı, 20–21 Ekim, Ankara: Şafak Matbaacılık.

Bulgu, N. & Akçan, F. (2003). Spor ve toplumsallaşma. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Ankara.

Çakmakçı, S. (2001). Okullarda beden eğitimi dersi faaliyetlerinin öğrencilerin sosyalleşmesine etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya.

Çelik, İ. İ. (2002). Sporun sosyalleşme sürecindeki rolü. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Doğan, E., Yılmaz, A. K., Kabadayi, M., & Mayda, M. H. (2018). Spor Bilimleri Öğrencileri İle Farklı Fakültelerde Okuyan Öğrencilerin Sosyalleşme Ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (22), 403-411.

Filiz, Z. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşmesinde spora katılımı değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3).

Kalkan, T., & Güzel, P. (2018). Serbest Zaman Etkinlikleri Kapsamında Bireylerin Sosyal İlişkilerinde Kararlılık Ve Sosyalleşme Düzeylerinin İncelenmesi: Oryantiring Örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(4), 175-180.

Kaplan, Y., & Çetinkaya, G. (2014). Spor yoluyla toplumsallaşma-yeniden toplumsallaşma süreci. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 2), 120-125.

Karagülle, A. E., & Çaycı, B. (2014). Ağ toplumunda sosyalleşme ve yabancılaşma. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 4(1), 1-9.

Karasar, N. (2007). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel.

Kat, H. (2009). Bireysel sporcularla takım sporcularının stres düzeyleri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kızmaz, M. (2004). Bireysel ve takım sporu yapan sporcuların kişilik özelliklerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Koçak, F. (2014). Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumları: bir ölçek geliştirme çalışması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 59-69.

Özdiñç, Ö. (2005). Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, III(2).

Kurt, Ş., Bayazıt, B., Keskin, Ö., & Taşkıran, M. Y. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri gelişimlerine dağcılık eğitiminin etkisi (Kocaeli Üniversitesi Örneği). *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-10.

Saraç, C. (2014). Engellilerde Spor ile Benlik Saygısı ve Sosyalleşme Düzeyi Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Niğde.

Şahan, H. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Konya.

Şahan, H. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2008(2), 248-266.

Theberge, N. (2000). Gender and sport. in: J. Coakley and E. Dunning (Ed.) (London: Sage).

Tuncel, S., & Kaya, B. (2019). Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin incelenmesi (Ahi Evran Üniversitesi Örneği). *Spor Eğitim Dergisi*, 3(3), 20-31.

- Uyar, M., & Erdoğan, M. (2021). Serbest Zaman Kuruluşlarından Yararlanan Gençlerin Sosyalleşme Düzeyleri Ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 94-109.
- Ünsal, B., & Ramazanoğlu, F. (2013). Spor medyasının toplum üzerindeki sosyolojik etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 36-46.
- Yaman, M., Yaan, T. & Türkmen, M. (2003). Sporun üniversite adayı öğrencilerinin ataklık ve pratik olma kişilik özellikleri üzerine etkisi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 16-132.
- Yıldırım, S., & Özcan, G. (2011). Lisanslı Olarak Takım Spor ve Bireysel Spor Yapan İle Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi J. Soc. Sci*, 2.
- Yıldız, Y. (2015). Spor yapan ve spor yapmayan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme ve mutluluk düzeylerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans*.
- Yılmaz, B. (2006). Doğa sporlarına katılımın sosyal bütünleşmeye etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, N. (2013). Sosyalleşme Sürecinin Siyasallaşma Boyutu. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, C:9(19), ss.320.

SPOR YAPAN ÇOCUKLARIN YAŞAM KALİTESİ DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğr. Gör. Sekvan YİMEZ

Şırnak Üniversitesi, Şırnak Meslek Yüksekokulu

ORCID ID: 0000-0001-9919-5140

Doç. Dr. Meliha UZUN

Şırnak Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ORCID ID: 0000-0002-1691-3504

ÖZET

Araştırmanın amacı, spor yapan çocukların yaşam kalitesi düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmaya farklı branşlarda aktif olarak spor yapan toplam 160 çocuk gönüllü olarak katılmıştır. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu” ve “Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği Çocuk Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde; ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların demografik verilerinin dağılımının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans (f) analizleri, iki grubun karşılaştırılması için t-testi ve grupların karşılaştırmaları için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Gruplar arası farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için ise Tukey testi yapılmıştır. Yapılan tüm değerlendirmelerin anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak dikkate alınmıştır. Ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık değeri 0,979 olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde; cinsiyet, yaş ve spor yaşı gibi bazı değişkenlerin çocukların yaşam kalitesini etkilediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla sportif etkinliklere katılan bireylerin hem fiziksel hem de mental sağlık üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ve bireylerin sağlık ve aktiviteler ile ilgili sorunlar, duygular ile ilgili sorunlar, çevresiyle ilgili sorunlar ve akademik ile ilgili sorunlar üzerinde pozitif yönde etkileşim içinde olduğu bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Çocuk, Yaşam Kalitesi

EVALUATION OF THE QUALITY OF LIFE OF CHILDREN WHO PLAYED SPORTS

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the quality of life levels of children who do sports. A total of 160 children who were actively involved in sports in different branches participated in the study voluntarily. “Personal Information Form” and “Quality of Life Scale for Children Child Form” were used to collect data. In the analysis of data; It was determined that the skewness and kurtosis values of the scale showed normal distribution. Percentage (%) and frequency (f) analyzes were used to determine the distribution of demographic data of the participants, t-test was used to compare the two groups, and one-way analysis of variance (ANOVA) was used to compare the groups. Tukey test was used to determine from which groups the difference between the groups originated. The significance level of all evaluations was taken into account as $p < 0.05$. The Cronbach Alpha internal consistency value of the scale was found to be 0.979. When the findings obtained as a result of the research are examined; It was concluded that some variables such as gender, age and sports age affect the quality of life of children. Therefore, it has been found that individuals participating in sports activities have positive effects on both physical and mental health and that individuals

interact positively with health and activities related problems, emotional problems, environmental problems and academic problems.

Keywords: Sports, Child, Quality of Life

1. GİRİŞ

Yaşam kalitesi, yaşam doyumu, öznel iyi olma, mutluluk, işlevsel yeterlilik, sosyal iyilik gibi bileşenlerden oluşan, içinde kültür, değer yargıları, kişinin konumu, amaçları bulunan, yaşam koşulları içinde elde edilebilecek kişisel doyumun düzeyini etkileyen hastalıklara ve günlük yaşamın fiziksel, ruhsal ve toplumsal etkilerine verilen kişisel tepkileri gösteren bir kavramdır (Durualp ve ark., 2010). Dünya sağlık örgütüne göre yaşam kalitesi, kişilerin içinde yaşadığı gelenek ve göreneklerin, hedeflerini, beklentileri ve korkuları ile ilgili hayattaki konumlarını algılaması açıklanmaktadır (WHO, 1993).

Yaşam kalitesi, hayattan alınan memnuniyet ve mutluluk şeklinde ifade edileceği gibi kişilerin kültürel ve değerler kapsamında, kendi sorumluluklarını farkına varma olarak ta ifade edilebilmektedir. Yaşam kalitesi içinde bulunduğu çevresini, çevresiyle olan iletişimi ve günlük yaşamdaki endişelerini ve inançlarını kapsamaktadır (Arslantaş ve ark., 2006). Bireylerin günlük hayatta belirli bir program dahilinde yaptıkları fiziksel egzersizlerin kişinin sağlıklı bir şekilde büyümesi ve gelişiminde önemli bir faktördür. Genellikle adölesan dönemlerde ortaya çıkan kötü alışkanlıklar ve ebeveynlerin beklemediği davranışlara yönelimler ve ortaya çıkan psikolojik sorunların fiziksel egzersizler sayesinde bunların üstesinden gelebilmeyi sağlar. Aynı zamanda problemler karşısında üstesinden gelebilmesine imkân sağlar (Tavazar ve ark., 2014). Sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi ve çağdaş nesillerin meydana getirilmesinde özellikle gelişmiş toplumlarda spor önemli bir araç yer almaktadır. Aynı zamanda spor, kişinin kendini geliştirmesinde, kendine uygun hedefleri belirlemesinde, topluma ayak uydurmasına ve çevresiyle iletişim kurmasında önemli rol almaktadır (Yetim, 2005).

Yapılan birçok araştırma düzenli ve belirli amaç dahilinde yapılan fiziksel egzersizlerin kişilerin yaşam kalitesini artırdığı, günlük motivasyon durumunu iyileştirdiği ayrıca depresyon, stres, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gibi becerileri olumlu yönde etkilediği sonucuna varmışlardır (Tavazar ve ark. 2014; Arabacı ve ark. 2009; Canan ve Ataoğlu 2010). Yaşam kalitesi kavramı literatürde incelendiğinde birçok farklı disiplinlerin üzerinde çalışıldığı ve bu kavramın farklı alanlardaki etkisinin incelendiği görülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; spor yapan çocukların yaşam kalitesi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın yöntem kısmında; araştırmada kullanılan model, çalışmanın örneklemi, veri toplama araçları ve verilerin analizinden bahsedilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma tarama modelinde betimsel bir araştırma niteliğini taşımaktadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da var olan durumu aynı şekliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma modelidir (Karasar, 2005).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya farklı branşlarda Şırnak Gençlik Spor ve İl Müdürlüğü bünyesinde aktif bir şekilde antrenmanlara katılan lisanslı 8-12 yaş aralığındaki erkek (n=57) kız (n=103) toplamda 160 gönüllü

katılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlana ve kişilerin cinsiyet, yaş, uğraştıkları spor branşı ve kaç yıldır spor yaptıkları ile ilgili bilgiler içermektedir.

2.3.2. Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği Çocuk Formu (8-12)

Çalışmada “Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılmıştır. ÇİYKÖ; 1999 yılında Varni ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Çakın Memik ve diğerleri ölçeği 2007’de Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 8-12 yaş ebeveyn formu 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, çocuklar ile adölesan dönemindeki bireylerin son bir aydaki durumunu sorgulamaktadır. Maddelerden alınmış olan puanlar doğrusal olarak 0=100, 1=75, 2=50, 3=25, 4=0 şeklinde çevrilir. Eğer boş bırakılan maddeler ölçekteki madde sayısının %50’sinden az ise, boş olan maddeler hesaplanmaz ve toplam yanıtlanmış olan madde sayısına bölünüp ölçek puanları hesaplanır. Fiziksel sağlık toplam puanının hesaplanması için; fiziksel işlevsellik bölümündeki 8 maddenin puanları, doğrusal olarak çevrilip toplanır ve madde sayısı olan 8’e bölünür. Psikososyal sağlık toplam puanının (PSTP) elde edilmesi için; duygusal beceriler 5, sosyal beceriler 5, okul ile ilgili beceriler bölümündeki 5 maddenin puanlarının, doğrusal olarak çevrildikten sonra toplanarak toplam madde sayısı olan 15’e bölünmesi gerekmektedir. Ölçek toplam puanının (ÖTP) elde edilmesi için ise; tüm ölçek madde puanlarının, doğrusal olarak çevrilip toplanması ve toplam madde sayısı olan 23’e bölünür. Yaşam Kalitesi Ölçeği toplamda alınan puan ne kadar fazla olursa, kişinin yaşam kalitesi düzeyinin de o kadar iyi durumda olduğunu göstermektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada SPSS 23,00 paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik verilerinin dağılımının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans (f) analizleri, İkili karşılaştırmalarda Bağımsız t-testi, Çoklu karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri uygulanmıştır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır.

Tablo 1. Verilerin normallik analiz dağılımı

	Sağlığım ve aktivitelerim ile ilgili sorunlar	Duyularım ile ilgili sorunlar	Başkaları ile ilgili sorunlar	Okul ile ilgili sorunlar
Skewness	0,528	0,836	0,492	0,394
Kurtosis	-1,436	0,676	-1,464	-1,515
N	160	160	160	160

Tablo 1’deki verilerin normallik analizi dağılımı incelendiğinde; skewness ve kurtosis değerlerinin +2 ile -2 arasında olduğu görülmektedir. Çoğu araştırmaya göre (-2 ile +2) bazılarının göre ise (-3 ile +3) aralığında olması durumunda toplanan verilerin normal dağılım gösterdiğini göstermektedir (Kalaycı; 2010). Veriler normal dağılım gösterdiğinden çalışmada, Parametrik hipotez testlerinin kullanılmasına kararlaştırılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerinin dağılımının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans (f) analizi, iki grubun karşılaştırılması için T-testi ve grupların karşılaştırmaları için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Tukey Post hoc analizi uygulanmıştır. Çalışmanın anlamlılık düzeyi $p<0,05$, olarak kabul edilmiştir

3. BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen tanımlayıcı istatistikler ve analiz sonuçları tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların yüzde ve frekans dağılımları

		f	%	Toplam
Cinsiyet	Kadın	103	64,4	160
	Erkek	57	35,6	
Yaş	8 yaş	20	12,5	160
	9 yaş	21	13,1	
	10 yaş	21	13,1	
	11 yaş	32	20,0	
	12 yaş	55	34,4	
	13 yaş	11	6,9	
Spor branşı	Tenis	28	17,5	160
	Voleybol	44	27,5	
	Basketbol	50	31,3	
	Taekwondo	38	23,8	
Spor yaşı	1 yıl	34	21,3	160
	2 yıl	40	25,0	
	3 yıl	42	26,3	
	4 yıl	44	27,5	

Tablo 2 incelendiğinde; çalışmaya kadın 103 (%64,4), erkek 57 (%35,6) olmak üzere toplamda 160 gönüllü sporcu katıldığı, spor branşlarında en fazla basketbol 50 (%31,3) en az tenis 28 (%17,5) katılım sağlandığı, spor yaşına baktığımızda ise 1 yıl sporla uğraşan kişilerin (%21,3), 2 yıl (%25,0), 3 yıl (%26,3) ve 4 yıl (%27,5) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Çocuklar için yaşam kalitesi düzeyinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

Alt boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{x}	SS	t	p
Sağlığım ve aktivitelerim ile ilgili sorunlar	Kadın	103	2,359	1,405	-1,507	0,135
	Erkek	57	2,730	1,537		
Duygularım ile ilgili sorunlar	Kadın	103	2,332	1,392	-1,301	0,196
	Erkek	57	2,656	1,569		
Başkaları ile ilgili sorunlar	Kadın	103	2,462	1,367	-1,051	0,296
	Erkek	57	2,719	1,537		
Okul ile ilgili sorunlar	Kadın	103	2,515	1,371	-,924	0,358
	Erkek	57	2,740	1,527		

* $p < 0,05$

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre okul çocukları için yaşam kalitesi alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Fakat tablo incelendiğinde bütün alt boyutlarda erkeklerin aritmetik ortalamasının kadınların aritmetik ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Çocuklar için yaşam kalitesi puan ortalamalarının yaş değişkenine göre incelenmesi

Alt Boyutlar	Gruplar	n	\bar{x}	SS	F	P	Fark
Sağlığım ve aktivitelerim ile ilgili sorunlar	8 yaş	20	3,593	1,407	11,763	0,000*	8>11>12>13
	9 yaş	21	3,339	1,494			9>11>12>13
	10 yaş	21	3,291	1,592			10>12>13
	11 yaş	32	2,293	1,243			11<9<8
	12 yaş	55	1,788	1,073			12<10<9<8
	13 yaş	13	1,431	0,430			13<10<9<8
Duyularıyla ilgili sorunlar	8 yaş	20	3,640	1,358	11,876	0,000*	8>11>12>13
	9 yaş	21	3,247	1,555			9>11>12>13
	10 yaş	21	3,219	1,540			10>12>13
	11 yaş	32	2,206	1,296			11<9<8
	12 yaş	55	1,774	1,063			12<10<9<8
	13 yaş	13	1,345	0,311			13<10<9<8
Başkaları ile ilgili sorunlar	8 yaş	20	3,730	1,260	11,876	0,000*	8>11>12>13
	9 yaş	21	3,419	1,423			9>11>12>13
	10 yaş	21	3,154	1,540			10>12>13
	11 yaş	32	2,287	1,301			11<9<8
	12 yaş	55	1,938	1,100			12<10<9<8
	13 yaş	13	1,472	0,500			13<10<9<8
Okul ile ilgili sorunlar	8 yaş	20	3,700	1,305	9,840	0,000*	8>11>12>13
	9 yaş	21	3,352	1,476			9>12>13
	10 yaş	21	3,281	1,548			10>12>13
	11 yaş	32	2,350	1,267			11<8
	12 yaş	55	1,952	1,129			12<10<9<8
	13 yaş	13	1,763	0,571			13<10<9<8

* $p<0,05$

Tablo 4 incelendiğinde, **Sağlığım ve aktivitelerim ile ilgili sorunlar** ($F(5;154) = 11,763; p<0.000$) **Duyularıyla ilgili sorunlar** ($F(5;154) = 11,876; p<0.000$) , **Başkaları ile ilgili sorunlar** ($F(5;154) = 11,876; p<0.000$) ve **Okul ile ilgili sorunlar** ($F(5;154) = 9,840; p<0.000$) alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 5. Çocuklar için yaşam kalitesi puan ortalamalarının branş değişkenine göre incelenmesi

Alt Boyutlar	Gruplar	n	\bar{x}	SS	F	P	Fark
Sağlığım ve aktivitelerim ile ilgili sorunlar	Tenis	28	2,446	1,562	1,466	0,226	
	Voleybol	44	2,417	1,365			
	Basketbol	50	2,267	1,392			
	Taekwondo	38	2,904	1,545			
Duyularıyla ilgili sorunlar	Tenis	28	2,435	1,513	1,858	0,139	
	Voleybol	44	2,372	1,340			
	Basketbol	50	2,176	1,407			
	Taekwondo	38	2,900	1,575			

Başkaları ile ilgili sorunlar	Tenis	28	2,421	1,497		
	Voleybol	44	2,523	1,372	1,334	,266
	Basketbol	50	2,360	1,287		
	Taekwondo	38	2,942	1,597		
Okul ile ilgili sorunlar	Tenis	28	2,478	1,418		
	Voleybol	44	2,525	1,292	0,900	0,442
	Basketbol	50	2,472	1,347		
	Taekwondo	38	2,926	1,674		

**p<0,05*

Tablo 5 incelendiğinde, çocuklar için yaşam kalitesi alt boyutları ile branş değişkenine arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 6. Çocuklar için yaşam kalitesi puan ortalamalarının spor yılı değişkenine göre incelenmesi

Alt Boyutlar	Gruplar	n	\bar{x}	SS	F	P	Fark
Sağlığım ve aktivitelerim ile ilgili sorunlar	1 yıl	34	4,393	0,895	188,927	0,000*	1
	2 yıl	40	3,325	0,982			yıl:1>2>3>4
	3 yıl	42	1,547	0,434			2yıl:
	4 yıl	44	1,164	0,167			1>2>3>4 3 yıl : 1>2>3 4 yıl: 1>2>4
Duygularıyla ilgili sorunlar	1 yıl	34	4,311	0,917	152,921	0,000*	1
	2 yıl	40	3,270	1,061			yıl:1>2>3>4
	3 yıl	42	1,400	0,479			2yıl:
	4 yıl	44	1,259	0,341			1>2>3>4 3 yıl : 1>2>3 4 yıl: 1>2>4
Başkaları ile ilgili sorunlar	1 yıl	34	4,277	0,842	118,122	0,000*	1
	2 yıl	40	3,375	1,100			yıl:1>2>3>4
	3 yıl	42	1,585	0,619			2yıl:
	4 yıl	44	1,400	0,552			1>2>3>4 3 yıl : 1>2>3 4 yıl: 1>2>4
Okul ile ilgili sorunlar	1 yıl	34	4,338	0,931	155,140	0,000*	1
	2 yıl	40	3,495	0,928			yıl:1>2>3>4
	3 yıl	42	1,642	0,550			2yıl:
	4 yıl	44	1,340	0,396			1>2>3>4 3 yıl : 1>2>3 4 yıl: 1>2>4

**p<0,05*

Tablo 6 incelendiğinde, spor yılı değişkeni ile **Sağlığım ve aktivitelerim ile ilgili sorunlar** ($F(3;156) = 188,927; p<0.000$) **Duygularıyla ilgili sorunlar** ($F(3;156) = 152,921; p<0.000$), **Başkaları ile ilgili sorunlar** ($F(3;156) = 118,122; p<0.000$) ve **Okul ile ilgili sorunlar** ($F(3;156) = 155,140; p<0.000$) alt boyutları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan çalışma sonucunda ve elde edilen bulgulara dayanarak düzenli spor yapan bireylerde cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkek bireylerinde kadın bireylere göre yaşam kalitesi

puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Arabacı ve ark. (2009) tarafından benzer yapılan bir çalışmaya göre düzenli spor yapan bireylerinden yaşam kalitesi düzeylerine etkisini incelediği çalışmaya göre erkek bireylerin kadın yaşam kalitesi düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulgulamışlardır. Diğer taraftan çalışmamıza benzer olarak yapılan Tavazar ve ark. (2014) tarafından lise öğrencileri üzerine yapılan fiziksel aktivite ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya göre erkek yaşam kalitesi düzeylerinin kadın yaşam kalitesi düzeylerine göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu da çalışmamızı destekler niteliktedir. Cinsiyet olarak yaşam kaliteleri karşılaştırıldığında ise elde edilen bulgulara göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Vatansver ve ark. (2015) tarafından 302 katılımcı üzerinde yaptığı çalışmaya göre düzenli spor yapan bireylerin cinsiyet açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Diğer çalışmalara baktığımızda ise farklı branşlarda yapılan fiziksel etkinliklerin genel olarak bireylerin yaşam kalitesine etkisinin yüksek olduğu görülmektedir (Altuntaş, 2019; Gürer, 2019; Meriç ve Turay, 2020).

Sonuç olarak çalışmada, spor yapan çocukların yaşam kaliteleri çeşitli değişkenler perspektifinden farklılaşmaktadır. Cinsiyet değişkeni bağlamında, erkeklerin daha yüksek puan ortalamalarına sahip oldukları belirlenmiştir. Yaş değişkenine göre tüm alt boyutların anlamlı bir farka sahip olduğu görülmektedir. İlaveten spor yaşının da katılımcıların yaşam kaliteleri üzerinde etkiye sahip olmakta ve farklılık meydana getirmektedir. Spor branşı değişkeni bağlamında ise herhangi bir farkın oluşmadığı görülmektedir. Dolayısıyla sportif etkinliklere katılan bireylerin hem fiziksel hem de mental sağlık üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ve bireylerin sağlık ve aktiviteler ile ilgili sorunlar, duygular ile ilgili sorunlar, çevresiyle ilgili sorunlar ve akademik ile ilgili sorunlar üzerinde pozitif yönde etkileşim içinde olduğu bulgulanmıştır.

KAYNAKÇA

- Arslantaş, D., Metintaş, S., Ünsal, A., & Kalyoncu, C. (2006). Eskişehir Mahmudiye ilçesi yaşlılarında yaşam kalitesi. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 28(2), 81-9.
- Arabacı, R., Korkmaz, N. H., & Yıldız, H. (2009). “Adolesanların Fiziksel Aktivite Düzeylerinin Araştırılması: Bursa Örneği, Fiziksel Aktivite Beslenme ve Sağlık Kongresi, s:56, Ankara.
- Altuntaş, Y. (2019). *Üniversitelerin tenis oynayan beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin özgüven düzeylerinin yaşam doyumu ve yaşam kalitesine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayhan, C. (2017). *Aktif sporcuların rekreatif etkinliklere katılımlarına engel oluşturabilecek faktörlerin yaşam tatmini ve yaşam kalitesi üzerine etkisi.*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Üniversitesi, Sakarya.
- Canan, F., & Ataoğlu, A. (2010). Anksiyete, depresyon ve problem çözme becerisi algısı üzerine düzenli sporun etkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 11(38), 38-43.
- Çakın Memik, N., Ağaoğlu, B., Coşkun, A., Üneri, Ö. Ş., & Karakaya, I. (2008). Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeğinin 13-18 yaş ergen formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(4), 353-363.
- Gürer, B. (2019). Buz tırmanışı yapan dağcılarının yaşam kalitesinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-34.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (15. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tavazar, H., Erkaya, E., Yavaş, Ö., Tez, Ö., Zerengök, D., Güzel, P., & Özbey, S. (2014). Lise Eğitimi Alan Genç Erişkinlerin Fiziksel Aktivite ve Yaşam Kalitesi Arasındaki Farklılıklarının İncelenmesi (Manisa İli Örneği). *International Journal of Sport Culture and Science*, Volume 2 (Special Issue 1), 496-510. DOI: 10.14486/IJSCS122

- Vatansever, Ő., luc, B., zcan, G., & elik, A. (2015). Orta YaŐlilarda Fiziksel Aktivite Düzeyi ve Yaşam Kalitesi İlişkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2):63-73.
- World Health Organization Quality of Life Group. (1993). Study protocol for the World Health Organization: Project to Develop A Quality of Life Assessment Instrument. *Quality of Life Research*, 2, 153–159.
- Yetim, A. A. (2005). *Sosyoloji ve spor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

VOLEYBOL: PROFESYONELLİĞİN ÖTESİNDE

Aylin Özge PEKEL, Nagihan KIRIKOĞLU, Emre Can İĞDIR

Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

ÖZET

Dünyada en çok uygulanan beş spordan biri olan voleybol, bireysel hedeflere ulaşmak için sağlam takım çalışması ve pratik gerektiren, heyecanı ve seyir zevki yüksek bir spor branşıdır. Voleybolcuların performansa yönelik gereksinimlerinin yanı sıra psikolojik ihtiyaçlarının da bilinmesi ve çeşitli uygulamalarla desteklenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, bu araştırmanın amacı, voleybolcuların profesyonelliğin ardında kendi branşlarına yönelik oluşturdukları metaforlar vasıtasıyla beklentilerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmaya, profesyonel voleybol liglerinde performans sergileyen 37 sporcu katılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, sporculara kişisel bilgi formu uygulanarak ve sporculardan “voleybol..... gibidir / benzer; çünkü...” cümlesini tamamlamaları yoluyla elde edilmiştir. Veri toplama aracı bizzat araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Katılımcılar, gönüllülük esasına dayanarak araştırmada yer almıştır. Veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiş, verilerin analizinde sırasıyla adlandırma, eleme, kategori geliştirme, geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması, elde edilen metaforların frekanslarının hesaplanması, yorumlanması aşamaları takip edilmiştir. Sporcuların ürettikleri metaforlar “duygu”, “başarı unsuru”, “mücadele”, “geçim kaynağı” olmak üzere dört kavramsal kategoriye ayrılmıştır. Araştırmada sporcuların en çok “duygu” daha sonra sırasıyla “mücadele”, “geçim kaynağı” ve “başarı unsuru” temasına ait metaforlar oluşturdukları tespit edilmiştir. Voleybolun her yaş grubunda artan çevresel faktörlerin yanı sıra sporcuların profesyonelliğe geçişiyle birlikte oyun ve eğlence formundan uzaklaşıp iş ve gelir kaynağı gibi farklı gereksinimleri olduğunun bilinmesiyle, sporcular üzerinde hâkim olan baskının değerlendirilmesinin sporcular üzerinde pozitif anlamda etki edilebileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Voleybol, Spor, Metafor, Algı, Fenomenoloji

VOLLEYBALL: BEYOND THE PROFESSIONALISM

ABSTRACT

Volleyball, which is one of the five most practiced sports in the world, is a sports discipline that requires solid teamwork and practice in order to achieve individual goals, with a high level of excitement and pleasure to watch. In addition to the performance-oriented needs of volleyball players, their psychological needs should be known and supported by various practices. Therefore, the aim of this research is to reveal the expectations of volleyball players behind professionalism through the metaphors they create for their own disciplines. The study involved 37 athletes who performed in professional volleyball leagues. The phenomenology design, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. The data of the research were obtained by applying the personal information form to the athletes and asking the athletes “like volleyball...../similar; because...” by completing the sentence. The data collection tool was applied by the researchers. Participants took part in the research on a voluntary basis. The data were analyzed by content analysis technique, and the stages of naming, screening, category development, validity and reliability, calculating and interpreting the frequencies of the obtained metaphors were followed in the analysis of the data. The metaphors produced by the athletes are divided into four

conceptual categories: "emotion", "element of success", "struggle", "source of livelihood". It is thought that the evaluation of the pressure on the athletes can have a positive effect on the athletes, knowing that volleyball has different needs such as work and income sources, as well as the increasing environmental factors in every age group, as well as the fact that the athletes move away from the game and entertainment form with the transition to professionalism.

Keywords: Volleyball, Sport, Metaphor, Perception, Phenomenology

WHEN FEMINISM GIVES LIVES TO WOMEN ARAB AMERICAN WOMEN BETWEEN THE MILLSTONE OF FEMINISM AND THE PATRIARCHY

Alaa Elqatary-Reelitz

Human Development and Family Studies
Iowa State University
The United States

ABSTRACT

Many Arab American women, the majority of which are refugees, living in the United States (U.S.) are not benefitting from the 21st-century feminist movement. Due to patriarchal cultural transfer, Arab husbands may abuse wives physically as well as psychologically. Many research studies cover the Arab Americans, but not from the feminist lens of intimate partner violence. We use the feminist theory to illustrate the oppression that many Arab American women are facing from their husbands. We would like to investigate who is failing these women by looking at the cultural influences of both their homeland and the United States, the pressures from the feminist movement and shortcomings of the American social services, and immigration system. A better understanding of how these women can remain unidentified by the feminist movement and by the U.S. government as needing assistance would allow advocacy for change. We recommend that laws be introduced that require U.S. visa/citizenship testing, including information about services for women and their rights in the United States. Future work includes further application of feminist theory through interviewing immigration department employees and legislators and further qualitative data collection and analysis of social media outlets.

Introduction

The term Arab American refers to Arabs who immigrate to the United States from Middle Eastern countries, which are Syria, Lebanon, Iraq, Yemen, Jordan, Palestine, Morocco, and Egypt. The Arab American population in the United States is estimated to be 3.7 million people (Arab American Institute, [2015](#)). These immigration cohorts are divided into three waves. The first wave was between the years 1870 to 1924, the second wave was between the years 1948 to 1965, and the third wave was from the year 1965 to the present (Foad & Foad, 2013). The first and second waves of Arab immigrants moved to the U.S. for economic reasons and tended to be highly skilled and well educated. However, the third-wave has seen a decline in education and skill levels due to immigration being related to civil unrest rather than economic benefits (Foad & Foad, 2013). Many of these third wave immigrants come from subcultural and rural areas of their country of origin, which are mostly patriarchal societies where men are more privileged than women; women are not familiar with feminist ideas, and they brought the cultural norms of their homeland with them (Abu-Ras, 2007). In these societies, women are considered second-class citizens, and the abuses practices towards women are very common (Balice et al., 2019). On a cultural basis, these women are expected to obey the conventions of the patriarchy (Kulwicki et al., 2010). Husbands may abuse wives physically as well as psychologically by controlling their access to education, finances, information, travel, and networking.

Feminist Theory

Women's movements were the main catalyst for shedding light on violence against women as a

worldwide problem. As a result, the United Nations issued the first declaration on the elimination of violence against women and women’s rights, which was announced in the world conference on human rights labeled, “Vienna in 1993” (VAW). The term "violence against women" means any kind of physical, sexual, or psychological gender-based violence against women, whether occurring in public or in private life (United Nations Human Rights, 1993). The feminist theory originates from a social and political movement. The focus of feminism has changed over time, from a focus on equal rights for women starting in the 19th century. In the 20th century, attention turned to female psychology, the culture of femininity, and the basis for female mothering and caregiving; feminism in the 21st century focuses on violence against women, equality in work pay, and work-life balance (White, 2019).

Model of Feminist Theory

We are using the feminist model to better explain our topic and how the Arab American women suffer. Figure 1 presents a model of feminist theory that we used in this literature review. It begins with the belief that patriarchal systems exist in many of the Arab American communities and oppresses the women in these communities. The model then shows that oppression is based on intersecting identities that can create discrimination and exclusion from the Arab American males to the Arab American women (their wives). The model indicates the idea that through knowledge and action which we present, oppressive systems can be disrupted to support change and understanding by investigating the immigration system’s shortcomings and protecting these women.

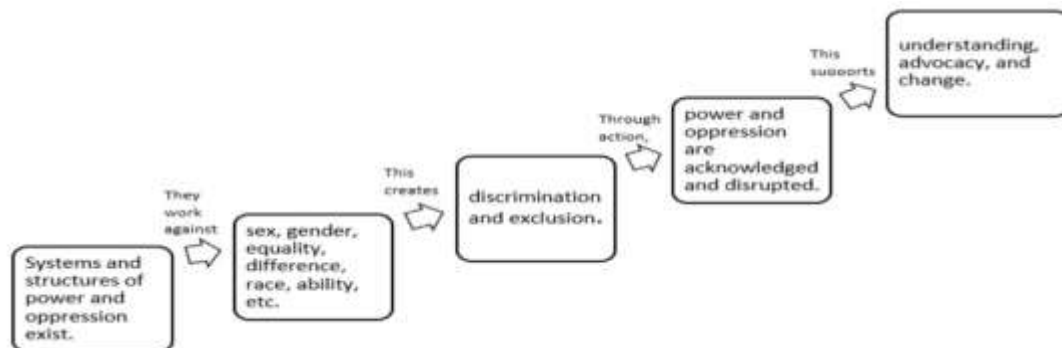

Figure 1 represents the feminist theory model (Arinder, JA. Feminsit Theory).

Arab American women in the United States and the forms of abuse that many are experiencing

It is estimated that 37% of Arab women face abuse in the Middle East (Facts and Figures | UN Women – Arab States, n.d.). Given the population of Arab Americans, a significant number of Arab American women are believed to be abused in the U.S. Unfortunately, we expect that most of these practices are not reported for two reasons. The first is because of ignorance of women’s rights in the United States, as the rights have never been introduced as a part of the immigration process. Secondly, the societal structure of the Middle Eastern countries is based on clans, causing shame for those who report (Abu-Ras, 2007). In patriarchal societies, domestic violence (DV) is more likely to be private, considered a family matter, leading to difficulties in measuring, researching, and helping women of these cohorts (Balice et al., 2019).

Abusive husbands often rely on the use of coercive power. There are six common types of psychological abuse, which are verbal attacks, isolation, jealousy/possessiveness, violence and verbal threats of violence, threats of divorce, abandonment, or infidelity if the wife will not submit to his wishes, and damage to or destruction of the personal property of the woman (Follingstad et al., 1990).

With very little information in the literature about Arab American family dynamics and IPV among this cohort (Barkho et al., 2010) the following information was obtained through observation of social media group discussions. For safety reasons, most of these people created anonymous profiles so they can be honest in their discussions.

Abusive Arab American men usually use psychological abuse in the form of verbal attacks and harassment to make the victim believe she is worthless. He uses the current political climate and the undercurrent of fear of Islam in American society towards women wearing veils, telling her that the community is mistrusting of and uninterested in her. Ridiculing the woman's English-speaking skills serves to isolate the woman by making her feel as though she should not try to speak to others. Another common tactic used by Arab American abusers is the threat of divorce or abandonment, including threats of deportation and loss of her children, to control her and force her submission. Dominance/isolation abuse affects women's emotional well-being (Katz & Arias, 1999). The suffering is not often discussed outside of the small community, and even if it is shared online using social media, fake accounts are often used to preserve anonymity. The voices of Arab American women and their suffering should be considered and incorporated into the 21st-century feminist movement.

The Impact of Intimate Partner Violence (IPV) on Women, Children, and Adolescents' Mental Health

There are different forms of IPV like physical, sexual, and emotional abuse (K. M. Devries et al., 2013). Abuse has a negative impact on any woman that experiences its effect (TANG, 1997). The IPV against Arab American women has a negative outcome on both women and children (Kulwicki et al., 2010). The impact of IPV can be far worse for women who have immigrated to a foreign country (Hellemans et al., 2015), as immigrated women is more likely suffer from isolation. The isolation caused by not speaking the same language, being distanced from friends and family and their support and protection (Kulwicki et al., 2010), and without access to assistance or social services due to ignorance of their rights and the laws of their new homeland, exacerbates the negative impacts of an abusive husband. This paper focuses on the emotional/psychological abuse experienced by many Arab American women living in the United States.

IPV within minority and ethnic groups remain hidden from the authorities, societies, and even academic research (Malley-Morrison & Hines, 2007). Physical or sexual intimate partner violence is associated with negative physical and mental health outcomes for women, like distress, injuries, miscarriage, and suicide (K. Devries et al., 2011).

The IPV against women and young children who are exposed to violence can increase the feelings of depression and decrease the ability to cope with future life stressors, which can lead to suicidal outcomes (Devries et al., 2011b). The IPV effect on children can lead to negative academic achievement (Forlin & Cooper, 2013), as well as challenging behavioral outcomes (English et al., 2003), which may result in negative interactions with teachers and peers (Bulotsky Shearer et al., 2020). These negative effects have a direct reflection on the mother/child relationship emotionally, as mothers in this mental condition will not be emotionally devoted to their children, which negatively impacts the child's development (Buchanan et al., 2013).

Findings

Arab American women who are abused by their Arab American husbands are suffering in silence, resulting in a negative impact on Arab women and their children. Their silence is based on fear from husbands, community (Balice et al., 2019), and the lack of knowledge of laws of individuals

and women's rights and is also a result of a gap in the immigration system. Arab American women and children's mental health are at risk because of the IPV practices against their wives. Helping these women and their children is essential. The immigration administration has policies and procedures that must be followed for obtaining residency and citizenship. Requiring a test in the history of the United States is important to learn, but it is important to learn the individual rights as it is needed in daily life.

Implications: Problems in the immigration process

Many previous and present leaders of the United States have repeatedly encouraged engagement by all citizens, including immigrants, as they are a part of the United States' societal fabric. However, the immigration laws and policies contradict this engagement and, in some ways, support the isolation of immigrants, impacting all immigrants, especially women.

Historically, the immigration policies based on the global political climate, external relations, and humanitarian crises result in refugees seeking a safe place to survive and thrive. Congress customarily passes immigration legislation to fit these trends (Oliverio, 2018). The recent humanitarian crises, which happened in the Middle East during and after the Arab spring revolutions in 2011, resulted in a new wave of Arab immigrants. Many of these immigrants are coming from different backgrounds with different beliefs about subcultural norms, especially those that oppress women (Abu-Ras, 2007), which is why presidential executive actions towards some policies are essential such as creating policy that requires immigrant women to be informed of their rights.

The policy for obtaining citizenship or residency in the United States is missing an important requirement to ensure the safety of the immigrants as they become a part of the social construct. Immigrants should be provided with information about their individual rights, women's rights, and how to access governmental, community, social services, and other benefits such as health, education, and welfare.

To obtain U.S. citizenship, it is required to have a moderate level of English proficiency, and to have another test about the American government and American history. What is missing is education about human rights, emergency services, and social services in the United States. In some European countries like the Netherlands, they test the language ability, and assess cultural knowledge of the new host society, history, and civics (McNamara & Shohamy, 2008).

My future direction

My next step with this study is using the theoretical framework based on the feminist model to develop more understanding of the immigration laws and why they don't require a cultural knowledge test regarding the immigrant's human and individual rights. I would like to conduct a further qualitative data collection and analysis of social media outlets to investigate the conditions and needs of these women to find a policy of adding awareness of individual rights as well as awareness of the U.S. laws to empower these immigrated women and shield them from the oppression and abuse of their husbands. I would like to conduct an interview of the diplomat in residence-Midwest, Ron Packowitz, of the U.S. Department of State, as well as managers and employees from the U.S. citizenship and immigration services.

The interview questions will be:

1. Why isn't an assessment of U.S. cultural and legal knowledge required during the immigration process?
2. Why doesn't immigration assessment include testing for awareness of the U.S. laws that will

govern the immigrants, and the social and government services available to them?

3. Is there a belief that knowledge of U.S. history is somehow more beneficial to the immigrants than knowledge of the current U.S. culture?

4. What is the reason for immigration tests not including an assessment that tests for the awareness of individual rights according to the U.S. government?

5. U.S. Immigration and the Department of Homeland Security are charged with bringing refugees from places such as Syria and Afghanistan to the U.S. and settling them in the new country. Once they have been moved, they become the responsibility of the State Department of the state they have been relocated to, but there is no communication between these government organizations and the refugees that help them to adjust to the vast changes that moving to a first-world country can bring. Who should be responsible for educating these people and keeping them from being essentially held captive by their ignorance of the new society and the tools available to them?

References

- Abu-Ras, W. (2007). Cultural Beliefs and Service Utilization by Battered Arab Immigrant Women [Article]. *Violence against Women*, 13(10), 1002–1028. <https://doi.org/10.1177/1077801207306019>
- Alkaid Albqoor, M., Chen, J., Weiss, S., Waters, C., & Choi, J. (2019). Systematic review: Self-rated health of Arab immigrants in the United States [Article]. *Public Health Nursing (Boston, Mass.)*, 36(5), 623–630. <https://doi.org/10.1111/phn.12640>
- Balice, G., Aquino, S., Baer, S., Behar, M., Belur, A., Flitter, J., Howard, T., Laracy, N., Mirzad, F., Patanian, R., Quintero, E., Scheneman, K., Abughazaleh, T., & Placencia, L. (2019). PSYCHOLOGY AND COGNITIVE SCIENCES A Review of Barriers to Treating Domestic Violence for Middle Eastern Women Living in the United States Systematic Review. *Systematic Review* |, 5(1), 30–36. <https://doi.org/10.17140/PCSOJ-5-146>
- Barkho, E., Fakhouri, M., & Arnetz, J. E. (2010). Intimate Partner Violence Among Iraqi Immigrant Women in Metro Detroit: A Pilot Study [Article]. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 13(4), 725–731. <https://doi.org/10.1007/s10903-010-9399-4>
- Buchanan, F., Power, C., & Verity, F. (2013). Domestic Violence and the Place of Fear in Mother/Baby Relationships [Article]. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(9), 1817–1838. <https://doi.org/10.1177/0886260512469108>
- Bulotsky Shearer, R. J., Bichay-Awadalla, K., Bailey, J., Futterer, J., & Qi, C. H. (2020). Teacher–Child Interaction Quality Buffers Negative Associations Between Challenging Behaviors in Preschool Classroom Contexts and Language and Literacy Skills [Article]. *Topics in Early Childhood Special Education*, 40(3), 159–171. <https://doi.org/10.1177/0271121420947155>
- Devries, K., Watts, C., Yoshihama, M., Kiss, L., Schraiber, L. B., Deyessa, N., Heise, L., Durand, J., Mbwambo, J., Jansen, H., Berhane, Y., Ellsberg, M., & Garcia-Moreno, C. (2011). Violence against women is strongly associated with suicide attempts: Evidence from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence against women [Article]. *Social Science & Medicine* (1982), 73(1), 79–86. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.05.006>
- Feminist Theory – Theoretical Models for Teaching and Research. (n.d.). Retrieved April 10, 2022, from <https://opentext.wsu.edu/theoreticalmodelsforteachingandresearch/chapter/feminist-theory/>
- Foad, H., & Foad, H. S. (2013). Waves of Immigration from the Middle East to the United States. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2383505>
- Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S., & Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships [Article]. *Journal of Family Violence*, 5(2),

107–120. <https://doi.org/10.1007/BF00978514>

Forlin, C., & Cooper, P. (2013). Student behaviour and emotional challenges for teachers and parents in Hong Kong. *British Journal of Special Education*, 40(2), 58–64. <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12022>

Hellemans, S., Loeys, T., Buysse, A., & de Smet, O. (2015). Prevalence and Impact of Intimate Partner Violence (IPV) Among an Ethnic Minority Population [Article]. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(19), 3389–3418. <https://doi.org/10.1177/0886260514563830>

Katz, J., & Arias, I. (1999). Psychological Abuse and Depressive Symptoms in Dating Women: Do Different Types of Abuse Have Differential Effects? [Article]. *Journal of Family Violence*, 14(3), 281–295. <https://doi.org/10.1023/A:1022866400736>

Kulwicki, A., Aswad, B., Carmona, T., & Ballout, S. (2010). Barriers in the Utilization of Domestic Violence Services Among Arab Immigrant Women: Perceptions of Professionals, Service Providers & Community Leaders [Article]. *Journal of Family Violence*, 25(8), 727–735. <https://doi.org/10.1007/s10896-010-9330-8>

Malley-Morrison, K., & Hines, D. A. (2007). Attending to the Role of Race/Ethnicity in Family Violence Research [Article]. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(8), 943–972. <https://doi.org/10.1177/0886260507303060>

McNamara, T., & Shohamy, E. (2008). Language tests and human rights [Article]. *International Journal of Applied Linguistics*, 18(1), 89–95. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2008.00191.x>

Oliverio, M. T. (2018). THE ROLE OF THE EXECUTIVE IN RULEMAKING [Article]. *Administrative Law Review*, 70(3), 715–743.

TANG, C. S.-K. (1997). Psychological Impact of Wife Abuse [Article]. *Journal of Interpersonal Violence*, 12(3), 466–478. <https://doi.org/10.1177/088626097012003010>

White, J. M. (2019). *Family theories : an introduction* / James M. White, Todd F. Martin, Kari Adamsons. (T. F. Martin & K. L. Adamsons, Eds.; Fifth edition..) [Book].

PHILOSOPHICAL REPRESENTATIONS OF THE CONCEPT OF «FREEDOM»

Volodymyr BILOKOPYTOV

PhD student, Department of Social Philosophy and Management

Faculty of Sociology and Management,

Zaporizhzhya National University, Ukraine

ORCID ID: 0000-0003-4726-6626

Karim EL GUESSAB

Head of the International Student & Study Abroad Resource Centre,

PhD, Associate Professor at the Department of Social Philosophy and Management,

Faculty of Sociology and Management,

Zaporizhzhya National University, Ukraine

ORCID ID: 0000-0003-3555-1235

ABSTRACT

The purpose of our study is to analyze the means of representation of the concept of "Freedom" in the history of philosophical thought. The object of research is the concept of "Freedom" and its ontological meaning. The subject of the study is the means of representation of the researched concept "Freedom". The following research methods were used to solve the tasks: analysis of scientific sources, generalization, and syntheses. We came to the conclusion that Man is a free being and therefore doomed to a problematic existence. His eternal dissatisfaction with himself and the world, an irrepressible desire to live tomorrow better, more interesting, richer and more beautiful than today, drive him to search for more and more new sources of satisfaction of his needs.

No matter how a person strives for high knowledge regarding the search for freedom, the birth of the universe or the victory over cancer, the creation of organs on a 3d printer or genetic engineering, the problem of hunger or migration, the military sphere will always be a priority. No animal has created a self-destruct mechanism. No one mouse has created a mousetrap, but man has created weapons of mass destruction, including nuclear weapons. Let's hope that people have enough prudence not to destroy the fragile world in which we live.

Keywords: Concept of Freedom, Migration Processes, Arms Trade

The transformation processes taking place in modern society, heralding the transition from the general to the special, the social to the personal, etc. With correct reflexive processing, they should contribute to overcoming the worldview passivity of the paradigm of "cog people" with the total dominance of the "social". The ultimate final goal of modern Western civilization is to build a global society of genuine, real humanism, in which a person as a person would actually act as a real "measure of all things".

Freedom is a universal culture of the subjective series, fixing the possibility of activity and behavior in the absence of external goal-setting. In the historical context of European culture, the dominant aspect is freedom, articulated in the classical philosophical tradition as the free will of man.

In antiquity, the phenomenon of freedom was already developing and there were many views on it. The Greeks closely intertwined the concept of freedom with society and the policy, only on the basis of society and the policy could freedom arise. Plato defines freedom in his own way. He

defines freedom as the being of the good, also the good is a perfect phenomenon, and it makes perfect the being. In the Middle Ages, the concept of freedom was intertwined with faith in God. Many philosophers have interpreted freedom in terms of faith. In modern times, the concept of freedom is changing. Take Montesquieu's concept. The main theme of the entire political and legal theory of Montesquieu and the main value defended in it is political freedom. The category of freedom is one of the dominant ones in philosophical and legal doctrines. It is worth noting that most of the philosophers identify the concepts of freedom and society, say that freedom appears with the development of society and talk about the connection between the concept of freedom and society, about the connection between freedom and the state and the political system.

The problem of freedom is complex, multifaceted and is one of the fundamental problems of the entire complex of private scientific and philosophical knowledge. It is possible that the problem of freedom is the most difficult problem that has ever confronted mankind. All the more theoretically significant and practically necessary is its resolution, the relevance of which is evidenced by almost all major philosophers. G. W. F. Hegel captures this moment in the following way: "It is impossible to say with such full right about a single idea that it is indefinite, ambiguous, accessible to the greatest misunderstandings and therefore really subject to them, as about the idea of freedom, and they don't talk about a single one usually with such a small degree of understanding of it" (Hegel 1956: 291).

L. A. Feuerbach: "No question is so puzzling and does not lend itself to such a decisive affirmation or denial as the question of free will" (Feuerbach 1955: 442).

Freedom is perceived depending on the system of coordinates that exists within the framework of a given society. When a person comes into this world, society imposes nationality, language, religion, morality, gender, age, etc. on him. Fereidoun M. Esfandiary is a philosopher, one of the founders of transhumanism. He considered the concept of nationality unnecessary. "There are no illegal immigrants, only inappropriate borders."

The twenty-first century is the century of global migrations. Of course, migration itself does not generate negative consequences, but, on the contrary, it performs positive tasks in modern market economies: it fills the natural shortage of personnel in labor markets and other "gaps" in the market system. Another question is to what extent migration processes are controlled by the state without harming the development of the economy and the life of society as a whole.

What is the right to freedom of movement? Freedom in the philosophical sense is the possibility of the subject to manifest his will on the basis of awareness of the laws of development of nature and society; freedom in general - "the absence of any restrictions, constraints in anything"

There is no absolute freedom in the movement of people, because even referring to the time when movement from one place to another was necessary and there were no state borders and restrictions on the part of the authorities, there were other obstacles in the form of climatic and geographical features, as well as the physical capabilities of the individual. In the modern world, freedom of movement exists only within the framework of the law.

In the scientific and legal sphere, the concepts of "forced migration", "illegal migration", "refugees", "migrants" are well studied. Migration is a search for better living conditions, it is a manifestation of upholding the right to freedom.

In parallel with the migration processes, the arms trade continues. The arms trade (in this case, we are talking exclusively about legal processes) is one of the most important factors determining the significance and role of a particular state in the modern world system. In the 21st century, the top five in terms of arms exports are the United States, Russia, France, Germany and China (these five states occupy about 75% of the world market). The largest importer of the region (Middle East) and

the whole world is Saudi Arabia.

Man is a free being and therefore doomed to a problematic existence. His eternal dissatisfaction with himself and the world, an irrepressible desire to live tomorrow better, more interesting, richer and more beautiful than today, drive him to search for more and more new sources of satisfaction of his needs.

No matter how a person strives for high knowledge regarding the search for freedom, the birth of the universe or the victory over cancer, the creation of organs on a 3d printer or genetic engineering, the problem of hunger or migration, the military sphere will always be a priority. No animal has created a self-destruct mechanism. No one mouse has created a mousetrap, but man has created weapons of mass destruction, including nuclear weapons. Let's hope that people have enough prudence not to destroy the fragile world in which we live.

REFERENCES

Hegel, G. W. F. (1956). "Filosofija duha (Primechanie k § 482)". V kn.: Hegel, G. W. F. Sochinenija: V 3 t. T. 3. Jenciklopedija filosofskih nauk. Chast' tret'ja. M.: Gospolizdat. (in russian)

Feuerbach, L.A. (1955). O spiritualizme i materializme, v osobennosti v ih otnoshenii k svobode voli. V kn.: Feuerbach L. A. Izbrannye filosofskie proizvedenija. T. 1. M.: Gospolizdat. (in russian)

THE RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATIONAL SILENCE AND JOB SATISFACTION: WHITE COLLAR WORKERS

Büşra Furuncu

Beykoz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi

ORCID NO: 0000-0002-1388-1447

Prof. Dr. Pınar Tınaz

Beykoz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi

ORCID NO: 0000-0003-3491-6503

ABSTRACT

Purpose of the Study

This study was designed to seek an answer to the question, Is the effect of organizational silence on job satisfaction of white-collar workers meaningful?

Research questions:

Does organizational silence affect job satisfaction?

To what extent does organizational silence affect the job satisfaction of white-collar workers?

Since the existence of organizations, a lot of changes have occurred within the structure. While some organizations continued to exist in this dynamic of change, some could not adapt to the process. In the process, the issues in organizations have gradually increased the importance of the human factor. While communication keeps people together; staying silent has shown itself as a preferred and compelling factor. This study examined the organizational silence dynamics of white-collar workers in different sectors and associated it with the concept of job satisfaction with the survey study. The relationships between the sub-dimensions of the concepts are discussed. It has been observed that organizational silence negatively affects the level of job satisfaction.

Keywords: Organization, Organizational Communication, Organizational Silence, Job Satisfaction

Literature Research

When the national and international literature on this subject is examined, the concept of organizational silence appears in the recent past. The concept of organizational silence is defined as "employee silence" in Hirschman's work called Exit Voice and Loyalty (1970). In the work is referred to organizational silence and handled as a passive commitment. Its current foundations were revealed by Morrison and Milliken in the study conducted in 2000. They expressed organizational silence as a situation that prevents the change and development of the organization and the formation of a pluralistic organizational structure. Pinder and Harlos in their study in 2001; defined as the avoidance of workers who can contribute and benefit to change from expressing their opinions or expressing them in writing as a result of their own evaluations. There are made national and international studies on the subject in various sectors. The perceptions of the workers about the concepts were tried to be measured with different scales. In our study; a negative result was reached between the concept of organizational silence and job satisfaction. This result in a similar way to the studies in the literature; (Yılmaz et al., 2016 (banking industry); Özüpek,2019 (construction industry); Tayfun et al., 2016 (state university workers), Karki,2017 (public institutions); Kulualp,2015 (university academic and administrative staff); Milliken et al., 2003) was supported.

Method

Our study, is the effect of organizational silence on job satisfaction of white-collar workers significant? seeking an answer to the question. Two different scales were used in the study. Organizational silence scale was developed by Çakıcı in 2007 and adapted by Soycan. The Minnesota Job Satisfaction Scale, whose Turkish validity and reliability studies were completed by Baycan (1985), was used and the relationship between them was tried to be determined by adding demographic characteristics to the research. The scales used consisted of sub-dimensions and the relationship between all these dimensions is examined. Organizational silence scale; It consists of 28 statements covering the sub-dimensions of managerial and organizational reasons, work-related issues, lack of experience, fear of damaging relationships, and fear of isolation. Job satisfaction scale; It consists of 20 statements with internal satisfaction and external satisfaction sub-dimensions. The universe of the research consists of white-collar workers working in the public and private sectors in the provinces of Istanbul and Kocaeli. Surveys were sent online to 450 people selected by convenience sampling method; 268 returns were received. The answers of 5 participants who answered the questions carelessly were not included in the analysis in terms of the reliability of the study. Thus, 263 white-collar workers constitute the sample group of the research. The timeframe set to collect the data is April 1-30, 2022. The obtained data were analyzed with SPSS 24.0 and t-test and ANOVA test were used to analyze demographic variables. Limitations are limited to the responses of white-collar workers who participated in our survey. The second limitation is that the participants' self-evaluations were taken into account to explain the variables used.

Findings

According to the results of the analysis, when the distribution of individuals according to their demographic characteristics is examined; 64.3% are women, 47.1% are between the ages of 31-40, 54.4% are married, 84.3% are working in the private sector, 34.4% are 1-5 year working time in the institution, it is concluded that 42.5 % of them have more than 10 years of work experience and 76.7% of them have undergraduate education. According to the correlation analysis; It is concluded that there is a moderately weak negative relationship between organizational silence score and internal satisfaction score ($r=-0.542$), external satisfaction score ($r=-0.667$), and job satisfaction score ($r=-0.620$). As organizational silence increases, job satisfaction decreases.

According to the regression analysis established for the two concepts; It has been determined that organizational silence affects job satisfaction negatively and the change in job satisfaction in workers is explained by the phenomenon of organizational silence at a rate of 38%. On the other hand, it was determined that 42% of the change in job satisfaction was explained by the items of "managerial and organizational reasons and work-related issues", which is one of the sub-dimensions of organizational silence.

In addition, when the age variable is examined, it has been observed that young workers between the ages of 18-30 are more silent and abstained in matters related to the organization compared to other age groups, and in addition, their job satisfaction levels are lower. On the other hand, it was determined that the job satisfaction level of the participants in the postgraduate education group was higher than the participants in the other education groups.

While organizational silence and organizational silence sub-dimensions vary in terms of the institution where they work the most, job satisfaction and job satisfaction sub-dimensions differ mostly according to the total work experience and education variable.

Conclusion and Recommendations

There are multiple reasons that affect the job satisfaction of workers. Among these reasons, the examination of the concept of organizational silence dates back to the recent past and the researches are increasing day by day. In this study, "is the effect of organizational silence on job satisfaction of white-collar workers significant?" It is designed to answer the question. The demographic variables included in the study and the organizational silence and job satisfaction levels of the workers were tried to be revealed. Age, marital status, education level, institution, working time in the institution and total work experience affect the organizational silence and job satisfaction levels of the workers. According to the relationship established between the concepts as a result of our study, it was concluded that organizational silence affects job satisfaction negatively. Information owned by workers; The fear of receiving negative feedback from managers, considering their speeches unnecessary, being thought to be useless and does not speak out and prefers silence in order not to be excluded by his colleagues. Workers; His personality traits may also remain silent as a result of the management not supporting open speech and thinking that the organization lacks a sense of justice. In this case, the job satisfaction of the workers is get changes. Job dissatisfaction has some negative consequences on the organization. These; increase in absenteeism, general low performance, increase in work accidents, increase in employee turnover rate, etc. can be sorted. The fact that the problems existing in the organization are not transferred to the superiors for various sub-causes affects the job satisfaction levels of the workers. Managers have important duties to avoid the negative consequences of this situation. The adoption of open communication in the organization can be listed as provide awareness by providing training on the concepts and creating a peaceful working environment. In a peaceful working environment, situations such as high performance and productivity can be positively affected and desired results can be achieved. In the light of all this information, our study was carried out with participants from mixed sectors and may guide future research in terms of the results obtained.

Reference

- Karki, A. (2017). The relationship between organizational silence and job satisfaction in public institutions, Sivas province example. Published Master's Thesis, Cumhuriyet University, Sivas.
- Kulualp, GH (2015). The Effect of Perceived Organizational Support, Management Openness and Job Satisfaction on Organizational Silence. Published Doctoral Thesis, Bulent Ecevit University, Zonguldak
- Morrison, E. W. ve Milliken, F. J. (2003). Shades Of Silence: Emerging Themes And Future Directions For Research On Silence İn Organizations. *Journal Of Management Studies*, 40(6), 1563-1568.
- Özüpek, AA (2019). Investigation of Job Satisfaction and Organizational Silence Perceptions of Construction Industry Employees. *Beykent University Journal of Social Sciences*, 12(1), 74-86.
- Pinder, C. C. ve Harlos, K. P. (2001). Employee Silence: Quiescence And Acquiescence As Responses To Perceived İnjustice. In *Research İn Personnel And Human Resources Management*. Emerald Group Publishing Limited.
- Tayfun, A., Alper, I. and Küçükergin, KG (2016). The Decisive Role of Organizational Silence on Job Satisfaction and Organizational Commitment. *Journal of Gazi University Faculty of Tourism*, (1), 35-49.
- Yılmaz, SE, Çetinel, E. and Uysal, D. (2016). The effect of organizational silence on job satisfaction: A research on bank employees. *Journal of Business Studies*, 8(1), 75-99.

ÖRGÜTSEL SESSİZLİK İLE İŞ TATMİNİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BEYAZ YAKALI ÇALIŞANLAR

Büşra Furuncu

Beykoz Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü

ORCID NO: 0000-0002-1388-1447

Prof. Dr. Pınar Tınaz

Beykoz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi

ORCID NO: 0000-0003-3491-6503

ÖZET

Örgütler var olduklarından bu yana yapı içerisinde çok fazla değişim meydana gelmiştir. Bu değişim dinamiğinin içinde bazı örgütler varlığını sürdürürken bazıları sürece uyum sağlayamamıştır. Süreç içerisinde örgütlerde yer alan konular insan faktörünün önemini giderek artırmıştır. İletişim insanları bir arada tutarken, sessiz kalmak tercih edilen, mecbur kalınan bir faktör olarak kendini göstermiştir. Bu çalışma sektör farklı gözetmeksizin çalışanların örgütsel sessizlik dinamiklerini incelemiş ve yapılan anket çalışmasıyla birlikte iş tatmini kavramıyla ilişkilendirmiştir. Kavramların alt boyutları arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Örgütsel sessizlik ile iş tatmini arasında olumsuz bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Örgüt, Örgütsel İletişim, Örgütsel Sessizlik, İş Tatmini

1. GİRİŞ

Örgütler insan yaşamında belirli faaliyetleri gerçekleştirmek için bir arada buldukları yapılardır. Özellikle sanayi devrimiyle beraber fabrikalar çoğalmış ve örgütler yönetilmesi gereken önemli birimler haline gelmiştir. Örgüt içerisinde var olan insan duyguları göz ardı edilemez hale gelmiştir. Böylelikle örgütsel sessizliği adaletsizliğe tepki olarak doğduğu gözlemlenmektedir. Örgüt koşulları, bireysel nedenler vb. sebeplerle çalışanların durumu etkileyebilmesi ya da düzeltebilmesi söz konusu iken söylememesidir. Örgütsel iletişim hem bireyler hem gruplar arasında beklenen uygun şekilde etkileşimi ifade eder (Durgun,2006:119). Etkili iletişimin olmadığı örgütlerde zaman içerisinde birtakım sorunlar meydana gelmektedir. Bu durumdan örgütlerin iç çevresi ve dış çevresi olumsuz etkilenmesiyle ‘‘örgütsel sessizlik’’ kaçınılmaz şekilde karşımıza çıkmaktadır. Hirschman’ ın 1970’te yayımlanan Exit, Voice and Loyalty isimli eserinde ilk kez çalışan sessizliği, örgütsel sessizlik olarak karşılık bulmuştur. Eserde sessizlik, pasif fakat bağlılık (loyalty) ile aynı manada kullanılmış ve ardından sessizlik yönetim bilimciler tarafından bağlılıkla aynı görülmüş ve bu yönde değerlendirilmiştir (Benli ve Çerev,2017:413). Hirschman tarafından temeli atılan ve onun tarafından ‘‘çalışan sessizliği’’ olarak ifade edilen örgütsel sessizlik kavramı günümüzdeki anlamıyla temeli Morrison ve Milliken (2000) tarafından ortaya atılmıştır (Arlı,2013:70). Örgütsel sessizlik, örgütün değişim ve gelişiminin önünü tıkayan çoğulcu bir örgüt yapısının oluşmasını da engelleyen bir durumu ifade etmektedir (Morrison ve Milliken, 2000:706). Önemli bir başka çalışma, 2001’de Pinder ve Harlos tarafından yapılmış ve örgütsel sessizlik, değişimi katkısı ve yararı olabilecek insanların kendi değerlendirmeleri sonucunda görüşlerini söylemekten ya da yazılı ifade etmekten kaçınmaları şeklinde tanımlanmıştır (Pinder ve Harlos,2001:337). Örgüt içerisinde var olan problemlerin üstlere aktarılmamasının birçok nedeni olabilir. Bunlar; bireysel (kişilik özellikleri, içinde yaşadıkları çevre, aile yapısı, statü ve rol ile ilgili algıları vb.), yönetsel

(Yöneticilerin çalışanlara yönelik inançlar ve olumsuz yönde geribildirim alma kaygısı, yönetimin açıkça konuşmayı desteklememesi) ve örgütsel (örgüt kültüründe var olan sorunlar, çalıştıkları kurumun adaletten yoksun olduğunu düşünmeleri ve sessizlik iklimi) faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Locke iş tatminini, işgörenin yaptığı çalışmayı değerlendirmesi sonucunda gerçekleşen olumlu duygu durumu olarak belirtmiştir (Yücel ve Demirel,2013:161). Klasik dönem çalışma hayatında insanların emekleri ağır çalışma şartları ile sömürülmüştür. Fabrikaların tek amacı olabildiğince seri üretim yaparak verimliliği artırmaktı. Dolayısıyla bu dönemde iş tatmini kavramı göz ardı edilmiştir. Oysa altı yıl devam eden bir çalışma sonucunda 1930 yılında Hawthorne araştırmaları, klasik yönetim anlayışlarını reddederek sosyal faktörlerin önemi üzerinde durmuştur. Bu araştırma işgören davranışları ile bunların iş etkinliğine etkisini ortaya koyan ilk araştırmadır. İş tatmini ilk kez Hoppock' ın "Job Satisfaction" adlı kitabında (1935) kavram olarak yer almıştır. Hoppock çalışanların iş tatmininin psikolojik, fizyolojik ve çevresel şartların sonuçlarına göre gösterilen tepki olarak tanımlamıştır (Hoppock, 1935 akt. Bağcı,2018:313). İş tatmini dinamik olup bireysel (yaş, cinsiyet, medeni durum) ve örgütsel (yönetim yaklaşımı, terfi imkanları, ücret) faktörlerden etkilenmektedir.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEM VE ÖRNEKLEM GRUBU

Araştırmada; 2007 yılında Çakıcı tarafından literatüre dayalı geliştirilen ve Soycan tarafından uyarlanan "Örgütsel Sessizlik Ölçeği" ile Baycan (1985) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanan "Minnesota İş Tatmin Ölçeği "kullanılmış olup kapsama demografik özellikler de eklenerek aralarındaki ilişki saptanmaya çalışılmaktadır. Kullanılan ölçekler alt boyutlardan oluşmakta ve tüm bu boyutlar arasındaki ilişki incelenmektedir. Örgütsel Sessizlik Ölçeği; yönetsel ve örgütsel nedenler, iş ile ilgili konular, deneyim eksikliği, ilişkileri zedeleme korkusu ve izolasyon korkusu alt boyutlarını kapsayan 28 ifadeden oluşmaktadır. İş tatmini ölçeği; içsel tatmin ve dışsal tatmin alt boyutlarıyla 20 ifadeden meydana gelmektedir. Araştırmanın evreni, İstanbul ve Kocaeli illerinde kamu ve özel sektörde görevli beyaz yakalı çalışanlardan oluşmaktadır. Anketler, kolayda örnekleme yoluyla seçilen 450 kişiye çevrimiçi gönderilmiş olup; 268 geri-dönüş alınmıştır. Cevaplar 5'li Likert tipine göre yanıtlanmış olup soruları özensiz cevaplayan 5 katılımcının yanıtları, çalışmanın güvenilirliği açısından analize dahil edilmemiştir. Böylelikle, 263 beyaz yakalı çalışan, araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Verileri toplamak için belirlenen zaman aralığı 1-30 Nisan 2022'dir.Elde edilen veriler SPSS 24.0 ile analiz edilmiş olup demografik değişkenleri analiz etmek için t-testi ve ANOVA testinden yararlanılmıştır. Bu çalışma, anketimize katılan beyaz yakalı çalışanların yanıtlarıyla sınırlıdır. İkinci sınırlılık, kullanılan değişkenlerin açıklanması için katılımcıların öz değerlendirmelerine başvurulmuş olmasıdır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Analiz sonuçlarına göre bireylerin demografik özelliklerine yönelik dağılımı incelendiğinde; %64,3'ü kadınlardan oluştuğu, %47,1'i 31-40 yaş arasında olduğu, %54,4'ü evli olduğu, %84,3'ü özel sektörde çalıştığı, %34,4'ü 1-5 yıldır bu kurumda çalıştığı, %42,5'i 10 yıldan fazla süredir iş deneyimine ve %76,7'si lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 1. Korelasyon Analizi

		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Yönetmel ve Örgütsel Nedenler	R P N	1 263								
2. İşle İlgili Konular	R P N	.843** 0,000 263	1 263							
3. Tecrübe Eksikliği	R P N	.481** 0,000 263	.505** 0,000 263	1 263						
4. İzolasyon Korkusu	R P N	.834** 0,000 263	.841** 0,000 263	.560** 0,000 263	1 263					
5. İlişkileri Zedeleme Korkusu	R P N	.823** 0,000 263	.841** 0,000 263	.523** 0,000 263	.891** 0,000 263	1 263				
6. Örgütsel Sessizlik	R P N	.955** 0,000 263	.924** 0,000 263	.627** 0,000 263	.928** 0,000 263	.913** 0,000 263	1 263			
7. İçsel Tatmin	R P N	-.553** 0,000 263	-.518** 0,000 263	-.337** 0,000 263	-.444** 0,000 263	-.424** 0,000 263	-.542** 0,000 263	1 263		
8. Dışsal Tatmin	R P N	-.687** 0,000 263	-.623** 0,000 263	-.297** 0,000 263	-.587** 0,000 263	-.586** 0,000 263	-.667** 0,000 263	.829** 0,000 263	1 263	
9. İş Tatmini	R P N	-.636** 0,000 263	-.587** 0,000 263	-.335** 0,000 263	-.526** 0,000 263	-.514** 0,000 263	-.620** 0,000 263	.970** 0,000 263	.940** 0,000 263	1 263

**p<0,01

Korelasyon analizi sonuçlarından anlaşılacağı üzere,

Yönetmel ve örgütsel nedenler puanı ile tecrübe eksikliği puanı ($r=0,481$) arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü bir korelasyon olduğu; içsel tatmin puanı ($r=-0,553$), dışsal tatmin puanı ($r=-0,687$), iş tatmini puanı ($r=-0,636$) arasında orta düzeyde negatif yönlü bir korelasyon olduğu,

İşle ilgili konular puanı ile içsel tatmin puanı ($r=-0,518$), dışsal tatmin puanı ($r=-0,623$), iş tatmini puanı ($r=-0,587$) arasında orta düzeyde negatif yönlü bir korelasyon olduğu; tecrübe eksikliği puanı ($r=0,505$) arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir korelasyon olduğu,

Tecrübe eksikliği puanı ile içsel tatmin puanı ($r=-0,337$), dışsal tatmin puanı ($r=-0,297$), iş tatmini puanı ($r=-0,335$) arasında zayıf düzeyde negatif yönlü bir korelasyon olduğu,

İzolasyon korkusu puanı ile içsel tatmin puanı ($r=-0,444$) arasında zayıf düzeyde negatif yönlü bir korelasyon olduğu; dışsal tatmin puanı ($r=-0,587$), iş tatmini puanı ($r=-0,526$) arasında orta düzeyde negatif yönlü bir korelasyon olduğu,

İlişkileri zedeleme korkusu puanı ile içsel tatmin puanı ($r=-0,424$) arasında zayıf düzeyde negatif

yönlü bir korelasyon olduğu; dışsal tatmin puanı ($r=-0,586$), iş tatmini puanı ($r=-0,514$) arasında orta düzeyde negatif yönlü bir korelasyon olduğu, Örgütsel sessizlik puanı ile içsel tatmin puanı ($r=-0,542$), dışsal tatmin puanı ($r=-0,667$), iş tatmini puanı ($r=-0,620$) arasında orta düzeyde zayıf yönlü bir korelasyon olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 2. Regresyon Analizi (Örgütsel Sessizliğin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar	T	P	R ²
		B	Standart Hata	Beta			
İş Tatmini	Sabit	95,934	2,655		36,139	0,000	0,385
	Örgütsel Sessizlik	-0,427	0,033	-0,620	-12,769	0,000	

Model:

F=163,051

p=0,000

Örgütsel sessizliğin iş tatmini üzerindeki etkisini incelemek için kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=163,051, $p<0,05$). Analiz sonuçları neticesinde, örgütsel sessizliğin iş tatminini negatif yönde etkilediği ($\beta =-0,620$) belirlenmiştir. İş tatmini değişiminin %38'i örgütsel sessizlik tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 3. Regresyon Analizi (Örgütsel Sessizlik Alt Boyutlarının İş Tatmini Üzerindeki Etkisi)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar	T	P	R ²
		B	Standart Hata	Beta			
İş Tatmini	Sabit	96,196	2,776		34,649	0,000	0,420
	Yönetsel ve Örgütsel Nedenler	-0,844	0,150	-0,557	-5,612	0,000	
	İşle İlgili Konular	-0,821	0,337	-0,253	-2,434	0,016	
	Tecrübe Eksikliği	-0,203	0,303	-0,039	-0,671	0,503	
	İzolasyon Korkusu	0,272	0,458	0,071	0,594	0,553	
	İlişkileri Zedeleme Korkusu	0,596	0,597	0,114	0,998	0,319	

Model:

F=37,183

p=0,000

Örgütsel sessizlik alt boyutlarının iş tatmini üzerindeki etkisini incelemek için kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=37,183, $p<0,05$).

Analiz sonuçları neticesinde, yönetsel ve örgütsel nedenlerin iş tatminini negatif yönde etkilediği ($\beta =-0,557$) ve işle ilgili konuların iş tatminini negatif yönde etkilediği ($\beta =-0,253$) belirlenmiştir. Yönetsel ve örgütsel nedenlerin iş tatmini üzerindeki etkisi işle ilgili konulara göre daha yüksek düzeyde etkilediği gözlemlenmiştir.

İş tatmini değişiminin %42'si örgütsel sessizlik alt boyutları tarafından açıklanmaktadır. Örgütsel sessizlik ve örgütsel sessizlik alt boyutları ile iş tatmini ve iş tatmini alt boyutlarının demografik

özelliklere göre farklılık gösterme analizlerine bakıldığında, yaş değişkeni incelendiğinde 18-30 yaş aralığındaki genç çalışanların, diğer yaş gruplarına kıyasla örgüt ile ilgili konularda daha sessiz kaldıkları ve çekimser davrandıkları ve buna ek olarak iş tatmini düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Örgütsel sessizlik ve İş Tatmini Yaş Açısından Farklılık Gösterme Analizi

Örgütsel Sessizlik	18-30 yaş arası	108	80,09	26,27	3,554	0,030*
	31-40 yaş arası	124	72,06	24,71		
	41-50 yaş arası	31	70,68	21,34		
İş Tatmini	18-30 yaş arası	108	60,18	18,17	4,344	0,014*
	31-40 yaş arası	124	65,80	16,86		
	41-50 yaş arası	31	68,39	14,68		

***p<0,05**

Diğer taraftan, lisansüstü eğitim grubunda yer alan katılımcıların iş tatmini düzeyinin, diğer eğitim gruplarında yer alan katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca iş tatmini ve iş tatmini alt boyutları en çok eğitim değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5. İş Tatmini ve İş Tatmini Alt Boyutlarının Eğitim Durumu Bakımından Farklılık Gösterme Analizi

İçsel Tatmin	Lise ve Yüksekokulu	altı/Meslek	15	38,20	9,76	3,850	0,023*
	Lisans		201	38,83	10,55		
	Lisansüstü		46	43,50	10,53		
Dışsal Tatmin	Lise ve Yüksekokulu	altı/Meslek	15	25,47	7,29	3,713	0,026*
	Lisans		201	23,52	7,41		
	Lisansüstü		46	26,76	8,02		
İş Tatmini	Lise ve Yüksekokulu	altı/Meslek	15	63,67	16,57	3,947	0,020*
	Lisans		201	62,34	17,12		
	Lisansüstü		46	70,26	17,96		

***p<0,05**

Örgütsel sessizlik ve örgütsel sessizlik alt boyutları en çok çalışılan kurum bakımından farklılık göstermektedir.

Tablo 6. Örgütsel Sessizlik ve Örgütsel Sessizlik Alt Boyutlarının Çalıştığı Kurum Bakımından Farklılık Gösterme Analizi

		N	Ort.	Ss	T	P
Yönetsel ve Örgütsel Nedenler	Kamu Kurumu	41	35,71	11,07	2,492	0,013*
	Özel İşletme	220	30,87	11,46		
İşle İlgili Konular	Kamu Kurumu	41	16,71	5,54	2,398	0,017*
	Özel İşletme	220	14,55	5,24		
Tecrübe Eksikliği	Kamu Kurumu	41	8,95	2,96	0,926	0,355
	Özel İşletme	220	8,43	3,36		
İzolasyon Korkusu	Kamu Kurumu	41	12,61	4,49	2,224	0,027*
	Özel İşletme	220	10,92	4,47		
İlişkileri Zedeleme Korkusu	Kamu Kurumu	41	9,90	3,24	2,322	0,021*
	Özel İşletme	220	8,60	3,31		
Örgütsel Sessizlik	Kamu Kurumu	41	83,88	24,65	2,474	0,014*
	Özel İşletme	220	73,37	25,02		
	Özel İşletme	220	64,26	17,65		

* $p < 0,05$

Tüm bu bulgular sonucu aşağıda yer alan hipotezler kabul edilmiştir.

H₁: Örgütsel sessizlik puanı ve alt boyutları yaş bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

H₂: İş tatmini puanı ve alt boyutları yaş bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

H₃: Örgütsel sessizlik puanı ve alt boyutları çalıştığı kurum bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

H₄: İş tatmini puanı ve alt boyutları eğitim durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

H₅: Örgütsel sessizlik puanının iş tatmini üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H₆: Örgütsel sessizlik puanı alt boyutlarının iş tatminini üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışanların iş tatminini etkileyen pek çok neden vardır. Bu nedenler arasında örgütsel sessizlik son yıllarda işlenmeye başlanan konular arasındadır. Örgütsel sessizlik iklimi bireysel ve örgütsel açılardan etkili ve olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalar, çalışan sessizliğinin örgütsel düzeyde ne gibi etkilere yol açacağını ve genel itibarıyla ne gibi sorunlar yaratacağını ortaya koymaktadır. Konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda, örgüte hâkim olabilecek güce sahip olan örgütsel sessizliğin tüm çalışanlar tarafından algılanabileceğini ve bu nedenle çalışanların örgütün faaliyetlerine kayıtsız kalabileceği vurgulanmaktadır.

Bu çalışma, örgütsel sessizlik ve iş tatmini arasındaki ilişkiyi demografik özelliklerle birlikte ele alarak ortaya koymaya çalışmıştır.

Analizler sonucu neticesinde, elde edilen bulgulara göre örgütsel sessizliğin iş tatminini negatif yönde etkilediği ($=-0,620$) belirlenmiştir. Yapılan regresyon analizi ile bu sonuç desteklenmiştir. Elde edilen bu sonuç ile literatürde yapılan çalışmalar benzerlik gösterir şekilde (Yılmaz vd.,2016 (banka sektörü); Özüpek,2019 (inşaat sektörü); Tayfun vd., 2016 (devlet (üniversitesi çalışanları), Karkı,2017 (kamu kurumları); Kulualp ,2015 (üniversite akademik ve idari personel kadrosu); Milliken vd.,2003) desteklenmiştir.

Tüm bu analiz bilgileri ışığında örgütsel sessizlik ve örgütsel sessizlik alt boyutları ile iş tatmini ve iş tatmini alt boyutlarının etkileri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre örgütsel sessizlik ve iş tatmini çalışma hayatı içerisinde işgörenleri etkilemektedir. Örgütsel sessizlik iş tatminini negatif yönde etkileyerek çalışanların kendilerini yetersiz görmesine, korkmasına, psikolojik sorunlarla karşılaşmasına, ise yabancılaşmasına ve hatta işten ayrılma sonuçlarına itebilir.

Örgütsel sessizliği önlemek için yöneticilere önemli görevler düşmektedir. Örgütte açık iletişimin benimsenmesi ile çalışanlar sorunları açıkça dile getirebilir. Bu yaklaşım ile örgütte huzurlu bir hava yaratmak ve iş tatminlerine pozitif etki sağlamak istenilen bir sonuçtur.

Bu çalışma, karma sektörlerden katılımcılarla yürütülmüş olup elde ettiği sonuçlar itibariyle gelecek araştırmalara yön verebilir.

KAYNAKÇA

- [1]. A. A. Özüpek, “İnşaat Sektörü Çalışanlarının İş Tatmini ve Örgütsel Sessizlik Algılarının İncelenmesi.” *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, vol. 12(1), pp. 74-86, 2019.
- [2]. A. Benli ve G. Cerev, G. “Örgütsel Sessizlik ve Tükenmişlik İlişkisi: Turizm Çalışanları Örneği.” *Yönetim Bilimleri Dergisi*, vol. 15(30), pp. 411- 433, 2017.
- [3]. A. Karkı, “Kamu kurumlarında örgütsel sessizlik ile iş tatmini ilişkisi Sivas ili örneği.” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2017.
- [4]. A. Tayfun ve O. Çatır, “Örgütsel Sessizlik ve Çalışanların Performansları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma.” *İşletme Araştırmaları Dergisi*, vol. 5(3), pp. 114-134, 2013.
- [5]. B. Bağcı, “Birey-Örgüt Uyumunun İş Tatmini Üzerine Etkisi: Sağlık Kurumlarında Bir Araştırma.” *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, vol.7(4), 2018.
- [6]. C. C. Pinder ve K. P. Harlos, “Employee Silence: Quiescence And Acquiescence As Responses To Perceived İnjustice.” In *Research İn Personnel And Human Resources Management*. Emerald Group Publishing Limited, 2001.
- [7]. D. Arlı, “İlkokul Müdürlerinin Örgütsel Sessizlik ile İlgili Görüşleri.” *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, vol.3, 2013.
- [8]. E. W. Morrison ve F. J. Milliken “Shades Of Silence: Emerging Themes And Future Directions For Research On Silence İn Organizations.” *Journal Of Management Studies*, vol. 40(6), pp. 1563-1568, 2003.
- [9]. E. W. Morrison ve F. J. Milliken, “Organizational Silence: A Barrier To Change And Development İn A Pluralistic World.” *Academy Of Management Review*, vol. 25(4), pp. 706-725, 2000.
- [10]. G. H. Kulualp, “Algılanan Örgütsel Destek, Yönetimin Açıklığı ve İş Tatmininin Örgütsel Sessizlik Üzerindeki Etkisi.” Yayınlanmış Doktora Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak, 2015.

- [11]. İ. Yücel ve Y. Demirel, “Mevcut İş Alternatiflerinin İş Tatmini ve İşten Ayrılma İlişkisi Üzerine Etkisi: Başka Bir Yol Daha Olmalı.” *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, vol. 27(2), pp. 159-177, 2013.
- [12]. S. Durğun, “Örgüt Kültürü ve Örgütsel İletişim.” *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, vol. 3(2), pp. 112-132, 2006.
- [13]. S. E. Yılmaz, E. Çetinel ve D. Uysal, “Örgütsel sessizliğin iş tatminini üzerindeki etkisi: Banka çalışanları üzerine bir araştırma.” *İşletme Araştırmaları Dergisi*, vol. 8(1), pp. 75-99, 2016.